T.C.
ANKARA YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

İDARİ YARGILAMA USULÜNDE YARGILAMA GİDERLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Taha TAŞ

KAMU HUKUKU TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

Ankara, 2022

T.C.
ANKARA YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

İDARİ YARGILAMA USULÜNDE YARGILAMA GİDERLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Taha TAŞ

KAMU HUKUKU TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Fatma Ebru GÜNDÜZ

Ankara, 2022

ONAY SAYFASI

Taha TAŞ tarafından hazırlanan "İdari Yargılama Usulünde Yargılama Giderleri" adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

<table>
<tr><th colspan="2">Unvan Adı Soyadı</th><th>Kurumu</th><th>İmza</th></tr>
<tr><td colspan="2">Doç. Dr. Fatma Ebru GÜNDÜZ (Danışman)</td><td rowspan="2">Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Hukuk Fakültesi</td><td rowspan="2"></td></tr>
<tr><td>Kabul
(X)</td><td>Red
( )</td></tr>
<tr><td colspan="2">Doç. Dr. Çınar Can Evren</td><td rowspan="2">Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi</td><td rowspan="2"></td></tr>
<tr><td>Kabul
(X)</td><td>Red
( )</td></tr>
<tr><td colspan="2">Dr. Öğr. Üyesi Murat EKİNCİ</td><td rowspan="2">Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Hukuk Fakültesi</td><td rowspan="2"></td></tr>
<tr><td>Kabul
(X)</td><td>Red
( )</td></tr>
</table>

Tez Savunma Tarihi: 16.11.2022

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü Ünvan Ad Soyad

BEYAN

Bu tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu, tezin planlanmasından yazımına kadar bütün aşamalarda patent ve telif haklarını ihlal edici etik dışı davranışımın olmadığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, bu tezde kullanılmış olan tüm bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi beyan ederim. 16.11.2022

Taha TAŞ

(İmza)

İTHAF

“Her zaman her koşulda yanımda olan ve benden desteğini hiçbir zaman esirgemeyen canım anneme…”

TEŞEKKÜR

Öncelikle her koşulda yanımda bulunan, benden maddi manevi desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen ve bana olan inançlarını hiçbir zaman kaybetmeyen başta annem olmak üzere bütün aile üyelerime teşekkürü bir borç bilirim.

Yine tez yazım sürecinde çıkmaza girdiğim zamanlarda bana hep destek veren, görüş ve tavsiyeleriyle yolumu aydınlatan, bugünlerde idari yargı hâkim adayı ama ilerleyen zamanlarda çok daha yüksek mevkilerde görmeyi ümit ettiğim can dostum ve kıymetli arkadaşım Mustafa YILMAZ'a teşekkürlerimi sunarım.

İdari yargı hâkim adayı olmam vesilesiyle, hukuki bilgi ve tecrübelerinden istifade edebilme şansı yakaladığım değerli başkanlarım ve birlikte çalıştığım idari yargı hâkimlerine de teşekkür ederim.

Son olarak ise, yoğun bir danışmanlık yükü altında bulunmasına rağmen isteğimi geri çevirmeyerek danışmanım olmayı kabul eden ve tez yazım sürecinde bana her türlü katkıda bulunan değerli hocam Doç. Dr. Fatma Ebru GÜNDÜZ'e teşekkür ederim.

ÖZET

İdari Yargılama Usulünde Yargılama Giderleri

2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 31. maddesi ile yargılama giderleri konusunda 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na atıfta bulunulmuştur. HMK'nın 323. maddesinde ise yargılama giderlerinin kapsamı genel olarak; yargılama harçları, yargılama masrafları ve karşı vekâlet ücreti olarak belirlenmiştir. Yargılama harçları, 492 sayılı Harçlar Kanunu'nda ve özellikle bu Kanun'a bağlı (1) sayılı Tarife ile düzenleme altına alınmıştır. Bu tarifede; idare mahkemeleri özelinde, bir davanın görülebilmesi ve sonuca bağlanabilmesi için davanın taraflarınca ödenmesi gereken harçlar şu şekilde sıralanmıştır: Başvurma harcı, celse harcı, karar ve ilam harcı, keşif harcı, kanun yolu harçları ve suret harçları. Vergi yargılamasına ilişkin harçlar ise HK'ya bağlı (3) sayılı Tarife'de ayrıca düzenlenmiştir. Dolayısıyla vergi mahkemeleri özelinde alınması gereken harçlar, yargılama harçları üst başlığı içerisinde ayrı bir başlık olarak ele alınacaktır. Harçlardan başka yargılamaların ilerleyebilmesi için davanın taraflarınca doğrudan doğruya ödenmesi gereken birtakım giderler daha mevcuttur. Bu gider kalemleri, çalışmamız içerisinde yargılama masrafları olarak isimlendirilecektir. Sözgelimi; tebliğ ve posta giderleri, keşif giderleri, bilirkişi ücret ve giderleri vs. Yargılama giderlerinin kapsamı içerisinde son olarak ise karşı vekâlet ücreti yer almaktadır. Zira davada haklı çıkması sebebiyle lehine yargılama giderlerinin hükmedildiği taraf; davasını bir avukat aracılığıyla takip etmişse, bu taraf lehine diğer yargılama giderlerine ilaveten bir de HMK'nın açık hükmü gereğince karşı vekâlet ücretine hükmedilmesi gerekir. Bir dava dolayısıyla yapılan yargılama giderlerinin ise esasen iki boyutu bulunmaktadır. İlk olarak; yargılama öncesinde veya esnasında birtakım giderler yapılır. Daha sonrasında; dava dolayısıyla yapılan bütün bu giderler, yargılama giderleri adı altında davada haksız çıkan tarafa yükletilir. Çünkü yargı yoluna başvurmak; başvuranlara birtakım mali yükümlülükler yüklediği gibi, yükümlü kişinin haklı çıkması sonucunda artık bu yükümlülükler yer değiştirmekte ve karşı tarafın sorumluluğu gündeme gelmektedir. Bu durumda bizi, yargılama giderlerinden yükümlülük ve sorumluluk şeklinde ikili bir ayrıma götürmektedir. Esasen böyle bir ayrımın yapılmasında, davanın içerisinde bulunduğu safahat önem arz etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Harçlar, Karşı Vekâlet Ücreti, Mahkemeye Erişim Hakkı, Sorumluluk, Yargılama Giderleri

ABSTRACT

Litigation Expenses in Administrative Jurisdiction Procedure

With the 31st article of the Administrative Jurisdiction Procedure Law No. 2577, reference is made to the Code of Civil Procedure No. 6100 in relation to litigation expenses. In Article 323 of the CCP, the scope of litigation expenses is generally determined as litigation fees, litigation costs and counter attorney's fee. Litigation fees are regulated in the Act of Fees No. 492 and especially with the Tariff No. (1) attached to this law. In this tariff; specific to administrative courts, the fees to be paid by the parties of the case in order for a case to be heard and concluded are listed as follows: Application fee, hearing fee, judgment and verdict fee, viewing fee, legal remedy fees and certified copy fees. Fees related to tax litigation are regulated separately in the Tariff No. (3) attached to the AF. Therefore, the fees to be paid specific to tax courts will be handled as a separate heading under the heading of litigation fees. Apart from the fees, there are some other expenses that must be paid directly by the parties of the lawsuit in order for the cases to proceed. These expense items will be named as litigation expenses in our study. For example; notification and postal expenses, viewing expenses, expert fees and expenses etc. Finally, there is the counter attorney's fee within the scope of the litigation expenses. Because the party in favor of which the litigation expenses are awarded due to the fact that he/she is justified in the case; if he/she has followed his/her case through a lawyer, in addition to other litigation expenses in favor of that party, a counter attorney's fee should be awarded in accordance with the explicit provision of the CCP. There are basically two dimensions of litigation expenses incurred due to a lawsuit. First of all; some expenses are incurred before or during the trial. Afterwards; all these expenses incurred due to the lawsuit are charged to the party who is wrong in the case under the name of litigation expenses. Because applying to the court; as it imposes some financial obligations on the applicants, these obligations are shifted and the responsibility of the other party comes to the fore as a result of the obligor's being right. This leads us to the conclusion that a dual distinction between liability and responsibility for litigation expenses. In fact, in making such a distinction, the stage of the lawsuit is important.

Key Words: Fees, Counter Attorney's Fee, Right of Access to Court, Responsibility, Litigation Expenses

İÇİNDEKİLER

ÖZET ..... **i**

ABSTRACT ..... **ii**

KISALTMALAR DİZİNİ ..... **vii**

GİRİŞ **1**

BİRİNCİ BÖLÜM

YARGILAMA GİDERLERİNİN TANIMI VE KAPSAMI

1. Yargılama Giderleri Kavramı 5

2. Yargılama Giderleri ile Hak Arama Özgürlüğü Arasındaki İlişki 11

2.1. Genel Olarak 11

2.2. Bir Sosyal Devlette Yargılama Giderleri Alınmasının Gerekip Gerekmediği Sorunu 13

2.3. Anayasa Mahkemesi Kararları Işığında Yargılama Giderleri Müessesesi 17

3. Yargılama Harçları 25

3.1. Genel Olarak Harç Kavramı 25

3.1.1. Harç Kavramının Benzer Kavramlarla Karşılaştırılması 26

3.1.1.1. Harç ve Fiyat Kavramları 26

3.1.1.2. Harç ile Diğer Kamusal Gelirlerin Karşılaştırılması 28

3.1.2. Harçların Kanuniliği İlkesi 31

3.2. Başvurma Harcı 35

3.3. Celse Harcı 46

3.4. Karar ve İlam Harcı 50

3.4.1. Nispi Karar ve İlam Harcı 52

3.4.2. Maktu Karar ve İlam Harcı 56

3.4.3. Karar ve İlam Harcına Tabi Olmayan Yargısal İşlemler 62

3.5. Keşif Harcı 63

3.6. Kanun Yolu Harçları 66

3.7. Suret Harçları 70

3.8. Yargılama Harçlarından İstisna ve Muafiyetler 73

3.8.1. Yargılama Harçlarından Muaf Olan Kişi Kurum ve Kuruluşlar 76

3.8.2. Yargılama Harçlarından Muaf Olmayan Kurum ve Kuruluşlar 79

3.9. Vergi Yargılamasında Harçlar 81

3.9.1. Başvurma Harcı 84

3.9.2. Karar ve İlam Harcı 85

3.9.3. Suret Harçları 88

4. Yargılama Masrafları 88

4.1. Genel Olarak 88

4.2. Tebliğ ve Posta Giderleri 90

4.3. Keşif Giderleri 93

4.4. Bilirkişiye Ödenen Ücret ve Giderler 95

4.5. Diğer Yargılama Masrafları 98

5. Karşı Vekâlet Ücreti 99

5.1. Genel Olarak 99

5.2. Avukatlık Asgari Ücret Tarifeleri 102

5.3. Karşı Vekâlet Ücretinin Kimin Adına Hükmedileceği Sorunu 111

5.4. Karşı Vekâlet Ücretinin Kime Ait Olacağı Sorunu 113

5.5. İdari Kurum ve Kuruluşların Adli ile İdari Davalarda Temsili 119

5.6. Karşı Vekâlet Ücretine İlişkin Uygulamada Karşılaşılan Bazı Sorunlar 123

5.6.1. Süresi Geçtikten Sonra Mahkemeye İbraz Edilen Savunma Dilekçelerinde Karşı Vekâlet Ücreti Sorunu 123

5.6.2. Mahkemece Ara Kararı ile İstenilen Bilgi ve Belgelerin İdarenin Vekili İmzasıyla Gönderilmesi Halinde Karşı Vekâlet Ücreti Sorunu 126

5.6.3. Yargılamanın Yenilenmesi Başvurularının Reddi Halinde Karşı Vekâlet Ücreti Sorunu 128

5.6.4. Dava Dosyası Tekemmül Ettikten Sonra Sunulan Vekâletnamelerin Karşı Vekâlet Ücretine Hak Kazandırıp Kazandırmayacağı Sorunu 131

5.6.5. Adli Yargı Mahkemelerinin Görevli Olduğundan Bahisle Verilen Görevsizlik Kararlarında Avukatlık Ücretine Hükmedilmesinin Gerekip Gerekmediği Sorunu..... 132

İKİNCİ BÖLÜM

YARGILAMA GİDERLERİNDEN YÜKÜMLÜLÜK VE SORUMLULUK

1. Yargılama Giderlerinden Yükümlülük 135

1.1. Genel Olarak 135

1.2. Yargılama Giderlerinin Peşin Olarak Ödenmesi Kuralı 136

1.2.1. Dava Açılırken Gerekli Olan Harç ve Posta Ücretlerinin Ödenmesi Zorunluluğu 136

1.2.2. Yargılamanın Başında Ödenen Harçların Başvurma Tarihlerine Etkisi ... 140

1.2.3. Yargılama Devam Ederken Ortaya Çıkan Birtakım Giderlerin Peşin Olarak Ödenmesi 144

2. Yargılama Giderlerinden Sorumluluk 152

2.1. Genel Olarak 152

2.2. Yargılama Giderlerinin Davada Haksız Çıkan Tarafa Yükletilmesi Kuralı 153

2.2.1. Esastan Sonuçlanan İptal Davalarında Yargılama Giderlerine Hükmedilmesi 157

2.2.2. Esastan Sonuçlanan Tam Yargı Davalarında Yargılama Giderlerine Hükmedilmesi 159

2.2.2.1. Tam Yargı Davalarında Bakiye Harç Miktarının Öncelikle Davacı Tarafa Tamamlattırılması Kuralı..... 165

2.2.2.2. Nispi Karar Harcının Her Halükarda Davalı İdare Aleyhine Hükmedilmesi Kuralı 169

2.2.3. Yargılama Harçlarından Muaf Olan İdarelerin Dava Açması ya da Bu İdarelere Karşı Dava Açılması Halinde Yargılama Giderlerine Hükmedilmesi . 171

2.3. Yargılama Giderlerinin Davada Haksız Çıkan Tarafa Yükletilmesi Kuralının İstisnaları 175

2.4. İYUK'un 15. Maddesi Uyarınca İlk İnceleme Üzerine Verilen Kararlarda Yargılama Giderlerinden Sorumluluk 178

2.5. Davanın Konusuz Kalması Nedeniyle Karar Verilmesine Yer Olmadığı Şeklinde Hüküm Kurulan Davalarda Yargılama Giderlerinden Sorumluluk 186

2.6. Davanın Açılmamış Sayılmasına Karar Verilmesi Gereken Hallerde Yargılama Giderlerinden Sorumluluk 193

2.7. Davaya Son Veren Usul İşlemlerinde Yargılama Giderlerinden Sorumluluk 197

2.8. Diğer Bazı Özel Durumlarda Yargılama Giderlerinden Sorumluluk 202

SONUÇ VE ÖNERİLER 203

KAYNAKLAR 206

KISALTMALAR DİZİNİ

AAÜT	: Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi
AİHM	: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AK	: 1136 Sayılı Avukatlık Kanunu
AYM	: Anayasa Mahkemesi
BİM	: Bölge İdare Mahkemesi
bkz	: Bakınız
C	: Cilt
E	: Esas Numarası
İBK	: İçtihadı Birleştirme Kurulu
İDDK	: Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu
İYUK	: 2577 Sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu
HK	: 492 Sayılı Harçlar Kanunu
HMK	: 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu
HSK	: Hâkimler ve Savcılar Kurulu
K	: Karar Numarası
KHK	: Kanun Hükmünde Kararname
KT	: Karar Tarihi
KVYO	: Karar Verilmesine Yer Olmadığına Dair Karar
md	: Madde
No	: Numara
S	: Sayı
s	: Sayfa
s.e.t	: Son Erişim Tarihi
ss	: İlk ve Son Sayfa Aralığı
Tarife	: 492 sayılı Harçlar Kanunu'na Ekli (1) Sayılı Tarife
TK	: 7201 Sayılı Tebligat Kanunu

GİRİŞ

Yargılama faaliyeti, devletin varlık sebebini teşkil ettiği surette asli ve daimi görevlerindendir. Bu kamu hizmetinin maliyeti de; esas olarak vatandaşların ödedikleri vergiler yoluyla, devletin bütçesinden finanse edilmektedir. Mamafih hukuk yargılamasında ve idari yargıda taraf menfaatlerinin de ön planda tutulması vesilesiyle, adalet hizmetleri için belirli miktar yargılama gideri ödenmesi zorunlu tutulmaktadır. Bu giderler; devletin yargılama faaliyetini sağlamak üzere mahkemeleri işler vaziyette tutabilmesi için ödenen kanuni katılma payı niteliğindeki harçların yanı sıra, mahkemeler önünde hukuki korunma talebinin ileri sürülebilmesi ve neticelendirilebilmesi için davanın taraflarının bizatihi ya da mahkeme vasıtasıyla sarf ettiği diğer masrafları da kapsamaktadır. Yine Amerika Birleşik Devletleri dışında pek çok hukuk sisteminde -ve bu arada bizim hukuk sistemimizde de- harçlar ve diğer masraflardan başka, vekâlet ücreti de yargılama giderlerinin unsurları içerisinde sayılmaktadır.

İdari yargılama usulünde; yargılama giderleri müessesesi doğrudan 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nda (İYUK'ta) düzenlenmemiş, bu konuya İYUK'un 31. maddesinde ismen yer verilmek suretiyle 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na (HMK'ya) atıfta bulunmakla yetinilmiştir. Oysa adli ile idari yargı mahkemeleri farklı usul ve esaslara göre çalışmakta, davaları görmekte ve sonuca bağlamaktadırlar. Dolayısıyla birisi için uygulanabilecek nitelikte bir usul kuralı, diğeri için tam olarak uygulanamamaktadır. İYUK md. 31'de HMK' ya atıfta bulunulan hususların ancak idari yargının kendine has özelliklerine uygun düştüğü ölçüde uygulanabilir olduğu da göz önüne alındığında; yargılama giderlerine ilişkin HMK hükümlerinin idari yargıda uygulanması birtakım karışıklıklara yol açmakta, uygulamada bu hususlarda pek çok tartışmalar yaşanmakta ve yeknesaklık sağlanamamaktadır. Bu çalışma ile yargılama giderlerinin uygulanması noktasında birliğin sağlanmasına katkıda bulunmak suretiyle, idari yargılama usulüne hizmet edilmesi amaçlanmıştır.

Ayrıca idari yargıda yargılama giderleri konusunda teorik düzeyde çok az sayıda kaynak bulunmaktadır. İdari yargılama hukukuna ilişkin temel kitapların birçoğunda, bu konulara çok az sayfa ayrılmış ve genellikle ilgili HMK hükümlerine yer vermekle

yetinilmiştir. Konunun teorik esaslarını detaylı bir biçimde ortaya koyan müstakil bir çalışma ise henüz yapılmamıştır. Yargılama giderlerine ilişkin İYUK'ta HMK'ya atıfta bulunulmuş olması ve bu hususların teoriden daha ziyade uygulamayı yakından ilgilendirmesinin, bu durumun başlıca sebeplerini oluşturduğu kanaatindeyiz. Adli yargıya ilişkin teorik çalışmalarda ise yargılama giderleri konusunun üzerinde daha çok durulduğu görülmektedir. Bu sebeple; idari yargıda yargılama giderleriyle ilgili bilgi sahibi olmak isteyen kişiler, mecburen medeni usul hukuku kitaplarına yönelmek zorunda kalmışlardır. Söz konusu kaynaklar ise idari yargı açısından -doğal olarak- yetersiz kalmaktadırlar. Oysa yargılama giderleri hususu, idari yargı uygulama ve teorisinde çok önemli bir yer işgal etmektedir. İdari yargılama hukukunun hemen hemen bütün müesseselerinde yargılama giderleri mefhumunun karşımıza çıktığını söylemek abartılı olmayacaktır. İdari yargıda bu konuya ilişkin hususların tam ve eksiksiz bir biçimde ortaya konulması halinde; idari mahkemelerde yargılamanın öznesini oluşturan kişiler, başka nitelikteki kaynaklara başvurmadan yargılama giderlerine ilişkin olarak doğrudan ve daha net bir şekilde bilgi sahibi olabileceklerdir.

Bu çalışma içerisinde; idari yargıda yargılama giderleri noktasında tartışmalı olan hususlara değinilecek, bu hususlara doktrin ve içtihatlar vasıtasıyla getirilen çözüm önerileri ortaya konulacak ve mahkemelerce benimsenen farklı uygulama tarzları gösterilerek yargılama giderleri konusu bütüncül bir tarzda ele alınacaktır. Yine bu çalışmayla birlikte; uygulamada oldukça önem arz eden yargılama giderleri konusu, teorik düzeyde de ele alınmış olacak ve bu hususlarda idari yargıya özgü ilk defa akademik bir tez çalışması yapılacaktır. Özellikle son dönemde yargılama giderleri konusu Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Anayasa Mahkemesi kararlarına da konu olmuş; hatta söz konusu mahkemelerce yargılama giderleri adı altında tahsil edilen meblağlar, bireylerin mahkemeye erişim hakkı içerisinde değerlendirilmiştir. Yine yargılama giderleri müessesesi, Anayasa md. 35'te teminat altına alınan mülkiyet hakkı ile de yakından ilişkilidir. Dolayısıyla mahkemelerce bu konunun iyi bilinmesi ve nihai kararlarda yargılama giderlerine mevzuat ile içtihatlara uygun bir şekilde hükmedilmesi, büyük önem arz etmektedir. Bu sayede yargılama süreci de hızlanmış olacak ve usul ekonomisi ilkesi daha fazla işlerlik kazanacaktır. Zira uygulamada önemli bir yer tutmasına rağmen, yargılama harç ve giderlerine ilişkin hususlar yine de çoğunlukla gözden kaçabilmektedir. Sırf yargılama giderlerine yanlış hükmedilmesi nedeniyle; sayısız dosya üst mahkemelere taşınmakta, kararlar bozulmakta/kaldırılmakta ya da düzeltilerek onanmaktadır. Bu

yüzden; üst derece yargı yerlerinin iş yükü ve dava kapsamında zaten fazla olan yargılama giderleri biraz daha artmakta, büyük emeklerle yazılmış olan kararlar sırf bu sebeple bozulmakta ve yargılama süreci gereksiz yere uzamaktadır.

Yukarıda saydığımız gerekçelerle, tezimizin konusunu idari yargılama usulünde yargılama giderleri olarak belirlemiş bulunmaktayız. Çalışmamızın ilk bölümünde; öncelikle yargılama giderleri kavramından bahsedilmiş ve bu kavram tanımlanmaya çalışılmıştır. Sonrasında, yargılama giderlerinin kapsamı daha ayrıntılı bir biçimde ve kendimizce yaptığımız üçlü bir tasnif çerçevesinde incelemeye tabi tutulmuştur. Bu kapsamda, ilk olarak yargılama harçları başlığı üzerinde durulmuştur. İlgili başlık altında; genel olarak harç mefhumu tahlil edilmeye çalışılmış, daha sonrasında ise yargılama harçları özelinde idari yargıda uygulanması mümkün olan her bir harç türü ile bu harçları doğuran olaylar, söz konusu harçların mükellefleri, ödenme yer, zaman ve usulleri ile yargılama harçlarından istisna ve muafiyet halleri teferruatıyla incelenmiştir. Vergi yargılamasında (3) sayılı Tarife uyarınca alınması gereken vergi yargısı harçları ise, ayrı bir başlık altında ve münhasıran bir değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Harçlar konusu incelendikten sonra, aynı bölüm altında yargılama masrafları başlığına geçiş yapılmıştır. Söz konusu kavram ile aslında yargılama harçları ile vekâlet ücreti dışında kalan diğer yargılama gideri kalemleri kastedilmiştir ve ilgili başlık altında her bir gider kalemi teker teker incelenmiştir. Aynı bölüm içerisinde, son olarak ise karşı vekâlet ücretine değinilmiş ve yargılama giderlerinin kapsamı noktasında yapılan değerlendirmeler sonlandırılmıştır. Yargılama gideri niteliğindeki bu avukatlık ücretinin; bütün giderler arasında aslan payını teşkil etmesi hasebiyle, ayrı bir başlık altında incelenmesi uygun görülmüştür.

Tezimizin ikinci bölümünde ise; esasen daha farklı bir konuya geçiş yapılmış ve yargılama giderlerinin kapsamı üzerine yaptığımız incelemeler sonlandırılarak, bu giderlerden yükümlülük ve sorumluluk mefhumları üzerinde durulmuştur. Yargılama giderlerinden yükümlülük başlığı altında; yargılama öncesinde veya sırasında davanın taraflarınca peşin olarak ödenmesi gereken yargılama giderleri, bu giderlerin ödenme usul ve yöntemleri ile ödenmemesi ihtimalinde uygulanması gereken müeyyidelerden söz edilmiştir. Yargılama giderlerinden sorumluluk başlığında ise; idari yargı mahkemelerince davanın sonunda yargılama giderlerine hükmedilmesi konusu ele alınmıştır. Ancak tezimizin konusunu haddinden fazla genişleteceği endişesiyle, kanun yolu mercilerinin yargılama giderlerine hükmetme usul ve yöntemleri çalışmamızın kapsamı içerisine dâhil

edilmemiştir. Dolayısıyla bu çalışmamız içerisinde; yargılama giderlerinden sorumluluk konusu, münhasıran ilk derece mahkemeleri özelinde değerlendirilmiştir.

Çalışmamızı husule getirirken, konuya ilişkin az sayıdaki idari yargı kaynaklarından ve çoğunlukla da adli yargı kaynaklarından faydalanılmıştır. Tabi medeni usul hukuku kaynaklarına, idari yargılama hukukunun kendine özgü nitelikleri göz önüne alınmak suretiyle ve bu özelliklerle bağdaşır şekilde başvurulmuştur. Yine tezimizde sadece konunun teorik esasları ele alınmamış, uygulamaya yönelik de bir çalışma yapılmıştır. Bu kapsamda, tezimiz yargı içtihatlarıyla zenginleştirilmeye çalışılmıştır. Yargılama giderleri konusuna ilişkin olarak Danıştay'ın güncel tarihli kararlarına, çalışmamız içerisinde bolca yer verilmiştir. Hukukumuzda istinaf sistemine geçilmesiyle beraber; uyuşmazlıkların büyük çoğunluğu bölge idare mahkemelerinde kesinleştiği için, istinaf mahkemeleri de artık önemli birer içtihat merkezi konumuna gelmiştir. Bu sebeple, tezimizin içerisinde bölge idare mahkemeleri kararlarına da sıklıkla atıf yapılmıştır. Yine ilgisine göre Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Anayasa Mahkemesi, Yargıtay ve bölge adliye mahkemeleri içtihatlarına da göndermelerde bulunulmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM
YARGILAMA GİDERLERİNİN TANIMI VE KAPSAMI

1. Yargılama Giderleri Kavramı

Yargı, devletin temel fonksiyonlarından bir tanesidir ve adalet dağıtımı bir kamu hizmetidir[1]. Devlet, diğer kamu hizmetleri gibi adalet hizmetlerini de karşılıksız olarak yerine getirir. Hâkimler; tahkim yargılamasında olduğu gibi, gördükleri davalar dolayısıyla davacı ve davalı taraftan herhangi bir özel ücret talep etmezler. Ancak devletin yargı mercileri bireylerin menfaatlerini ilgilendiren kararlar verdiklerinden; bu hizmetlerin görülmesi için yapılması gereken giderlerin bir kısmının, bu hizmetlerden yararlanan vatandaşlar tarafından karşılanması sosyal devlet anlayışına ters düşmez. Hatta bu yönde bir katılım, günümüzde yargılama yapılabilmesinin bir ön koşulu olarak kabul edilmektedir.

Hakkını arayan kişilerin, bu işi devletin mahkemeleri ya da icra - iflas daireleri eliyle yapması zorunludur. Çağdaş hukuk sistemlerinde, kişilerin kendi haklarını zorla almaları kural olarak yasaktır (ihkak-ı hak yasağı). Hakkı ihlal edilen kişiler, yargılama tekeline sahip devlete başvurarak ancak onun aracılığıyla haklarını geri alabilirler. Dolayısıyla yargı organları aracılığıyla toplumsal düzen ile barış sağlanmaktadır ve adalet dağıtımında kamuyu ilgilendiren genel bir fayda söz konusudur. Bu sebeple de; yargılama faaliyeti dolayısıyla taraflardan istenilen tutarlar, o hizmet için yapılan harcamaların hepsini kapsamaz. Diğer bir deyişle; yargılama giderleri, yargılama kamu hizmetinin fiyatı ya da bedeli değil, sadece bu hizmetler dolayısıyla yapılan harcamalara bir katılım payından ibarettir.[2]

---

[1]Kamu hizmeti; en geniş tanımıyla, devlet ya da diğer kamu tüzel kişileri tarafından veya bunların gözetim ve denetimleri altında, toplumun genel ve müşterek ihtiyaçlarını karşılamak ile kamu yararını sağlamak için gerçekleştirilip, topluma sunulan sürekli ve düzenli faaliyetlerdir. **AYM,** E:1994/43, K:1994/42, KT:09.12.1994. Doktrinde *Onar'da* bu minvalde bir tanım yapmış olup, ilgili tanım için bkz. **Onar, Sıddık Sami** (1966) İdare Hukukunun Umumi Esasları I. Cilt, Üçüncü Bası, İstanbul, İsmail Akgün Matbaası, s.13.

[2]**Pekcanıtez, Hakan / Özekes, Muhammet / Akkan, Mine / Taş Korkmaz, Hülya** (Editörler) (2017) Medeni Usul Hukuku (Pekcanıtez Usul) Cilt III, 15. Bası, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, s.2385. **Yılmaz, Ejder** (1984) 'Yargılama Giderlerinin İşlevi ve Sosyal Hukuk Devleti' Ankara Barosu Dergisi, S:2, s.201. **Akyılmaz, Bahtiyar / Sezginer, Murat / Kaya, Cemil** (2019) Açıklamalı – İçtihatlı Türk İdari Yargılama Hukuku, 1. Baskı, Ankara, Savaş Yayınevi, s.1558. **Önen, Ergun** (1979) Medeni Yargılama Hukuku, 1. Baskı, Ankara, Sevinç Matbaası, s.125. **Akyol Aslan, Leyla** (2011) 'Anayasa Mahkemesinin 14.01.2010 Tarihli Kararı Çerçevesinde Yargı Harçlarına İlişkin Bazı Sorunlar ve Güncel Gelişmeler' Hacettepe Hukuk

Mahkemeler vasıtasıyla haklarına kavuşmak isteyen kişilerden maddi bir katkıda bulunmalarının talep edilmesi, kamu hizmetlerinin bedelsizliği ilkesine aykırı değildir. Zira adalet hizmetlerinin bedava olması, açılan dava sayısını çok yüksek seviyelere çıkarabilecektir. Bu durumda mahkemeler işlemez hale gelebilir. Ancak bu sakıncanın önüne geçmek için; yargılama giderlerinin çok yüksek seviyelerde belirlenmesi de, kişilerin mahkemelere başvurmamasına ve haklarını zorla elde etmeye çalışması neticesini doğurabilir. Çünkü davayı kaybetme ihtimali her daim bulunmaktadır ve bu sebeple ağır yargılama giderlerinin ödenecek olması, her zaman ihtimal dâhilindedir. Böyle bir durum, kişilerin mahkemeye erişim hakları önünde engel teşkil eder. O halde yargılama giderleri noktasında, devlet dengeli bir politika izlemeli ve yargılama giderlerinin miktarını ölçülü bir şekilde belirlemelidir.[3]

Yargılama giderleri; Türk Dil Kurumu Sözlüğü 'ne göre dava giderleri anlamına gelip, dava açılırken ödenen ücretler ile avukatlık giderleri ve mahkeme masraflarını ifade etmek üzere kullanılan bir kavramdır[4]. Hukuk lûgatında yargılama giderleri; adli bir takip zımnında yapılan usuli masraflarla, adli takibin icabettirdiği harçlar olarak tanımlanmıştır[5]. Hukuk sözlüğünde ise; yargılama için yapılan giderlerin tümü, muhakeme masrafları olarak ifade edilmiştir[6].

Doktrinde de yargılama giderlerine yönelik birçok tanım yapılmıştır. *Ermenek'e* göre; yargılama giderleri, bir davanın açılıp yürütülebilmesi için, davanın açıldığı tarihten hükmün kesinleşmesine kadar geçen süreç içerisinde, davanın tarafları ve devlet tarafından

---

Fakültesi Dergisi, C:1, S:1, s.33. **Pınar, Burak / Meriç, Nedim** (2009) 'Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin Yargı Harçlarına Bakışı: Yiğit Ve Ülger Davaları Işığında Hak Arama Özgürlüğü ve Yargı Harçları İlişkisi' Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S:84, s.196-199. **Kılınç, Ayşe** (2011) 'Bir İnsan Hakkı Olarak Adli Yardım' Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi, C:3, No:1, s,1. **Ercan, İbrahim / Arslan, Aziz Serkan** (2012) 'Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda Öngörülen Gider Avansının Uygulanması ile İlgili Ortaya Çıkan Bazı Meseleler ve Bunların Değerlendirilmesi' Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C:20, S:2, s.167.

[3]**Atalay, Oğuz** (2017) Pekcanıtez Usul - Cilt III, s.2385. **Tercan, Erdal / Rüzgaresen, Cumhur** (2010) 'Harçlar Kanunu md. 28/a ve md. 32'nin Mahkeme Kararları ve Yeni Kanuni Düzenlemeler Işığında Değerlendirilmesi' Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C:XIV, S:1-2, s.138-139. **Akyılmaz / Sezginer / Kaya** (2019), s.1558. **Rüzgaresen, Cumhur** (2001) 'Medeni Usul Hukukunda Yargılama Harç ve Giderleri' (Yüksek Lisans), Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, s.7-8. **Akyol Aslan,** s.33-34. **Ercan/ Arslan,** s.168.

[4]**Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük** 'Yargılama Gideri' https://sozluk.gov.tr/ (s.e.t. 23.03.2022).

[5]**Türk Hukuk Kurumu** (1991) Türk Hukuk Lûgatı, 3. Baskı, Ankara, Başbakanlık Basımevi, s.243.

[6]**Yılmaz, Ejder** (2002) Hukuk Sözlüğü, 7. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, s.1324.

gerçekleştirilen zorunlu nitelikteki ödemelerdir[7]. *Aldemir* ise yargılama giderlerini; davanın taraflarının bir davanın açılması, görülmesi ve sonuçlanabilmesi için ödemekle yükümlü oldukları giderlerin toplamı olarak tanımlamıştır[8]. *Üstündağ* açısından; muhakeme masrafları, taraflar için dava sebebiyle doğan giderlerin tümünü ifade etmek üzere kullanılan geniş bir kavramdır[9]. *Pekcanıtez/Özekes/Akkan/Taş Korkmaz'a* göre; yargılama giderleri, genel olarak bir yargısal korunma faaliyetinin yürütülebilmesi maksadıyla ödenmesi gereken ve bu nedenle ortaya çıkan giderlerdir[10]. *Postacıoğlu/Altay;* yargılama giderlerini, davanın başından yargılama ve tahkikatın tamamlanmasına kadar, uyuşmazlık konusu olayın çözüme kavuşabilmesi için yapılması zorunlu olan birtakım giderler olarak ifade etmiştir[11]. *Çelikoğlu* açısından; yargılama giderleri, yargılama faaliyetini teminen devletin mahkemelerini işler vaziyette tutma maliyetine yasal katılma payının yanı sıra, mahkeme önündeki hukuki korunma talebinin dermeyanı ve neticelendirilebilmesi için tarafların mahkeme vasıtasıyla veya bizzat sarf ettiği formal masraflardır[12]. *Rüzgaresen'e* göre; yargılama giderleri, bir dava veya tahkimde yargılamanın başlangıcından sonuçlanmasına kadar, uyuşmazlığın amacı doğrultusunda görülüp karara bağlanabilmesi için taraflarca veya hazinece ödenen meblağların tümünü ifade etmektedir[13]. Nihayet *Karavelioğlu* ise yargılama giderlerini, yargılama nedeniyle kanunun belirlediği ve karşılanmasını öngördüğü giderler olarak tanımlamıştır[14].

Doktrinde yapılan bu tanımlamalardan hareketle; yargılama giderleri mefhumunu, bir davanın usulüne uygun bir şekilde açılmış sayılabilmesi ve esasının incelenebilmesi için, davanın başlangıcından hükmün kesinleşmesine kadarki süreç içerisinde, davanın tarafları ya da hazine tarafından peşin olarak ödenen ve mahkeme kararıyla davada haksız çıkan tarafa yükletilmesi gereken, devletin sunduğu adalet hizmetlerine katkı niteliğinde

---

[7]**Ermenek, İbrahim** (2014) 'Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun Yürürlüğe Girmesinden Sonra Yargılama Giderlerine İlişkin Olarak Ortaya Çıkan Bazı Güncel Sorunlar ve Usul Ekonomisi İlkesi' Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, MİHBİR Özel Sayısı, C:4, S:2, s.219.

[8]**Aldemir, Hüsnü** (2019) Hukuk Davalarında Yargılama Giderleri, 5. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, s.35.

[9]**Üstündağ, Saim** (1977) Medeni Yargılama Hukuku Cilt I, 2. Bası, İstanbul, Fakülteler Matbaası, s.641.

[10]**Atalay,** Pekcanıtez Usul - Cilt III, s.2385. **Pekcanıtez, Hakan / Atalay, Oğuz / Özekes, Muhammet** (2015) Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı, 8. Bası, İstanbul, On İki levha Yayıncılık, s.597.

[11]**Postacıoğlu, İlhan / Altay, Sümer** (2020) Medeni Usul Hukuku Dersleri, 8. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, s.928.

[12]**Çelikoğlu, Cengiz Topel** (2014) 'Karşı Tarafa Tahmil Olunan Avukatlık Ücretinin Hukuki Niteliği' Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Özel Sayı, Prof. Dr. Hakan Pekcanıtez'e Armağan, C:16, s.1101.

[13]**Rüzgaresen,** s.5.

[14]**Karavelioğlu, Celal** (2016) Açıklamalı, İçtihatlı ve İstinaf Kurumuyla İdari Yargılama Usulü Kanunu, 9. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, s.1303.

olan ve gereksiz davaların açılmasını engelleme gayesiyle ihdas edilen katlanılması zorunlu birtakım giderler olarak tanımlayabiliriz.

Geniş anlamda yargılama giderleri kavramının içerisine, yargılama harçları ile dar anlamda yargılama giderleri girer. Yargılama harçları; devletin mahkemeleri aracılığıyla yerine getirdiği yargılama faaliyetlerine karşılık olarak, davanın taraflarından makbuz karşılığında tahsil ettiği miktarlardır. Örneğin; başvurma harcı, karar ve ilam harcı, kanun yolu harçları vs. Dar anlamda yargılama giderleri ise; davanın görülebilmesi, ilerleyebilmesi ve sonuçlanabilmesi için, davanın taraflarınca doğrudan doğruya ödenmesi gereken birtakım masraflardır. Söz gelimi; tebliğ ve posta giderleri, bilirkişi ücret ve giderleri, keşif giderleri, vekâlet ücreti gibi… Dolayısıyla harçlar, devletin yürüttüğü yargılama faaliyeti dolayısıyla katlanmak zorunda olduğu masrafların *bir kısmına* vatandaşların katılması olarak karşımıza çıkmaktadır. Dar anlamda yargılama giderleri ise, görülen hizmetlerin gerektirdiği ücretlerin *tümünün* vatandaşlarca doğrudan doğruya ödenmesi anlamına gelmektedir.[15]

Yargılama giderleri dar anlamda, dava için gerekli olan bir iş veya hizmetin gerektirdiği masraflar[16] olarak yukarıda tanımlanmıştı. O halde geniş anlamda yargılama giderlerini ise, yargılama faaliyeti süresince davanın taraflarınca ödenmesi gereken -yargılama harçları da dâhil- bütün giderler olarak ifade edebiliriz. Yargı yoluna başvuran tarafın yargılama harçlarını ödemesi kural olarak zorunludur ve bu harçların miktarları önceden tarifeler ile belirlenmiştir. Buna karşın; dar anlamda yargılama giderlerinin dava sırasında yapılıp yapılmayacağı ya da kaç defa yapılacağı önceden belirlenemeyeceği için, bu masrafların miktarını önceden kestirebilmek kolay değildir. Zira bu giderlerden bazılarının yapılması, kişilerin ya da mahkemelerin iradesine bağlanmıştır yani ihtiyaridir. Örneğin; keşif ve bilirkişi ücretleri gibi… Bu giderlerin yapılmasına mahkemece karar verilmesi gerektiği gibi bu giderlerin miktarı da bizatihi mahkemelerin takdirine göre belirlenir. Diğer birtakım giderlerin yapılmasında ise zorunluluk bulunmaktadır. Mesela; tebliğ ve posta giderleri gibi… Ancak bu noktada da, bir yargılama esnasında kaç kere tebligat yapılacağını önceden öngörebilmek mümkün olmamaktadır.[17]

---

[15]**Yılmaz** (1984), s.200-201. **Atalay,** Pekcanıtez Usul - Cilt III, s.2385. **Rüzgaresen,** s.4-6.

[16]**Arslan, Ramazan / Yılmaz, Ejder / Taşpınar Ayvaz, Sema / Hanağası, Emel** (2020) Medeni Usul Hukuku, 4. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, s.729. **Kuru, Baki / Aydın, Burak** (2021) İstinaf Sistemine Göre Yazılmış Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı, 5. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, s.599.

[17]**Rüzgaresen,** s.6.

Yargılama giderlerine, İYUK'un 31. maddesinde[18] ismen yer verilmiş[19] ve bu konuda HMK'ya atıf yapmakla[20] yetinilmiştir. Bu durumda; idari yargıda yargılama giderleri konusuyla ilgili olarak, HMK'da yer alan düzenlemelere bakmamız gerekecektir. Belirtmemiz gerekir ki; İYUK md. 31 aracılığıyla atıf yapılan HMK hükümleri, ancak idari yargılama usulünün kendine has özellikleri ile bağdaştığı oranda uygulama alanı bulabilir[21]. HMK'da yargılama giderleri 323. ve 333. maddeler arasında düzenlenmiştir. 323. maddede yargılama giderlerinin genel olarak kapsamı belirlenmiştir[22]. Yani davanın taraflarınca yapılan giderlerden, hangilerinin yargılama gideri olarak kabul edileceği bu madde ile gösterilmiştir[23]. Bu giderlerin davacı ya da davalı tarafından yapılmış olması fark

[18]**İYUK md. 31:** "Bu Kanunda hüküm bulunmayan hususlarda; hâkimin davaya bakmaktan memnuiyeti ve reddi, ehliyet, üçüncü şahısların davaya katılması, davanın ihbarı, tarafların vekilleri, dosyanın taraflar ve ilgililerce incelenmesi, feragat ve kabul, teminat, mukabil dava, bilirkişi, keşif, delillerin tespiti, yargılama giderleri, adli yardım hallerinde ve duruşma sırasında tarafların mahkemenin sükûnunu ve inzibatını bozacak hareketlerine karşı yapılacak işlemler, elektronik işlemler ile ses ve görüntü nakledilmesi yoluyla duruşma icrasında Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu hükümleri uygulanır. Ancak, davanın ihbarı Danıştay, mahkeme veya hâkim tarafından re 'sen yapılır. Bilirkişiler, bilirkişilik bölge kurulları tarafından hazırlanan listelerden seçilir ve bilirkişiler hakkında Bilirkişilik Kanunu ve 12.1.2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununun ilgili hükümleri uygulanır. / Bu Kanun ve yukarıdaki fıkra uyarınca Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununa atıfta bulunulan haller saklı kalmak üzere, vergi uyuşmazlıklarının çözümünde Vergi Usul Kanununun ilgili hükümleri uygulanır."

[19]İYUK'ta, 31. maddeden başka, 24. maddenin f bendinde de yargılama giderleriyle ilgili bir düzenlemeye yer verilmiştir. **İYUK md. 24/f:** "Kararlarda yargılama giderleri ve hangi tarafa yükletildiği belirtilir."

[20]İYUK md. 31 aracılığıyla; aslında HMK'ya değil, 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'na atıfta bulunulmuştur. Ancak HMK md. 447/2 uyarınca; mevzuatımızda 1086 sayılı Kanun'a yapılan yollamalar, HMK'nın bu hükümlerin karşılığını oluşturan maddelerine yapılmış sayılmaktadır.

[21]**Akyılmaz/ Sezginer/ Kaya** (2019), s.1426. **Yıldırım, Turan / Fiş Üstün, Gül** (2020) Açıklamalı-Notlu İdari Yargılama Usulü Kanunu, 1. Baskı, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, s.525. **Yıldırım, Turan / Yasin, Melikşah / Kaman, Nur / Özdemir, H. Eyüp / Üstün, Gül / Okay Tekinsoy, Özge** (2016) İdare Hukuku, 6. Baskı, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, s.876.

[22]Danıştay; bir içtihadı birleştirme kararında *"bir dava dolayısıyla ödenen harçlarla o dava sebebiyle yapılan posta masraflarını, muayyen muamelelerin ifasına ilişkin (keşif, bilirkişi incelemesi ve delil tespiti gibi) harcamaları ve taraflar kendilerini avukat marifetiyle temsil ettirmişlerse avukatlık ücretini ihtiva eder"* diyerek, idari yargılama usulü açısından yargılama giderlerinin kapsamını genel olarak belirlemiştir. **Danıştay İBK,** E:1966/43, K:1967/1 [Aktaran: **Yıldıztekin, Seyfullah / Kunduracı, Erkan / Kundak, Hüseyin** (2019) 'İdari Yargıda Yargılama Giderleri ve Uygulamada Karşılaşılan Sorunlar' Danıştay Başkanlığı İdari Yargı Komisyonu Çalışmaları 2. Dönem (2018 - 2019), Danıştay Yayınları, No:107, s.147-148].

[23]Yargılama giderleri, HMK md. 323'te sayılanlardan ibarettir. Bu maddede sayılanlar dışındaki giderlerin, davada haksız çıkan taraftan yargılama gideri olarak istenmesi mümkün değildir. Örneğin; davayı kazanan tarafın spesifik olarak bir hukukçudan alıp mahkemeye sunduğu bilimsel mütalaa, özel olarak yaptırdığı bir delil tespiti raporu ya da temin ettiği bir bilirkişi raporu dolayısıyla katlandığı giderler, yargılama gideri olarak nitelendirilemez ve davada haksız çıkan tarafa yükletilemez. **Kuru, Baki** (2001) Hukuk Muhakemeleri Usulü Cilt: V, 6. Baskı, İstanbul, Beta Basım, s.5330. **Kuru / Aydın,** s.600.

etmez. Zira davalının yapmış olduğu giderler de yargılama giderleri içerinde yer alır.[24] HMK md. 323'te yargılama giderleri şu şekilde sayılmıştır:

- Başvurma, karar ve ilam harçları,
- Dava nedeniyle yapılan tebliğ ve posta giderleri,
- Dosya ve sair evrak giderleri,
- Geçici hukuki koruma tedbirleri ve protesto, ihbar, ihtarname ve vekâletname düzenlenmesine ilişkin giderler,
- Keşif giderleri,
- Tanık ile bilirkişiye ödenen ücret ve giderler,
- Resmi dairelerden alına belgeler için ödenen harç, vergi, ücret ve sair giderler,
- Vekil ile takip edilmeyen davalarda tarafların hazır bulundukları günlere ait gündelik, seyahat ve konaklama giderlerine karşılık hâkimin takdir edeceği miktar; vekili bulunduğu halde mahkemece bizzat dinlenmek, isticvap olunmak veya yemin etmek üzere çağrılan taraf için takdir edilecek gündelik, yol ve konaklama giderleri,
- Vekille takip edilen davalarda kanun gereğince takdir olunacak vekâlet ücreti,
- Yargılama sırasında yapılan diğer giderler.

Görüldüğü üzere HMK; 323. maddesiyle, yargılama giderlerini geniş anlamda kabul etmiş ve bu giderlere yargılama harçlarını da dâhil etmiştir[25]. Ayrıca 6100 sayılı HMK'da yargılama giderleri, 1086 sayılı mülga Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'na göre daha kapsamlı bir şekilde düzenlenmiştir. Yeni HMK ile birlikte; yargılama giderleri sınırlı sayıda belirlenmemiş ve 'yargılama sırasında yapılan diğer giderler' ibaresi eklenerek, hâkime bu giderlerin kapsamı noktasında bir takdir yetkisi tanınmıştır.[26] Ancak HMK'nın 323. maddesinde sayılan yargılama giderlerinin hepsinin idari yargı yerlerinde uygulanması mümkün değildir[27]. Söz gelimi; idari yargıda tanık delili olmadığı için, tanık

[24]**Aldemir,** s.396.

[25]**Alangoya, Yavuz / Yıldırım, Kamil / Deren Yıldırım, Nevhis** (2011) Medenî Usul Hukuku Esasları, 8. Baskı, İstanbul, Beta Basım, s.415. **Pınar, Burak** (2003) 'Yargı Harçları' (Yüksek Lisans), Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, s.45. **Kuru, Baki / Arslan, Ramazan / Yılmaz, Ejder** (2014) Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı, 25. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, s.697. **Kaplan, Gürsel** (2020) İdari Yargılama Hukuku, 7. Baskı, Bursa, Ekin Basım Yayın Dağıtım, s.571. **Yılmaz, Zekeriya** (2011) 'Hukuk Muhakemeleri Kanununa Göre, Dava Açılırken Yargılama Harçları ile Her Türlü Yargılama Giderlerinin Yatırılması Zorunluluğu' Terazi Hukuk Dergisi, Yıl:6, S:3, s.28.

[26]**Kazaz, Gözde** (2019) 'Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na Göre Yargılama Gideri Olarak Vekalet Ücreti' (Yüksek Lisans), Bahçeşehir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, s.7.

[27]**Candan, Turgut** (2020) Açıklamalı İdari Yargılama Usulü Kanunu, 8. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, s.925.

için ödenecek ücret, yargılama gideri olarak kabul edilmemektedir[28]. Dolayısıyla idari yargıda yapılması olanaklı yargılama giderlerini -ilgili HMK maddesini de dikkate alarak- şu şekilde sıralayabiliriz[29]:

- Başvurma ile karar harçları,
- Dava nedeniyle yapılan tebliğ ve posta giderleri,
- Resmi dairelerden alınan belgeler için ödenmesi gereken harç, vergi, ücret ve sair giderler,
- Dosya ve sair evrak giderleri,
- Keşif giderleri,
- Bilirkişiye ödenen ücret ve giderler,
- Vekil ile takip edilmeyen davalarda tarafların hazır bulundukları günlere ait gündelik, seyahat ve konaklama giderlerine karşılık hâkimin takdir edeceği miktar; vekili bulunduğu halde mahkemece bizatihi dinlenmek üzere davet edilen taraf için takdir edilecek gündelik, yol ve konaklama masrafları,
- Vekille takip edilen davalarda kanun gereğince takdir olunacak vekâlet ücreti,
- Yargılama sırasında yapılan diğer giderler.

HMK'nın 323. maddesinde yürütmenin durdurulması harçları açıkça yargılama giderleri arasında sayılmamıştır. Sadece başvurma harcı ile karar ve ilam harcından bahsedilmiştir. Ancak Harçlar Kanunu (HK) uyarınca karar ve ilam harcının kapsamı içerisine, 'icranın tehiri' adı altında yürütmenin durdurulması kararları da alınmıştır. Bu sebeple; yürütmenin durdurulması harçları da yargılama giderleri içerisinde yer almaktadır [HK'ya bağlı (1) sayılı Tarife (A) / III / 2-c]. [30]

2. Yargılama Giderleri ile Hak Arama Özgürlüğü Arasındaki İlişki

2.1. Genel Olarak

Yargılama giderleri ile hak arama özgürlüğü arasında ilişki kurabilmek için, öncelikle bu giderlerin miktarına bakmamız gerekmektedir. Bir ülkede yargılama gideri ödemelerinin yüksek miktarlarda olup olmadığı da; düşük değerli davalarda davanın

[28]**Akyılmaz, Bahtiyar / Sezginer, Murat / Kaya, Cemil** (2020) Türk İdari Yargılama Hukuku, 4. Baskı, Ankara, Savaş Yayınevi, s.682.
[29]**Candan** (2020), s.925-926. **Akyılmaz / Sezginer / Kaya** (2019), s.1559.
[30]**Karavelioğlu,** s.1303.

başında ödenmesi zorunlu tutulan giderlerle, davanın kaybedilmesi halinde ödenmesi tehlikesi bulunan bütün giderlerin toplanması suretiyle belirlenebilmektedir[31]. Örneğin; davalı idarenin hizmet kusuru sebebiyle arazisi üzerinde bulunan fıstık ağaçlarının verim kaybına uğradığını ileri sürerek, idari yargıda 10.000,00 TL maddi tazminat tutarlı bir tam yargı davası açan kişinin, bu dava dolayısıyla ödemek zorunda kalacağı yargılama giderlerini (2022 yılı için) şu şekilde özetleyebiliriz: 80,70 TL başvurma harcı, 170,70 TL peşin harç, 372,00 TL tebligat ücreti (12 kere tebligat yapılacağını varsayarsak), 480,00 TL bilirkişi ücreti (bir bilirkişi görevlendirildiğini farz edersek), 571,90 TL keşif harcı, 2.550,00 TL davayı kaybetmesi halinde davalı idare lehine ödemesi gereken karşı taraf vekâlet ücreti, yine 2.550,00 TL kendi avukatına ödemesi gereken asgari avukatlık ücreti olmak üzere toplam 6.775,30 TL… Görüldüğü üzere; bu türden bir davada keşif ve bilirkişi incelemesine de ihtiyaç duyulacağından, davacının ödemesi gereken asgari yargılama gideri tutarı, dava konusu edilen miktara bir hayli yaklaşmaktadır.

Gerçi HMK md. 326/1'e göre; davacının dava sonucunda haklı çıkması halinde, yaptığı giderlerin tamamı davalı idareye yükletilecektir. Ancak davacılar; davayı kazanma olasılıklarını henüz davanın başında kesin olarak bilemeyecekleri için, ödemek zorunda kalabilecekleri yargılama giderlerini de hesap ederek, dava açma noktasında tereddüte düşebilirler. Hatta talep edecekleri tazminat miktarı düşük ise tereddütleri doğal olarak daha da yüksek olacaktır. Haklı olduklarına tamamen inansalar dahi; dava açmanın getireceği psikolojik güçlükleri de göz önüne alarak, küçük miktardaki alacaklarını dava etmekten imtina edebileceklerdir. Aynı durum, yüksek değerli davalar açısından ise bir başka şekilde karşımıza çıkmaktadır. Çünkü bazı yargılama giderleri (karar ve ilam harcı gibi), dava konusu edilen miktara bağlı olarak değişmekte ve müddeabih arttıkça bu giderler de aynı oranda artmaktadır.[32]

İşte yargılama gideri ödemelerin yüksekliği ve bu arada davayı kaybetme riskinin de her zaman ihtimal dâhilinde bulunması, kişilerin uyuşmazlıklarını yargısal merciler önüne taşıyabilmesine engel olabilir. Bu durum toplumsal açıdan büyük sakıncalar doğurur; çünkü hak arama özgürlüğü, eskiden beri kabul edilen en temel insan haklarından bir tanesidir. Bu sebeple; yargılama giderleri sebebiyle ortaya çıkabilecek sakıncalı durumların belirlenmesi ve bu sakıncaların ortadan kaldırılabilmesi için muhtelif

[31] **Yılmaz** (1984), s.203.
[32] **Yılmaz** (1984), s.204.

önlemlerin düşünülmesi, sosyal hukuk devletleri açısından elzem görülmektedir. Alınması gereken bu önlemler hakkında ortaya atılan bütün mülahazaların müşterek yönü; yargılama giderlerinden neşet eden ödemelerin ölçülü olması gerektiği ve yine de bu masrafların fazla olması halinde, ortaya çıkması muhtemel sakıncaların hangi tedbirlerle bertaraf edileceğidir.[33]

2.2. Bir Sosyal Devlette Yargılama Giderleri Alınmasının Gerekip Gerekmediği Sorunu

Yargılama giderlerinin hak arama özgürlüğü üzerinde olan etkileri de göz önüne alınarak, doktrinde bu giderlerin ödenmesinin gerekip gerekmediği hakkında çeşitli görüşler ortaya atılmıştır. Bu görüşler arasında; hak arama özgürlüğünü kullanan vatandaşlardan yargılama giderlerinin talep edilmemesinin gerektiğini (yani sıfır tarife esasının uygulanmasının gerektiğini) savunan görüşler olduğu gibi, caydırıcılığın sağlanması ile yargı faaliyetinin fonksiyonel bir gereği olarak ve sosyal hukuk devleti ilkesinin gerektirdiği ölçüde yargılama giderlerinin davanın taraflarından talep edilmesi gerektiğini ileri süren görüşler de bulunmaktadır.[34]

Davanın taraflarının mutlak surette yargılama giderlerini ödemesi gerektiğini savunan ve bir anlamda yargılama giderlerinin işlevini açıklayan bir görüş; esas olarak hukuk yargılamasının ya da idari yargının niteliğinden yola çıkmaktadır. Söz konusu görüşe göre; yargılama faaliyeti ile iki temel fonksiyon yerine getirilmektedir: Bu sayede kişilerin hakları yerine getirilmekte ve aynı yolla toplumsal huzurun temini sağlanmaktadır. İşte hukuk yargılaması açısından bahsettiğimiz bu ikili işlev, yargılama giderlerinin açıklanması noktasında da bize yol gösterici olmaktadır.[35] Davaların görülebilmesi ve nihayete erdirilebilmesi açısından yargılama gideri adı altında birtakım ödemelerin yapılmasını zorunlu gören bu anlayışa göre, bu nitelikteki ödemeler iki temel sebepten dolayı gerçekleştirilmelidir. İlk olarak; devlet, yargılama faaliyetini gerçekleştirebilmek adına önemli bir masraf yükü altına girer. Söz gelimi; mahkemeler için bina yapar, bu binalarda çalışacak hâkim, savcı ve diğer yargı personelini istihdam eder vs. Mademki devlet; adalet hizmetleri için birtakım harcamalar yapmaktadır, o zaman gerçekleştirilen harcamaların bir kısmı da, bu hizmetlerden bizatihi yararlanan kimselerden

[33]**Yılmaz** (1984), s.201-202. **Akyol Aslan,** s.34.
[34]**Ermenek,** s.219. **Yılmaz** (1984), s.204-205.
[35]**Rüzgaresen,** s.13. **Yılmaz** (1984), s.205.

doğrudan tahsil edilmelidir. Yani adalet hizmetleri için yargılama giderleri alınmasının kaynağında, esas olarak devletin mali sorunları (bütçe sorunları) yer almaktadır. Ancak yargılama faaliyeti nedeniyle ödenecek olan harçların, devletin bu hizmetler dolayısıyla katlandığı giderlerin tam karşılığı olmaması gerekir. Devlet; gerçekleştirdiği harcamaların sadece bir kısmını, bu hizmetlerden bizatihi yararlanan kişilerden alma yoluna gitmelidir. Aksi takdirde; davanın taraflarına altından kalkamayacakları bir yük yükletileceğinden, tarafların mahkemeye gitmekten vazgeçmesi gibi sonuçlar ortaya çıkabilir. Tabii, bir dava esnasında harçlardan başka yargılama giderlerinin ödenmesi de söz konusu olabilir. Tezimizin devamında 'yargılama masrafları' ve 'karşı vekâlet ücreti' başlıkları altında, bu giderlerden teferruatlı olarak bahsedeceğiz. Ancak burada belirtmemiz gerekir ki; harçlardan farklı olarak, davanın taraflarınca bu giderlerin gerektirdiği hizmetlerin karşılığı kısmen değil tam olarak ödenmektedir.[36]

Davanın taraflarının yargılama giderlerini ödemek zorunda olmasının bir diğer sebebi ise gereksiz davaların açılmasının önüne geçilmek istenmesidir. Davalar açısından; yargılama gideri adı altında herhangi bir ödemenin zorunlu tutulmadığı varsayımında, bireylerin dava açma eğilimleri artış gösterecektir. Hukuki ihtilafın tarafını oluşturan kişiler; uzlaşma ya da sulh yoluna gitmeyi tercih etmeyecekler ve böylesi bir tutum içtimai huzurun teminini güçleştireceğinden, kamu düzeninin (farklı bir şekilde) bozulmasına sebebiyet verecektir. Çünkü ideal olan; kişiler arasında asgari düzeyde uyuşmazlık çıkması ve bu uyuşmazlıkların yine taraflar arasında, yani kendi istek ve iradeleri doğrultusunda çözüme kavuşturulmasıdır. Öbür türlü, yargı mercilerinin iş yükünde önlenemez bir artış meydana gelecektir. Yargılama faaliyetini gerçekleştiren hâkimlerin ise çalışma kapasiteleri belirlidir ve bir yere kadardır. Derdest dava sayısı arttıkça, hâkimlerin bir dava için ayıracağı zaman dilimi de kısalacaktır ve bu durum yargıda kaliteyi düşürecektir. Bu sebeple; hâlihazırdaki hâkimlerin gerçek anlamda adaletin tecellisini sağlayabilmeleri için, kapasiteleri oranında iş yüküyle karşı karşıya kalmaları gerekmektedir. Ayrıca herhangi bir yargılama gideri alınmaması ve doğal olarak dava sonunda herhangi bir yargılama giderine hükmedilmeyecek olması, hukuki ihtilafın tarafını oluşturan kişilerce suiistimal edilebilecektir. Söz gelimi; tamamen hukuka aykırı bir işlem tesis eden idare, bu işlemini kaldırmak ya da geri almak yerine, muhatabını dava açmaya zorlayabilecektir. Zira davanın kaybedilmesi halinde herhangi bir olumsuz netice ile karşı karşıya kalması söz

[36] **Yılmaz** (1984), s.206. **Akyol Aslan,** s.34. **Pınar / Meriç,** s.199. **Yıldıztekin / Kunduracı / Kundak,** s.148.

konusu olmayacaktır. O halde; yargılamaya ilişkin olarak, davanın taraflarının yargılama giderlerine katlanması, zorunluluk temelinde bir haklılık olarak karşımıza çıkmaktadır.[37]

Bir başka görüşe göre ise, davanın taraflarının yargılama faaliyeti dolayısıyla herhangi bir gider ödemesinde bulunmalarına gerek yoktur. Zira yargılama giderlerinin ödenmesi çok eskilerden kalma bir uygulamadır ve o zamanlar yurttaşlar açısından genel bir vergi ödeme yükümlüğü söz konusu değildi. Yine o zamanlar, devletin modern anlamda birtakım görevlerinin bulunduğu (toplumsal adaleti gerçekleştirmek gibi) şeklinde bir anlayış da mevcut değildi. Oysa günümüzde devletin toplumsal yaşamdaki rolü artmış, buna bağlı olarak görevleri de artmış ve farklılaşmıştır. Üstelik günümüzde, bütün yurttaşları kapsayan genel bir vergi ödeme yükümlüğü de söz konusudur. Dolayısıyla davanın taraflarının, yargılama giderleri adı altında ayrıca birtakım ödemeler yapmasına artık ihtiyaç kalmamıştır. Devlet söz konusu yargılama giderlerini, vatandaşların ödediği vergiler aracılığıyla finanse edebilmelidir. Zaten devletin kamu hizmetlerini gerçekleştirebilmek adına vergiler topladığı ve adalet hizmetinin de devlet tekelinde bulunan bir kamu hizmeti olduğu göz önüne alındığında, davanın taraflarından ayrıca yargılama giderlerinin istenmesi büyük bir çelişki doğurmaktadır. Her ne kadar yargılama gideri alınmasıyla ulaşılmak istenen amaçlardan bir tanesi; gereksiz davaların açılmasının önüne geçmek olsa da, aynı amaca yaptırım uygulanması suretiyle ulaşmak da mümkündür.[38] 'Sıfır tarife esası' olarak da ifade edebileceğimiz bu görüş, genel olarak bütün yargılama giderlerinden bağışıklığı kapsamına almaz. Söz gelimi; bu görüşü savunanlar, avukatlık ücretlerinin de devlet tarafından karşılanması gerektiğini ileri sürmezler. Çünkü avukatlık ücretlerinin devlet tarafından karşılanması durumunda, hem hazineye olağanüstü bir yük getirilmiş olur hem de avukatların memurlaşması gibi bir tehlike ortaya çıkabilir.[39] Ancak sıfır tarife kuralının, sosyal devlet ilkesi açısından bir ideal olduğunu burada belirtmemiz gerekir. Zira bu görüşün bütün yargılama giderleri açısından ve tam olarak kabul edilebilmesi, bugün için mümkün görünmemektedir.

---

[37]**Yılmaz** (1984), s.206-207. **Akyol Aslan,** s.34. **Pınar / Meriç,** s.200. **Yıldıztekin / Kunduracı / Kundak,** s.148-149.

[38]**Kissel, Oto Rudolf** (1976) Gedanken zu den Gerichtskosten im Zivilprozess, Festschrift für Gerhard Schiedermair Zum 70. Geburstag, München, s.317 vd. [Aktaran: **Yılmaz** (1984), s.207-208]. **Bauer, Jobst-Hubertus** (1976) Das Prozesskostenrisiko und die Möglichkeiten seiner Begrenzug im Sozialen Rechtsstaat, Stuttgart, s.114 vd. [Aktaran: **Yılmaz** (1984), s.208]. **Akyol Aslan,** s.34. **Baumgaertel, Gottfried** (1976) Gleicher Zugang zum Recht für alle, Köln-Berlin-Bonn-München, s.128 vd. [Aktaran: **Yılmaz** (1984), s.208].

[39]**Baur, Fritz** (1972) Armenrecht und Rechtsschutversicherung, Juristenzeitung s.76 [Aktaran: **Yılmaz** (1984), s.208]. **Akyol Aslan,** s.34.

Yargılama faaliyeti dolayısıyla belirli giderlerin davanın taraflarınca ödenmesi gerektiği görüşü, bugün genel olarak kabul görmektedir. Ancak bu görüşü savunanlara göre, söz konusu zorunluluğun sınırını *sosyal devlet anlayışı*[40] oluşturmalıdır. Bu kapsamda; özellikle zengin ile yoksul kimseler arasında mahkemeye erişim hakkı noktasında ortaya çıkabilecek farklılıkların önlenmesi, bir sosyal devletin esas gayesi olmalıdır. O zaman; hukuk sistemimiz açısından, geniş anlamda yargılama giderleri hususunda sosyal devlet ilkesi yol gösterici olarak kabul edilmeli[41] ve yargılama giderleri yönünden sosyal hukuk devleti ilkesi uyarınca birtakım tedbirler alınmalıdır. Bir başka deyişle; yargılama giderleri konusu sosyal hukuk devleti ilkesi çerçevesinde yoruma tabi tutulmalıdır. Bu sayede, yargılama harç ve giderlerini tamamen veya kısmen ödeyemeyen kimselere birtakım olanaklar tanınacak ve yoksul ile zengin kimseler arasında çıkması olası bazı eşitsizliklerin kesin olarak önüne geçilmesi temin edilecektir.[42]

Geçmiş dönemlerde; liberal hukuk anlayışının etkisiyle, yargılama hizmetleri esas olarak davanın taraflarının yararına hizmet eden bir faaliyet dalı olarak kabul ediliyordu. Dolayısıyla yargı faaliyetlerinin toplumsal yönü göz ardı ediliyordu. Ancak zamanla liberal hukuk anlayışı, yerini sosyal hukuk devleti anlayışına bırakmış ve bunun bir sonucu olarak, hukuk yargılaması alanında da içtimai yararın mevcut olduğu kabul görmüştür.[43] Hiç şüphesiz; bu toplumsal fayda, idari yargı alanında çok daha belirgin bir şekilde karşımıza çıkmaktadır. Hukuk yargılaması ve idari yargı açısından; belirleyici olarak sosyal hukuk devleti ölçütünü kabul ettiğimiz zaman, yargılama giderleri hususunda da harekât noktamızı aynı ölçüt olarak belirlememiz gerekecektir. Dolayısıyla yargılama giderleri ile ilgili olarak, aynı ölçütten hareket edilerek birtakım önerilerde[44] bulunulması gerekmektedir. Bu önerileri ise kısaca şu şekilde özetlememiz mümkündür. Davanın taraflarının; yargılamanın gerektirdiği birtakım giderleri ödemek zorunda olduğunda hiçbir şüphe bulunmamaktadır. Ancak söz konusu ödemeler, sosyal devlet ilkesine yaraşır ölçülerde olmalı ve devlet tarafından hak arama özgürlüğü noktasında bütün bireylere eşit olanaklar sağlanmalıdır.[45]

---

[40]Sosyal devlet; devletin sosyal barış ve adaleti sağlamak maksadıyla sosyal ve ekonomik hayata aktif müdahalesini öngören ve herkese insan onuruna yaraşır asgari bir yaşam seviyesi sunmayı amaçlayan bir devlet anlayışıdır. **Gözler,** s.190.

[41]**Akyol Aslan,** s.34. **Yılmaz** (1984), s.208-209.

[42]**Bauer,** s.63 vd. [Aktaran: **Yılmaz** (1984), s.210].

[43]**Baumgaertel,** s.123. [Aktaran: **Yılmaz** (1984), s.210].

[44]İlgili öneriler hakkında bkz. **Yılmaz** (1984), s.211-223.

[45]**Yılmaz** (1984), s.210-211. **Akyol Aslan,** s.34.

2.3. Anayasa Mahkemesi Kararları Işığında Yargılama Giderleri Müessesesi

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin adil yargılanma hakkını düzenleyen 6. maddesinin birinci fıkrası şu şekildedir: "Herkes, medeni hak ve yükümlülükleri hakkında karar verilmesi için (...) kanun tarafından kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir yargı merciinde makul bir süre içinde adil ve kamuya açık bir şekilde yararlanma hakkına sahiptir." Anayasa'nın 'hak arama hürriyeti' başlıklı 36. maddesi ise şöyledir: "Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir." Mezkûr maddede, herkesin adil yargılanma hakkına sahip olduğu belirtilmiş ve böylece Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde düzenlenen adil yargılanma hakkı Anayasal güvenceye kavuşturulmak istenmiştir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) tarafından; her ne kadar Sözleşme'nin 6. maddesinde açık bir biçimde mahkeme veya yargı merciine erişim hakkından söz edilmemiş olsa da, maddede kullanılan terimler bir bütün olarak değerlendirildiğinde, anılan maddenin mahkemeye erişim hakkını da garanti altına aldığı belirtilmiştir[46]. O halde mahkemeye erişim hakkının, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Anayasa ile düzenlenmiş olan adil yargılanma hakkının unsurları arasında yer aldığı sonucuna ulaşmak mümkün olacaktır.

Mahkemeye erişim hakkı; bir uyuşmazlığı ve uyuşmazlık kapsamında ileri sürülen talepleri mahkeme önüne taşıyabilmek ve bu taleplerin etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek şeklinde tanımlanmaktadır[47]. Sözleşme'nin 6. maddesinde; mahkemeye erişim hakkı için herhangi bir sınırlama nedeni öngörülmemiş olması, bu hakkın hiçbir şekilde sınırlandırılması mümkün olmayan mutlak bir hak olduğu şeklinde yorumlanmaya müsait değildir. Zira adil yargılanma hakkının unsurlarından birini teşkil eden mahkemeye erişim hakkının, doğası gereği devletlerin üzerinde düzenleme yapmasını gerektiren bir hak olduğu ve belli ölçüde sınırlanabileceği genel olarak kabul görmektedir. Tabii bu sınırlamaların, kişilerin mahkemeye erişimlerini hakkın özünü zedeleyecek şekilde ve genişlikte kısıtlamaması gerekir. O halde; kanuni bir dayanağı bulunmayan, meşru bir amaç taşımayan ya da uygulanan araç ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir ölçü gözetmeyen ve kamu yararı ile birey hakkı arasında kurulmaya çalışılan adil

[46]**AİHM,** Golder vs. Birleşik Krallık Davası, Başvuru No: 4451/70, KT: 21.02.1975 (HUDOC / s.e.t. 17.06.2022).

[47]**AYM,** Özkan Şen Başvurusu, Başvuru No: 2012/791, KT:07.11.2013 (Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası / s.e.t. 04.04.2022).

dengeyi bozacak biçimde kişiler aleyhine katlanılması zor külfetler yükleyen her türlü sınırlama, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. maddesinin birinci fıkrasına (ve Anayasa'nın 36. maddesine) aykırı olacaktır.[48]

Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenmiş olan hak arama özgürlüğü[49]; kişilerin her şekilde hakkını arayabilmesi anlamına gelmeyip, sadece kanuni imkânlar dâhilinde arayabilmesini ifade etmektedir. Bu özgürlük, idari yargılama usulünde ise dava açma hakkı olarak karşımıza çıkmaktadır. Dava açma hakkı, davacının davalıya karşı devletin mahkemelerine başvurabilmesini ve cereyan eden yargılamada yapılan yargısal işlemlerin muhatabı olabilmesi anlamına gelir.[50] Hak arama özgürlüklerini kullanarak kişilerin davalarını açmalarıyla birlikte, bu hakkın kullanılmasının gerektirdiği birtakım yükümlülükler de kendiliğinden ortaya çıkmış olur. Söz konusu yükümlülüklerin bir tarafını yargılama hukukuna ilişkin Anayasal esaslar oluşturmakta olup, bunların muhatabı devlettir. O zaman devlet; kamu hizmeti niteliğinde topluma sunduğu yargısal hizmetleri, usulüne uygun bir şekilde yürütmek ve neticelendirmek zorundadır. Dava açılmış olmasının beraberinde getirdiği yükümlülüklerin bir diğer tarafını ise, davanın taraflarına yükletilen birtakım usuli ödevler oluşturmaktadır. Söz gelimi; davacı tarafından usulüne uygun bir dava dilekçesinin mahkemeye ibraz edilmesi zorunluluğu, davanın süresi içerisinde açılması, tarafların davayı takibi, yargılama sırasında dürüstlük kuralına riayet edilmesi gerekliliği vs. Mahkemelerden hukuki korunma talep eden yahut mahkemeler nezdinde kendini savunan tarafların; bu yükümlülüklere aykırı davranması halinde, artık yargılama faaliyetinden beklediği fonksiyonu elde etmesi mümkün olmayacaktır.[51]

Dava açma hakkının taraflara yüklediği yükümlülüklerden bir diğeri ise; hakkının yerine getirilmesine yönelik ortaya çıkan bazı masrafları, *yargılama giderleri* adı altında karşılamak zorunluluğu şeklinde önümüze çıkmaktadır. O zaman; kişilerin yargılama harç ve giderlerini ödemeye zorlanmaları, mahkemeye erişim hakkına yönelik bir müdahale

[48]**AİHM,** Ashingdane vs. Birleşik Krallık Davası, Başvuru No: 8225/78, KT: 28.05.1985 (HUDOC / s.e.t. 18.06.2022). **AİHM,** Sabri Güneş vs. Türkiye Davası, Başvuru No: 27396/06, KT: 24.05.2011 (HUDOC / s.e.t. 18.06.2022). **AİHM,** Sefer Yılmaz ve Meryem Yılmaz vs. Türkiye, Başvuru No: 611/12, KT: 17.11.2015 (HUDOC / s.e.t. 18.06.2022).

[49]Hak arama özgürlüğü, bütün diğer temel hak ve hürriyetlerin güvencesi niteliğinde çok önemli bir hürriyettir. Zira bu özgürlük tanınmadığı durumlarda, diğer bütün hak ve hürriyetlerin göstermelik hale gelme tehlikesi bulunmaktadır. **Gözler, Kemal** (2019) Türk Anayasa Hukuku, 3. Baskı, Bursa, Ekin Kitabevi, s.408.

[50]**Pınar / Meriç,** s.196-198.

[51]**Pınar / Meriç,** s.198-199.

oluşturmaktadır. İlk olarak, böyle bir müdahalenin kanuni dayanaklarının hukukumuzda mevcut olması gerekmektedir. Müdahalenin kanuna dayalı olması ise şeklî anlamda bir kanunun varlığını zorunlu kılmaktadır. Şeklî anlamda kanun; Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından, Anayasa'da belirtilen usule uygun bir şekilde ve kanun adı altında çıkartılan bir yasama işleminden ibarettir. Anayasa'da düzenlenen temel hak ve özgürlüklere müdahale edilmesi; ancak meclis tarafından kanunlarda, ilgili müdahaleye olanak sağlayan bir hükmün bulunması koşuluna bağlıdır. O halde; yasama organı tarafından çıkarılan şeklî manada bir kanun hükmünün bulunmaması, söz konusu hakka yapılan müdahaleyi Anayasal temelden yoksun bırakacaktır.[52] Bizim hukuk sistemimizde yargı mercileri; kendilerine açılan davalar dolayısıyla ödenmesi gereken giderleri Harçlar Kanunu, Hukuk Muhakemeleri Kanunu ve Avukatlık Kanunu maddelerine dayanarak tahsile girişmektedirler. Zira 492 sayılı Harçlar Kanunu'nun 2. maddesi ile yargı işlemlerinden bu Kanun'a bağlı (1) sayılı Tarife'de yazılı olanlarından yargı harcı alınmasına cevaz verilmiş, aynı yönde bir düzenleme Harçlar Kanunu'nun 52. maddesi ile vergi yargısı harçları açısından da öngörülmüştür. Hakeza, 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 323. maddesinde yargılama giderleri teker teker sayılmış ve vekille takip edilen davalarda kanun gereğince takdir olunacak vekâlet ücreti de bu giderler arasında gösterilmiştir. 1136 sayılı Avukatlık Kanunu'nun 169. maddesinde ise "yargı mercilerince karşı tarafa yükletilecek avukatlık ücreti, avukatlık ücret tarifesinde yazılı miktardan az ve üç katından fazla olamaz" şeklinde düzenlemeye yer verilerek, vekâlet ücretinin usul ve esasları ile miktarı hususunda her yıl Türkiye Barolar Birliği tarafından hazırlanarak Resmi Gazete' de yayımlanan Avukatlık Asgari Ücret Tarifeleri' ne göndermede bulunulmuştur.

[52]**AYM,** Ali Hıdır Akyol ve Diğerleri Başvurusu, Başvuru No: 2015/17510, KT:18.10.2017 (Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası / s.e.t. 17.06.2022). // Ancak AYM tarafından yasallık unsuru yönünden değerlendirme yapılırken; derece mahkemelerinin müdahaleye olanak sağlayan kanun hükümlerini yorumlaması ve bu hükümlerin olaya uygulanması *'bariz takdir hatası ya da açık keyfilik'* içermediği müddetçe, söz konusu alanda bir inceleme yapılması bireysel başvurunun amacıyla bağdaşmayacaktır. Derece mahkemelerinin; müdahaleye imkân tanıyan yasa hükmünü açık bir biçimde hatalı yorumladıklarının ve uyguladıklarının tespit edilmesi hâlinde ise, ilgili müdahalenin yasallık temelinden yoksun olduğu sonucuna ulaşılacaktır. **AYM,** Ramazan Atay Başvurusu, Başvuru No: 2017/26048, KT:29.01.2020 (Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası / s.e.t. 17.06.2022). Söz gelimi; tamamen reddedilen bir dava açısından maktu karar harcı yerine nispi karar ve ilam harcına hükmedilmesinin, kanunun açık hükmüne aykırılık taşıdığından bahisle bariz hata anlamına geldiği ve kanunilik koşulunu sağlamadığı için mahkemeye erişim hakkını ihlal ettiği hakkında bkz. **AYM,** Abdullah Karataş Başvurusu, Başvuru No: 2019/4150, KT:03.02.2022 (Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası / s.e.t. 18.06.2022).

Davanın taraflarının harç ve diğer yargılama giderlerini ödemekle yükümlü kılınmasının, mahkemeye erişim hakkının doğasından kaynaklanan ve Anayasal açıdan meşru birtakım amaçlara dayandığı da görülebilmektedir. Çünkü yargılama harçları; en genel tabiriyle, mahkeme hizmetlerinden yararlanılması karşılığında devlete ödenen katkı paylarını ifade etmektedir. Harç ödeme yükümlülüğü getirilmesiyle de; bölünebilen bir kamu hizmeti olan yargı hizmetinden yararlananların, bu hizmetin maliyetinin bir kısmına katlanması amaçlanmıştır. Bunun yanında; yargı harçlarının abartılı, zorlama veya ciddiyetten yoksun taleplerin disipline edilmesi ve gereksiz başvuruların önüne geçilmesi suretiyle mahkemelerin meşgul edilmesinin önlenmesi amacına hizmet ettiği de düşünülmektedir. Davanın taraflarının harç dışındaki yargılama giderleri karşılığında avans yatırmakla yükümlü kılınmasının nedeni ise, yargılama sırasında yapılması gereken birtakım giderleri finanse etmek gayesi ile açıklanabilecektir. Zira ilgili giderlerin; yargısal hizmetleri talep eden kişiler tarafından karşılanması, işin doğası gereğidir.[53] Ayrıca dava sebebiyle vekil tayin eden tarafların uğramış oldukları zararları kısmen telafi etmek maksadıyla, HMK'da davayı kazanan taraf lehine karşı vekâlet ücretine hükmedilmesi gerektiği öngörülmüştür[54]. Ancak Avukatlık Kanunu'nun 164. maddesinin 5. fıkrası nedeniyle; yargılama gideri niteliğindeki vekâlet ücreti, artık bu amacından uzaklaşmış bulunmaktadır.

Ölçülülük ilkesi ise; elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden meydana gelmektedir. Elverişlilik; öngörülen müdahalenin ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, gereklilik[55]; ulaşılmak istenen amaç bakımından

[53]**AYM,** Tacettin Ceylan Başvurusu, Başvuru No: 2017/39062, KT:10.11.2021 (Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası / s.e.t. 18.06.2022). **AYM,** Famiye Beğim ve Mehmet Tahir Beğim Başvurusu, Başvuru No: 2017/21882, KT:10.02.2021 (Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası / s.e.t. 18.06.2022).

[54]**AYM,** E:2013/95, K:2014/176, KT:13.11.2014 (Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası / s.e.t. 18.06.2022). **AYM,** Hasan Kızılırmak Başvurusu, Başvuru No:2017/5056, KT:29.09.2020 (Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası / s.e.t. 18.06.2022).

[55]Somut olayda; başvurucunun adli yardım istemi henüz davanın başında reddolunmuş ve başvuran 3.468,48-TL tutarındaki yargılama giderlerini ödemek durumunda bırakılmıştır. Davanın açıldığı yıl da ise brüt asgari ücret 1.777,50-TL olup, başvurucudan ödemesi talep edilen tutar brüt asgari ücretin neredeyse iki katıdır. Adli yardım talebinin reddi gerekçesinden; mahkemenin emniyet, belediye, ihtiyar heyetleri veya muhtarlık tarafından tanzim edilen fakirlik kâğıtları ve sosyo-ekonomik durum raporlarının yeterli ispat vasıtası olma özelliğini yitirdiği görüşünü taşıdığı için, muhtarlık aracılığıyla alınan belgenin yeterli görülmediği anlaşılmıştır. Mahkeme, hangi belgelerin kabul edilebilir nitelikte olduğu noktasında ise herhangi bir açıklama yapma yoluna gitmemiştir. Diğer taraftan Mahkemenin; başvurucunun kendisini vekil ile temsil ettirmesinden hareketle, söz konusu yargılama masrafları nedeniyle önemli ölçüde maddi sıkıntıya düşmeyeceği görüşünde olduğu ve adli yardım müessesesinin geniş yorumlanmasının iş hukuku yargılaması açısından Hazineye büyük külfet getireceğine inandığı görülmüştür. / Öncelikle belirtilmesi gerekir ki; başvurucuların davada bir avukat ile temsil edilmiş olması, adli yardım isteminin reddedilmesi için tek başına

müdahalenin zorunlu olmasını diğer bir deyişle aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, orantılılık[56]; kişinin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade

---

yeterli bir neden olamaz. Bu şekildeki kategorik yaklaşım adli yardım kararı verilmesinde ilgililerin gerçek mali durumlarının dikkate alınmasını önlemektedir. Başvuruculaların sırf vekil ile temsil edilmelerinden hareketle, mali güçlerinin yargılama giderlerini karşılayacak düzeyde olduğu sonucuna ulaşılamaz. / Tüm bu hususlar birlikte değerlendirildiğinde; davanın açıldığı dönemde brüt asgari ücretin yaklaşık iki katı tutarında olan 3.468,48-TL dava harcı ve gider avansının başvurucunun dava açmasını aşırı derecede zorlaştıracak nitelikte olduğu, başvurucunun adli yardım talebinin, ekonomik ve sosyal durumuna ilişkin iddiasının aksini ortaya koyacak yeterlilikte olmayan bir gerekçeyle reddedilerek, bu masraflar ile yargılama sırasında çıkması muhtemel giderleri karşılamak zorunda bırakılması suretiyle mahkemeye erişimine yapılan müdahalenin gözetilen meşru amaç ile korunmak istenen hak yönünden gerekli ve orantılı olmadığı, başvurucu üzerinde aşırı bir yük oluşturduğu ve bu açıdan yapılan müdahalenin ölçüsüz olduğu… **AYM,** Tacettin Ceylan Başvurusu, Başvuru No: 2017/39062, KT:10.11.2021 (Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası / s.e.t. 18.06.2022). Somut olayda; başvurucular mali imkânlarının olmadığını ileri sürerek adli yardım isteminde bulunmuş, fakirlik durumlarını belgelendirme yükümlülüklerini yerine getirmek gayesiyle de bazı belgeleri mahkemeye ibraz etmiştir. Fakat mahkeme; başvuruculaların davalarını vekil vasıtasıyla takip ettiğini gözeterek, fakirlik durumlarının araştırılmasına yönelik bir çabaya girmemiş ve adli yardım istemlerini reddetmiştir. Somut olayda; mahkemenin başvuruculaların davalarını vekil aracılığıyla takip etmelerini, mali imkânlarının bir göstergesi şeklinde yorumladığı anlaşılmaktadır. Oysa başvuranlar, avukatlarına peşin herhangi bir ücret ödemediklerini iddia etmişlerdir. Nitekim başvuranların avukatı da; müvekkillerinden peşin bir ücret almadığını, davanın kazanılması hâlinde lehlerine tesciline hükmolunan gayrimenkul değerinin yüzde onu oranında vekâlet ücreti kararlaştırdıklarını mahkemeye bildirmiştir. Mahkemenin; başvuruculaların ileri sürdükleri bu iddianın aksine, yanlış bir bilgi verdiklerine ilişkin tespiti de bulunmamaktadır. / Sadece başvuruculaların bir avukatla temsil edilmiş olması, adli yardım taleplerinin reddi açısından tek başına yeterli bir gerekçe olamaz. Bu şekilde bir kategorik yaklaşım, ilgililerin gerçek ekonomik durumlarının hesaba katılmasına engel olmaktadır. Başvuranlar ile vekilleri arasındaki anlaşmanın ve vekâlet ücretinin; davanın sonunda elde edilmesi olası hüküm üzerinden tespitinin avukatlık mevzuatına uygun düşüp düşmediği de, iş bu davanın konusunu oluşturmamaktadır. Başvuruculaların; sırf avukat tuttuklarından bahisle ve ilgili avukata ücret ödediklerine ilişkin bir tespit de yapılmadan, mali düzeylerinin yargılama giderlerini karşılayacak seviyede olduğu sonucuna ulaşılamaz. Mahkemenin bu şekilde bir yaklaşımı; başvuranları, fakirlik durumlarını ispat ederek yasa ile kendilerine tanınan yargılama giderlerini ödemekten geçici muafiyet hükümlerinden yararlanabilme şansından mahrum bırakmıştır. Somut olayın şartları açısından; başvuranların mahkemeye erişim haklarına en az müdahale niteliğinde olan aracın seçildiği konusunda ikna olunamamıştır. Sonuç olarak; mahkemeye erişim hakkına yapılan söz konusu müdahalenin gereklilik kriterini taşıdığının mahkemece ispat edilemediği anlaşılmıştır. **AYM,** Famiye Beğim ve Mehmet Tahir Beğim Başvurusu, Başvuru No: 2017/21882, KT:10.02.2021 (Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası / s.e.t. 18.06.2022).

[56]Davanın açıldığı dönemde; net 846,00-TL olan asgari ücretin yaklaşık yarısı kadar yargılama giderinin başvurucunun dava açmasını aşırı derecede güçleştirecek nitelik taşıdığı, başvuran tarafından her ne kadar yargılama giderleri yatırılarak yargılamaya devam olunmuş ise de bu giderleri ödemek zarureti içerisinde bırakılması nedeniyle öngörülen bu sınırlamanın gözetilen meşru amaç ve korunması istenilen hak açısından orantısız nitelikte olduğu ve başvuran üzerinde aşırı bir yük oluşturduğu, mahkemenin adli yardım istemini reddederken ortaya koyduğu gerekçenin de tek başına aksini ortaya koyacak yeterliliğe sahip olmadığı, dolayısıyla yapılan müdahalenin başvuranın mahkemeye erişim hakkını zedelediği sonucuna ulaşılmıştır. **AYM,** Sadegül Başkuş ve Devrimci Sağlık İşçileri Sendikası Başvurusu, Başvuru No: 2014/2197, KT: 21.09.2017 (Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası / s.e.t. 17.06.2022).

etmektedir.[57] Gereksiz başvuruların önlenerek dava sayısının azaltılması ve mahkemelerin gereksiz yere meşgul edilmesinin önüne geçilerek uyuşmazlıkların makul sürede nihayete ermesi maksadıyla yargılama giderlerinin davanın taraflarından alınmak istenmesi, tek başına mahkemeye erişim hakkına aykırılık teşkil etmeyecektir. Meğerki öngörülen bu yükümlülükler, kişilerin dava açmasını imkânsız kılsın ya da aşırı derecede zorlaştırsın. Dolayısıyla yargılama giderlerinin ölçülülüğü ile alakalı olarak, her somut olay bazında ayrıca bir değerlendirme yapmak gerekmektedir. Bu noktada; dava açılırken veya yargılama sırasında taraflardan birine yükletilen yargılama giderlerinin miktarı, ilgilinin ödeme kabiliyeti, kısıtlamanın getirildiği dava aşaması ve ödenmesi istenen giderlerin ilgili taraf üzerinde aşırı bir külfet oluşturup oluşturmadığı, mahkemeye erişim hakkı yönünden dikkate alınması gereken en önemli hususlar olarak karşımıza çıkmaktadır[58].

Belirtmemiz gerekir ki; yargılama giderlerini ödeme yükümlülüğünün doğduğu ana göre dahi, mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin derecesi değişebilmektedir. İlgilinin daha davanın başında yargılama harç ve giderlerini ödemekle yükümlü tutulması ile yargılamanın sonucunda yargılama giderlerini ödemeye mahkûm edilmesi arasında, söz konusu müdahalenin ağırlığı noktasında önemli farklılıklar mevcuttur. Yargılama giderlerinin dava şartı niteliğinde olmasının; dava esastan karara bağlandıktan sonra bireyin yargılama giderini ödemek zorunda bırakılmasına kıyasla, mahkemeye erişim hakkına daha ağır nitelikte bir müdahale oluşturduğu şüphesizdir. Bu sebeple; yargılama giderlerini ödeme yükümlülüğünün davanın sonuna ertelenmesinin, mahkemeye erişim hakkı üzerinde daha hafif bir müdahale oluşturması sebebiyle daha tercihe şayan bir yöntem olduğu ileri sürülebilir. Ancak dava açılırken kişilerin yargılama giderlerini peşin ödemekle yükümlü tutulmasına karşın; bu durumdan vazgeçilerek yargılama giderlerinin tamamen davanın sonunda ödendiği bir sisteme geçilmesi, gereksiz yere davaların açılmasının önlenmesi amacına hizmet etmeyebilir. Üstelik kanun koyucu; tarafların, yargılamanın hangi aşamasında gereken giderleri ödemekle yükümlü olduklarını belirleme noktasında bir takdir yetkisine sahiptir. Nitekim Kanun'da da; davacı tarafça başvuru ve maktu harcının peşin, nispi karar harcının ise dörtte birinin peşin olarak ödenmesi

[57]**AYM,** Bayram İçdemir Başvurusu, Başvuru No: 2018/2028, KT: 24.02.2021 (Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası / s.e.t. 17.06.2022).

[58]**AYM,** Sadegül Başkuş ve Devrimci Sağlık İşçileri Sendikası Başvurusu, Başvuru No: 2014/2197, KT: 21.09.2017 (Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası / s.e.t. 17.06.2022).

suretiyle, mahkemeye erişim hakkı bağlamında araç ve amaç arasında adil bir denge kurulmaya çalışıldığı görülmektedir.[59]

Yargılama giderlerine ilişkin koşulların yerine getirilmemiş olması, kişilerin mahkemeler önüne uyuşmazlık konularını getirebilmesine engel olacaktır. Ancak böyle bir durum; kişilerin söz konusu koşulları gerçekleştirme olanağına sahip olup da bunu yapmamasına ilişkin olduğu zaman, mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılamayacaktır. Oysa kişilerin yargı mercilerine başvurması objektif imkânsızlık ya da zorluklar taşıyorsa; artık mahkemeye erişim hakkına ilişkin kuralların yerine getirilmemiş olmasından değil, getirilememiş olmasından bahsetmek gerekmektedir. Öyle ki, mali imkânları elverişli olmayan birtakım kimselerin yargılama harç ve giderlerini ödeme gücünden yoksun olmaları söz konusu olabilir. Bu kişilerin; sözü edilen harç ve giderleri davanın başında ödeme yükümlülüğü altına sokulması, dava açmalarını imkânsız hâle getirebilecek ya da önemli ölçüde güçleştirebilecektir. İşte bu şekilde gerçekleştirilen bir müdahale, artık mahkemeye erişim hakkının ihlali anlamına gelecektir. Çünkü sosyal devletin ifade ettiği anlam, bu engellerin giderilmesine yönelik gerekli önlemleri almak ve bu hususta ilgili düzenlemeleri yapabilmektir. Bu hususta; devletlerin önceliği, yargılama giderlerine ilişkin dengeli bir politika izlemek ve yargılama giderlerinin miktarını ölçülü bir şekilde belirlemek olmalıdır. Yine de ödeme gücü bulunmayan kimseler açısından ise;

[59]**AYM,** Tacettin Ceylan Başvurusu, Başvuru No: 2017/39062, KT:10.11.2021 (Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası / s.e.t. 18.06.2022).

mahkemeye erişebilmelerini temin etmek maksadıyla, adli yardım mekanizması[60] etkin bir şekilde işletilmelidir.[61]

Sonuç olarak; yargılama giderleri mefhumunun, bir sosyal devlet olan ülkemizde iki yönlü olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. İlk olarak; yargılama giderleri, hak arama özgürlüğünün temin edilmesinde bir engel olarak karşımıza çıkmamalıdır. Bu açıdan; yargılama giderlerinin makul ve ölçülü seviyelerde belirlenmesi, sosyal bir hukuk devletinde öncelikli amaç olmalıdır. Zira aksi bir durumda, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. maddesinde düzenlenen 'adil yargılanma hakkının' ihlal edileceği açıktır. İkinci olarak; mahkemelere yapılan hukuki korunma taleplerinden hiç yahut çok az gider alınması yoluna da gidilmemelidir. Çünkü bu yönde bir uygulama, bireylere gereksiz davalar ikame etme yolunu açacaktır. Mahkemelerin ve icra dairelerinin iş yükünde olağandışı bir artışa sebep olacağından, böyle bir durum kabul edilemez. O zaman olması gereken, yargılama giderlerine ilişkin olarak saydığımız hususlar arasında makul bir dengenin kurulmasıdır.[62]

Bu çalışmamızda; yargılama giderleri kapsam itibariyle, yargılama harçları, yargılama masrafları ve vekâlet ücreti olmak üzere üç ana başlık altında incelenecektir[63].

---

[60]Yasa koyucu; yeterli mali gücü bulunmayan kişilerin mahkemeye erişebilmelerini temin etmek maksadıyla, adli yardım mekanizmasını ihdas etmiştir. Buna göre; mali imkânı bulunmayan kimselerin, bu durumlarını tevsik etmeleri ve davalarının da açıkça bir temelden yoksun bulunmaması koşuluyla, bu kişilerin yargılamanın sonuçlanmasına kadar yargılama giderlerini ödemekten muaf tutulmaları öngörülmüştür. Ayrıca bu kimselerin yargılamanın sonunda haksız çıkmaları nedeniyle, yargılama giderlerinin aleyhlerine hükmedilmesi hâlinde söz konusu giderleri taksitle ödeyebilmelerine imkân tanınmıştır. Son olarak; haksız çıksalar dahi aleyhlerine yargılama giderlerine hükmedilmesinin, bu kişilerin mağduriyetlerine sebep olacağının bariz bir şekilde anlaşılması hâlinde, söz konusu kişilerin yargılama giderlerini ödemekten tamamen muaf tutulmaları da mümkündür. Sayılan bütün bu imkânlar, aslında mahkemeye erişim hakkına gerçekleştirilen müdahaleyi hafifleten vasıtalardır. / Yargılama harç ve giderlerini ödeme imkânlarının bulunmadığını iddia eden kimselerin; bu giderlerden geçici olarak muaf tutulmalarını ifade eden adli yardımdan faydalandırılmaları, mahkemeye erişim hakkından etkin bir şekilde yararlanılabilmesi için oldukça önem taşımaktadır. Mali güçleri zayıf olan kişilerin; yargılamanın sonlanması akabinde yargılama harç ve giderlerini ödemeye mahkûm edilmeleri gibi daha hafif bir müdahale vasıtası yerine, yargılamanın başlangıcında bütün giderleri ödemekle yükümlü tutulmaları en az zedeleyici aracın seçilmesi yükümlülüğünün ihlaline yol açacaktır. **AYM,** Famiye Beğim ve Mehmet Tahir Beğim Başvurusu, Başvuru No: 2017/21882, KT:10.02.2021 (Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası / s.e.t. 18.06.2022).

[61]**Pınar / Meriç,** s.201-203.

[62]**Görgün, Şanal / Börü, Levent / Toraman, Barış / Kodakoğlu, Mehmet** (2020) Medeni Usul Hukuku, 9. Baskı, Ankara, Yetkin Yayıncılık, s.613.

[63]Aynı yönde bir tasnif için bkz. **Atalay,** Pekcanıtez Usul - Cilt III, s.2385. **Kaplan,** s.572. **Akyol Aslan,** s.35. **Önen,** s.125.

3. Yargılama Harçları

3.1. Genel Olarak Harç Kavramı

Devletin en önemli gelir kaynaklarından birini, kamu hizmetlerinden yararlanan kimselerin bu hizmetler karşılığında ödemek zorunda kaldıkları harçlar oluşturmaktadır[64]. Harçlar; idare tarafından kamusal menfaatlerden ziyade bireylerin şahsi menfaatlerine müteallik olarak yapılan hizmetler karşılığında, o hizmetten yararlanan şahıslardan tahsil edilen miktarlar olarak ifade edilmektedir. Bir başka deyişle; harçlar, devlet tarafından yapılan özel hizmetler karşılığında ortaya çıkan birtakım mali külfetlerdir.[65] Bu anlamda; özel nitelikli bazı kamu hizmetleri harcı doğuran olayı oluşturmaktadır[66]. Zira bazı kamu hizmetleri, bölünebilen ve ferdileşebilen bir niteliktedir ve bu hizmetlerden kimlerin ne kadar yararlanacağını önceden belirleyebilmek mümkündür[67]. Örneğin; tapu hizmetleri, adliye hizmetleri ya da noter hizmetleri özel nitelikli kamu hizmetleridir ve bunlardan faydalanmak isteyen bireylerin yararlanma dereceleri ve miktarları önceden belirlenebilir[68]. O halde bir hizmetin harç konusu olabilmesi için; kişinin kamu kurumunun sunduğu bir

[64]**Pınar,** s.3.

[65]**Aldemir,** s.399. Harç; bazı kamu hizmetlerinden faydalanan ve hatta yasa hükmü ile faydalanmak zorunda bırakılan gerçek ve tüzel kişilerin, özel menfaatlerine yönelik olarak, kamu kurumlarının hizmetlerinden yararlanmaları mukabilinde, belirli bir ölçüde bu hizmetlerin maliyetine katılmaları maksadıyla ihdas edilen ve zor unsuruna dayanan birtakım mali yükümlülüklerdir. **Pınar,** s.5. Harç kavramı; bazı kamu kurumlarının sundukları hizmetlerden yararlananların, bu yararlanma karşılığında ödedikleri ve devletin egemenlik hakkını kullanarak elde ettiği meblağlardır. **Yavuz, Hakan** (2016) 'Türkiye'de Bir Kamu Geliri Olarak Harç Gelirlerinin Gelişimi: 1990-2015 Dönemi' Balkan Sosyal Bilimler Dergisi, 2016 Aralık, s.371. Harç; idare tarafından gerçekleştirilen bir hizmetten faydalananlardan söz konusu hizmet dolayısıyla alınan para, diğer bir deyişle verginin özel ve ayrıksı bir türüdür. / Harç, devletin yüklenmiş olduğu görevleri yerine getirebilmek için anayasal sınırlar içerisinde egemenlik yetkisine dayalı olarak değerlendirdiği çeşitli kaynaklardan elde etmiş olduğu vergi ve resim nev'inden bir tür kamu geliridir. Yine harçlar, kişilerin özel menfaatlerine ilişkin olarak, kamu hizmetlerinden faydalanmaları mukabilinde ve bu hizmetlerin maliyetlerine katılımlarını sağlamak maksadıyla zor unsuruna dayanılarak alınan mali yükümlülüklerdir. **AYM,** E:2009/27, K:2010/9, KT:14.01.2010 (Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası / s.e.t. 18.10.2021).

[66]**Pınar,** s.5.

[67]**Rüzgaresen,** s.48. **Pınar,** s.11.

[68]**Yavuzdoğan, Seçkin** (2007) 'İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 31. Maddesi Çerçevesinde Medeni Yargılama Hukuku - İdari Yargılama Hukuku İlişkisi' (Doktora), İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, s.240-241. **Akyol Aslan,** s.36. Söz gelimi; milli güvenlik hizmetlerinden ise, hangi vatandaşın ne kadar yararlanabildiğinin tespiti mümkün değildir. Teorik olarak, bu hizmetlerden herkesin eşit olarak yararlandığı kabul edilir. **Rüzgaresen,** s.41-42.

hizmetten faydalanması, kamu kurumları vasıtasıyla bir çıkar sağlaması ve kamu idaresinin bireyin bir işiyle özel olarak uğraşması gerekmektedir[69].

Birtakım kamu hizmetleri karşılığında harç alınarak, kamu hizmetlerinin sürekli ve düzenli bir şekilde görülebilmesi için gerekli olan kamu harcamalarına kaynak yaratmak amaçlanmaktadır. Zira gelir vergisi sistemleri ne kadar iyi uygulanırsa uygulansın, bütün kamu harcamalarının tek bir kaynaktan finanse edilmesi mümkün değildir. Üstelik kamu hizmetlerinin kalitesinin yükseltilmesi maksadıyla yapılan giderler de gün geçtikçe artmaktadır. O zaman, bu hizmetleri karşılamak amacıyla ayrıksı bir mali yükümlülük olan harçların harekete geçirilmesi iktiza eder. Kişilerden harç alınmasının temel mantığını da, sözünü ettiğimiz bu durum oluşturur. Kamu hizmetlerinden bireysel olarak yararlananlardan harç alınmak suretiyle, diğer vatandaşların ödedikleri vergilerin bireysel kamu hizmetlerine daha az aktarılması ve böylece toplumsal adaletin sağlanması da hedeflenmektedir. Çünkü bu hizmetlerin herhangi bir karşılık alınmadan görülmesi halinde, kamusal yükümlülüklerin vatandaşlar arasında adaletsiz dağıtılması mevzubahis olacaktır. O halde, devletin bireyin özel bir işiyle ilgilendiği alanlarda harç adı altında cüz'i bir bedel tahsil etmesi toplumsal adaletin gereğidir. Yine harçlar vasıtasıyla, kamusal hizmetlerden faydalanma hakkının kötüye kullanılmasının önüne geçileceği düşünülmektedir. Zira yargı hizmetlerinden harç alınmaması ya da çok az alınması durumunda, haksız açılan davaların önlenmesi mümkün olamayacaktır. Bu durum ise; mahkemelerin gereksiz yere meşgul edilmesine yol açacağı gibi, gerçekten hakkını aramak zorunda olan kişilerin bu hizmetlerden yeteri kadar yararlanamaması sonucunu da ortaya çıkaracaktır.[70]

3.1.1. Harç Kavramının Benzer Kavramlarla Karşılaştırılması

3.1.1.1. Harç ve Fiyat Kavramları

Klasik kamu hizmeti anlayışına göre, kamu hizmetleri parasız olarak sunulur. Oysa kamu hizmetlerinin ilk çıktığı dönemlerde söz konusu olan bu meccanilik özelliği, günümüzde birtakım değişikliklere uğramıştır. Kamu hizmetlerinin sayısının gittikçe artması, teknolojinin gelişmesi, kamu hizmetlerinin görülme usullerinin değişmesi, bu

[69]**AYM,** E:1986/20, K:1987/9, KT:31.03.1987 [Aktaranlar: **Aldemir,** s.399. **Akyol Aslan,** s.36. **Yavuzdoğan,** s.240].
[70]**Pınar,** s.17-20. **Akyol Aslan,** s.36. **Kazaz,** s.9. **Rüzgaresen,** s.8-10.

hizmetlerin maliyetinin karşılanması için daha fazla mali kaynak gerekmesi, yeni yatırımların finansmanının sağlanması gibi gerekçelerle artık bu hizmetler karşılığında belirli bir ücret alınmaya başlanmıştır. Söz konusu meblağlar, aynı zamanda eşitliği sağlamak adına da alınmaktadır. Hiç şüphesiz; bu hizmetlerden yararlanan kişilerden tahsil edilen miktarların, adil ve dengeli bir biçimde tespiti gerekmektedir. Ancak kamu hizmetleri mukabilinde alınan bu ücretler, fiyat niteliğinde değildir[71]. Çünkü fiyat mefhumu, maliyet ve kar unsurlarından oluşur. Oysa kamu hizmetleri karşılığı tahsil edilen miktarlarda kâr amacı güdülmez. Bu meblağlar, daha ziyade kamu hizmetlerine katılma karşılığı olarak tahsil edilir.[72]

Yukarıdaki açıklamalarımızdan hareketle; devletin harca tabi tuttuğu kamu hizmetlerinin ticari ve sınai nitelik taşımamaları gerektiği ortaya çıkmaktadır. Çünkü ticari amaçlarla kurulan işletmeler, özel hukuk esaslarına göre çalışan ve görev yapan teşebbüslerdir. Söz konusu işletmelerin sundukları hizmetler karşılığında tahsil ettikleri miktarlar da, o hizmetin fiyatı olarak kabul görmektedir. Devletin kişiye özel olarak sunduğu kamu hizmetleri karşılığında aldığı harçlar ile hizmetlerini ya da ürünlerini fiyat karşılığında satan iktisadi işletmelerin elde ettiği miktarlar arasında ise, niteliksel olarak

---

[71]Çok önemli bir kamu hizmeti niteliğinde olan sağlık hizmetlerinin; sosyal devlet olmanın gereği olarak, parasız bir şekilde yerine getirilmesi anlayışı günümüzde önemini yitirmiştir. Kamu hizmetlerinin karşılığı olarak, faydalananlardan kullanım oranlarına ve ödeme imkânlarına göre ücret alınabileceği artık kabul edilmektedir. Böylece, bu hizmetlerden faydalananlar ile faydalanmayanlar arasındaki eşitsizlik de giderilmiş olmaktadır. Ancak gelir düzeyleri ne olursa olsun, ilgili ücreti ödeyemeyecek kimselerden bu ücretin alınmaması ya da onlar adına ödenmesi gibi imkânlar da uygulamaya konulmalıdır. / Sağlık kurumlarının kurulması ve işletilmesinin ülke düzeyinde dengeli bir şekilde dağılımı ve yaygınlaştırılması esası içerisinde ilgili bakanlığın görüşü alınarak Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı'nca düzenlenmesi; sağlık kuruluşlarında verilen her türlü hizmetin fiyatının tespit edilmesi ile gerek görüldüğünde özel sağlık kurumlarının ücret tarifelerinin bu bakanlık tarafından onaylanmasının sosyal devlete aykırı düştüğü iddiasının fiyat kavramının tanımıyla ispatlanması yeterli görülmemiştir. / Bir iktisadî kuruluş açısından satış bedelini anlatan fiyatın kârı kapsadığı esas olarak doğru ise de, aslında hizmetin kamu kuruluşunca verilmesinin bedeli niteliğinde olup, giderleri asgarî düzeyde karşılayan ücretin fiyat sözcüğüyle isimlendirilmesi, genel anlamda bir iktisadî işletmenin satış yapmasıyla aynı tutulamaz. Kamu hizmetlerinin giderlerine vatandaşların bir ölçüde katılmalarının talep edilmesi, bu hizmetin satışı olarak görülemez. Sağlık kuruluşlarının işletme pozisyonunda çalışması ve bu sebeple ücret alınması da sosyal devletin niteliğiyle bağdaşabilmektedir. Kanun'un 3. maddesinin öngördüğü temel esasların gerçekleştirilmesi; hizmetler mukabilinde bir ücret alınmasını tabii kılmakta, bunun sosyal devlet niteliğine ters düşen bir tarafı da görülmemektedir. / Klasik idare hukuku anlayışının bedelsiz olmasını ilk şart olarak saydığı kamu hizmeti kavramı, giderek değişmiş ve günümüzde karşılık olarak faydalananlardan ödeme güçleri oranında bir ücret alınması yaygınlaşmıştır. Böylece, faydalananlarla faydalanmayanlar arasındaki eşitsizlik de giderilmiştir. Söz konusu ücreti ödeyemeyecek durumda olanlar için değişik uygulamalar yapılması gereğinin ise ayrı bir hususdur. **AYM,** E:1987/16, K:1988/8, KT:19.04.1988 (Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası / s.e.t. 28.07.2022).

[72]**Akyılmaz, Bahtiyar / Sezginer, Murat / Kaya, Cemil** (2020) Türk İdare Hukuku, 12. Baskı, Ankara, Savaş Yayınevi, s.555-556.

bazı farklılıklar mevcuttur. Fiyat karşılığında hizmet veren ticari işletmelerde üretim piyasa talepleri doğrultusunda oluşturulmakta ve hizmetin kalitesi de o hizmeti talep edenlerin yoğunluğu ile ödedikleri ücrete bağlı olarak değişmektedir. Ancak devlet, harcın konusunu oluşturan kamu hizmetlerini piyasa ekonomisine göre fiyatlandırmak ve işletmek için kurmamıştır. Bu hizmetlerin kamusal nitelikleri baskın olmasından ötürü, fiyatlandırılmaları da esasen mümkün değildir. O zaman harçların asıl amacı; ticari olmayan nitelikte birtakım kamu hizmetleri mukabilinde menfaat elde eden kimselere, bu menfaatlerinin karşılığını bir dereceye kadar ödetmektir[73]. Zira sunulan kamu hizmetinin kişiye özgülenmiş olması, ister istemez bu hizmetlerden yararlanan kimseleri bedele ortak etme anlayışını da beraberinde getirmektedir. O halde harç miktarlarının belirlenmesinde; hizmete duyulan talep değil, siyasal süreç içerisinde alınan kararlar ve bütçe ödenekleri etkili olmaktadır. Dolayısıyla da harç tarifeleri, hem adil olmalı hem de davanın tarafları açısından ağır bir yük teşkil etmeyecek şekilde belirlenmelidir.[74]

3.1.1.2. Harç ile Diğer Kamusal Gelirlerin Karşılaştırılması

Uygulamada harçlarla, diğer kamusal gelir türü olan vergiler ve resimler sıklıkla karıştırılmaktadır. Ancak harçlar, sözünü ettiğimiz diğer kamusal gelirlerden çeşitli yönleriyle ayrılırlar. Öncelikle harçlar ve vergiler arasındaki farklardan söz edecek olursak[75]; harçlar bir kamu hizmeti karşılığında alınırken, vergiler karşılıksızdır.[76]

---

[73]Devlet tarafından yürütülen bir kamu hizmetinin niteliği zorunlu kılıyorsa, bu hizmetten doğrudan doğruya faydalananlardan ayrı bir karşılık istenmesine hukuken engel bulunup bulunmadığının üzerinde durulması iktiza etmektedir. / Yine devletin yapmak zorunda olduğu bir kamu hizmeti dolayısıyla o hizmetten doğrudan doğruya faydalanan kimselerden bir ücret talep edip edemeyeceği sorusunu da cevaplamak gerekir. Fakat bu şekilde bir soruyu genel, kapsamlı ve değişmez bir cevaba bağlamak mümkün değildir. Çünkü öyle kamu hizmetleri mevcuttur ki; onlar dolayısıyla bir karşılık alınması söz konusu dahi olmaz. Mesela; karakola işi düşen bir bireyden, kolluk hizmetleri mukabilinde herhangi bir para istenmesi hiç bir zaman düşünülemez. Buna karşılık; adalet hizmetleri ele alınınca görülecektir ki: Sırf hizmetin mevcut olması sebebiyle, bütün vatandaşlar onun manevî varlığından faydalanmakta ve vergiler aracılığı ile bu hizmetin giderlerine katılmaktadırlar. Fakat kamu hizmetlerinden belirli bir kişinin doğrudan doğruya faydalanması mevzubahis olursa, o kimsenin ilaveten *mahkeme masrafları ve harç gibi isimler altında* özel bir karşılık ödemesi gerekmektedir. Yatılı öğrenim kurumlarında eskinden beri ücret alma yöntemi geçerlidir. Varlıksız olanlar, söz konusu hizmetten belli yöntemlere uyarak ücretsiz bir şekilde faydalanırlar. Yine bazı karayollarından ve köprülerden geçiş ücrete bağlıdır. Demir, deniz ve hava yollarından sadece belli bir miktar para ödenilerek faydalanılabilir. Hastaneler de umumiyetle bu durumdadır. Bireylerin su, elektrik, havagazı gibi temel ihtiyaçlarının karşılanması önemli bazı kamu hizmetlerindendir. Bu ihtiyaçların ise parasız giderilmesi söz konusu olmaz. Yine bu şekilde daha birçok örnek verilmesi mümkündür. **AYM,** E: 1973/32, K:1974/11, KT:26.03.1974 (Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası / s.e.t. 28.07.2022).

[74]**Pınar,** s.4-11. **Rüzgaresen,** s.44. **Akyılmaz / Sezginer / Kaya** (2020) - İdare, s.555-556.

[75]Milletin eğitim ve öğretim ihtiyaçlarını temin etmek, devletin başta gelen ödevleri arasına sokulmuştur. Bir başka deyişle; halkın eğitim ve öğrenim ihtiyaçlarını sağlama, belli başlı kamu hizmetlerinden biri

Harçların idare tarafından sunulan özel bir hizmet karşılığında alınması, bu gelirleri diğer kamusal gelirlerden özellikle de vergilerden ayıran en temel özelliktir. Bazı durumlarda kamu görevlilerinin; kamu hizmetinin sunumu sırasında, hizmetlerden yararlanan kimseler lehine bir çaba sarf etmeleri söz konusu olur. Burada asıl amaç kamu yararı olmakla beraber; hizmetten yararlanan bireye de özel bir yarar temini söz konusu olduğundan, bu hizmetler mukabilinde tahsil edilen meblağlar bu faydanın karşılığını oluşturur.[77] Tabii vatandaşlar harç ödeyerek; almış oldukları kamu hizmetinin tam bir bedelini değil, bir kısmını karşılarlar. Dolayısıyla harç hukuki niteliği itibariyle bir fiyat ya da ücret değil, aksine katılım payıdır. Harç ödemeleriyle; ilgili kamusal hizmetin sadece belirli bir kısmı, hizmetten doğrudan yararlanan vatandaşlara ödetilir. Bu sebeple; harç bedelleri, ilgili kamu hizmetlerinin maliyetinin çok altında kalmaktadır. Söz konusu hizmetlerin maliyetinin geri kalan kısmı ise esasen vergilerle finanse edilmektedir.[78] Fakat vergilerde; bu şekilde bir karşılıklılık durumu söz konusu olmamakta, bu anlayış yerini kamu giderlerine müşterek bir katılım düşüncesine bırakmaktadır. Diğer bir deyişle; vergiler bütün kamu hizmetlerinin karşılığı olarak tahsil edilmekte, vergi yükümlüsüne devlet tarafından özel bir yarar sağlanmamaktadır. Zira hiçbir vatandaş, ödediği vergi oranında devletten

---

niteliğindedir. Söz konusu hizmetin bu niteliği karşısında; devletin vergiler dışında, hizmetten doğrudan doğruya faydalananlardan ilaveten harç, ücret, gider ve benzeri isimler altında herhangi bir karşılık isteyip isteyemeyeceği sorunu kendiliğinden ortaya çıkmaktadır. Davacı da bu sorun üzerinde durmakta ve bir kamu hizmeti dolayısıyla vergiden başka herhangi bir para istenmemesi gerektiği görüşünü ileri sürmektedir. Bu duruma göre; ilgili konunun Anayasa'nın vergi ödenmesine ilişkin değişik 61. maddesi yönünden de ele alınmasında bir zaruret vardır. / 61. madde vergi ödevi ile bireyin ilişkisini düzenleme altına almaktadır. Maddenin getirdiği ilke; herkesi malî gücüne göre vergi ödemekle yükümlü kılmakta fakat bu yükümlülüğü kamu giderlerinin karşılanması şartına bağlamıştır. Bu durum, kamu giderleri gerektirmedikçe bireylerden vergi alınamaması ve vergi adı altında tahsil edilen paraların da kamu giderleri dışında harcanamaması anlamına gelmektedir. Görülüyor ki; vergi ödevinde bireyin belli bir kamu hizmetinden doğrudan doğruya faydalanma karşılığı bir ödemede bulunması değil, kamu hizmetleri bütün giderlerine karşı anonim bir katılma payını üstüne alması mevzubahistir. Burada; belirli bir kişinin belirli bazı kamu hizmetlerinden hiç faydalanmaması halinde yine de bütün kamu giderlerinin karşılanmasında kendi payını katması durumu söz konusudur. / Kamu giderlerini önceden kuruşlandırarak, tutarını vatandaşlar arasında bölüştürmek vergi tekniği açısından elverişli değildir. Devlet, gelir kaynakları araştırır. Bulunca da, vergi tekniği imkânları oranında o kaynağa yönelir ve vergilendirilmesi yoluna gider. Onun içindir ki; vergilerin bütün kamu hizmetlerinin bütün giderlerini karşılayabileceği ve başka akçalı desteklere gerek kalmayacağı düşünülemeyecektir. Bu durum; vergi kavramının vatandaşın vergi ödemesinin belli bir kamu hizmetinden doğrudan doğruya faydalanmasına karşılık, ayrıca bir ücret ödemesine engel teşkil etmeyeceği gerçeğini ortaya koymaktadır. **AYM,** E: 1973/32, K:1974/11, KT:26.03.1974 (Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası / s.e.t. 28.07.2022).

[76]**Taşkan, Yusuf Ziya** (2020) Vergi Hukuku, 3. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, s.31. **Yavuz,** s.372. **Akyol Aslan,** s.36. **Sarıaslan, Osman** (2016) 'Vergi Yargılamasında Harç Sorunu' Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Yıl:7, S:27, s.494.

[77]**Pınar,** s.11-12.

[78]**Yavuz,** s.372.

kendisine hizmet verilmesini bekleyemeyeceği gibi; yine hiç kimse, devletten aldığı hizmetle orantılı olarak vergi ödeme talebinde de bulunamayacaktır. Ayrıca kişiler, devletin hizmetlerinden feragat ettiğini belirterek vergi ödeme yükümlülüğünden kurtulamayacaklardır.[79]

Harçları vergilerden ayıran bir diğer fark ise; harçlar ihtiyari nitelikte ödemeler iken, vergilerin zorunlu nitelikte ödemeler olmasıdır. Bu anlamda, vergilerdeki cebrilik unsurunun harçlardaki karşılığı ihtiyarilik olmaktadır. Zira harç ödememek için belirli bir kamu hizmetinden yararlanmamak yeterlidir. Gerçekten harca tabi kamu hizmetleri toplumun bütününün yararına sunulmasına rağmen, bu hizmetlerden sadece ilgili hizmete ihtiyaç duyan kişiler faydalanmaktadır.[80] Çünkü harç ödemeleri karşılığında, esasen harcı ödeyen kişinin şahsına bir hizmet yapılmaktadır. Ancak burada söz konusu olan ihtiyarilik unsurunu; harç yükümlüsünün harç ödeyip ödememe noktasında bir serbestiye sahip olduğu şeklinde değil, hizmetten yararlanma talebinden sarfınazar etmesi kaydıyla bu ödeme yükümlülüğünden kurtulabilmesi olarak algılamamız gerekmektedir[81]. Oysa ödeyeceği verginin harcanacağı kamu hizmetinden hayatı boyunca yararlanmayacak olsa bile, her vatandaş vergisini ödemek zorundadır. Son olarak; vergilerin aksine harç ödemelerinde, harç ödemek zorunda bırakılan mükelleflerin mali gücüne bakılmaksızın, herkes eşit miktarlarda harç ödemektedir[82].

Harç gelirleri, resimlerden de farklıdır. Resimler de harçlar gibi karşılıklı olmasına rağmen; resim ödemeleri, belirli bir faaliyeti gerçekleştirebilmek için alınması gereken izin

[79]**Rüzgaresen,** s.41.

[80]**Pınar,** s.11.

[81]**Pınar,** s.15. Müellife göre; harçlarda da cebrilik unsuru esasen mevcuttur ve bu durum harçların ödenmesinde belirgin şekilde görülmektedir. Çünkü harç konusu hizmetlerden yararlanılıp yararlanılmaması, kişilerin inisiyatifinde değildir. Bu bağlamda; harca konu edilen hizmetlerden kaçınmanın mümkün olmadığı ve ilgili hizmetler devletin tekelinde bulunduğu için ikamesinin de mevcut olmadığı göz önüne alındığında, bireylerin harç ödemelerinde bulunması esasen kaçınılmaz olmaktadır. Söz gelimi; mahkemeye başvurmak zorunda olan kimselerin harç ödememek maksadıyla zararlarını sineye çekmesi ya da taşınmaz alım satımı yapmak isteyen kişilerin tapuya başvurmayarak kanuni şekil şartlarına aykırı bir şekilde bu işlemleri gerçekleştirmesi düşünülemeyecektir. O halde harçlarda manevi de olsa bir cebrilik unsuru mevcuttur. Aynı yönde bkz. **Rüzgaresen,** s.48.

[82]**Rüzgaresen,** s.53. **Yavuzdoğan,** s.242. Mali güce göre vergilendirme ilkesi; sosyal bir devletin vergi adaleti ile ilgilidir. Bu ilkeye göre; kişiler, ekonomik ve şahsi durumları göz önüne alınarak vergilendirilirler. Bu sayede vergi yükünün adaletli ve dengeli bir şekilde dağılımı sağlanır. Bu ilke, münhasıran vergiler açısından geçerlidir. Vergi dışındaki mali yükümlülüklerde ise (söz gelimi harçlarda), kısmi de olsa karşılıklılık ve yararlanma ilkeleri egemendir. Çünkü harcın konusunu oluşturan hizmetlerin, kişiler yönünden özelleştirilmesi ve ekonomik bir karşılığa indirgenmesi her zaman mümkündür. **Öncel, Mualla / Kumrulu, Ahmet / Çağan, Nami / Göker, Cenker** (2021), Vergi Hukuku, 30. Baskı, Ankara, Turhan Kitabevi, s.61-62.

karşılığında yapılmaktadır.[83] Çünkü resim; bir faaliyetin gerçekleştirilmesine kamu kurumlarınca izin verilmesi üzerine, bu izinden faydalanan bireylerden zorla alınan ödemeler anlamına gelir[84]. Örneğin; ülkemize deniz yoluyla ithal gelen malların değeri üzerinden alınan rıhtım resmi, avlanma ruhsatı resmi, belediyelerin sinema ve tiyatro bilet fiyatları üzerinden aldığı eğlence resmi gibi… Harç ise kamu hizmetlerinden elde edilen özel ve somut bir yarar karşılığında, devletin tahsil ettiği miktarlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

3.1.2. Harçların Kanuniliği İlkesi

Harçlar, Anayasa'nın 73. maddesinin 3. fıkrası gereği; ancak kanunla ihdas edilebilir, değiştirilebilir yahut kaldırılabilirler. Başka bir anlatımla; ancak yasada belirtilen durumlarda harç alınabilir yoksa kanunsuz harç alınamaz[85] ve kıyas yapılarak harç konusu ihdas edilemez. Bu anlamda kanunilik ilkesi; devletin egemenlik yetkisine dayanarak harç alma yetkisini genel, soyut, kişisel olmayan ve yasama organı tarafından çıkartılan şekli anlamda kanunlarla kullanabilmesi anlamına gelir. Devletin mali yükümlülük ihdas etme yetkisinin, bu şekilde halk tarafından seçilen parlamento vasıtasıyla kullanılması ile bireylerin temel hak ve özgürlüklerine yapılan müdahalelerin Anayasal bir zemine oturtulması ve keyfiliğin önlenmesi amaçlanmıştır. Harçların devletin tekelinde bulunan hizmetlerden alındığı düşünüldüğünde de, yalnızca kanunla konulup kaldırılabilmesi bireylere ekonomik yönden güvence sağlamaktadır.[86] O halde kişiye özel yarar sağlayan birtakım hizmetlerden harç alınıp alınmayacağı, alınacak ise ne kadarlık harç alınacağı hususunda, yasama organı olan meclis tek yetkili organ pozisyonundadır. Yine harcın konusunu oluşturan özel nitelikli kamu hizmetlerinin bütün masraflarının harçlar ile karşılanması söz konusu olamayacağı için; bu giderlerin ne kadarının hizmetten

[83] **Yavuz,** s.373.
[84] **Taşkan,** s.31.
[85] **Yargıtay İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu,** E:1983/5, K:1983/6, KT:16.11.1983 (www.lexpera.com.tr / s.e.t. 30.11.2021). Vergilerin kanunlarca belirlenmesi, kanunsuz vergi olmaz ilkesinin bir diğer ifadesi olan kanunilik ilkesidir. Bu ilke, devletin vergilendirme yetkisini sadece kanun çıkartmak suretiyle kullanmasını ifade eder. Vergilerin kanunla ihdas edilmesi, vergi yüküne etki eden tüm unsurların kanuni düzenlemeye tabi tutulmasını gerekli kılar. Bu çerçevede; mükellef, konu, vergiyi doğuran olay, tarh zamanaşımı, matrah, oran, muafiyet ve istisnalar gibi temel unsurların kanunlarca düzenlenmesi iktiza eder. Kanunilik ilkesi ile şekli anlamda vergilerin kanunla konulması gerektiği ifade edilir ve bireylerin mülkiyet hakkına müdahale edebilmenin, temsilsiz vergi olmaz ifadesine uygun bir şekilde meclisin yetkisinde olması gerektiği kastedilir. **Şenyüz, Doğan / Yüce, Mehmet / Gerçek, Adnan** (2021) Vergi Hukuku (Genel Hükümler), 12. Baskı, Bursa, Ekin Kitabevi, s.28. Aynı yorumu, özel bir tür vergi türü olarak kabul edilen harçlar açısından da yapabilmemiz mümkündür.
[86] **Pınar,** s.6-7.

yararlananlara yükletileceği, ne kadarının ise vergiler yoluyla finanse edileceğinin takdiri de aynı şekilde yasama organına ait olmaktadır.[87] Anayasa'nın 73. maddesinin bir gereği olarak; devletin sunduğu kamu hizmetlerinden alınacak harçlar ile oranları genel olarak, 492 sayılı Harçlar Kanunu ile bu Kanun'a bağlı muhtelif sayıda tarifelerde gösterilmiştir. Söz konusu Kanun ile dokuz çeşit harç türü ihdas edilmiştir.[88] Tezimizin konusu; idari yargılama usulünde yargılama giderleri olduğu için, sadece HK'ya bağlı (1) ve (3) sayılı Tarifeler'de düzenlenen yargı harçları ile vergi yargısı harçları bu çalışma içerisinde incelenecektir.

Devletin, mahkemelerin gördüğü kamu hizmetleri karşılığında tahsil ettiği meblağlara 'yargılama harçları' adı verilir[89]. Verilen yargı hizmetleri karşılığında harç alınmasının öngörülmesi, kanun koyucunun takdirindedir. Ancak bu takdir yetkisinin Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında bulunan hak arama özgürlüğüne engel teşkil etmemesi için; yukarıda da bahsettiğimiz üzere, harç miktarlarının makul seviyelerde belirlenmesi ve ödeme gücü olmayanlar bakımından etkili adli yardım[90] sisteminin işletilmesi gerekmektedir. Yoksa yargılama harçları; devlet için ek bir gelir kaynağı olarak görülürse, adalet mekanizmasının işlemesi açısından birtakım sorunlar ortaya çıkar. Bu durum, yargı harçlarının sürekli olarak artırılması tehlikesini de beraberinde getirir ve kişilerin haklarını aramasını zora sokar. Bu sebeple; sosyal bir hukuk devletinde davanın

[87]**Pınar,** s.8.

[88]Bunlar; yargı harçları, noter harçları, vergi yargısı harçları, tapu ve kadastro harçları, konsolosluk harçları, pasaport - ikamet tezkeresi - vize ve Dışişleri Bakanlığı tasdik harçları, gemi ve liman harçları, imtiyazname - ruhsatname ve diploma harçları, trafik harçlarıdır.

[89]**Kuru / Arslan / Yılmaz,** s.695. Yargılama harcı, devletin yargı organlarının gördüğü adalet hizmeti sebebiyle belli tutar ve oranlarda, makbuz mukabilinde aldığı paralardır. **Atalay,** Pekcanıtez Usul - Cilt III, s.2386. Yargı harcı; mahkemelerde görülen yargı kamu hizmetlerinden yararlananların, bu hizmet dolayısıyla ortaya çıkan masraflara, kanunun öngördüğü miktar ve oranlarda katılmaları demektir. **Candan** (2020), s.325. Yargılama harcı, devletin mahkemelerinin yerine getirmiş olduğu hizmetin karşılığı olarak, makbuz mukabilinde maktu bir meblağ olarak ya da belirli bir nispet üzerinden hesaplanarak alınan paraları ifade etmektedir. **Ulukapı, Ömer** (2015) Medeni Usul Hukuku, 3. Baskı, Konya, Mimoza Yayınları, s.420.

[90]Türkiye'de idari yargı düzeninde adli yardım müessesesinin uygulanmasına ilişkin bir uyuşmazlık, AİHM nezdinde bir bireysel başvuruya konu edilmiştir. Söz konusu Mehmet ve Suna Yiğit vs. Türkiye başvurusunun olay örgüsü ve başvuru hakkında AİHM'in değerlendirmeleri için bkz. **AİHM,** Mehmet ve Suna Yiğit vs. Türkiye Davası, Başvuru No: 52658/99, KT: 17.07.2007. **Pınar / Meriç,** s.188-192. Adli yardım konusu hakkında detaylı bilgi için bkz. **Kılınç, Ayşe** (2013) Medeni Usul Hukukunda Adli Yardım, 1. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi. **Atalay,** Pekcanıtez Usul - Cilt III, s.2409-2433. **Kuru,** s.5418-5431. **Demirel, Fatmagül** (2011) 'Osmanlı Hukuk Sisteminde Adli Yardım Kurumu' Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi, S:29, ss.83-92. Adli yardım kurumunun idari yargıda uygulanması hakkında bkz. **Yılmaz, Dilşat** (2020) 'Hukuk Devleti Vasıtası Olarak Adli Yardım ve İdari Yargı' Prof. Dr. Metin Günday Armağanı 2. Cilt, ss.1573-1604. **Candan** (2020), s.940-945. **Karavelioğlu,** s.1320-1326. **Akyılmaz / Sezginer / Kaya** (2019), s.1570-1579.

taraflarının, yargı hizmetleri dolayısıyla katlanılan giderlere –harçları ödeyerek- hangi ölçüde katılmaları gerektiği, yasa koyucu açısından karar verilmesi oldukça güç bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır.[91]

Yukarıda sözünü ettiğimiz adliye giderlerine, davanın taraflarının hangi ölçüde katılması gerektiği; yani yargı harçlarının türleri, tutarları ve oranları HK'da ve *özellikle* bu Kanun'a bağlı (1) sayılı Tarife'de düzenlenmiştir. Söz konusu Tarife ile adalet hizmetlerinden yararlanmak isteyen kimselere, kanun koyucunun iradesi doğrultusunda ekonomik bir külfet yükletilmiştir[92]. Yargılama harçlarının konusunu, münhasıran bu Tarife'de yazılı olan yargı işlemleri oluşturmaktadır. Kanunilik ilkesi gereği; sadece Tarife'de yazılı olan yargı işlemlerinden harç alınacak, yazılı olmayan işlemlerden ise harç alınması yoluna gidilmeyecektir. Yine kanun koyucu; bazı durumlara özgü olarak hangi harçların nasıl alınacağını ise kanun maddeleri ile özel olarak düzenleme yoluna gitmiştir[93]. HK'ya bağlı (1) sayılı Tarife'de yargı harçları; mahkeme harçları, icra iflas harçları, ticaret sicili harçları ve diğer yargı harçları olmak üzere dört şekilde belirlenmiştir. Bu çalışma içerisinde; idari yargıyı ilgilendirmeleri hasebiyle, sadece mahkeme harçları içerisinde yer alan başvurma harcı, celse harcı, karar ve ilam harcı, temyiz - istinaf - itiraz harçları, keşif harcı ve diğer yargı harçları kapsamında düzenlenen suret harçları incelenecektir.

---

[91]**Üstündağ,** s.641. **Kuru,** s.5305. **Arslan / Yılmaz / Taşpınar Ayvaz / Hanağası,** s.725. **Kayar, Nihat** (2019) İdari Yargı Kuruluş ve İşleyiş, 4. Baskı, Bursa, Ekin Basım Yayın, s.400. **Yıldıztekin / Kunduracı / Kundak,** s.150.

[92]**Rüzgaresen,** s.51-52. Tarifeler ile belirlenen maktu harç miktarları (maktu ve nispi harçların asgari ve azami miktarlarını belirleyen hadler de dâhil); her takvim yılı başında, önceki yıl için tespit edilen yeniden değerleme oranı üzerinden artırılmaktadır (HK Mükerrer md. 138/2). Hazine ve Maliye Bakanlığı; yeniden değerleme oranında artırılan harç miktarlarını, her sene genel tebliğ şeklinde yayınlama yoluna gitmektedir. Bu konuda çıkartılan güncel tebliğ için bkz. Harçlar Kanunu Genel Tebliği (Seri No: 89), Resmi Gazete, S:31696, 21.12.2021.

Ayrıca HK mükerrer md. 138/4'e göre; "Cumhurbaşkanı, bu kanuna bağlı tarifelerde yer alan maktu harçları veya bu harçların yeniden değerleme oranı uygulamak suretiyle belirlenmiş olan tutarları (maktu ve nispi harçların asgari ve azami miktarlarını belirleyen hadler dâhil) ile nispi harçları, tarifeler yahut tarifelerin ilgili fıkra ve bentleri itibariyle birlikte veya ayrı ayrı olmak üzere; maktu harçlarda yirmi katına, nispi harçlarda ise bir katına kadar artırmaya, maktu harçları yarısına, nispi harçları ise kanunla belirlenen oranların onda birine kadar indirmeye, bu had ve miktarlar arasında yeni had, miktar ve nispetler tespit etmeye yetkilidir."

[93]Örneğin; karşılık davalardan alınması gereken harç konusu HK'nın 6. maddesinde, hükmün bozulmasını müteakip alınması gereken harçlar 8. maddesinde, yargılamanın yenilenmesi isteminin kabulü üzerine cereyan edecek davalarda alınması gereken harçlar 10. maddesi ile düzenlenmiştir.

Davaya bakılması ve yargılama esnasında harca tabi olan herhangi bir istemin mahkemelerce incelenebilmesi için, öncelikle harcının ödenmiş olması gerekmektedir[94]. Zira yargı hizmetleri; özel nitelikli bir kamu hizmetidir ve bu hizmetlerden yararlanmak ancak harç mukabilinde mümkün olabilmektedir[95]. Kural olarak, yargısal harçlar ödenmedikçe sonraki işlemlere devam edilemez (HK md. 32).[96] HK'ya göre; dava açılması, yargılama sırasında birtakım işlemler yapılması (keşif, vekâletname ibrazı, duruşmaların ertelenmesi gibi), mahkemelerce karar verilmesi ve bu kararlara karşı kanun yollarına başvurulması ayrı ayrı harçlara tabi tutulmuştur. Bütün bu harçların mükellefleri; davayı açan ya da harca tabi tutulan işlemin yapılmasını talep eden gerçek veya tüzel kişilerdir (HK md. 11/1). Yargılama harçları; makbuz karşılığında ödenir[97] (HK md. 25) ve harcın konusu olan yargısal işlemleri yapan ilk derece mahkemeleri veya bölge idare mahkemesi ya da Danıştay daireleri tarafından alınır (HK md. 26). Ön büro teşkilatı bulunan yerlerde, harçların tahsili işi yalnızca veznedara aittir (Yazı İşleri Yönetmeliği[98] md. 89/2).

Aşağıda her bir harç türü ayrı başlıklar altında incelenecektir ve her bir harç türü açısından yapılan açıklamalar, münhasıran (1) sayılı Tarife uyarınca ve *idare mahkemeleri özelinde* alınması gereken yargı harçlarına ilişkin olacaktır. (3) sayılı Tarife ile düzenlenen ve vergi mahkemeleri özelinde alınması gereken vergi yargısı harçları ise tezimizin devamında 'vergi yargılamasında harçlar' başlığı altında ayrıca değerlendirilecektir.

---

[94]**Pınar,** s.177. **Öztürk, İlhami** (2015) 'Bir Hükmün Bozulmasını Takiben Verilen Kararda Hesaplanan Yargı Harcından Bozulan Hüküm Dolayısıyla Ödenmiş Olan Harcın Mahsubu' Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi, C:5, S:2, s.142.

[95]**Rüzgaresen,** s.53.

[96]HK'nın "yargı işlemlerinden alınacak harçlar ödenmedikçe mütaakıp işlemler yapılmaz" düzenlemesini içeren 32. maddesinin iptali istemiyle, AYM'ye somut norm denetimi yoluyla (Bolu 1. Asliye Hukuk Mahkemesi ve Malkara Asliye Hukuk Mahkemesi tarafından) başvuruda bulunulmuştur. AYM, yapılan bu itirazların reddine karar vermiş ve gerekçesini şu şekilde açıklamıştır: Yargılama sürecinde, kanunla harca tabi tutulmuş bir hizmetten faydalanmak isteyen ilgili (davalı veya davacı), genel kurallar çerçevesinde harcını ödeyerek söz konusu hizmetten faydalanabilir. Dava açan veya yargılama esnasında harca tabi bir işlemin yapılmasını talep eden tarafın, harç ödemeden devam eden işlemlerin yapılmasını isteyerek şahsi bir menfaat elde etmesi, harçların ihdas edilme gayesine aykırılık oluşturur. / Yargısal işlemlerden alınacak harçlar ödenmedikçe müteakip işlemlerin yapılamayacağını belirten kural; kişilerin özel menfaatleriyle ilgili olarak yargı hizmetinden faydalanmalarını söz konusu hizmetin karşılığı olan harcın ödenmesi şartına bağladığından, hak arama özgürlüğünü sınırlandıran bir özellik taşımamaktadır. **AYM,** E:2009/27, K:2010/9, KT:14.01.2010 (Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası / s.e.t. 30.11.2021).

[97]2005 yılına kadar harç pulu yapıştırılmak suretiyle yargılama harçlarının ödenmesi söz konusu iken; 5281 sayılı Kanun'un 43. maddesiyle yapılan değişiklikle birlikte artık bu harçların makbuz karşılığında ödenmesi söz konusu olmaktadır. **Yıldıztekin / Kunduracı / Kundak,** s.159.

[98]Bölge İdare Mahkemeleri, İdare Mahkemeleri ve Vergi Mahkemelerinin İdari İşler ile Yazı İşleri Hizmetlerinin Yürütülmesi Usul ve Esaslarına İlişkin Yönetmelik, Resmi Gazete, S:29413, 11.07.2015.

3.2. Başvurma Harcı

Mahkeme harçlarından ilkini başvurma harcı oluşturmaktadır. Başvurma harcı, 492 sayılı HK ile hukukumuza girmiş olan bir harç türüdür. Mülga 5887 sayılı Harçlar Kanunu'nda yer alan kaydiye, tebliğ, tezkere ve zabıt harçları gibi muhtelif harçların kaldırılması sebebiyle ortaya çıkan gelir azlığını telafi etmek üzere ihdas edilmiştir.[99] Tarife uyarınca başvurma harcının konusunu; dilekçe veya tutanakla dava açma, davaya müdahale, tevdi mahallinin tayini, ihtiyati tedbir ve delil tespiti talepleri oluşturmaktadır. Dolayısıyla bu taleplerden biriyle mahkemelere başvuran kişilerin, Tarife'de [HK'ya ekli (1) sayılı Tarife'de] maktu olarak belirlenen başvurma harcını ödemeleri gerekmektedir[100]. Tutanakla dava açma, tevdi mahallinin tayini, ihtiyati tedbir gibi talepler idari yargıda söz konusu olamayacağı için bu çalışmamıza dâhil edilmemiştir. O halde; idari yargıda başvurma harcının konusunu; dilekçe ile dava açma, davaya müdahale ve delil tespiti talepleri oluşturmaktadır[101].

Başvurma harcı; idari yargıda dava açılırken, davaya müdahale ya da delil tespiti[102] istemlerinde bulunulurken peşin olarak ödenmesi gereken ve bir kereye mahsus olarak alınan maktu bir harç türüdür[103]. Bu harcın alınabilmesi için; ortada açılması gereken bir dava ya da davaya müdahale veya delil tespiti taleplerinin bulunması gerekmektedir[104]. HK md. 11/1'e göre; yargılama harçlarını, davayı açan ya da harca tabi işlemin yapılmasını isteyen kişiler ödemekle mükelleftir. O halde; başvurma harcının yükümlüsü, davayı açan yahut söz konusu istemlerde bulunan kimselerdir[105]. Bu harç, dava açıldığı ya da mahkemelerden ilgili taleplerde bulunulduğu tarihte doğar. Dolayısıyla o tarihte yürürlükte bulunan Tarife'ye göre alınması gerekir ve ilgili işlemin yapılmasından önce İYUK'un 4.

---

[99] **Öktemer, Semih** (1966) 'Başvurma Harcı' Adalet Dergisi, Yıl:57, S:8-9, s.567. **Aldemir,** s.432.

[100] 2022 yılı için bu tutar; idare mahkemelerinde 80,70 TL, bölge idare mahkemeleri ile Danıştay'da 124,00 TL olarak belirlenmiştir.

[101] **Candan, Turgut** (1985) 'İdari Yargı Harçları ile İlgili Bir İnceleme' Danıştay Dergisi, Yıl:15, S:58-59, s.4.

[102] HK'nın ilk halinde; delil tespiti talepleri başvurma harcına tabi kılınmamışken, 01.12.1980 tarihinde yürürlüğe giren 2345 sayılı Kanunla başvurma harcının kapsamı içerisine alınmıştır.

[103] **Rüzgaresen,** s.62. Başvurma harcı; idari yargı mercilerinde, hukuk ve ticaret mahkemeleri ile icra mahkemelerinde, Yargıtay veya Danıştay'da ilk derece mahkemesi sıfatıyla dava açılması ya da bu şekilde açılan davalara katılma istemlerini içerecek mahiyette başvuruda bulunulması halinde ödenmesi gereken bir harç türüdür. **Öktemer,** s.567. Başvurma harcı; hakları ihlal edilen özel ve tüzel kişilerin, bu ihlalin bertaraf edilmesi amacıyla kamu kuruluşlarından hukuki olarak korunma talep etmeleri karşılığında ödedikleri mali bir yükümlülüktür. **Pınar,** s.50.

[104] **Yavuzdoğan,** s.244.

[105] **Rüzgaresen,** s.54.

maddesinde yazılı yerlere ödenir. Başvurma harcının, hiç ödenmemiş veya eksik ödenmiş olduğu hallerde ise, İYUK md. 6/4'e göre işlem yapılması gerekir. Genel nitelikteki bu açıklamalarımızdan sonra; idari yargıda başvurma harcının konusunu oluşturan her bir yargısal işlem, aşağıda teker teker incelemeye tabi tutulacaktır.

Başvurma harcının konusunu oluşturan işlemlerden ilkini *davanın açılması* oluşturmaktadır. Dava en genel tanımıyla; bir başkası tarafından hakkı ihlal edilen kimsenin, geleceğe etkili olarak bu ihlalin bertaraf edilmesi maksadıyla mahkemelerden hukuki koruma talep etmesidir. Türk hukukunda, bir davada iki taraf sistemi kabul edilmiştir. Dava açmak suretiyle, mahkemelerden hukuki korunma talebinde bulunan kişiye davacı; kendisine karşı dava açılan kimseye ise davalı denilir.[106] İdari yargıda davalı konumunda daima idareler ya da onlar gibi davranan kurum ve kuruluşlar bulunur. İdari davalar; Danıştay, idare ve vergi mahkemesi başkanlıklarına hitaben (mahkeme numarası belirtilmeksizin) yazılmış imzalı dilekçelerle açılır (İYUK md. 3/1). Bu dilekçeye 'dava dilekçesi' adı verilir. Dava dilekçelerinde, İYUK md. 3'te yer alan hususların bulunması gerekir. Aksi takdirde idari yargı yerlerince 'dilekçe ret' kararı verilir ve davacıya dilekçesindeki yanlışlıkları ya da eksiklikleri düzelterek, aynı mahkeme nezdinde yeniden dava açması için 30 günlük süre verilir (İYUK md. 15/1-d). Davacıların bu dilekçeleri, İYUK md. 4'te yazılı olan yerlere vermesi gerekir. Bu makamlara verilecek bir dava dilekçesi ile de dava açılmış sayılır ve davanın açılmasına bağlanan bütün hukuki sonuçlar kendiliğinden ortaya çıkmış olur.[107]

---

[106]**Pekcanıtez, Hakan / Özekes, Muhammet / Akkan, Mine / Taş Korkmaz, Hülya** (Editörler) (2017) Medeni Usul Hukuku (Pekcanıtez Usul) Cilt II, 15. Bası, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, s.923-924.

[107]**Onar, Sıddık Sami** (1966) İdare Hukukunun Umumi Esasları III. Cilt, Üçüncü Bası, İstanbul, İsmail Akgün Matbaası, s.1946-1948. **Çağlayan, Ramazan** (2017) İdari Yargılama Hukuku, 9. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, s.271-273. **Akyılmaz / Sezginer / Kaya** (2020), s.121. İDDK; oldukça yakın tarihli bir kararında, İYUK md. 4'te gösterilen dava dilekçesinin verilebileceği yerlerin tahdidi olarak sayıldığını ve bunların arasında PTT'nin bulunmadığına hükmetmiştir. Mezkûr içtihatın gerekçesi şu şekilde kurulmuştur; davacıların kendilerinin ya da tayin ettikleri vekillerinin dava dilekçesi ve eklerini 2577 sayılı Kanun'un 4. maddesindeki yerlere vermesi gerektiği ve davaya ilişkin harç ve posta giderleri ödendikten sonra davanın açıldığına dair alındı kâğıdının kendilerine verilmesi gerektiği Kanun'da açıkça belirtildiğinden (İYUK md. 6), dava dilekçesi ve eklerinin posta aracılığıyla gönderilmesi suretiyle dava açılmasını kabul etmek mümkün değildir. İlgili karar için bkz. **Danıştay İDDK,** E:2020/321, K:2020/1781, KT:12.10.2020 (UYAP Portal / s.e.t. 09.12.2021). Her ne kadar; İDDK, bu kararı ile Danıştay 5. Dairesi'nin ilk derece mahkemesi olarak verdiği bir kararı hukuki olarak denetlemiş ise de, aynı husus idare, vergi ve bölge idare mahkemelerine gönderilen dava/istinaf dilekçeleri açısından da geçerli olacaktır. Zira Yazı İşleri Yönetmeliği'nin "ön büro işlemleri" başlıklı 61. maddesinde; "dosyalara ibraz edilen dilekçe, belge ya da diğer evrakı kimlik tespiti yaparak teslim almak" ön büro personelinin görevleri arasında sayılmıştır. Oysa PTT aracılığıyla gönderilen dilekçeler açısından; kimlik tespitinin yapılması mümkün olamayacağı için, böyle dilekçelerin doğal olarak, ön büro personeli tarafından kabul edilmemesi gerekir.

Dava dilekçesi; mahkemenin ön büro personeline teslim edildikten sonra, harç ve posta ücretleri tahsil edilir ve mahkemesine tevzi edilir. Dava dilekçesinin, davanın görüleceği mahkemeye dağıtımı otomatik olarak yapılır. Başka yer bürosunda açılan davalarda da; harç ve posta ücreti tahsil edildikten sonra dava dilekçesi elektronik ortama aktarılır, fiziki evrak da gecikmeksizin ilgili mahkemeye gönderilir. Sonuç olarak; "dava, dava dilekçesinin harç ve posta ücreti yatırılarak UYAP'a kaydedildiği tarihte açılmış sayılır" (Yazı İşleri Yönetmeliği md. 62/1-2-4-5). Tabii davanın açılabilmesi için, davacı tarafın ya da vekilinin mutlak surette mahkemeye fiziki olarak gelmesi şart değildir. Günümüzde 'Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP)' üzerinden güvenli elektronik imza ile de mahkemeye gelmeden dava açılması mümkündür. Hem gerçek kişilerin hem tüzel kişilerin hem de bu kişilerin vekillerinin -güvenli elektronik imzaya sahip olmaları şartıyla- UYAP üzerinden açtıkları davalar muteberdir. Bu kişiler, açtıkları davaya ilişkin harç ve posta giderlerini UYAP üzerinden ödeyebilirler. Bu takdirde; "dava, dava dilekçesinin UYAP üzerinden mahkeme ekranlarına düştüğü tarihte açılmış sayılır" (md. 62/9-10).[108]

Davacıdan davasını açarken, bu işlem için kanunda öngörülen bütün harçları mahkeme veznesine yatırması beklenir. Kişilerin yargılama harçları ile muhatap olması da, esasen davanın açılması ile birlikte başlar. Alınan bu harçlardan ilki başvurma harcıdır. Mahkemeye başvurulmasıyla beraber, başvurma harcı açısından harcı doğuran olay tahakkuk etmiş olur ve bu tarihte yürürlükte bulunan Tarife'ye göre harç alınması gerekir[109]. Davacı, idare ve vergi mahkemeleri ile Danıştay'da ilk derece mahkemesi olarak açacağı davalarda, mahkeme veznesine bu harcı peşin olarak yatırmalıdır[110]. Çünkü HK md. 27'ye göre; bütün maktu harçlar ilgili bulunduğu işlemin yapılmasından önce peşin olarak ödenir. Bu harç, davanın başında bir defaya mahsus olarak makbuz karşılığında alınır. Açılmak istenen dava; ister iptal davası olsun isterse de tam yargı davası olsun, başvurma harcı daima maktu olarak alınır. Tarife'de; idare mahkemeleri için ayrı, bölge idare mahkemeleri ile Danıştay için ayrı miktarlarda başvurma harcı miktarları

[108]Davanın açılması ile birlikte, maddi hukuk ve usul hukuku bakımından birtakım hukuki sonuçlar ortaya çıkar. Bu sonuçlar; zamanaşımının kesilmesi, derdestlik, hüküm verme zorunluluğu ile iddia ve savunmaların sınırlandırılması olmak üzere dört tanedir. Dava açma ve dava açılmasının sonuçları hakkında daha detaylı bilgi için bkz. **Çağlayan,** s.271-283.

[109] **Pınar,** s.53.

[110]**Candan** (2020), s.328.

öngörülmüştür. Tarife'ye göre; Danıştay ya da bölge idare mahkemelerinde[111] ilk derece mahkemesi olarak dava açılması halinde, idare mahkemelerine oranla daha yüksek miktarda başvurma harcı ödenmesi gerektiği öngörülmüştür. Davacı davasını açarken bu harcı ödemekle yükümlü olup; davalı cevap dilekçesi verdiğinde ya da ikinci dilekçeler mahkemeye ibraz edildiğinde bu harcın tahsiline lüzum bulunmamaktadır[112].

İdari yargının görevli olduğu konularda, mahkemesince dava görev ya da yetki yönünden reddedilerek dava dosyasının görevli ya da yetkili mahkemeye gönderilmesi kararının verildiği hallerde (İYUK md. 15/1-a); görevli ya da yetkili mahkeme nezdinde, bu harç davacıdan tekrar alınmaz (İYUK md. 43/4)[113]. Zira bu ahvalde; görevsizlik ya da yetkisizlik kararı veren mahkeme, kararında yargılama giderlerine hükmetmez. Dosyayı direkt olarak görevli ya da yetkili mahkemeye gönderir ve bu mahkemede dava kaldığı yerden devam eder. Görevli ya da yetkili mahkemede davaya devam edip etmeyeceği hususu, davacının iradesine bırakılmaz. Bu durum; başvurma harcının aynı dava dolayısıyla bir defa alınması gerektiğinin bir sonucudur[114]. İdari yargının görevli olduğu konularda, adli yargıda açılmış bulunan davaların usulden reddi durumunda ise; davacı idari yargı yerlerine başvurduğunda, yeniden başvurma harcı ödemektedir. En azından

[111]Danıştay'da ilk derece mahkemesi sıfatıyla dava açılması mümkün olmasına rağmen; bölge idare mahkemelerine ilk derece mahkemesi olarak dava açılması yasal olarak mümkün değildir. **Candan** (2020), s.328. **Bilgin, Hüseyin** (2018) İdari Davalar ve Çözüm Yolları, 1. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, s.146. **Candan** (1985), s.5. Bizim hukukumuzda bölge idare mahkemeleri; ilk derece mahkemesi olarak sadece 4483 sayılı Kanun'un 9. maddesi uyarınca birtakım memurlar hakkında verilen soruşturma izni verilmesine ya da verilmemesine dair kararlara ve 6384 sayılı Kanun'un 7. maddesi gereğince İnsan Hakları Tazminat Komisyonu Başkanlığı'nın verdiği kararlara (Burada münhasıran Ankara Bölge İdare Mahkemesi yetkilidir) karşı yapılan itirazları inceler. Lakin bu başvurular, birer dava değil de itiraz niteliğinde olduğu için, başvurma harcı alınması yoluna gidilmez. Çünkü Tarife'de açıkça dilekçe veya tutanakla dava açma ibaresi kullanımıştır. Yine İYUK md. 57 uyarınca; birden fazla idare veya vergi mahkemesi başkan ya da üyesinin reddi isteminin bölge idare mahkemesi tarafından kabul edilmesi üzerine, işin esası hakkında artık bölge idare mahkemesi karar vereceği için, istinaf mahkemeleri bir nev'i ilk derece yargılaması yapacaktır. Ancak bu ahvalde de; başvurma harcı, en başında ilgili ilk derece mahkemesince tahsil edilmiş olacağı için, ayrıca bölge idare mahkemesinde devam eden yargılama dolayısıyla başvurma harcının ödenmesine gerek kalmaz. Bu sebeple; bölge idare mahkemeleri nezdinde yapılan hiçbir başvuru için (istinaf ve itiraz başvuruları da dâhil) bu harcın tahsili yoluna gidilmez. Bu durumun tek istisnasını, istinaf aşamasında yapılan davaya müdahale talepleri oluşturmaktadır. Bu yönde yapılan başvurulardan Tarife uyarınca başvurma harcının alınması zorunludur.

[112]**Kuru / Aydın,** s.596. **Atalay,** Pekcanıtez Usul - Cilt III, s.2386. **Kaya, Hasan** (2021) Yargılama Giderleri (Harç, Vekalet Ücreti, Diğer Yargılama Giderleri ile Adli Yardım), Birinci Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, s.18.

[113]**Kaplan,** s.573. **Candan** (2020), s.330. **Atalay,** Pekcanıtez Usul - Cilt III, s.2386.

[114]**Pınar,** s.65.

uygulamada mevcut durum bu şekildedir. Ancak Danıştay 8. Dairesi bir kararında[115], davacının aynı davaya yönelik olarak ikinci bir harç ödememesi gerektiğini belirtmiştir. Bu kararına gerekçe olarak da; HK'da yer alan "mahkemenin yetkisizlik veya görevsizlik kararı vermesi sebebiyle yetkili veya görevli mahkemeye yeniden başvurması halinde bu harç (başvurma harcı) alınmaz" ibaresini göstermiştir [Tarife (A)/I/3]. Zira farklı yargı kollarının görevli olduğu gerekçesiyle verilen görevsizlik kararları; davanın esasını çözen nitelikte kararlar değildir ve bu sebeple davacıların ikinci bir harç mükellefiyeti altına girmeleri, mahkemeye erişim hakkını kısıtlayıcı bir mahiyette olmaktadır.

İYUK'un 3. maddesine uygun olmamaları dolayısıyla dilekçe ret kararı verilen hallerde, süresi içerisinde yenilenen dilekçeler için ayrıca harç alınmaz (İYUK md. 15/3). Dolayısıyla başvurma harcı da alınmaz[116]. Ancak İYUK'un 5. maddesine uygun olmamaları yahut ehliyetli olmayan şahsın avukat olmayan vekilince dava açılması sebepleriyle verilen dilekçe ret kararları sonrası yenilenecek dilekçelerde ayrıca harç alınacağı için, başvurma harcı da tekrardan alınır[117]. Açıklama (İYUK md. 29) ya da yanlışlıkların düzeltilmesi (İYUK md. 30) talepleri de başvurma harcına tabi değildir[118]. Ayrıca idari yargı mercilerinden bağlantının tespiti (İYUK md. 38/2) ya da merci tayini (İYUK md. 44/1) istemlerinde bulunulması durumunda, bu harcın ödenmesine gerek yoktur[119]. İYUK'un 26. maddesinin 1. ve 3. fıkraları uyarınca işlemden kaldırılan dosyaların yeniden işleme konulması hallerinde de, davacıdan tekrar başvuru harcı alınmaz[120]. Aynı şekilde; harçtan istisna edilmiş konularda ya da harçtan muafiyet tanınmış kişiler tarafından dava açılması halinde, bu harcın tahsili yoluna gidilemeyeceği açıktır[121].

---

[115]**Danıştay 8. Dairesi,** E:2016/703, K:2016/4998, KT:12.05.2016 (UYAP Portal / s.e.t. 02.04.2022). Aynı yönde bkz. **Navdar, Yüksel / Aydemir, Hüseyin / Ergün, Kadri** (2018) İdari Yargıda Kalem Yönetimi ve Uygulamaları, Ankara, Adalet Bakanlığı Yayın İşleri Dairesi Başkanlığı, s. 61. **Kaplan,** s.573. **Akyılmaz / Sezginer / Kaya** (2019), s.1568-1569. **Candan** (2020), s.330. **Bilgin,** s.147. **Pınar,** s.66. Aynı yönde başka içtihatlar için bkz. *"Ancak, kararda hükmedilen maddi tazminata hüküm fıkrasında adli yargıda dava açma tarihi olan 17.7.2012 tarihinden itibaren faiz işletildiği… / Öte yandan, 492 sayılı Harçlar Kanunu'na ekli (1) sayılı Tarife'nin A/1 maddesinde, mahkemenin yetkisizlik veya görevsizlik kararı vermesi sebebiyle yetkili veya görevli mahkemeye yeniden başvurulması halinde bu harç alınmaz, kuralı öngörüldüğünden, alınan başvuru harcının iadesi gerekmekte olup, istinaf konusu kararın bu şekilde düzeltilmesi gerekmektedir."* **Konya BİM 4. İdari Dava Dairesi,** E:2017/4081, K:2018/1363, KT:22.11.2018 (UYAP Portal/ s.e.t. 15.12.2021). **Gaziantep BİM 1. İdari Dava Dairesi,** E:2020/708, K:2021/814, KT:01.12.2021 (UYAP Portal / s.e.t. 02.04.2022).

[116]**Candan** (2020), s.330.

[117]**Kaplan,** s.573.

[118]**Kaplan,** s.573. **Candan** (2020), s.330.

[119]**Candan** (2020), s.330. **Kaplan,** s.573.

[120]**Yavuzdoğan,** s.262. **Candan** (2020), s.330. **Kaplan,** s.573.

[121]**Pınar,** s.82.

Bölge idare mahkemesi İYUK md. 45/5'e göre; ilk inceleme üzerine verilen kararlara karşı yapılan istinaf başvurusunu haklı görürse, ilk derece mahkemesinin kararını kaldırarak dosyayı ilgili mahkemesine gönderir. Bu takdirde de; ilk derece mahkemesince, yargılamaya başlanılması için yeniden başvurma harcı tahsili yoluna gidilemez.

Dava dilekçesinde birden çok talep olsa da, davacı taraftan tek başvurma harcı alınır. Zira başvurma harcı, dava dilekçesindeki istemlerin tümünü kapsar.[122] Keza davacı sayısı birden fazla olsa dahi, bütün davacılardan tek başvurma harcı alınır[123]. İdari yargı yerlerinin ilk derece mahkemesi sıfatıyla bakacağı her dava için bu harç alınır. Ancak istinaf, itiraz ve temyiz başvurularının; başvurma harcına tabi olup olmadıkları noktasında uygulamada tereddüde düşülmüştür. Yargıtay 1965 yılında vermiş olduğu bir içtihadı birleştirme kararında[124]; ilk derece mahkemelerince verilen kararların aleyhine temyiz yoluna başvurulması halinde, başvurma harcı alınmaması gerektiğine hükmetmiştir[125]. Zira Tarife'de [A/I], dava sözcüğü kullanılmış olup, ilk derece mahkemesi kararının temyizen incelenmesi istemi ayrı bir dava değildir. Sadece ilk derece mahkemesinde açılmış bulunan davanın devamı niteliğindedir. Aynı yorumu bugün, bölge idare mahkemelerine istinaf ve itiraz başvuruları için de yapabilmek mümkündür.[126]

Karşılık davalarda da, müstakil davalar gibi harç alındığından (HK md. 6/1); idari yargıda cevap dilekçesiyle birlikte karşı dava açmak isteyen taraf, yeni bir dava açıyormuş gibi, başvurma harcını ödemek zorundadır[127]. Her ne kadar; İYUK md. 31'de 'mukabil dava' noktasında HMK'ya atıfta bulunulmuş ise de, karşılık dava müessesesinin idari yargıda uygulanabilmesi mümkün değildir[128].

---

[122] **Aldemir,** s.433.

[123] **Kaya,** s.19.

[124] **Yargıtay İçtihadı Birleştirme Hukuk Genel Kurulu,** E:1965/1, K:1965/1, KT:07.07.1965 [Aktaranlar: **Aldemir,** s.432-433. **Candan** (1985), s.4.]

[125] Aynı yönde bkz. **Rüzgaresen,** s.107. **Pınar,** s.68-70. Doktrinde *Pınar'a* göre; başvurma harcının bir kez alınması ilkesi de, kanun yolu aşamalarında başvurma harcı alınamayacağını destekleyen bir başka argümandır. Zira başvurma harcı, yalnızca bir mahkemeye ilk defa yapılan başvurular açısından alınabilmektedir. Aksi yönde bkz. **Candan** (1985), s.5.

[126] Belirtmemiz gerekir ki; Tarife'ye, 5766 sayılı Kanun'un 11. maddesiyle 2008 yılında 'IV. Temyiz, istinaf ve itiraz harçları' kısmı eklenmiş olup, bu kısma göre istinaf ve temyiz başvurularından artık harç alınmaktadır. Hatta bu harçlar, uygulamada istinaf / temyiz başvurma harçları olarak bilinmektedir. Bizim yaptığımız açıklamalar ise, Tarife'nin 'I. Başvurma Harcı' kısmına dayanılarak alınan harçlara ilişkindir. Bu iki hususun birbiriyle karıştırılmaması gerekir.

[127] **Candan** (2020), s.329. **Kaya,** s.18. **Yavuzdoğan,** s.261.

[128] Doktrinde ve uygulamada da genel kabul; karşılık dava müessesesinin idari yargıda uygulanabilmesinin mümkün olmadığı şeklindedir. Zaten hukukumuzda da; 521 sayılı mülga Danıştay Kanunu dönemindekiler

Yargılamanın yenilenmesi başvurularında; idari yargı mahkemelerince, talep dilekçesi ön büroya ibraz edilirken, genellikle başvurma harcı alınması yoluna gidilmektedir[129]. Ancak bu harcın alınmadığı durumlar da görülebilmektedir[130]. HK'ya göre; yargılamanın yenilenmesi talebinin kabulü üzerine görülecek davalar, yeni bir dava gibi harca tabi olmaktadır (HK md. 10). Dolayısıyla ikili bir ayrıma gitmekte yarar vardır. Yargılamanın yenilenmesi başvurusunun kabul edilmesi halinde, esas davaya bakılabilmesi için öncesinde başvurma harcının alınmış olması gerekecektir. Eğer alınmamışsa; yargılamanın yenilenmesi başvurusunun kabul edilmesi üzerine ilk iş, İYUK md. 6/4 hükmünün uygulanması suretiyle ilgili harçların (bu arada başvurma harcının da) tahsiline girişilmesi olmalıdır. Yargılamanın yenilenmesi talebinin kabulü üzerine; önceki davada alınan başvurma harcı ile sonradan alınan başvurma harcı arasında bir farklılık oluşmuşsa, evvelce alınan harcın mahsubu yoluna gidilir (HK md. 10). Yargılamanın yenilenmesi başvurusunun reddedilmesi durumunda ise; öncesinde tahsil edilen harçların (bu arada başvurma harcının da) başvurana iadesi, eğer öncesinde herhangi bir harç tahsili olmamışsa, başvurandan hiçbir harç alınmaması gerekir.[131]

---

hariç olmak üzere, idari yargı ilk derece mahkemeleri önünde herhangi bir karşılık dava örneği mevcut değildir. **Candan** (2020), s.900-902. **Akyılmaz / Sezginer / Kaya** (2019), s.1534-1539.

[129]Nitekim Danıştay 13. Dairesi; ilk derece mahkemesi sıfatıyla baktığı bir davada, yargılamanın yenilenmesi talebi üzerine, harçlar ödenmediği için İYUK md. 6/4'te öngörülen prosedürü işletmiş ve nihai olarak yargılamanın yenilenmesi isteminde bulunulmamış sayılmasına karar vermiştir. İlgili karar için bkz. **Danıştay 13. Dairesi,** E:2020/1164, K:2020/3119, KT:12.11.2020 – İlk Derece (UYAP Portal / s.e.t. 10.12.2021). Aynı yönde bkz. **Pınar,** s.71.

[130] *" Açıklanan nedenlerle; davacının yargılamanın yenilenmesi isteminin reddine, yargılamanın yenilenmesi isteminin reddedilmesi nedeniyle 492 sayılı Harçlar Kanunu'nun 10. maddesinde yer alan 'iade-i muhakemenin kabulü üzerine cereyan edecek davalar, yeni davalar gibi harca tabidir' hükmü uyarınca davacıdan harç alınmamasına, Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi uyarınca 2.040,00-TL vekâlet ücretinin davacıdan alınarak davalı idareye verilmesine, aşağıda dökümü yapılan 57,00-TL posta giderinin davacı üzerinde bırakılmasına, posta avansından artan kısmın davacıya iadesine, 2577 sayılı Kanunun 45. maddesinin 6. bendi ve 46. maddesi uyarınca temyiz yolu kapalı olmak üzere kesin olarak, 17.05.2021 tarihinde oybirliğiyle karar verildi."* **İstanbul BİM 1. İdari Dava Dairesi,** E:2020/1610, K:2021/873, KT:17.05.2021 (UYAP Portal / s.e.t. 15.12.2021).

[131]**HSK Teftiş Kurulu,** 2022 Yılı İdari Yargı Tavsiyeler Listesi, Ortak Tavsiyeler/IX/14, s.62-63 (www.hsk.gov.tr / s.e.t. 01.04.2022). *"492 sayılı Harçlar Kanunu'nun 10. maddesinde 'İade-i muhakemenin kabulü üzerine cereyan edecek davalar, yeni davalar gibi harca tabidir. İade-i muhakeme talebinde bulunan neticede haklı çıkarsa evvelce alınan harç mahsup edilir' kuralı yer almaktadır. / 492 sayılı Kanun'un aktarılan hükmünün değerlendirilmesinden, harcın yargılamanın yenilenmesi talebinin kabulü halinde alınabileceği, yargılamanın yenilenmesi talebi hakkında karar verilmeden önce bir şekilde harç yatırılmış ise yargılamanın yenilenmesi talebinin reddi halinde harcın ilgilisine iadesine karar verilmesi gerekmektedir."* **Erzurum BİM 1. İdari Dava Dairesi,** E:2019/1131, K:2019/1441, KT:20.09.2019 (UYAP Portal / e.t. 15.12.2021). Aynı yönde bkz. **İstanbul BİM 2. İdari Dava Dairesi,** E:2018/2294, K:2018/3499, KT:20.12.2018 (UYAP Portal / s.e.t. 15.12.2021). *"Açıklanan nedenlerle; Yargılamanın Yenilenmesi İsteminin Reddine, 492 sayılı Harçlar Kanunu'nun 10. maddesinde yer alan 'iade-i muhakemenin kabulü üzerine cereyan edecek davalar, yeni davalar gibi harca tabidir' hükmü ve yargılamanın yenilenmesi*

Başvurma harcı alınmasını gerektiren ikinci yargısal işlem ise *davaya müdahale* olarak karşımıza çıkmaktadır. İdari yargılama usulünde, İYUK md. 31 atfı nedeniyle davaya müdahale ile ilgili olarak HMK hükümleri uygulanmaktadır. HMK'da ise davaya müdahale, asli müdahale ve fer'i müdahale olmak üzere iki şekilde düzenlenmiştir. Asli müdahale; devam eden bir davada, dava konusu üzerinde hak iddia eden üçüncü bir kişi tarafından, davanın mevcut taraflarına karşı ayrı bir dava açılması durumunu ifade etmektedir[132]. Dolayısıyla asli müdahalede, derdest bir davaya üçüncü şahısların katılması söz konusu olmayıp, bu davadan ayrı ve bağımsız yeni bir dava söz konusudur.[133] Asli müdahale müessesesinin, idari yargıda uygulanma imkânının bulunmadığı genel olarak kabul edilmektedir[134]. Biz de idari uyuşmazlıkların niteliği ve tarafları göz önüne alındığında, asli müdahale kurumunun idari yargıda uygulanamayacağı görüşündeyiz. Ancak uygulanabileceği varsayımında; asli müdahale talebinde bulunan kişinin, davasını açarken başvurma harcını mahkeme veznesine yatırması gerekecektir[135]. Son olarak belirtmemiz gerekir ki; Tarife'de [A/I] başvurma harcının konusunu oluşturan işlemler arasında yer alan davaya müdahale kavramı, hem asli müdahaleyi hem de fer'i müdahaleyi kapsayacak şekilde yorumlanmamalıdır. Çünkü asli müdahalede alınması gereken başvurma harcının konusunu, dava açma kavramı içerisinde mütalaa etmemiz gerekmektedir. O halde; Tarife'de yer alan ve başvurma harcının konusunu oluşturan davaya müdahale ibaresi, münhasıran fer' i müdahale olarak anlaşılmalıdır[136].

İdari yargıda davaya müdahale kurumu, esas itibariyle fer' i müdahale açısından söz konusu olmaktadır. Fer' i müdahalede; asli müdahalenin aksine, müdahile taraf niteliği kazandırılmaz. Müdahil, asıl taraf yanında ve ona yardımcı olmak maksadıyla davada

---

isteminin kabul edilmemesi nedeniyle başvurma harcının ve artan posta ücretinin davacıya iadesine, 08.06.2021 tarihinde oybirliğiyle karar verilmiştir." **İstanbul BİM 3. İdari Dava Dairesi,** E:2021/738, K:2021/709, KT:08.06.2021 (UYAP Portal / s.e.t. 15.12.2021).

[132]**Pekcanıtez, Hakan / Özekes, Muhammet / Akkan, Mine / Taş Korkmaz, Hülya** (Editörler) (2017) Medeni Usul Hukuku (Pekcanıtez Usul) Cilt I, 15. Bası, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, s.767-768.

[133]**Akyılmaz / Sezginer / Kaya** (2019), s.1450.

[134]**Akyılmaz / Sezginer / Kaya** (2019), s.1451. **Candan** (2020), s.894. **Arslan, Önder** (2013) 'İdari Yargılama Usulünde Davaya Müdahale ve Davanın İhbarı' (Yüksek Lisans), Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, s.85-87. Ancak Danıştay 6. Dairesi verdiği bazı kararlarda; asli müdahale müessesesinin yapısında bir kısım değişikliklere giderek, bu müessesenin idari yargıda da uygulanabilir olduğuna hükmetmiştir. İlgili kararlar için bkz. **Danıştay 6. Dairesi,** E:2017/2261, K:2018/2250, KT:15.03.2018 (UYAP Portal / s.e.t. 01.12.2021). Aynı yönde bir başka karar için bkz. **Danıştay 6. Dairesi,** E:2017/915, K:2017/2524, KT:12.04.2017 (UYAP Portal / s.e.t. 01.12.2021).

[135]**Kaya,** s.18. **Yılmaz, Ejder** (2012) Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, Ankara, Yetkin Yayınları, s.1386.

[136]**Pınar,** s.53-56.

yerini alır.[137] Fer'i müdahale müessesesi, HMK'nın 66. maddesinde düzenlenmiştir. Mezkûr maddede; üçüncü kişinin fer' i müdahil olarak davada yer alabilmesi için, yanında katıldığı tarafın davayı kazanmasında hukuki yararının bulunması gerektiği belirtilmiştir. Hukuki yararının bulunması için de, üçüncü kişinin dava sonucundan bir şekilde etkilenecek olması gerekir.[138] Eğer üçüncü kişinin hukuki durumu, lehine katılmak istediği tarafın davayı kazanması halinde iyileşecek ya da kötüleşmekten kurtulacak; buna karşın, davayı kaybetmesi halinde kötüleşecek ise hukuki yararı vardır sonucuna ulaşılabilir.[139] Ayrıca Danıştay hukuki yarar kapsamında; müdahale talebinde bulunan kişinin, ayrı bir dava açma hakkının bulunup bulunmadığını da irdelemektedir[140]. Zira Danıştay'a göre; davaya müdahale kurumu, dava açma hakkı yerine kullanılan seçimlik bir hak değildir. Ayrıca dava açma süresinin geçirildiği hallerde, üçüncü kişiye mahkeme önünde iddia ve savunmada bulunmasını sağlayan bir vasıta da değildir. Aksi bir kabul, davaya müdahale müessesesinin amacına aykırı olacaktır.[141]

Fer'i müdahale talebi, davanın görüldüğü mahkemeye bir dilekçe ile başvurmak suretiyle gerçekleştirilir. Üçüncü kişi; müdahale dilekçesini mahkemeye ibraz ederken, başvurma harcını[142] vezneye ödemek durumundadır[143]. Peki, bu harcın ödenmemesi durumunda nasıl bir yol izlenecektir? Zira ne İYUK'ta ne de HMK'da, müdahale talebinde bulunan kişilerin başvurma harcını ödememesi halinde ne yapılması gerektiği düzenlenmemiştir. Uygulamada; müdahale taleplerinde ödenmeyen harçlar için, müdahale talebinde bulunan kişiye HK md. 32'ye istinaden takdiri bir süre tanınmakta ve bu süre içerisinde başvurma harcının yine de ödenmemesi durumunda ise müdahale talebinden

[137]**Akyılmaz / Sezginer / Kaya** (2019), s.1453.
[138]**Atalı, Murat** (2017) Pekcanıtez Usul - Cilt I, s.716-719.
[139]**Arslan,** s.95-96.
[140]**Akyılmaz / Sezginer / Kaya,** s.1454-1455.
[141]**Danıştay 10. Dairesi,** E:2020/4005, KT:04.11.2021 - Katılma İsteminin Reddine İlişkin Karar (UYAP Portal / s.e.t. 20.12.2021). **Danıştay 10. Dairesi,** E:2021/3662, KT:21.10.2021 - Katılma İsteminin Reddine İlişkin Karar (UYAP Portal / s.e.t. 20.12.2021).
[142]Müdahale talebinde bulunan kişilerin; başvurma harcı dışında, birtakım başka giderleri daha ödemesi gerekir. Bütün bu giderlere genel olarak 'fer' i müdahale giderleri' adı verilmektedir. Fer' i müdahale giderleri, fer' i müdahilin davaya katılması için yapılan ve müdahilin davaya katılmasından müdahalenin sona ermesine kadar devam eden masrafların bütünüdür. Ve bu giderler, davanın sonuçlanabilmesi adına taraflarca yapılan yargılama giderlerinden ayrıdır. **Pekcanıtez, Hakan** (1992) Medeni Usul Hukukunda Fer'i Müdahale, Ankara, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Döner Sermaye İşletmesi Yayınları, s.139.
[143]**Atalay,** Pekcanıtez Usul - Cilt III, s.2386. **Candan** (1985), s.5. **HSK Teftiş Kurulu,** 2022 Yılı İdari Yargı Tavsiyeler Listesi, Ortak Tavsiyeler/IX/13, s.62 (www.hsk.gov.tr / s.e.t. 01.04.2022): *"Müdahale talebini havi dilekçelerin harçlandırılmadığı belirlenmiştir."* Fer' i müdahilin başvurma harcı dışında, posta giderleri avansı ile eğer bir vekil vasıtasıyla temsil söz konusuysa vekâlet suret harcını da ödemesi gerekmektedir.

vazgeçildiği sonucuna ulaşılmaktadır. Tarife'de; başvurma harcı, idare mahkemeleri için ayrı bölge idare mahkemeleri ile Danıştay için ayrı miktarlarda belirlenmiştir. Dolayısıyla kanun yolu aşamalarında müdahale talebinde bulunan kişi, daha yüksek bir başvurma harcı ödemektedir. Belirtmemiz gerekir ki; idari yargıda, kanun yolu aşamalarında müdahale talebinde bulunulup bulunulamayacağı konusu uygulamada ve doktrinde tartışmalıdır[144].

Son olarak; *delil tespitine ilişkin taleplerden de* başvurma harcı alınması yoluna gidilmektedir. Davada kullanılacak delillerin, ortadan kaybolma tehlikesini önlemek için henüz dava açılmadan ya da dava açılmasına rağmen inceleme sırası gelmeyen delillerin tespit edilmesi ve koruma altına alınması için yapılan tedbir niteliğindeki isteme 'delil tespiti' adı verilmektedir[145]. İYUK md. 31'de, HMK'ya atıf yapılan konular arasında delillerin tespiti konusu sayılmıştır. Ancak İYUK'un 58. maddesinde delil tespitine ilişkin olarak ayrıksı bir düzenleme öngörülmüştür. Bu maddeye göre; "taraflar, idari dava açtıktan sonra bu davalara ilişkin delillerin tespitini ancak davaya bakan Danıştay, idare ve vergi mahkemelerinden isteyebilirler." Mezkûr madde ile idari davaların açılmasından sonra, başka yargı düzenlerine mensup mahkemelerden delil tespiti talebinde bulunulması yasaklanmıştır. Bir başka deyişle; idari dava açıldıktan sonra, delil tespitleri ancak esas hakkında görevli ve yetkili olan idari yargı mercilerinden istenebilecektir. Ancak ilgili madde de, dava açılmadan önce idari yargı mahkemelerinden delil tespiti istemlerinde bulunulabilip bulunulamayacağı noktasında bir açıklık yoktur. Öncelikle belirtmemiz gerekir ki; dava açılmadan önce, adli yargı mahkemelerinden delil tespiti talebinde bulunulmasına engel bir durum yoktur[146]. Dava açılmadan önce idari yargı

---

[144]İlgili tartışmalar için bkz. **Candan** (2020), s.891-896. **Akyılmaz / Sezginer / Kaya** (2019), s.1434-1464. Uygulamada; Danıştay'ın kanun yolu aşamasında davaya müdahale taleplerini kabul ettiği bazı içtihatlar için bkz. **Danıştay 6. Dairesi,** E:2021/5984, KT:21.10.2021 - Müdahale Kabul Kararı (UYAP Portal / s.e.t. 20.12.2021). **Danıştay 10. Dairesi,** E:2016/11872, KT:14.10.2021 - Müdahale İsteminin Kabulü Kararı (UYAP Portal / s.e.t. 20.12.2021).

[145]**Akyılmaz / Sezginer / Kaya** (2020), s.636. **Tanrıver, Süha** (2021) Medeni Usûl Hukuku Cilt II, Ankara, Yetkin Yayınları, s.227.

[146]Bu takdirde; delil tespiti istemi hakkında görevli ve yetkili mahkeme, üzerinde keşif yahut bilirkişi incelemesi yapılacak olan şeyin bulunduğu yer sulh hukuk mahkemesidir (HMK md. 401/1). Böyle bir durumda Danıştay 10. Dairesi; idari yargıda dava açılmadan önce sulh hukuk mahkemesinde yaptırılan delil tespiti giderlerini yargılama gideri olarak nitelendirmiştir. İlgili karar şu şekildedir; *"İdare Mahkemesi Kararının Sulh Hukuk Mahkemesinde Yaptırılan Zarar Tespiti Sırasında Harcanan 937,80 TL'nin Ödenmesi İstemi Bakımından İncelenmesi; Davacılar tarafından Giresun 2. Sulh Hukuk Mahkemesinde açılan tespit davasında yapılan masrafların ödenmesinin de istenildiği; ancak İdare Mahkemesi kararından bu istemin kabulü ya da reddi yönünden açıkça hüküm kurulmadığı anlaşılmaktadır. Bu durumda, İdare Mahkemesince davacıların bu istemi yönünden de bir karar verilmesi gerekmektedir. Tespit davasında yapılan masrafların bir tazminat kalemi olarak değil, yargılama gideri kapsamına alınarak haklılık oranına göre taraflar*

mahkemelerinden delil tespiti isteminde ise bulunulamaz. Zira İYUK'ta idari yargı mahkemelerinin incelemesi açısından sadece iptal ve tam yargı davaları öngörülmüş olup (İYUK md. 2), dava mevcut olmaksızın delil tespitine ilişkin herhangi bir inceleme yetkisi düzenlenmemiştir[147]. Ayrıca müstakil bir dava şeklinde delil tespiti isteminde bulunulması halinde, mahkemelerin idarenin yerine geçerek karar alması şeklinde bir sonuç da ortaya çıkacaktır[148]. Nitekim uygulamada bu şekildedir ve dava açılmadan önce yapılan delil tespiti başvuruları, idari yargı yerlerince olumlu karşılanmamaktadır.

Delil tespiti talebi mahkemeye bir dilekçe vasıtasıyla yapılır.[149] Bu talep dava dilekçesinde yer alabileceği gibi, dava açıldıktan sonra müstakil bir dilekçe ile de yapılabilir[150]. İşte, başvurma harcının konusunu oluşturan işlemlerden bir diğerini, dilekçe ile yapılan bu delil tespiti talepleri oluşturmaktadır[151]. Uygulamada; delil tespitinin dava dilekçesi ile birlikte istenilmesi halinde tek bir başvurma harcının alınmasıyla yetinildiği görülmektedir. Yani böyle bir durumda delil tespiti talebi için ayrıca bir başvuru harcı alınmamaktadır. Bu istemin, dava açıldıktan sonra ayrı bir dilekçeyle yapılması durumunda ise, ilgili dilekçeler başvurma harcına tabi tutulmaktadır.[152] İdari yargı doktrininde; ister dava dilekçesiyle isterse de müstakil bir dilekçeyle talep edilmiş olsun, bütün delil tespiti taleplerinden ayrıca bir başvurma harcı alınması gerektiği genel olarak kabul edilmektedir[153]. Esasen Tarife'de de bu yönde bir ayrıma gidilmemiş olup, sadece 'tespiti delail' ile ilgili taleplerde başvurma harcının belirtilen miktarlarda alınması gerektiği düzenlenmiştir. Bu sebeple; idari yargı mahkemelerine yapılacak bütün delil tespiti

---

arasında paylaştırılacağı açıktır." **Danıştay 10. Dairesi,** E:2017/1317, K:2021/214, KT:01.02.2021 (UYAP Portal / s.e.t. 17.12.2021).

[147]**Candan** (2020), s.946.

[148]**Candan** (1985), s.5. İdari yargıda; delillerin tespiti noktasında HMK'ya atıf yapılması nedeniyle, dava açılmadan önce de idari yargı mahkemelerinden delil tespiti istenebileceği görüşü için bkz. **Akyılmaz / Sezginer / Kaya** (2019), s.1446-1448.

[149]**Akyılmaz / Sezginer/ Kaya,** s.1446-1449.

[150]**Candan** (2020), s.947. **Tanrıver,** s.223-228.

[151]**Pınar,** s.58.

[152]**Candan** (2020), s.329. Doktrinde *Pınar* ile *Rüzgaresen'de* bu yönde bir uygulamayı desteklemektedir. **Pınar,** s.61. **Rüzgaresen,** s.83.

[153]**Yavuzdoğan,** s.261-262. **Candan** (2020), s.329. **Bedir, Fikri** (2010) "İdari Yargılama Usulünde Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun Uygulanma Kabiliyeti" (Yüksek Lisans), Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, s.155. **Karakuş, Zehra** (2011) "İdari Yargıda Hukuk Muhakemeleri Kanununun Uygulanması" (Yüksek Lisans), Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, s.155. Doktrinde *Kaya* ve *Aldemir* ise, adli yargı düzeninde dava açılmadan önce de istenebilen delil tespitleri açısından başvurma harcı alınması gerektiğini ileri sürmektedirler. Bir kere dava açıldıktan sonra ise; ister dava dilekçesiyle olsun isterse de müstakil bir dilekçeyle olsun, ileri sürülen delil tespiti taleplerinden ayrıca bir başvurma harcı alınmaması gerektiği görüşündedirler. **Kaya,** s.18. **Aldemir,** s.658. Bu görüşe biz de iştirak ediyoruz.

istemlerinde, başvurma harcının ayrıca alınması ve dava açılırken ödenen başvurma harçlarının delil tespiti taleplerini de kapsayacak şekilde genişletilmemesi gerektiği düşünülebilir. Ancak Tarife'de delil tespiti talepleri açısından başvurma harcının öngörülmüş olmasını, lafzi değil amaçsal bir yoruma tabi tutmamız daha doğru olacaktır. Esasen Kanun; delil tespiti taleplerinden başvurma harcı alınmasıyla, adli yargı düzeninde dava açılmadan önce de istenmesi mümkün olan müstakil delil tespiti taleplerini hedeflemiştir. Bu yönde bir uygulamayla amaçlanan ise, delillerin tespiti yapıldıktan sonra ilgili kişileri dava açmaya zorlamaktır. Aksi halde, mahkemenin yaptığı bütün çalışmaların boşa gitme riski bulunmaktadır.[154] Dolayısıyla sadece adli yargıda dava açmadan önce yapılması mümkün delil tespiti taleplerinden başvurma harcı alınması, dava dilekçesiyle ile birlikte ya da dava açıldıktan sonra müstakil bir dilekçe ile delil tespiti taleplerinde bulunulması halinde ise bu harcın alınmaması yoluna gidilmesinin kanun koyucunun amacına daha uygun düşeceği kanaatindeyiz.

3.3. Celse Harcı

Celse harcı; tarafların talep ya da rızası üzerine veya daha önceden yapılması gereken bir işlemin yapılmamasından dolayı duruşmanın ertelenmesi durumunda, ertelemeye neden olan taraftan alınan bir harç türüdür[155]. Eğer ertelemeye vekiller sebebiyet vermişse, celse harcı vekillerden alınır (HK md. 12). Dolayısıyla bu harcın mükellefleri, davanın tarafları ya da vekilleri olabilmektedir. Eğer her iki taraf da duruşmanın ertelenmesi talebinde bulunmuşsa, celse harcından hep birlikte sorumlu olurlar. Bu durumda hükmedilecek tek celse harcının, her iki taraf arasında eşit olarak paylaştırılması uygun olur.[156] Celse harcı, taraflar ya da vekillerinin ertelenmesine neden oldukları celseler için alınır[157]. Ertelemenin söz konusu olmadığı durumlarda, bu harca hükmetmeye gerek yoktur[158]. Mahkemelerce re' sen duruşmanın ertelendiği durumlarda da bu harca hükmedilmez[159]. Celse harcı yaptırım niteliğindedir[160] ve davada yer alan

[154]**Rüzgaresen,** s.82.

[155]Celse harçları, hukuk ve ticaret mahkemeleri ile idari yargı mahkemelerinde taraflar veya vekilleri tarafından ertelenmelerine sebebiyet verilen celseler dolayısıyla alınan bir harçtır. Celse harçları, icra tetkik mercilerinde de alınır. **Aldemir,** s.442.

[156]**Aldemir,** s.443. **Rüzgaresen,** s.74-75.

[157]**Candan** (2020), s.340. 2022 yılı için bu tutar; idari yargı mercilerinde 80,70 TL'den az olmamak üzere, dava konusu edilen miktar üzerinden binde 2,27 oranında alınır. İptal davalarında ise asgari tutar olan 80,70 TL uygulanır. **Candan** (1985), s.17.

[158]**Aldemir,** s.443. **Yavuzdoğan,** s.246. **Rüzgaresen,** s.75.

[159]**Candan** (2020), s.340. **Aldemir,** s.443.

kişilerin[161], kötü niyetli olarak davayı uzatmasına engel olmak maksadıyla ihdas edilmiştir[162].

Celse harcına mahkemenin hükmedebilmesi için, ortada ertelenmiş bir duruşmanın olması gerekmektedir[163]. Duruşma, davayla ilgili olan kişilerin mahkeme veya hâkim önünde sözlü açıklamalarının dinlendiği ve uyuşmazlıkla ilgili olan konuların tartışıldığı bir yargılama aşamasıdır[164]. Hukuk ve ceza yargılamalarında, dava duruşmalar vasıtasıyla ilerler. Duruşma günleri belirlenerek, tarafların delillerini sunmaları ve beyanda bulunmaları sağlanır. İdari yargıda ise, yazılı yargılama usulü uygulanır ve dava dosya üzerinden yürütülür. Yani mahkeme; tarafların yazılı iddia ve savunmaları ile bu iddia ve savunmaları desteklemek maksadıyla mahkemeye ibraz ettikleri ya da ilgili yerlerden getirttikleri bilgi ve belgeleri, dosya üzerinden değerlendirerek bir kanaate varmak zorundadır. İdari yargılama usulünde duruşma istisnai niteliktedir. İYUK'ta öngörülen haliyle duruşma, hukuk ve ceza yargılamasındaki duruşmalardan çok farklıdır. Öncelikle idari yargılama usulünde, kural olarak, duruşma zorunluluğu yoktur. Hiç duruşma yapılmadan, sadece dosya üzerinden inceleme yapılarak yargılama sona erdirilebilir. Ancak belli nitelikteki davalarda, tarafların talebi üzerine duruşma yapılması zorunludur. Son olarak ise; idari yargıdaki duruşmalarda, hukuk ve ceza yargılamalarının aksine tanık dinlenilmesi mümkün değildir.

İdari yargıda, kural olarak tek duruşma yapılır[165]. Taraflardan birinin gelmediği duruşmalarda, sadece gelen tarafın açıklamaları dinlenir. Tarafların her ikisi de gelmez ise, duruşma açılmaz ve dosyadaki bilgi ve belgelere göre karar verilir (İYUK md. 18). Ancak

---

[160]**Aldemir,** s.442.

[161]Adli yargıda; bilirkişi ve tanıklar da, duruşmanın ertelenmesine sebebiyet vermeleri durumunda celse harcına mahkûm edilmektedir. **Rüzgaresen,** s.54-55. **Aldemir,** s.444. **Yavuzdoğan,** s.246. Doktrinde *Pınar* ise, harçların alınmasındaki kanunilik ilkesinin bu durumun önündeki en büyük engel olduğunu belirtmektedir. **Pınar,** s.84. Belirtmemiz gerekir ki; böyle bir durumun, idari yargıda uygulanması mümkün değildir. Öncelikle idari yargıda tanık dinlenilmesi mümkün değildir ve duruşmada da davanın tarafları dışında hiç kimse (bilirkişiler dâhil) dinlenmez. Keza bilirkişiyle ilgili sorunlar çözülmeden duruşma aşamasına geçilemez. Dolayısıyla idari yargıda bilirkişilerin duruşmanın ertelenmesine sebebiyet vermesi ihtimali bulunmamaktadır.

[162]**Kuru / Arslan / Yılmaz,** s.696. **Atalay,** Pekcanıtez Usul - Cilt III, s.2390. **Candan** (2020), s.340. **Yavuzdoğan,** s.246-247.

[163]Celse harcı alınabilmesinin yegâne şartı, duruşmanın ertelenmiş olmasıdır. **Rüzgaresen,** s.74. **Yavuzdoğan,** s.246.

[164]**Akyılmaz / Sezginer / Kaya** (2020), s.407. Mahkeme huzurunda yapılan tahkikat ve yargılama işlemleri için ayrılmış zaman dilimine celse; davanın taraflarının mahkeme karşısında hazır bulundukları safhaya ise duruşma adı verilir. **Özekes, Muhammet** (2017) Pekcanıtez Usul - Cilt II, s.1340.

[165]**Candan** (2020), s.340.

idari yargıda duruşmanın ertelenebilmesi mümkündür. Davanın taraflarından biri ya da her ikisi veya bunların vekilleri mahkemeye dilekçe ile başvurarak (ve mazeretini sunarak), duruşmanın ertelenmesini talep edebilirler.[166] Bu takdirde idari yargı mercilerince *mazeretin haklı bulunması halinde,* 'duruşma erteleme kararı' şeklinde bir ara karar alınır ve duruşma bir başka tarihe ertelenir. Bu ara kararda, ayrıca ertelemeye sebebiyet veren taraf ya da vekili aleyhine celse harcına hükmedilir[167].

Doktrinde bir görüşe göre[168]; Tarife'nin (A)/II kısmında, celse harcı için *'ertelenmelerine sebebiyet verilen celselerden'* ibaresi geçtiği için, ertelenen her duruşma dolayısıyla mutlak bir şekilde celse harcına hükmedilmemesi gerekmektedir. Zira tarafın ya da vekilinin sunduğu mazeret mahkemece haklı görülse bile; sırf duruşma ertelendiği için, kişilerin celse harcıyla kınanmaları kabul edilemez. Örneğin; ölüm, hastalık vb. ciddi mazeretler sebebiyle duruşmanın ertelenmesine sebebiyet veren taraf ya da vekili aleyhine, mahkemelerin celse harcına hükmetmesi isabetli olmaz. Ancak ortada hiçbir haklı mazeret bulunmadığı halde, sırf vakit kazanmak için duruşmanın ertelenmesine sebep olan kişiler ise celse harcına mahkûm edilmelidir. Bu sebeple mahkemeler; ileri sürülen mazeretin haklı olup olmadığını değerlendirmeli ve haklı olmadığı kanaatine varırlarsa, ancak o zaman bu harcın tahsiline karar vermelidirler.

Kanaatimizce; idari yargıda, taraflar ya da vekilleri dolayısıyla ertelenen her duruşma için, mahkemelerin bu harca hükmetmesi gerekmektedir[169]. Çünkü celse harcına münhasıran mahkemece re 'sen ertelenen duruşmalar için hükmedilemez. Nitekim celse harcıyla ilgili mevzuat hükümlerinde; sadece muhakemenin talik edilmesinden bahsedilmiş

---

[166]**Candan** (2020), s.697.

[167]Peki, hükmedilen bu celse harcı miktarının ödenmemesi durumunda nasıl bir yol izlenecektir? HK md. 12/3'e göre; bu harç, müteakip iki celsede ödenmezse bir misli fazlasıyla alınır ve yine ödenmediği takdirde harcın bu miktar üzerinden tahsili için Maliye'ye tezkere yazılır. İdari yargıda duruşma istisnai olduğundan ve bir kere yapıldığından, bu madde hükmü uygulanamaz. Kanaatimizce; idari yargı yerleri, bu harcın ödenmemesi durumunda yargılamaya devam etmeli, sonraki duruşmayı yapmalı ve esas hakkındaki nihai kararında bu harcın tahsili için ilgili vergi dairesine müzekkere yazmalıdır. Doktrinde *Candan'a* göre ise; bu harcın ödenmemesi halinde, duruşma talebinden vazgeçildiği anlamının çıkarılması daha uygun olur. **Candan** (1985), s.17. Aynı yönde bkz. **Karakuş,** s.157. *Aldemir'e* göre ise; bu harcın zamanında ödenmemesi davanın reddini gerektirmez ve duruşmanın devamına engel olmaz. **Aldemir,** s.445. Aynı yönde bkz. **Pınar,** s.183. **Rüzgaresen,** s.78.

[168]**Önder, M. Akil** (1972) 'Celse Harçları Üzerine Düşünceler' Ankara Barosu Dergisi, S:1, s.8-9. **Yavuzdoğan,** s.247. **Rüzgaresen,** s.75-76. **Kaya,** s.20. **Pınar,** s.85-87.

[169]Aynı yönde bkz. **HSK Teftiş Kurulu,** 2022 Yılı İdari Yargı Tavsiyeler Listesi, Ortak Tavsiyeler/IX/12, s.62 (www.hsk.gov.tr / s.e.t. 01.04.2022): *"Duruşmanın davacı vekilinin mazereti nedeniyle ertelenmesine karar verildiği halde idare mahkemesince celse harcının alınmadığı anlaşılmıştır."* Görüldüğü üzere; HSK Teftiş Kurulu'da sadece duruşmanın ertelenmesinden bahsetmiş ve bizim bu görüşümüze iştirak etmiştir.

olup, ileri sürülen mazeretin haksız olması gerektiği şeklinde bir ek koşul öngörülmemiştir. Tarife'de yer alan 'sebebiyet verilen' ibaresi de, tek başına aksi bir yoruma müsait değildir. Belki böyle bir yorum, adli yargı mahkemeleri açısından bir tartışma konusu olabilir. Ancak idari yargıda, öne sürülen mazeret mahkemece haklı görülmezse zaten duruşma ertelemesi kararı verilemez[170]. Zira idari yargı yerlerinde, duruşmanın ertelenmesi için mazeretin haklı ve gerçek bir sebebe dayanması ön koşuldur. Dolayısıyla bu görüşe göre; idari yargı yerlerinde celse harcı mükellefiyetinin hiçbir koşulda uygulanamaması gerekir. Ancak Tarife'nin (A)/II. kısmında açıkça, idari yargı mercileri için de celse harcı miktarlarının tayin edildiği görülmektedir. O halde, kanun koyucunun abesle iştigal ettiği sonucuna ulaşmamız gerekecektir. Sonuç olarak; idari yargı mercilerinde, duruşmalar ancak haklı bir mazeretin bulunması koşuluyla ertelenebilir olduğu için, her duruşmanın ertelenmesi kararında da celse harcına hükmedilebilmelidir.

22.07.2020 tarihli ve 7251 sayılı Kanun'un 32. maddesiyle, HMK'nın 323. maddesinde değişikliğe gidilmiş ve celse harcı, yargılama giderlerinin kapsamından çıkarılarak başvurma harcı eklenmiştir. Bu sebeple; artık celse harçları, her durumda (celse harcının) aleyhine hükmedildiği taraf ya da avukat üzerinde kalmalıdır[171]. Yani yargılama giderleri içerisine katılarak, davada haksız çıkan tarafa yükletilmemelidir ya da tarafların haklılık oranlarına göre paylaştırılmamalıdır[172]. Söz gelimi; duruşmanın ertelenmesine sebebiyet veren avukat aleyhine hükmedilen celse harcı, avukatın vekilliğini yaptığı taraf davayı tamamen kazansa dahi, avukat üzerinde kalmaya devam etmelidir. Belki celse harçlarını, HMK'nın 323. maddesinin h bendi (yargılama sırasında yapılan diğer giderler) içerisinde değerlendirebiliriz ve yargılama giderleri içerisine dâhil edebiliriz. Ama böyle bir yorum, Kanun'un lafzıyla ve ilgili maddede yapılan değişikliğin amacıyla bağdaşmayacaktır. Zira kanun koyucunun böyle bir amacı olsaydı; HMK'nın 323. maddesinden celse harcını çıkarmaz ve sadece madde metnine başvurma harcını eklemekle

[170]**Candan** (2020), s.697.

[171]Bu kapsamda; celse harcı yargılama giderlerinin içerisinden çıkarılmaktadır. Zira HK'nın 12. maddesinde, usuli işlemin ertelenmesine sebebiyet veren tarafların veya vekillerinin celse harcının mükellefi olduğu düzenleme altına alınmıştır. O halde; celse harcı yargılama gideri niteliğinde olmayıp, yaptırım şeklinde ilgili tarafa yükletilen bir mükellefiyettir. Oluşan tereddütlerin giderilmesi maksadıyla, celse harcı artık yargılama giderleri arasından çıkarılmaktadır. Bu kapsamda; birinci fıkranın (a) bendinde yer bulan celse harcı kaldırılmakta ve bunun yerine başvurma harcı maddeye eklenmektedir. Söz konusu düzenlemeyle, başvurma harcının yargılama gideri olduğu hususunun açıklığa kavuşturulduğu ve uygulamada hâsıl olan tereddütlerin giderilmesinin hedeflenmektedir. **7251 sayılı Kanun md. 32 gerekçesi** (mevzuat.tbmm.gov.tr / s.e.t. 21.03.2022).

[172]**Aldemir,** s.443. **Pınar,** s.89. **Rüzgaresen,** s.74. **Yavuzdoğan,** s.247. **Kaya,** s.21. **Atalay,** Pekcanıtez Usul - Cilt III, s.2390.

yetinirdi. Oysa ilgili maddedeki 'celse' ibaresini; bilinçli bir şekilde Kanun metninden kaldırarak, bu harcın yargılama giderleri arasında sayılmaması gerektiği şeklinde bir irade ortaya koymuştur. Nitekim böylesi hakkaniyet açısından da daha uygundur. Zira davayı kaybeden tarafın, davayı kazanan tarafın ertelenmesine sebebiyet verdiği duruşmalar dolayısıyla celse harcına katlanması adaletli olmayacaktır.

Yukarıda, celse harcı alınmasının ön ve tek koşulunun ertelenmiş bir duruşma olduğundan bahsetmiştik. Ancak HMK md. 77'de ayrıksı bir düzenleme[173] öngörülmüştür. İlgili Kanun maddesi; İYUK md. 31'de, 'tarafların vekilleri' noktasında HMK'ya gönderme yapıldığı için, idari yargıda da uygulanabilir niteliktedir. Buna göre dava açan ancak vekâletnamesinin aslını ya da onaylı örneğini mahkemeye ibraz etmeyen avukata[174], 'ilk incelemeye esas ara kararı' ile kesin süre içerisinde vekâletnamesini sunması için; davacı asile ise yine aynı süre içerisinde yapılan işlemlere icazeti olup olmadığını bildirmesi için tebligat yapılmalıdır. Kesin süre içerisinde; vekil vekâletnamesini sunmaz veya asil de yapılan işlemlere icazeti olduğunu bildirmezse, mahkemesince 'davanın açılmamış sayılmasına' karar verilmelidir. HMK'nın 77. maddesi uyarınca davanın açılmamış sayılmasına karar verilen hallerde; haklı bir sebep olmaksızın vekâletname ibraz etmeyen avukatın celse harcına mahkûm edilmesi gerekir. Ayrıca avukat, yargılama giderleri ile karşı tarafın uğradığı zararları ödemeye de mahkûm edilmelidir. HMK'nın 77. madde hükmü açık olup, kanaatimizce idari yargıda uygulanabilir niteliktedir.

3.4. Karar ve İlam Harcı

Her davanın sonunda bir karar verilir. Bu karar, esasen davacının mahkemeler vasıtasıyla talep ettiği hukuki korunma istemine bir cevap niteliğindedir. Eğer davacının bu istemi yerinde görülürse talebi doğrultusunda bir karar verilecek; tam tersi durumda ise davası reddedilecektir. Ancak davanın açılabilmesi için gereken birtakım şartların

[173]**HMK md. 77:** "Vekâletnamesinin aslını veya onaylı örneğini vermeyen avukat, dava açamaz ve yargılamayla ilgili hiçbir işlem yapamaz. Şu kadar ki, gecikmesinde zarar doğabilecek hâllerde mahkeme, vereceği kesin süre içinde vekâletnamesini getirmek koşuluyla avukatın dava açmasına veya usul işlemlerini yapmasına izin verebilir. Bu süre içinde vekâletname verilmez veya asıl taraf yapılan işlemleri kabul ettiğini dilekçeyle mahkemeye bildirmez ise dava açılmamış veya gerçekleştirilen işlemler yapılmamış sayılır. / Vekâletnamesiz işlem yapmasına izin verilen ancak haklı bir sebep olmaksızın süresi içinde vekâletname ibraz etmeyen avukat, celse harcı ile diğer yargılama giderleri ve karşı tarafın uğradığı zararları ödemeye mahkûm edilir. Bunu kötü niyetle yapan avukat aleyhine, ceza ve disiplin soruşturması açılmasını sağlamak üzere, Cumhuriyet başsavcılığına ve vekilin bağlı olduğu baro başkanlığına durum yazıyla bildirilir."

[174]Avukatın, davanın açıldığı tarihte görevinden azledilmiş olduğu durumlarda da bu madde hükmü uygulanabilir.

sağlanamadığı ya da bazı dava engellerinin söz konusu olduğu durumlarda, davanın esası hakkında değil de usulden bir karar verilebilir.[175] Hukuki ihtilafı esastan çözüme kavuşturmamakla birlikte, ilgili uyuşmazlığı sadece görüldüğü mahkemede sonlandıran kararlar usule ilişkin nihai karar olarak nitelendirilir. Söz gelimi; davanın süreaşımı nedeniyle reddi kararı, davanın açılmamış sayılması kararı, konusuz kalma nedeniyle karar verilmesine yer olmadığı kararı vs.[176] Esasa ilişkin nihai karar (hüküm) ise; mahkemenin maddi hukuk kurallarını somut olaya uygulamak suretiyle, uyuşmazlığı esastan çözdüğü kararlarıdır. Örneğin; dava konusu işlemin iptaline yahut davanın reddine dair kararlar…[177]

Bilindiği üzere; mahkemelerin asıl görevi, önlerine gelen bir uyuşmazlığı, uyuşmazlık hakkında karar vermek suretiyle nihayete erdirmektir. Yargı mercilerinin bu görevini yerine getirebilmeleri ise, ancak gereksiz yere açılan davalarla uğraşmamalarının sağlanmasıyla mümkün olabilir. O halde aralarındaki ihtilafı sulhen çözmeyi tercih etmek yerine; dava açmak suretiyle yargı organlarını meşgul eden kimselerin, bu davranışlarının sonuçlarına katlanmaları gerekir. Yalnızca bu şekilde, gerçekten mağdur konumunda bulunan ve hakları korunması gereken kişileri ayırt edebilmek ve bu mağduriyetleri giderebilmek mümkün olacaktır.[178] İşte yargılama giderleri arasında önemli bir yer tutan karar ve ilam harcı, gereksiz davaların açılmasının önüne geçmek ve davanın karşı tarafına haksız yere zarar verilmesini önlemek amacıyla ihdas edilmiştir[179]. İdari yargı uygulamasında kısaca 'karar harcı' olarak da bilinmektedir. Karar harcı bakımından önemli olan, mahkemelerin davada ileri sürülen talep hakkında verdiği nihai kararlardır. Nihai kararlar; esasa ilişkin olabileceği gibi, usule ilişkin de olabilir. Bu bağlamda; karar harcının konusunu mahkemeler tarafından verilen nihai kararlar oluşturmakta olup, nihai kararın verildiği tarihte de bu harç doğmaktadır[180]. Tarife'de; değer ölçüsü üzerinden nispi, işlemin türü ve niteliği üzerinden ise maktu olarak alınmak üzere, iki çeşit karar harcı öngörülmüştür[181]. Konusu para ile ölçülemeyen davalarda (iptal davalarında) maktu karar

[175]**Pekcanıtez, Hakan** (2017) Pekcanıtez Usul - Cilt II, s.924.
[176]**Boz, Selman Sacit / Eraslan, Yunus** (2020) 'İdari Yargılama Usulünde Karar Verilmesine Yer Olmadığı Kararları' Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C:XXIV, S:2, s.391.
[177]**Atalay,** Pekcanıtez Usul - Cilt III, s.1968-1974.
[178]**Pınar,** s.90.
[179]**Yavuzdoğan,** s.245. **Rüzgaresen,** s.63. **Akyol Aslan,** s.39.
[180]**Pınar,** s.91.
[181]**Candan** (2020), s.331.

harcı alınırken, ölçülebilen davalarda (tam yargı davalarında) ise nispi karar harcı alınmaktadır[182].

3.4.1. Nispi Karar ve İlam Harcı

Konusu parayla ölçülebilen davalarda; esas hakkında karar verilmesi durumunda, mahkemece hüküm altına alınan değer üzerinden binde 68,31 oranında hesaplanarak alınan harca 'nispi karar ve ilam harcı' adı verilir[183]. Bu tanıma göre; idari yargı mercilerinin kararında bu harca hükmedebilmesi için, her şeyden önce davanın konusunun belli bir değerle ilgili olması gerekir. Yani davanın türünün tam yargı davası olması gerekir[184]. Yine nispi karar harcı, yalnızca uyuşmazlığın esası hakkında karar verilen durumlarda alınabilir[185]. Dolayısıyla idare mahkemelerinin ya da ilk derece mahkemesi sıfatıyla baktığı davalar için Danıştay'ın, işin esası hakkında karar vermesi gerekir. Mefhum-u muhalifinden; İYUK md. 15'e göre ilk inceleme üzerine karar verilen hallerde, davanın konusuz kaldığı durumlarda verilecek KVYO kararlarında ya da diğer usuli nihai kararlarda (davanın açılmamış sayılması kararları gibi) bu harca hükmedilemez.[186] Bu harç, ancak davanın tamamen veya kısmen kabulüne karar verilen hallerde alınır[187]. Yoksa davanın tamamen reddi halinde alınacak karar harcı maktu olacaktır[188].

---

[182]**Kuru / Arslan / Yılmaz,** s.696. **Pekcanıtez / Atalay / Özekes** (2015), s.598. **Kaplan,** s.574. **Akyılmaz / Sezginer / Kaya** (2019), s.1560.

[183]**Atalay,** Pekcanıtez Usul - Cilt III, s.2388. **Alangoya / Yıldırım / Deren Yıldırım,** s.416. **Kuru / Arslan / Yılmaz,** s.696. **Kuru / Aydın,** s.597. **Arslan / Yılmaz / Taşpınar Ayvaz / Hanağası,** s.726. **Önen,** s.127. **Kaya,** s.24.

[184]**Candan** (1985), s.7.

[185]**Candan** (1985), s.8.

[186]**Kuru / Aydın,** s.597.

[187]**Rüzgaresen,** s.65. Tam yargı davalarında; davanın kısmen ya da tamamen kabulüne karar verilen hallerde münhasıran nispi karar harcına hükmedilir, ayrıca bir maktu karar harcına hükmedilmez. Bu yönde bir içtihat için bkz. *"Olayda; davalının genel bütçe kapsamında bir idare olduğu, davacıdan açtığı davada ilk aşamada 54.40 TL başvuru, 7,80 TL vekâlet ve 427,00 TL peşin nispi harç alındığı, hükmedilen maddi ve manevi tazminat tutarları üzerinden hesaplanan 341,55 nispi harç tutarının davalı idarece davacıya ödenmesine hükmedildiği, bunun dışında diğer yargılama giderleri arasında ayrıca 54,00 TL maktu karar harcına da yer verilerek toplam tutar üzerinden haklılık durumuna göre taraflar arasında dağıtıldığı görülmektedir. / Bu durumda; konusu belli bir tutarı içeren tam yargı davası olarak davacının maddi ve manevi zararlarının tazmini istemiyle açıldığı görülen davada, mahkemenin kabul ettiği manevi tazminat üzerinden hesaplanan 341,55 TL nispi karar harcı dışında ayrıca maktu karar harcına hükmedilemeyeceğinden; başvuruya konu kararın aksi yönde yargılama giderleri arasında maktu harca hükmedilmesine ilişkin kısmında hukuksal isabet bulunmamaktadır."* **İzmir BİM 6. İdari Dava Dairesi,** E:2020/1722, K:2020/1549, KT:24.11.2020 (UYAP Portal / s.e.t. 08.12.2021). İptal davası ile birlikte açılan tam yargı davaları için de aynı husus geçerli olup, bu şekilde açılan bir davada da sadece nispi karar harcına hükmedilmelidir.

[188]**Kaplan,** s.574. **Kuru / Aydın,** s.597. **Atalay,** Pekcanıtez Usul - Cilt III, s.2389.

Nispi karar harcının dörtte biri; davasını açarken davacı tarafından (eğer harçtan muaf değilse) mahkeme veznesine peşin olarak yatırılır. Ancak ölüm ve cismani zararlar nedeniyle açılan maddi ve manevi tazminat davalarında, peşin olarak alınan harcın oranı, yirmide bir olarak (dörtte bir olarak değil) tatbik edilir (HK md. 28/a). Davanın başında yatırılan bu miktara 'peşin harç' adı verilmektedir[189]. Peşin harcın yatırılmaması ya da eksik yatırılması durumunda, İYUK md. 6/4 uyarınca işlem yapılmalıdır[190]. Zira hem HK hem de İYUK, harçların tahsilini ya da eksik harçların tamamlatılması hususlarını tarafların isteğine bırakmamıştır. Bu hususların, kamu düzeninden olmaları vesilesiyle mahkemelerce re 'sen göz önüne alınması gerekmektedir.[191] Ayrıca HK md. 32 uyarınca harçlar ödenmedikçe müteakip işlemlere devam edilemeyeceğinden, idari yargı mahkemelerinin öncelikle İYUK md. 6/4'ü uygulaması bir zorunluluktur. Çünkü yargılama harçlarına hâkim olan ilkelerden birisi de, harç sorunu çözümlenmeden davaya devam edilemeyeceğidir[192].

Davanın başında avans olarak ödenmesi gereken peşin harç, dava dilekçesinde belirtilen miktar üzerinden hesaplanır[193].[194] Davacı; dava dilekçesinde, dava konusunun değerini göstermek zorundadır. İYUK'ta bu duruma ilişkin özel bir düzenleme mevcuttur. İYUK md. 3'e göre; tam yargı davalarında, uyuşmazlık konusu edilen miktarın dava dilekçesinde gösterilmesi mecburidir. Eğer gösterilmezse, bu bir 'dilekçe ret' sebebidir (İYUK md. 15/1-d). Dolayısıyla idari yargı yerlerinde; dava dilekçesinde uyuşmazlık konusu miktar belirtilmemişse, dilekçe ret kararı verilerek, bu miktarın davacıya tespiti

[189]**Kaya,** s.27. **Aldemir,** s.463.

[190]**Candan** (2020), s.333. Uygulamada; davanın başlangıcında eksik ödenen peşin harç tamamlatılmadan yargılamaya devam edildiği ve eksik harcın nihai kararla birlikte tamamlatıldığı gözlemlenmektedir. Ancak İYUK md. 6/4 uyarınca; eksik yatırılan harç tamamlatılmadan yargılamaya devam edilmemesi gerektiğinden, bu şekilde bir uygulama Kanun hükmüne aykırı gözükmektedir. Aynı doğrultuda bkz. **Aldemir,** s.489. **Kuru,** s.5318.

[191]**Alangoya / Yıldırım / Deren Yıldırım,** s.415. **Kaya,** s.30. **Aldemir,** s.449.

[192]**Pınar,** s.93-94.

[193]Davacının talep ettiği tazminat tutarının sadece bir kısmına ilişkin olarak peşin harç ödenmiş olması halinde, sadece harcın ödendiği kısma ilişkin mahkemece karar verilmesi ve kalan kısım hakkında karar verilmemesi usule aykırılık teşkil eder. Eğer mahkemeler peşin harcın eksik ödendiğini düşünüyorlarsa; İYUK md. 6/4'te yer alan prosedürü izlemeli ve eksik harcı tamamlattıktan sonra, dava konusu edilen tazminat miktarının tamamı hakkında bir karar vermelidirler. Çünkü dava konusu edilen bir istemin peşin harcının ödenmemesi, o istemin reddini gerektirmez. Aynı doğrultuda bkz. **Aldemir,** s.506. **Rüzgaresen,** s.73.

[194]**Pekcanıtez / Atalay / Özekes** (2015), s.598. **Kuru / Arslan / Yılmaz,** s.696. **Kaplan,** s.574. **Candan** (2020), s.333. **Atalay,** Pekcanıtez Usul - Cilt III, s.2388. Vergi mahkemelerinden görevsizlik kararıyla gelen dosyalarda; idare mahkemeleri, öncelikle İYUK md. 6/4 hükmünü işleterek, peşin harcın ya da maktu karar harcının tahsili yoluna gitmelidir. Çünkü vergi mahkemelerinde; (3) sayılı Tarife gereğince, davanın başlangıcında maktu ya da nispi herhangi bir karar harcı alınmamaktadır. **Navdar / Aydemir / Ergün,** s.61.

yoluna gidilmektedir. Bu miktarın tespit ettirilmesi, davacının ödeyeceği peşin harcın hesaplanması açısından önem arz etmektedir[195]. Ancak kamu görevlilerine ilişkin mevzuat dolayısıyla açılan tam yargı davalarında (parasal haklara ilişkin davalarda), dava dilekçesinde uyuşmazlık konusu miktarın belirtilmesi zorunlu değildir.[196] Bu durumda; dava tam yargı davası olmasına rağmen nispi karar harcı, hem davanın başında hem de davanın sonunda maktu olarak alınacaktır[197]. Ancak bu türden davalarda; yine de miktar bildirimi yoluna gidilmişse, o zaman dava nispi harca tabi hale gelecektir[198].

---

[195] **Rüzgaresen,** s.58.

[196] Bazı idari işlemler sebebiyle meydana gelen zararlar, işlemin yapıldığı sırada kesinkes tespit edilebilir. Mesela; bir yıkım, bir kamulaştırma ya da bir ithal izni verilmemesi işlemlerinde doğan zararların boyutları belirlidir ve miktar olarak tespit edilebilir. Birtakım idari işlemler dolayısıyla doğan zararlar ise; işlemin yürürlükte kaldığı süre ile bağlantılı olduğundan, zararın miktarını işlemin yapıldığı tarihte belirleme imkânı bulunmamaktadır. Bu işlemlerin en tipik örneğini Danıştay 5. Dairesi'nin görev alanı içerisinde yer alan kamu görevlilerine ait işlemler oluşturmaktadır. Kamu görevlileri hakkında; söz konusu sıfatları sebebiyle alınan kararlardan ve tesis edilen işlemlerden doğan zararların neredeyse tamamı, statüleri gereği kendilerine aydan aya verilen maaş ve sair ödemelerden (yan ödemeler, ek ders ücreti, fazla çalışma ücreti, mahrumiyet yeri ödeneği, aile yardımı ödeneği vs.) yoksun kalmak biçiminde ortaya çıkmaktadır. Ancak bu zararların miktarını işlemin yapıldığı sırada tespit edebilme imkânı yoktur; zararı meydana getiren idari işlem yürürlükte kaldığı müddetçe zarar da devam edecektir. / Meydana getirdiği zarar miktar olarak tespit edilemeyen bir idari işleme karşı iptal ve tam yargı davalarını birlikte açmak isteyen ilgiliden zarar miktarını dilekçesinde muhakkak göstermesi istenirse, kişinin önünde iki seçenek bulunmaktadır. Kişi; ya davayı açtığı tarihe kadar geçen süre içerisinde belli olan zararının miktarını dilekçesinde gösterecek ve talebi de zorunlu olarak bu meblağla sınırlı olacaktır. Ya da önce iptal davasını açacak, dava dilekçesinde talep ettiği tazminat miktarını gösterebilmek için ise iptal davasının nihayete ermesini bekleyecektir. / Her iki ihtimalde de; ilgili, şekli bir kural sebebiyle kanunun kendisi için tanıdığı esaslı bir hakkı yani tam yargı davasını iptal davası ile beraber açma hakkını kullanamayacaktır. / Tam yargı davalarında uyuşmazlık konusu edilen miktarın; buna ilişkin kararlarda da hükmedilen tazminat miktarının gösterileceğine ilişkin kuralların katı ve mutlak bir şekilde yorumlanması durumunda, bazı işlemler karşısında kanunun tam yargı davası için açtığı yollar işlerlik kazanamamaktadır. Mesela; kanunun iptal ve tam yargı davalarının beraber açılabilmesi için tanıdığı olanak, memurlarla ilgili işlemler söz konusu olduğunda kullanılmaz hale gelecektir. / Oysa bütün idari işlemler nedeniyle iptal ve tam yargı davasının beraber açılabilmesini mümkün kılmak ve kanuna işlevsellik kazandırmak için; uyuşmazlık konusu edilen miktarın dava dilekçesinde, hükmedilen tazminat tutarının ise ilamda gösterileceğine ilişkin hükümleri daha yumuşak bir yoruma tabi tutmak yani bu hükümlerin, zarar miktarının davanın açıldığı tarihte tespit edilebildiği halleri kapsadığını kabul etmek gerekmektedir. / Memur işlerinin yukarıda açıklamaya çalıştığımız özelliklerini ve memurun idarenin işlemi nedeniyle uğradığı maddi kayıpları dikkate alındığında; kanundaki 'tazminat miktarının dava dilekçesinde gösterileceği' şeklindeki kurala mutlak bir anlam yüklenmemesi ve bu kural nedeniyle iptal ve tam yargı davalarının beraber açılabileceğine ilişkin bir kanuni hakkın kullanılmasının engellenemeyeceği, ilgili kuralın yalnızca tam yargı davası açıldığı tarihte zarar miktarının tespit edilebileceği durumlar için bağlayıcı nitelikte olduğunu kabul etmek ve uygulamayı bu yoruma dayandırmak zorunludur. **Danıştay İBK,** E:1983/1, K:1983/10, KT: 29.12.1983 (www.lexpera.com.tr / s.e.t. 02.12.2021).

[197] **Candan** (2020), s.333.

[198] *"İstanbul Büyükşehir Belediyesi Tiyatrolarında memur olarak görev yapan davacının, ... dönemlerine ait teşvik ikramiyelerinin ödenmesi istemiyle yaptığı başvurunun reddine ilişkin işlemin iptali ile yoksun kaldığını ileri sürdüğü 41.801,96 TL teşvik ikramiyesinin yasal faiziyle ödenmesine karar verilmesi istemiyle açılan davada; / Bu doğrultuda; konusu belli bir miktarı içeren davalarda, yargılama gideri içinde yer alan kalemlerden nispi karar harcı dışındaki harç, keşif ve bilirkişi ücreti ile posta giderinin, haklılık oranına göre davanın taraflarına yükletilmesi, hüküm altına alınan anlaşmazlık konusu değer üzerinden*

Nispi harçların ödenme zamanı HK md. 28'te düzenlenmiştir. Nispi karar harcının geriye kalan kısmı, hükmün tebliğinden itibaren bir ay içerisinde ödenmelidir[199]. Dava sonunda nihai karar ile birlikte hükmedilen nispi karar harcından peşin harcın mahsubu neticesinde ortaya çıkan bu harca, uygulamada 'bakiye harç' adı verilmektedir.[200] Bakiye harcın ödenmemesi; nihai kararın tebliğe çıkarılmasına, icra takibine konu edilmesine ya da kanun yollarına başvurulmasına engel olmaz (HK md. 28/a)[201]. Sadece süresinde ödenmez ise; ilgili mahkemece sürenin bitiminden itibaren 15 gün içerisinde, o yer vergi dairesine müzekkere yazılır ve bu harç artık vergi dairesince 6183 sayılı Kanun hükümlerine göre tahsil olunur (HK md. 37)[202]. Bu müzekkerede; harcın nevi ve mahiyeti,

---

hesaplanacak nispi karar harcının ise, hükmedilen miktar yönünden haksız çıkmış olan davalı idarelere yükletilmesi gerekmektedir. / Bu sebeple; konusu belli bir miktarda parayı içeren dava konusu uyuşmazlıkta verilen karar üzerine, nispi karar harcına hükmedilmesi gerekirken, maktu harç üzerinden karar verilmesinde hukuka uyarlık bulunmamaktadır." **İstanbul BİM 3. İdari Dava Dairesi, E:2021/1028, K:2021/1447, KT:26.10.2021.** Hiç kuşkusuz; böyle bir davada, nispi avukatlık ücretine de hükmedilmesi gerekecektir.

[199]İlgili HK md. 28/a hükmü; eski halinde 'karar ve ilam harçlarının dörtte biri peşin, geri kalanı *kararın verilmesinden itibaren* iki ay içinde ödenir' düzenlemesini haizdi. Ancak AYM, bu düzenlemede yer alan 'kararın verilmesinden itibaren' ibaresini Anayasa'ya aykırı görmüş ve iptaline karar vermiştir. AYM bu kararında; henüz nihai karar taraflara tebliğ edilmeden iki aylık sürenin kararın verildiği tarihten itibaren işletilmeye başlanması ve böylece davanın taraflarının miktarını bilmedikleri bir harcı ödemeye zorlanmaları, ödenmemesi halinde ise gecikme zammı eklenmek suretiyle tarafların icra tehdidiyle karşı karşıya bırakılmalarının hukuki güvenlik ve hukuk devleti ilkelerine aykırı olacağı gerekçesini ileri sürmüştür. **AYM,** E:2012/70, K:2012/157, KT:18.10.2012.

[200]**Kaya,** s.31.

[201]Harçlar Kanunu'nun 28/a. maddesi, 23.07.2010 tarih ve 6009 sayılı Kanun'un 18. maddesi ile yapılan değişiklikle birlikte bugünkü şeklini almıştır. Önceki Kanun metninde; 'karar ve ilam harcı ödenmedikçe ilgilisine ilam verilmeyeceği' şeklinde bir düzenleme mevcuttu. Anayasa Mahkemesi, bu Kanun hükmünü iptal etmiştir. Zira AYM'ye göre; yargı yoluna başvurmak, davacıya bir harç yükümlülüğü getirse de, dava sonucunda haklı çıkması durumunda bu yükümlülük yer değiştirmekte ve davada haksız çıkan davalı tarafa yükletilmektedir. Yani nispi harca tabi davalarda; yapılan yargılama sonucunda ödenecek olan harç ve bu harcın sorumlusu, aslında mahkeme kararıyla birlikte belirlenmektedir. Dolayısıyla da davasını açarken peşin harcı ödeyen; fakat nispi harca tabi davalarda dava sonuna bırakılan bakiye harçtan yasal olarak sorumluluğunun bulunmadığı mahkeme kararıyla tespit edilen davacılara, artık sorumlusu olmadıkları bir harcın ödenmesi şartıyla ilamın verilmesi hukuk devleti ilkesine ve hak arama özgürlüğüne aykırıdır. Zira hak arama özgürlüğü; sadece mahkemeler önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunmada bulunabilme hakkını değil, yargılama sonundaki haklarını elde etmeyi de kapsamaktadır. **AYM,** E:2009/27, K:2010/9, KT:14.01.2010 (Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası / s.e.t. 18.10.2021). Söz konusu iptal kararından önce; aynı husus, AİHM nezdinde bireysel başvuruya da konu olmuştur. İlgili AİHM kararı için bkz. **AİHM, Ülger vs. Türkiye Davası,** Başvuru No:25321/02, KT:26.06.2007. AİHM ilgili kararında; adil yargılanma hakkının, sadece mahkemeye başvurma ve davanın yürütülmesiyle sınırlı olarak yorumlanamayacağını, mahkemelerce hükmedilen nihai kararların icrasının da yargılamanın bütünleyici bir parçası görülmesi suretiyle Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi md. 6 ile ilişkili olduğunu belirtmiştir. İlgili kararın tetkiki için bkz. **Pınar / Meriç,** s.192-196. **Poroy, Mehmet Akif** (2009) 'Harçlar Kanunu'nun 28/A Maddesinin AİHM'in Ülger / Türkiye Kararı ve Türk Yargısının Uygulaması Işığında Değerlendirilmesi' Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S:86, s.429-431. **Tercan / Rüzgaresen,** s.143-149.

[202]**Pekcanıtez / Atalay / Özekes** (2015), s.598.

miktarı, mükellefin adı ve soyadı ile en son ikametgâh adresinin açık olarak gösterilmesi gerekir[203]. Son tahlilde; mahkemenin nihai kararında bu harca hükmedebilmesi için, dava esastan sonuçlanmış olmalıdır ve dava sonunda davacı, kısmen ya da tamamen haklı bulunmuş olmalıdır[204]. Bu ahvalde; hüküm fıkrasındaki nispi karar harcı, mahkemece davacı lehine hükmedilen miktar üzerinden hesaplanır[205] ve bu miktar maktu karar harcından az olamaz. Mahkeme nispi karar harcını asıl alacak üzerinden hesaplar. Yoksa fer' i hak niteliğindeki faiz alacağını asıl alacağa ekleyerek, ortaya çıkan miktar üzerinden bir hesaplama yapamaz[206].

Eğer dava sonunda hesaplanan nispi harç; başlangıçta peşin olarak yatırılan harçtan fazla çıkarsa, bakiye harç miktarı nihai kararla birlikte davacıya tamamlattırılır. Eksik çıkarsa; davacının ödediği fazlalık, nihai kararda istemi üzerine kendisine iade edilir (HK md. 31). Davacının istemi üzerine, fazla ödenen harcın iadesi için mahkemesince ilgili vergi dairesi müdürlüğüne müzekkere yazılır ve bu müzekkereye istinaden; iade edilmesi gereken harç miktarı, vergi dairesi müdürlüğünce hak sahibine iade edilir[207].

3.4.2. Maktu Karar ve İlam Harcı

Yukarıda incelediğimiz nispi karar harcına tabi davalar dışında kalan davalarda, karar harcına maktu olarak hükmedilir[208]. Yine yargılama esnasında ileri sürülmesi mümkün birtakım taleplerden de (delil tespiti gibi) maktu karar harcı alınmaktadır.[209] O halde Tarife uyarınca, münhasıran idari yargıyı ilgilendiren ve maktu karar harcına tabi olan yargısal kararları şu şekilde özetleyebiliriz[210]:

- İptal davalarında verilen dava konusu işlemin iptaline yahut davanın reddine ilişkin kararlar,
- Tam yargı davalarında verilen davanın reddine dair kararlar,
- Hem iptal hem de tam yargı davalarında; İYUK md. 15 gereğince ilk inceleme üzerine verilen kararlar,

---

[203] **Aldemir,** s.463.
[204] **Kuru,** s.5312.
[205] **Aldemir,** s.463-464. **Kuru,** s.5312.
[206] **Kaya,** s.25. **Aldemir,** s.461.
[207] **Rüzgaresen,** s.73-74.
[208] **Arslan / Yılmaz / Taşpınar Ayvaz / Hanağası,** s.726. **Kuru / Arslan / Yılmaz,** s.696. **Kuru / Aydın,** s.597. **Atalay,** Pekcanıtez Usul - Cilt III, s.2387.
[209] **Pınar,** s.99-103. **Rüzgaresen,** s.60-66.
[210] **Candan** (2020), s.334-335.

- Hem iptal hem de tam yargı davalarının sonunda verilen usuli nitelikteki diğer kararlar,
- Yürütmenin durdurulmasına ilişkin verilen her türlü karar,
- Delil tespiti talebinin kabulüne ilişkin kararlar.

Bu harcın yükümlüsü; davayı açan, yürütmenin durdurulmasını talep eden veya delil tespiti talebinde bulunan kişi ya da kişilerdir[211]. Yaptığımız genel nitelikteki bu açıklamalardan sonra; aşağıda maktu karar harcının alınmasını gerektiren her durumu teker teker inceleme konusu yapacağız.

Konusu belli bir değerle ilişkili olmayan (yani para ile ölçülemeyen) *iptal davalarında;* davacıdan[212] davasını açarken, Tarife ile belirlenen miktarda maktu harç alınır[213].[214] Yine iptal davalarının sonunda, nihai karar ile birlikte maktu karar harcına hükmedilir[215]. Burada davanın esastan, konusuz kaldığı gerekçesiyle ya da İYUK md. 15'e göre ilk inceleme üzerine sonuçlanmasının bir önemi yoktur[216]. İptal davaları her zaman maktu harca tabiidir[217] ve maktu harçların ödenme zamanları HK md. 27'de[218]

[211]**Candan** (2020), s.337.

[212]**HK md. 11/1:** "Genel olarak yargı harçlarını *davayı açan* veya harca mevzu olan işlemin yapılmasını isteyen kişiler ödemekle mükelleftir."

[213]**Kuru,** s.5313. **Yılmaz** (2012), s.1377.

[214]Bu miktar, Tarife'de 2022 yılı için 80,70 TL olarak belirlenmiştir.

[215]**Kaya,** s.21.

[216]**Kuru / Aydın,** s.598. **Kaya,** s.21.

[217]Uygulamada; idari para cezalarına karşı açılan iptal davaları için de, hem davanın başında maktu karar harcının alındığı hem de nihai karar ile maktu karar harcına hükmedildiği görülmektedir. Zira idari para cezalarına karşı açılan davaların hukuki niteliği, esas itibariyle iptal davasıdır. Böyle davalarda; kesilen ceza tutarı, davanın değil davaya konu edilen idari işlemin konusunu oluşturmaktadır. Ancak kesilen idari para cezası ödendikten sonra, hem para cezasının iptali hem de ödenen miktarın iadesi istemiyle açılan davaların ayrıca irdelenmesi gerekmektedir. Örneğin; Ankara 8. İdare Mahkemesi, bu yönde bir davada nispi karar harcına hükmetmiştir ve istinaf mahkemesi mezkûr kararı yargılama giderleri yönünden kaldırmıştır. İçtihadının gerekçesini ise şu şekilde kurmuştur: *"Olayda, davacının ödemiş olduğu para cezasının iade talebinin, iptal davasının doğal bir sonucu olduğu, iptal davası ile birlikte ileri sürülen nedenlerle iade talebinde bulunulduğu, tahsil edilen tutarın iadesine yönelik davalı idarenin sorumluluğundan söz edilmediği, idareye tazminatı gerektirir herhangi bir hizmet kusuru atfedilmediği, bu yönüyle davanın tazminat (tam yargı) davası niteliğinde bulunmadığı anlaşılmaktadır. / Bu durumda, idare mahkemesince uyuşmazlığın tazminat davası olarak kabul edilerek davalı idare aleyhine vekâlet ücreti ve yargı harcının nispi olarak hesaplanmak suretiyle verilen kararında hukuki isabet görülmemiştir."* **Ankara BİM 9.İdari Dava Dairesi,** E:2017/619, K:2018/5, KT:10.01.2018 (UYAP Portal / s.e.t. 17.12.2021). Uygulama da, genelde bu şekilde seyretmektedir. Bursa 3. İdare Mahkemesi'nin maktu karar harcına hükmettiği bir kararına karşı yapılan istinaf başvurusu ise İstanbul Bölge İdare Mahkemesi tarafından reddedilmiştir. İlgili karar için bkz. **İstanbul BİM 8. İdari Dava Dairesi,** E:2020/2038, K:2021/1316, KT:15.06.2021 (UYAP Portal / s.e.t. 17.03.2022). Aynı yönde bir başka karar için bkz. **Samsun BİM 2. İdari Dava Dairesi,** E:2021/172, K:2021/402, KT:30.03.2021 (UYAP Portal / s.e.t. 19.03.2022). Fakat Tarife'ye göre; *"konusu belli bir değerle ilgili bulunan davalarda esas hakkında karar verilmesi halinde hüküm altına alınan anlaşmazlık konusu değer üzerinden"* nispi harç alınmaktadır. Ödenen para cezasının geri ödenmesi istemiyle açılan bir dava da, tam yargı formatında olduğu için (yani dava konusu para ile ölçülebilir hale geldiği için), Tarife'nin III. kısmının 1/a. bölümü uyarınca nispi harca tabii olmalıdır. Aynı şekilde; idari para

düzenlenmiştir. İlgili madde uyarınca; iptal davalarında maktu karar harcı, -başvurma harcında olduğu gibi- dava açılırken mahkeme veznesine peşin olarak yatırılmalıdır[219]. Ancak nihai kararda maktu karar harcı, hükmün verildiği tarihte yürürlükte bulunan Tarife esas alınarak belirlenmelidir[220]. Çünkü iptal davalarında alınan maktu karar harcının konusunu, dava hakkında mahkemelerce verilen nihai kararlar oluşturmaktadır[221] ve maktu karar harcının miktarının tespiti bakımından da önemli olan, uyuşmazlık hakkında nihai kararın verildiği son tarihtir[222]. Bir başka deyişle; yargı harçları, davanın açıldığı tarihte yürürlükte bulunan Tarife'ye göre değil de harcın konusunu oluşturan işlemin tamamlandığı tarihte doğmuş sayılacağından, maktu karar harcının da nihai kararın verildiği tarihte doğduğu kabul edilmelidir. Bu noktada; yargı harçları hususunda kazanılmış bir haktan söz edilmesi mümkün değildir.[223]

Tam yargı davalarında ise; sadece bu davaların esastan sonuçlanması halinde ve davacının kısmen ya da tamamen haklı çıkması durumunda, nihai kararla birlikte nispi

---

cezasının iptaline ilişkin olarak açılan bir davanın kazanılmasından sonra, süresi içerisinde müstakilen açılan tam yargı davası da, aynı şekilde nispi harca tabi olmalıdır.

[218]**HK md. 27/1:** "Tarife'de yazılı maktu harçlar ilgili bulunduğu işlemin yapılmasından önce peşin olarak ödenir." Bu düzenlemeye göre; maktu karar harcının, nihai karar verilinceye kadar herhangi bir tarihte ödenmesi mümkünmüş gibi bir anlam çıkmaktadır. Ancak uygulamada; bu harcın, dava dilekçesi kayda geçirilmeden önce ödenmesi koşulu aranmaktadır. Aksi takdirde; İYUK md. 6/4'e göre işlem yapılmaktadır. **Candan** (2020), s.337.

[219]**Aldemir,** s.462. **Kaya,** s.21. **Kuru / Aydın,** s.598.

[220]**Yavuzdoğan,** s.245. **Kaya,** s.23. Örneğin; 2021 yılında iptal davası açan bir kimse; mahkeme veznesine, 2021 yılında yürürlükte bulunan Tarife uyarınca (59,30 TL) maktu karar harcı ödemesinde bulunacaktır. Ancak dava 2022 yılında sonuçlanırsa; mahkeme, nihai kararında 2022 yılı için yürürlükte bulunan Tarife'ye göre (80,70 TL) maktu karar harcına hükmetmelidir. Dolayısıyla eksik kalan miktar (21,40 TL), hükümle birlikte davacıya tamamlattırılmalıdır. Çünkü maktu karar harcının konusunu; mahkemelerin vermiş olduğu nihai kararlar oluşturduğu için, bu harcın hesabında kararın verildiği tarih esas alınmalıdır. Başlangıçta yatırılan miktar; sadece dava sonunda hükmedilecek maktu karar harcına ilişkin olarak yapılan bir avans (peşinat) ödemesinden ibarettir. Doktrinde *Candan'a* göre ise, maktu harç miktarları önceden belli ve değişmez niteliktedir. **Candan** (2020), s.337-338.

[221]**Candan** (2020), s.337. **Rüzgaresen,** s.63.

[222]Böyle bir durumda; "mahiyetleri icabı işin sonunda hesap edilip alınması gerekenler, harç alacağının doğması tarihinden itibaren 15 gün içinde ödenir" hükmünü amir olan HK md. 27/2. maddesinin uygulanabileceğini düşünüyoruz. Maktu karar harçları; uyuşmazlık hakkında nihai kararın verildiği tarihte yürürlükte bulunan Tarife'ye göre belirleneceği için, değişebilir niteliktedir. Bu sebeple de; işin sonunda hesap edilmesi gereken harçlar kategorisine girerler. Aksi yönde görüş için bkz. **Candan** (2020), s.337-338. Eğer davanın açıldığı tarih ile hükmün verildiği tarih arasında, takvim yılı bazında bir farklılık olursa; idari yargı yerleri, nihai kararda, hükmün verildiği tarihi esas alarak maktu karar harcına hükmetmeli ve bakiye harcın davacıya tamamlattırılmasına karar vermelidirler. Davacı taraf, ilamın kendisine tebliğinden itibaren 15 gün içerisinde bakiye harcı ödemelidir; aksi takdirde, mahkemesince, ilgili vergi dairesine bakiye harcın tahsili için müzekkere yazılmalıdır. Zira usule ilişkin bir yargısal işlem HK ile harca tabi kılınmışsa; o işlemin *tamamlandığı* tarihte yürürlükte bulunan Tarife'ye göre harç alınmalıdır.

[223]**Rüzgaresen,** s.45.

karar harcına hükmedileceği yukarıda görüldü. Ancak nispi harca tabi bir dava (tam yargı davası) söz konusu olsa dahi; davanın tamamen reddi durumunda, mahkemece artık nispi değil karar tarihinde yürürlükte bulunan Tarife uyarınca maktu karar harcına hükmedilecektir[224]. Bu durumda tam yargı davalarının; ilk inceleme üzerine ya da konusuz kaldığı için KVYO şeklinde sonuçlanmasının dahi bir önemi yoktur[225]. Her türlü; dava esastan ve kısmen de olsa kabul şeklinde sonuçlanmadığı için, verilecek nihai kararlar maktu karar harcına tabi olacaktır[226]. Bahsi geçen durumlarda; açılan davalar (tam yargı davaları olmaları hasebiyle), başlangıçta nispi karar harcına (peşin harca) tabi olmaktadır[227]. Dolayısıyla davacıdan davasını açarken; dilekçesinde talep ettiği miktar üzerinden hesaplanan nispi karar harcının dörtte biri (ya da yirmide biri) oranında parasal bir miktar, peşin olarak tahsil edilir (HK md. 28/a). Ancak yargılama esnasında yukarıda belirttiğimiz durumların ortaya çıkması halinde; artık mahkeme, kararında nispi karar harcına değil maktu karar harcına hükmedecek ve öncesinde yatırılan fazla tutarı da (bakiye harcı da) HK'nın 31. maddesi uyarınca istemi halinde davacıya iade edecektir[228].

Söz konusu bu düzenleme; adli yargı açısından, davalarda tarafların eşitliği ilkesine ters düşmektedir[229]. Zira adli yargıya konu olan uyuşmazlıklarda, davanın her iki tarafında da birbirleriyle eşit konumda bulunan özel hukuk kişileri yer almaktadır. Ancak davacı davasını kaybettiğinde maktu harç öderken, davalının davayı kaybettiğinde nispi harca mahkûm edilmesi, eşit konumda bulunan taraflar arasında adaletsizliğe yol açmaktadır. Üstelik böyle bir düzenleme, sorunların uyuşmazlık haline gelmeden evvel tarafların bir kere daha düşünmelerini ve sulhe başvurmalarını da güçleştirici niteliktedir. İdari yargı açısından ise böyle bir düzenleme daha savunulabilir bir niteliktedir. Çünkü idari davalarda; davalı konumunda hep idare yer alırken, davacı tarafta ise çoğunlukla özel hukuk gerçek ya da tüzel kişileri yer alır. Bu husus göz önüne alındığında; özel hukuk kişilerine göre daha güçlü bir konumda bulunan idarenin davanın kabulüne ilişkin kararlarda nispi harç ödemesi, davacı tarafın ise davanın reddi kararlarında sadece maktu harç ödemek zorunda kalması daha anlaşılır hale gelecektir. Böyle bir düzenleme; idare gibi güçlü bir yapılanma karşısında mağdur pozisyonda bulunan kişilerin dava açmaya teşvik edilmesi ve bu kişilerin dava açma yoluna başvurmaktan çekinmemelerini temin

[224]**Pekcanıtez / Atalay / Özekes** (2015), s.598. **Candan** (2020), s.334. **Kuru / Aydın,** s.597. **Kaplan,** s.574.
[225]**Kuru,** s.5314. **Kaya,** s.21.
[226]**Kuru / Arslan / Yılmaz** s.696. Bu miktar; Tarife'de, 2022 yılı için 80,70 TL olarak belirlenmiştir.
[227]**Kuru,** s.5315.
[228]**Kaplan,** s.574. **Aldemir,** s.455.
[229]Aynı yönde bkz. **Kuru,** s.5312. **Pınar,** s.101-103. **Rüzgaresen,** s.67-68.

etmesi dolayısıyla, idari yargı açısından, hak arama özgürlüğü çerçevesinde daha uygun gözükmektedir.

Yürütmenin durdurulması kararları da HK ile maktu karar harcına tabi kılınmıştır. Dava konusu edilen idari işlemler hakkında yürütmenin durdurulması talebinde bulunulması, dava açıldıktan sonra hüküm verilinceye kadar her zaman mümkün olabilmektedir. Bu istem; dava dilekçesinde olabileceği gibi, savunmaya cevap dilekçesinde ya da dosya tekemmül ettikten sonra ayrı bir beyan dilekçesiyle de olabilir.[230] Bu durumda; davacının istemiyle beraber maktu bir karar harcı alınır[231]. İlgili harca, uygulamada 'yürütmenin durdurulması harcı' adı verilmektedir[232]. Tarife'nin (A)/III/2/c. bendinde; idare mahkemeleri, bölge idare mahkemeleri ve Danıştay'ın icranın tehiri kararlarında Tarife'de belirtilen miktarda maktu karar harcı alınacağı öngörülmüştür. İdari yargı açısından; icranın tehiri kararlarının, yürütmenin durdurulması kararları olarak anlaşılması gerekmektedir. Dolayısıyla davacı; yürütmenin durdurulması talebinde bulunduğu dava dilekçesini veya müstakil dilekçesini ön büroya teslim ederken, bu harcı da ödemek zorundadır. Davacının yürütmenin durdurulması talebi hakkında mahkemece olumlu ya da olumsuz bir karar verilmesi, bu harca nihai kararda hükmedilmesi için yeterlidir.[233] O zaman; yürütmenin durdurulması talebi mahkeme tarafından reddedilse dahi, davacının ödemiş olduğu harç kendisine iade edilmeyecektir[234]. Bu harcın; davanın başlangıcında ya da yürütmenin durdurulması talebini içeren müstakil dilekçenin teslimi

---

[230]**Akyılmaz / Sezginer / Kaya** (2019), s.943.

[231]**Navdar / Aydemir / Ergün,** s. 61. **Candan** (2020), s.337. **HSK Teftiş Kurulu,** 2022 Yılı İdari Yargı Tavsiyeler Listesi, Ortak Tavsiyeler/IX/28, s.66 (www.hsk.gov.tr / s.e.t. 01.04.2022).

[232]Tarife'de bu harcın miktarı, 2022 yılı için 133,00 TL olarak belirlenmiştir. Yürütmenin durdurulması harcı, kanun yolu başvurularında yürütmenin durdurulması talebinde bulunulduğu zaman da (İYUK md. 48/5'e göre) alınmaktadır ve süresi içerisinde ödenmemesi durumunda bu istemden vazgeçildiği sonucuna ulaşılmaktadır. *"Dosyanın incelenmesinden; davacı vekili tarafından yürütmenin durdurulması istemli olarak temyiz talebinde bulunulduğu, ancak yürütmenin durdurulması istemin incelenebilmesi için gerekli olan yürütmenin durdurulması harcının yatırılmaması nedeniyle bu eksikliğin 7 gün içerisinde giderilmesi gerektiği, aksi halde yürütmenin durdurulması isteminden vazgeçilmiş sayılacağı hususu 19/07/2021 tarihinde davacı vekiline tebliğ edilmesine rağmen, söz konusu yürütmenin durdurulması harcının verilen süre içerisinde yatırılmadığı anlaşılmaktadır. / Bu durumda; davacı tarafından temyiz edilen kararın ve dava konusu işlemin yürütmesinin durdurulmasına yönelik isteminden vazgeçildiği sonucuna ulaşılmıştır. / Açıklanan nedenlerle; Gaziantep Bölge İdare Mahkemesi 5. İdari Dava Dairesince verilen 23/03/2021 tarih ve E:2019/4120, K:2021/675 sayılı kararın ve dava konusu işlemin yürütülmesinin durdurulması isteminden vazgeçilmiş sayılmasına, 18/10/2021 tarihinde oybirliğiyle karar verildi."* **Danıştay 12. Dairesi,** E:2021/5603, KT:18.10.2021- YD Kararı (UYAP Portal / s.e.t. 10.12.2021). Aynı yönde bir başka karar için bkz. **Danıştay 12. Dairesi,** E:2020/2095, KT:08.12.2020- YD Kararı (UYAP Portal / s.e.t. 10.12.2021).

[233]Bu takdirde; yürütmenin durdurulması harcı da yargılama giderleri arasına katılarak, davada haksız çıkan tarafa yükletilir. **HSK Teftiş Kurulu,** 2022 Yılı İdari Yargı Tavsiyeler Listesi, Ortak Tavsiyeler/IX/28, s.66 (www.hsk.gov.tr / s.e.t. 01.04.2022).

[234]Danıştay Dava Daireleri Kurulu; 12.12.1980 tarihli toplantısında, ilke olarak, yürütmenin durdurulmasına ilişkin taleplerin reddi halinde de harç alınması gerektiğini kararlaştırmıştır. **Candan** (2020), s.335.

sırasında ödenmemiş olması halinde, İYUK md. 6/4 hükmü kıyasen uygulanmalıdır. Uygulamada; davacıya ilgili harcı yatırması için takdiri bir süre tanınmakta ve yine de yatırılmaması halinde bu istek yapılmamış yahut ilgili istemde bulunulmamış sayılmaktadır[235].

Uygulamada; idari yargı mahkemelerince, bazen yürütmenin durdurulması talepleri hakkında karar verilmesine yer olmadığı şeklinde kararlar verildiği görülebilmektedir. Örneğin; yürütmenin durdurulması istemli açılan bir davada, dava konusu edilen idari işlemin (yürütmenin durdurulması talebi mahkemece görüşülmeden evvel), tesis eden idari makam tarafından geri alınması halinde, ortada artık icrai nitelikte bir işlem kalmayacağı için, mahkemelerce yürütmenin durdurulması talebi hakkında bu yönde kararlar verilmektedir. Yine davacının dosya tekemmül ettikten sonra yürütmenin durdurulması talebinde bulunduğu ve o esnada dava dosyası zaten esastan karar verilebilecek aşamaya geldiği için; mahkeme heyetinin ayrıca yürütmenin durdurulması talebini görüşmeye gerek duymaması halinde, yürütmenin durdurulması istemi hakkında ayrıca bir karar verilmesine gerek duyulmamaktadır[236]. Aynı şekilde; kanun gereği dava açılmasıyla birlikte otomatik olarak dava konusu edilen idari işlemin yürütmesinin durduğu iptal davalarında[237], buna rağmen yürütmenin durdurulması talebinde bulunulmuş ise aynı durum söz konusu olmaktadır. İşte bu gibi 'yürütmenin durdurulması talebi hakkında karar verilmesine yer olmadığı' şeklinde karar verilen hallerde; yürütmenin durdurulması istemi hakkında

---

[235]**Candan** (2020), s.337. *"2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 6. maddesinin 4. fıkrasında (...) hükmüne yer verilmiş olup, bu madde hükümlerinin, 'yürütmenin durdurulması istemini içeren' dilekçeler için de uygulanacağı tabiidir. / Dosyanın incelenmesinden; davacı tarafından (...) kararının iptali ve yürütmenin durdurulmasına karar verilmesinin istenildiği; ancak davanın açılışı sırasında yürütmenin durdurulması harcının yatırılmadığı, bunun üzerine Dairemizin 28/05/2020 tarih ve E:2017/4299 sayılı yazısı ile yürütmenin durdurulması harcının bu yazının tebliğinden itibaren 30 gün içinde yatırılmasının istendiği, yatırılmaması halinde yürütmenin durdurulması isteminden vazgeçilmiş sayılacağının 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 6. maddesinin değişik 4. fıkrası uyarınca davacı vekiline 07/06/2020 tarihinde tebliğ edilmesine karşın söz konusu harcın yatırılmadığı anlaşılmıştır. Bu nedenle, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 6. maddesinin değişik 4. fıkrası uyarınca yürütmenin durdurulması isteminde bulunulmamış sayılmasına ve kararın bir örneğinin taraflara tebliğine, 19/10/2020 tarihinde oybirliğiyle karar verildi."* **Danıştay 5. Dairesi,** E:2017/4299 (YD Kararı) – İlk Derece (UYAP Portal / s.e.t. 10.12.2021).

[236]**Yıldıztekin / Kunduracı / Kundak,** s.160.

[237]**İYUK md. 27/4:** "Vergi mahkemelerinde, vergi uyuşmazlıklarından doğan davaların açılması, tarh edilen vergi, resim ve harçlar ile benzeri mali yükümlerin ve bunların zam ve cezalarının dava konusu edilen bölümünün tahsil işlemlerini durdurur."

6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu md. 53/3: "Yabancının rızası saklı kalmak kaydıyla, dava açma süresi içinde veya yargı yoluna başvurulması hâlinde yargılama sonuçlanıncaya kadar yabancı sınır dışı edilmez."

olumlu ya da olumsuz bir karara varılamadığı için, mahkemelerin nihai kararında yürütmenin durdurulması harcını davacıya iade etmeleri gerekmektedir[238].

Son olarak ise, *delillerin tespitine ilişkin taleplerden de* maktu karar harcı alınması yoluna gidilmektedir. Uygulamada, bu harca 'delil tespiti harcı' adı da verilmektedir. Tarife'nin (A)/III/2/d. bendine göre; delil tespitine ilişkin taleplerden, Tarife'de maktu olarak belirlenen miktarda karar harcının alınması lazım gelmektedir[239]. Bu miktarın; dava açarken ya da müstakil bir dilekçeyle delil tespitinde bulunan taraftan, dilekçesini mahkemeye ibraz ettiği anda peşin olarak tahsili gerekmektedir (HK md. 27/1). Dolayısıyla dava dilekçesiyle birlikte delil tespiti talebinde bulunan davacıların, açtıkları davalar için hem maktu ya da nispi karar harcını (peşin harç) hem de delil tespiti harcını mahkeme veznesine ayrı ayrı yatırmaları gerekecektir.[240] Bu harcın peşin olarak yatırılmaması durumunda ise İYUK md. 6/4 hükmü doğrudan uygulanmaz. Mahkemenin verdiği takdiri süreye rağmen; bu harcın yatırılmaması halinde, davacının bu talebinden vazgeçtiği varsayılır. Eğer yargılama esnasında davacı tarafın delil tespiti istemi reddedilirse; mahkeme nihai kararında, kullanılmayan harcın istemi halinde davacıya iade edilmesine şeklinde hüküm kurması gerekir. O zaman; yürütmenin durdurulması harcının aksine, yalnızca delil tespiti taleplerinin kabulü halinde, idari yargı mahkemeleri bu harca hükmedebilir ve delil tespiti harcını yargılama giderleri arasına dâhil ederek, davada haksız çıkan tarafa yükletebilirler[241].

3.4.3. Karar ve İlam Harcına Tabi Olmayan Yargısal İşlemler

İdari yargı mercilerince verilen yargısal nitelikte kararlar olmalarına rağmen, aşağıda sayılan mahkeme kararları karar ve ilam harcına tabi değildir. Bir başka deyişle; aşağıda sayılan durumlarda, idari yargı mahkemeleri nihai kararında maktu ya da nispi herhangi bir karar harcına hükmetmezler[242]:

---

[238]**HSK Teftiş Kurulu,** 2022 Yılı İdari Yargı Tavsiyeler Listesi, Ortak Tavsiyeler/IX/28, s.66 (www.hsk.gov.tr / s.e.t. 01.04.2022).

[239]**Aldemir,** s.658. **Kaya,** s.36. 2022 yılı için bu miktar; Tarife'de 133,00 TL olarak belirlenmiştir.

[240]Doktrinde *Aldemir* ve *Rüzgaresen'e* göre ise ikili bir ayrıma gidilmesi gerekmektedir. Dava açılmadan önce (adli yargı mahkemeleri açısından geçerli) delil tespiti talebinde bulunulmuşsa; davacıdan maktu karar harcı (delil tespiti harcı) alınmalıdır. Dava dilekçesi ile birlikte delillerin tespiti talep edildiği takdirde ise davacıdan ayrıca delil tespiti talebi hakkında maktu karar harcı alınması yoluna ise gidilmemelidir. **Aldemir,** s.658. **Rüzgaresen,** s.83. Ancak *Rüzgaresen'e* göre; dava açıldıktan sonra müstakil bir dilekçeyle delil tespiti talebinde bulunulması halinde ise, bu harcın tahsili gerekmektedir.

[241]**Candan** (2020), s.335. **Aldemir,** s.658-659. **Pınar,** s.61.

[242]**Candan** (2020), s.339.

- İdari yargı mahkemelerince verilen ara kararlar,
- İYUK md. 26/1 ve 26/3 uyarınca verilen dosyanın işlemden kaldırılmasına ilişkin kararlar,
- İYUK md. 29 uyarınca verilen açıklamanın reddi veya kabulüne ilişkin kararlar,
- İYUK md. 30'a göre verilen yanlışlıkların düzeltilmesine ilişkin taleplerin reddine veya kabulüne ilişkin kararlar,
- İYUK md. 38 ve 41'e göre verilen bağlantının tespitine ilişkin kararlar,
- İYUK md. 44 uyarınca merci tayini için verilen gönderme kararları.

3.5. Keşif Harcı

Tarife'nin A/V. kısmında; mahkemelerce re' sen veya istem üzerine verilen keşif ya da tespit kararlarının yerine getirilebilmesi için, yine aynı Tarife ile belirlenen miktarda maktu keşif harcının ödenmesi gerektiği düzenlenmiştir. Bu harcın yükümlüsü; HK md. 11/3'e göre, lehine işlem yapılan *davacı* taraftır. Keşif harcı; 23.07.2010 tarihinde kabul edilen ve aynı tarihte yürürlüğe giren 6009 sayılı Yasa'nın 20. maddesiyle birlikte Tarife'ye işlenmiş ve hukukumuza girmiştir. Bu düzenlemenin Anayasa'ya aykırılığı iddiasıyla AYM'ye başvurulmuş; ancak AYM tarafından, söz konusu düzenlemede herhangi bir hukuka aykırılığın saptanmadığına ilişkin karar verilmiştir[243].

[243]İtiraz konusu kuralla, mahkemelerce kendiliğinden ya da talep üzerine verilen keşif veya tespit kararlarının yerine getirilmesi için 120,00-TL keşif harcı alınması gerektiği düzenlenmiştir. / Keşif işlemi; kural olarak ilgili tarafın istemi üzerine, ileri sürülen iddianın kanıtlanması bakımından delil elde edilmesi şeklindeki kişisel faydanın sağlanması için, daire dışında ve kamu görevlilerinin ayrıca bir emek harcaması suretiyle verilen yargısal nitelikte bir hizmet olup, bunun ayrıca harç konusu edilmesi harçlara ilişkin anayasal ilkelere aykırı değildir. / Anayasa Mahkemesi'nin 20.10.2011 günlü, 2011/54 E. ve 2011/142 K. sayılı kararında da belirtildiği üzere; yasa koyucunun yargısal hizmetlerin verilmesi mukabilinde harç alınması şeklinde düzenleme yapma yetkisi bulunmakla birlikte, bu durumun Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkını ihlal etmemesi için 'harç miktarlarının makul olması', 'harçların alınmasında meşru bir amacın bulunması', 'ulaşılmak istenen amaç ile harç miktarları arasında orantı bulunması' ve 'ödeme gücü olmayanlar açısından etkili adlî yardım mekanizmasının işletilmesi' kriterlerine uygun olması iktiza etmektedir. / Keşif harcını ödeme imkânı bulunmayanların; HMK'nın 334 ilâ 340. maddeleri arasında düzenleme altına alınmış bulunan adlî yardım müessesinden yararlanma imkânı da söz konusudur. Öte yandan; HMK'nın 325. maddesinde kendiliğinden keşif yapılmasına karar verilmesinin gerektiği durumlar için adlî yardım hükümlerinden daha geniş bir düzenlemeye yer verilmesi ve taraflarca ödenmeyen giderlerin ödeme gücüne bakılmaksızın Hazineden karşılanacağının hükme bağlandığı açıkça görülmektedir. Dolayısıyla keşif harcını ödeme imkânı bulunmayanlar bakımından adlî yardım imkânı da bulunmaktadır. Diğer yandan; harcın, meşru bir amaç taşıması, makul ve ölçülü olması ilkelerine de aykırı bir tarafı bulunmamaktadır. / Açıklanan nedenlerle; itiraz konusu edilen kural, Anayasa'nın 2. ve 36. maddelerine aykırı görülmemiştir ve iptal isteminin reddi gerekmektedir. **AYM,** E:2011/13, K:2012/45, KT:22.03.2012 (Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası / s.e.t. 04.12.2021).

Keşif; mahkemelerin, şahıslar ya da nesneler üzerinde duyu organlarıyla ve doğrudan doğruya bilgi sahibi olması şeklinde tanımlanmaktadır[244]. İYUK'ta keşif konusunda; 31. madde aracılığıyla, HMK hükümlerine göndermede bulunulmuştur. Dolayısıyla HMK'nın ilgili hükümlerine bakmamız gerekmektedir. Mahkemeler; uyuşmazlık konusu edilen şeyin bulunduğu yerde ya da doğrudan mahkeme içerisinde, bizzat duyu organları aracılığıyla inceleme yaparak bilgi edinmek için keşif kararı alabilirler (HMK md. 288/1). İdari yargıda keşif yapılabilmesi; mutlaka keşif ile elde edilmesi amaçlanan bilgiye ihtiyaç duyulması, bir başka deyişle keşif suretiyle elde edilecek bilginin dava konusu edilen uyuşmazlığın çözümüne katkı sağlayacak nitelikte olmasına bağlıdır. Ayrıca keşiften önce bir ara kararı alınması zorunludur. Bu ara kararı alınmaksızın keşif yapılamaz. İdari yargılama usulünde keşif, pek çok dava türü için söz konusu olabilmektedir[245]. Bu konuda, kanuni bir sınırlamaya gidilmiş değildir.[246]

İdari yargıda genellikle keşif ve bilirkişi delillerine birlikte başvurulur. İdari yargı mercileri; keşif ve bilirkişi incelemesi yaptırmak istedikleri takdirde, ilk olarak bu yönde bir ara kararı alırlar. İlgili ara kararı; heyetli dosyalarda mahkeme heyeti, tek hâkimli dosyalarda ise dosyanın havale olduğu hâkim tarafından alınır. Bu karar ile keşfe çıkacak naip üye ve bu üyenin sahip olduğu hak ve yetkiler belirlenir. Tek hâkimli dosyalarda ise naip üyenin belirlenmesine gerek yoktur. Bu aşamadan sonra, keşifle ilgili bütün işlemleri naip hâkim yürütmeye başlar. Öncelikle para isteme yazısıyla, keşif harcı ile mahkeme tarafından takdir edilen keşif ve bilirkişi giderlerinin davacı taraftan ödenmesi istenir. Davacının bu miktarı yatırması üzerine, bilirkişi ya da bilirkişiler seçilir ve keşif günü belirlenir. Seçilen bilirkişiler, bilirkişilere yöneltilecek sorular ile keşfin yapılacağı yer ve zaman davanın taraflarına tebliğ edilir. Aynı tebligatta; seçilen bilirkişilere ya da bilirkişilere yöneltilecek sorulara davanın taraflarının bir itirazı söz konusuysa, bu itirazların tebliğden itibaren bir hafta içerisinde mahkemeye bildirilmesi gerektiği (HMK md. 272) ile keşif gün ve saatinde keşif mahallinde olmadıkları takdirde keşfin yokluklarında yapılacağı hususları taraflara ihtar edilir. Bilirkişilere de ayrı bir tebligat çıkartılarak, re' sen bilirkişi seçildikleri hususu ve keşfin yeri ile zamanı tebliğ edilir.

[244] **Atalay, Oğuz** (2017) Pekcanıtez Usul - Cilt II, s.1949.

[245] Örneğin; sınır uyuşmazlığı davalarında, tam yargı davalarında taşınmazlara verilen her türlü zararın tespiti amacıyla, ruhsata aykırı yapılardan kaynaklanan uyuşmazlıklarda, herhangi bir işletmenin ya da tesisin faaliyetleri dolayısıyla açılan davalarda, çevresel etki değerlendirmesi (ÇED) raporlarından kaynaklanan uyuşmazlıklarda mahkemeler keşif yapılmasına karar verebilirler. **Akyılmaz / Sezginer / Kaya** (2019), s.1555.

[246] **Akyılmaz / Sezginer / Kaya** (2019), s.1555-1556. **Candan** (2020), s.974-975.

Kendilerinde bilirkişilik yapmalarına engel yasaklılık ya da ret durumları mevcutsa; bu durumları, tebliğden itibaren bir hafta içerisinde mahkemeye bildirmeleri gerektiği ihtar olunur. Eğer bu aşamalarda herhangi bir aksilik yaşanmazsa; keşif gün ve saatinde, belirlenen yerde naip üye gözetiminde keşif icra edilir. Keşfin sonunda bir 'keşif tutanağı' tanzim edilir. Bu tutanak; naip hâkim, zabıt kâtibi, mübaşir, bilirkişiler ve eğer katılmışlarsa davanın taraflarınca imzalanır. Son olarak naip hâkim; dosya teslim tutanağı düzenleyerek, dava dosyasını bilirkişilere teslim eder ve bilirkişi raporunu tayin ettiği süre içerisinde mahkemeye ibraz etmeleri gerektiğini bilirkişilere bildirir.[247]

Yukarıda da belirttiğimiz üzere; keşif ve bilirkişi incelemesi yaptırılmasına ilişkin ara kararından sonra, ilk iş olarak para isteme yazısının yazıldığı ve davacıdan keşif harcı ile keşif ve bilirkişi avanslarının istenilmesi gerekmektedir. Peki, davacı taraf keşif harcını yatırmazsa, bu durumda ne yapılması gerekecektir? Zira HK md. 27'ye göre; maktu harçlar, ilgili bulunduğu işlemin yapılmasından önce peşin olarak ödenmek zorundadır. Ödenmediği takdirde ise müteakip muamelelere ancak harç ödendikten sonra devam olunabilir. İYUK'ta; dava açılması esnasında yatırılması gereken harçların yatırılmaması ya da eksik yatırılması durumunda nasıl bir yol izleneceği 6/4. maddede düzenlenmiştir. Oysa yargılama sırasında ortaya çıkacak harçların ödenmemesi durumunda ne yapılacağı hiçbir yerde düzenlenmemiştir.[248] HMK'da bu konuyu düzenleyen iki ayrı madde (md. 324 ve md. 325) bulunmaktadır. İlgili maddeler, HMK'nın 'yargılama giderleri' kısmında yer almaktadır. İYUK'ta; hem yargılama giderleri hem de keşif konularında HMK'ya göndermede bulunulduğu için, ilgili maddeler, idari yargıda da uygulanabilir niteliktedir.

Bizce idari yargı açısından, HMK'da düzenlenen tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edemeyeceği davalara ilişkin kanun hükmünün (md. 325) her dava açısından uygulanamaması gerekir. Bu konu hakkında daha detaylı açıklamalarımızı tezimizin devamında yapacağız. O yüzden burada, idari yargı mahkemelerinin *sadece kamunun genel menfaatine yönelik işlemlere karşı açılan iptal davaları* dolayısıyla HMK md. 325 hükmünü uygulamaları gerektiği kanaatinde olduğumuzu belirtmekle yetiniyoruz.

[247] **Candan** (2020), s.974-976.
[248] **Akyılmaz / Sezginer / Kaya** (2019), s.1561.

3.6. Kanun Yolu Harçları

Kanun yolu harçları; 04.06.2008 tarihinde kabul edilen ve 06.06.2008 tarihinde yürürlüğe giren 5766 sayılı Kanun'un 11. maddesiyle birlikte, Tarife'ye işlenmiş ve hukukumuza girmiştir. Bu tarihten önce, kanun yolu başvurularından başvurma harcı alınıp alınmayacağı hususu tartışmalıydı.[249] Yargıtay 1965 yılında vermiş olduğu bir içtihadı birleştirme kararında[250]; mahkeme kararlarının temyiz edilmesinin ayrı bir dava sayılamayacağı gerekçesiyle, temyiz taleplerinden başvurma harcı alınmaması gerektiğine hükmetmiştir. Yargıtay'a göre başvurma harcı; başlı başına açılan davaları veya bu davalara katılma taleplerini, diğer bir deyişle yargı mercilerine ilk derece mahkemesi sıfatıyla açılan davaları ve bu davalara müdahale istemlerini kapsamı içerisine almaktadır. Dolayısıyla Yargıtay'a dava açılması ya da Yargıtay'da açılmış bir davaya müdahale edilmesi halinde, bu harcın alınması doğaldır. Bu davalarda, Yargıtay bir defaya mahsus olmak üzere başvurma harcı almalıdır. Ancak ilk derece mahkemesinin kararlarına karşı Yargıtay'a başvurulması durumunda, Yargıtay'a açılmış başlı başına bir dava söz konusu olmayacaktır. Temyiz talebi de; o davanın içinde ayrı bir usuli işlemdir, yoksa ayrı bir dava değildir. Üstelik başvurma harcının bir defaya mahsus alınacağı, HK'nın hükümetçe hazırlanan tasarısının gerekçesinde de açıklanmıştır. Bu sebeple; karar düzeltme isteklerinde dahi başvurma harcı alınması yoluna gidilmesi mümkün görünmemektedir. Yargıtay'ın bu içtihadından hareket eden Danıştay 6. Dairesi de; uzunca bir süre, ilk derece mahkemesi kararlarının temyizen incelenmesi taleplerinde başvurma harcı almamıştır. Ancak Danıştay'ın diğer daireleri, temyiz taleplerinden başvurma harcı alma yoluna gitmiştir.[251]

Tarife'nin (A)/IV/c ve d. fıkralarında; Danıştay'a yapılacak temyiz başvurularında ve yürütmenin durdurulmasına ilişkin itirazlar da dâhil olmak üzere bölge idare mahkemelerine yapılacak istinaf yolu başvurularında, Tarife'de belirlenen miktarlarda maktu harç[252] alınacağı düzenlenmiştir[253]. Bu harçlara uygulamada 'istinaf/itiraz/temyiz

---

[249]**Mahmat, Tolga** (2014) "İdari Yargılama Usulü Kanununun Hukuk Muhakemeleri Kanununa Yaptığı Atıfların Uygulanabilirliği" (Yüksek Lisans), Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, s.110.

[250]**Yargıtay İBK,** E:1965/1, K:1965/1, KT:10.05.1965 [Aktaranlar: **Aldemir,** s.432-433; **Candan** (2020) s.328].

[251]**Candan** (2020), s.328.

[252]Tarife'de 2022 yılı için bu miktarlar, Danıştay'a yapılacak temyiz başvurularında 387,80 TL; bölge idare mahkemelerine yapılacak istinaf ve (YD) itiraz başvurularında ise 220,70 TL olarak belirlenmiştir.

[253]**Arslan / Yılmaz / Taşpınar Ayvaz / Hanağası,** s.727. **Görgün / Börü / Toraman / Kodakoğlu,** s.616. **Ulukapı,** s.423. **Postacıoğlu / Altay,** s.943.

başvuru harçları' adı verilmektedir. Dava hakkının uzantısı olan kanun yollarına başvurulması halinde, davaların uzaması ve kanun yollarında da yoğun olarak emek ve mesai harcanması sebepleriyle; kanun koyucu, kanun yolu başvurularından ayrıca harç alınması gerektiğini düzenlemiştir[254].

Öncelikle belirtmemiz gerekir ki; Danıştay'ın ilk derece mahkemesi sıfatıyla baktığı davalar için 'temyiz başvuru harcı' alınmaz. Böyle bir durumda, Tarife'nin (A)/I/3. fıkrasında düzenlenen 'başvurma harcı' alınır. Zira temyiz başvuru harcının alınabilmesi için, Danıştay'a yapılan müracaatın niteliğinin temyiz başvurusu olması gerekir[255]. Ayrıca Danıştay'a yapılan temyiz başvurularında; -temyiz başvuru harcına ilaveten- Tarife'nin (A)/III/2/b. fıkrasında düzenlenen ve uygulamada 'temyiz karar harcı' olarak da bilinen bir harç daha alınır[256]. Asıl dava; ister maktu isterse de nispi karar harcına tabi olsun, sözünü ettiğimiz bu harçlar daima maktu olarak alınır.

Bölge idare mahkemelerine yapılan istinaf başvurularında ise sadece maktu 'istinaf başvuru harcı' alınır. Yoksa herhangi bir karar harcı alınmaz[257]. İstinaf başvuru harcı da; asıl dava tam yargı davası olsa bile, her halükarda maktu olarak alınır. Gerek Danıştay'a gerekse de bölge idare mahkemelerine yapılan kanun yolu başvurularında, hiçbir şekilde peşin nispi harç alınmaz. Kanun yolu mercileri önüne getirilen dava; tam yargı davası olsa hatta kısmen kabul kısmen ret ile sonuçlanmış olsa (yani alt derece mahkemesince nispi karar harcına hükmedilmiş olsa) dahi, istinaf/temyiz başvuruları için peşin nispi harç yatırılmaz.[258] Sadece maktu istinaf/temyiz başvuru harcı ile yine maktu temyiz karar harcı

---

[254]Harçlar, sunulan kamusal hizmetler karşılığı alınan meblağlar niteliğinde olup, HK'ya bağlı tarifelerde ayrıntılı olarak sayılmıştır. Fakat gerek adli yargı gerekse de idari yargı ve bu kapsamda vergi yargılamasına ilişkin olarak yüksek yargı mercilerine temyiz ya da bölge idare mahkemelerine itiraz başvurularında herhangi bir harç ödemesi öngörülmemiştir. Madde ile temyiz ve itiraz başvurularına yönelik olarak 'başvuru harcı' düzenlenmekte ve yargı organlarının daha hızlı ve verimle çalışmasına olanak sağlanmaktadır. **5766 sayılı Kanun 11. madde gerekçesi** (mevzuat.tbmm.gov.tr / s.e.t. 21.03.2022).

[255]**Kaya,** s.37.

[256]2022 yılı için; bu harcın miktarı, Tarife'de 168,30 TL olarak belirlenmiştir.

[257]**HSK Teftiş Kurulu,** 2022 Yılı İdari Yargı Tavsiyeler Listesi, Ortak Tavsiyeler/IX/9, s.62 (www.hsk.gov.tr / s.e.t. 01.04.2022).

[258]Ancak adli yargıda, uygulama daha farklı bir şekilde gelişmiştir. Tıpkı idari yargıda olduğu gibi adli yargı uygulamasında da; kanun yollarına başvurulduğunda, maktu istinaf/temyiz başvuru harçları alınmaktadır. Ancak bu harçlara ilaveten; adli yargıda kanun yollarına başvurulması halinde (istinaf ya da temyiz fark etmeksizin), parayla ölçülemeyen davalar için maktu karar harcı, ölçülebilen davalar için ise nispi peşin harç alınmaktadır. İdari yargı uygulamasında; sadece temyiz kanun yoluna başvurulurken o da maktu esas üzerinden, bir maktu temyiz karar harcı yatırıldığından yukarıda bahsetmiştik. Tarife'nin (A)/III/2/b. fıkrasına istinaden alınan bu harç; adli yargı uygulamasında, sadece Yargıtay'da ilk derece mahkemesi sıfatıyla dava açılması halinde alınmaktadır. Adli yargıdaki uygulamaya; esasen, Yargıtay'ın 1965 tarihli bir

(sadece temyiz başvuruları için) ödenir. Vergi yargılamasında ise; kanun yoluna başvurulurken sadece başvurma harcı alınmakta olup, maktu veya *nispi* karar harcına istinaf/temyiz incelemesinin sonunda nihai kararla birlikte hükmedilmektedir. Görüldüğü üzere; vergi yargısında kanun yolu aşamaları için, duruma göre nispi harca hükmedilmesi de mümkün olabilmektedir.

'İtiraz başvuru harcı'; Tarife'deki açık düzenleme gereği[259], sadece idare mahkemelerinin vermiş olduğu yürütmenin durdurulması kararlarına karşı bölge idare mahkemelerine itiraz edilmesi üzerine alınmalıdır. Yoksa Danıştay'ın ilk derece mahkemesi olarak baktığı davalarda; yürütmenin durdurulması talebi hakkında bir karar verilmesi üzerine, idari ya da vergi dava daireleri kurullarına yapılacak itirazlarda bu harç alınmamalıdır. Ancak uygulamada, bu itirazlar dolayısıyla da 'itiraz başvuru harcı' alındığı görülmektedir[260]. Kanaatimizce böyle bir uygulama harçların kanuniliği ilkesine uygun değildir. Son olarak; Danıştay ile bölge idare mahkemelerinin *kanun yolu aşamasında* vermiş oldukları yürütmenin durdurulmasına ilişkin kararlara karşı ise itiraz yolu açık olmadığından dolayı (İYUK md. 52 ile itiraz yolu öngörülmediği için)[261]; bu durum da herhangi bir itiraz harcı da söz konusu olmamaktadır.

---

içtihadı birleştirme kararı yön vermiştir. İlgili içtihat için bkz. **Yargıtay İBK,** E:1965/1, K:1965/1, KT:10.05.1965. Söz konusu içtihada göre; maktu harca tabi olan ya da nispi harca tabi olmasına rağmen tamamen reddedilen davaların, temyize götürülmesi halinde, yine maktu harç alınacak ve bu harcın miktarı alt derece mahkemesinin kararında hükmettiği maktu karar harcı kadar olacaktır. Nispi harca tabi olan ve kısmen ya da tamamen kabulüne karar verilen davaların temyize götürülmesi halinde ise; nispi peşin harç alınacak ve bu harcın miktarı, temyiz (ya da istinaf) incelemesine konu edilen ilamda hükmedilen nispi karar ve ilam harcının dörtte biri (ya da yirmide biri) kadar olacaktır. Sonuç olarak; kanun yollarına başvurulması halinde alınması gereken peşin harç miktarı, alt derece mahkemesinin kararında hükmettiği karar ve ilam harcı üzerinden hesaplanacaktır. (Aslında böyle bir uygulama, HK'ya da uygun gözükmektedir. Zira Tarife'nin (A)/III/1/e. bendinde "yukarıdaki nispetler bölge adliye mahkemeleri, bölge idare mahkemeleri, Danıştay, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi ve Yargıtay'ın tasdik veya işin esasını hüküm altına aldığı kararları için de aynen uygulanır" ibaresi geçmektedir.) Kanun yolu incelemesi sonucunda alt derece mahkemesi kararının bozulması halinde, başvurucunun yatırmış olduğu peşin maktu ya da nispi harç kendisine iade edilmekte; kararın onanması durumunda ise, başvurucu aleyhine maktu/nispi karar harcına hükmedilmekte ve başlangıçta yatırılan peşin harçtan mahsup edilerek başvurandan tahsili yoluna gidilmektedir. Aynı açıklamalar; bugün istinaf kanun yolu açısından da (bu kanun yolunun kendine has özellikleri dikkate alınmak kaydıyla) geçerlidir. **Kaya,** s.37-51. **Rüzgaresen,** s.107-108.

[259]Tarife'nin (A)/IV/d. bendinde; "yürütmenin durdurulmasına ilişkin itirazlar dâhil olmak üzere bölge idare mahkemelerine yapılacak istinaf yolu başvurularında" ibaresi geçmektedir.

[260]Örneğin; Danıştay 13. Dairesi, ilk derece mahkemesi sıfatıyla verdiği bir kararda YD itiraz harcına hükmetmiştir. İlgili karar için bkz. **Danıştay 13. Dairesi,** E:2021/664, K:2021/3699, KT:08.11.2021 (UYAP Portal / s.e.t. 20.12.2021).

[261]**Candan** (2020), s.1255.

Aleyhine istinaf/temyiz kanun yoluna başvurulan taraf; süresinde istinaf/temyiz dilekçesi vermemiş olsa bile, kanun yoluna başvuru dilekçesinin kendisine tebliğ edilmesinden itibaren otuz gün içerisinde vereceği cevap dilekçesiyle (İYUK md. 48/3), kanun yollarına başvurabilir. Bu şekilde katılma yoluyla istinaf/temyiz kanun yoluna başvuran taraftan da, kanun yolu harçlarının tahsil edilmesi gerekir.[262] Yine HK md. 6/2'ye göre; davaya müdahil olan kimse, kanun yollarına başvurmak istediği takdirde, yanında katıldığı taraftan alınması gereken harca eşit miktarda bir harç ödemek zorundadır.[263] Bu arada; idari yargı uygulamasında, davaya müdahil olan kimselerin, tek başlarına kanun yoluna başvurabilip başvuramayacakları hususunun oldukça tartışmalı olduğunu belirtmeden geçmeyelim[264].

Davanın tarafları (eğer harçtan muaf değillerse[265]); kanun yolu başvurusunda bulunurken, gerekli harç ve giderlerin tamamını mahkeme veznesine yatırmak zorundadır. Aksi takdirde, izlenmesi gereken usuli prosedür İYUK md. 48/6 ile düzenlenmiştir. Her ne kadar mezkûr madde hükmü; İYUK'un 'temyiz dilekçesi' başlıklı 48. maddesi altında düzenlenmişse de, istinaf kanun yolu açısından da aynen uygulanacaktır. Zira istinaf, temyizin şekil ve usullerine tabi kılınmıştır (İYUK md. 45/2). Söz konusu düzenlemeye göre; gerekli harçların ödenmemesi ya da eksik ödenmesi durumunda, temyiz/istinaf başvurusuna konu kararı veren mahkemece, başvuruda bulunan tarafa yedi günlük bir süre verilir. Bu süre içerisinde harç miktarlarını yatırması gerektiği ve yatırmaması durumunda istinaftan/temyizden vazgeçmiş sayılacağı hususu, başvurana yazılı olarak bildirilir. Verilen yedi günlük süreye rağmen; gereken giderlerin yine de ödenmemesi halinde ise, kararın istinaf/temyiz edilmemiş sayılmasına karar verilir. Alt derece mahkemesi

[262] **Aldemir,** s.626. **Kaya,** s.44.

[263] **Kaya,** s.44. **Aldemir,** s.628.

[264] Doktrinde *Onar'a* göre fer' i müdahillerin kanun yoluna başvurabilmesi mümkündür. İlgili görüşün gerekçesi için bkz. **Onar** – Cilt III, s.1958-1960. Danıştay 13. Dairesi de; güncel tarihli bir kararında, davalı idare yanında yer alan fer' i müdahilin temyiz başvurusunu kabul etmiş ve bu başvuruyu esastan incelemiştir. İlgili karar için bkz. **Danıştay 13. Dairesi,** E:2020/691, K:2021/1980, KT:31.05.2021(UYAP Portal / s.e.t. 21.03.2022). Aynı yönde bir başka içtihat için bkz. **Konya BİM 4. İdari Dava Dairesi,** E:2021/354, K:2021/1445, KT:29.06.2021 (UYAP Portal / s.e.t. 10.09.2021). Ancak aksi yöndeki görüş uygulamada daha baskındır. Bu yönde içtihatlar için bkz. **Danıştay İDDK,** E:2018/3189, K:2018/4134, KT:15.10.2018 (UYAP Portal / s.e.t. 20.12.2021). **Danıştay 8. Dairesi,** E:2021/3307, K:2021/4042, KT:22.09.2021(UYAP Portal / s.e.t. 20.12.2021). **Danıştay 6. Dairesi,** E:2021/7764, K:2021/10021, KT:23.09.2021(UYAP Portal / s.e.t. 20.12.2021). **İstanbul BİM 5. İdari Dava Dairesi,** E:2021/2983, K:2021/2742, KT:11.11.2021 (UYAP Portal / s.e.t. 20.12.2021). **Adana BİM 2. İdari Dava Dairesi,** E:2021/739, K:2021/1852, KT:12.11.2021 (UYAP Portal / s.e.t. 20.12.2021). **Gaziantep BİM 2. İdari Dava Dairesi,** E:2021/1694, K:2021/1573, KT:18.11.2021 (UYAP Portal / s.e.t. 20.12.2021). **İstanbul BİM 6. İdari Dava Dairesi,** E:2021/1830, K:2021/2005, KT:16.11.2021 (UYAP Portal / s.e.t. 20.12.2021).

[265] **Aldemir,** s.628.

tarafından verilen bu ek kararlar aleyhine de, yedi gün içerisinde istinaf/temyiz yoluna başvurulabilir.

3.7. Suret Harçları

Suret harçları, Tarife'nin 'mahkeme harçları' kısmında düzenlenmemiştir. Yargı harçları üst başlığı altında yer alan 'diğer yargı harçları' kısmında düzenlenmiştir ve bu kısım bütün yargı harçları açısından müşterek hükümler içermektedir. Dolayısıyla bu kısımda yer alan tipik olayın gerçekleşmesi durumunda; her türlü yargı yerinde (gerek mahkemeler gerekse de icra-iflas dairelerinde), ilgili harçların alınması gerekmektedir. Diğer yargı harçları kısmında yer alan muhtelif düzenlemelerden, idari yargıyı sadece 'suret harçları' ilgilendirmektedir. Bu sebeple, tezimizde sadece suret harçları inceleme konusu yapılacaktır.

Suret harçları; öncelikle mahkemelerce verilen ilamların her sayfasının sureti üzerinden (tasdikli fotokopiler de dâhil olmak üzere) alınır[266].[267] İdari yargı mahkemelerince verilen kararların; mahkeme mührü ve başkanın imzasıyla tasdikli birer örneği, zaten taraflara yazı işleri müdürü tarafından tebliğ edilmektedir (İYUK md. 25, Yazı İşleri Yönetmeliği md. 75). Ve bu tebligatlardan herhangi bir harç alınmamaktadır. Ancak bu tebligatın dışında; taraflar idari yargı mahkemelerinden ilamların suretini ayrıca talep ederlerse, Tarife ile sayfa başına belirlenen miktarda maktu suret harcını ödemek zorunda kalırlar[268]. Harcın hesabında; her 20 satır bir sayfa ve her 50 harf bir satır olarak değerlendirilir, son sayfa ise 20 satırdan eksik olsa dahi bir sayfa sayılır (HK md. 135). Söz konusu ilam; vekille takip edilen davalarda vekile, aksi takdirde asile makbuz karşılığında verilir (Yazı İşleri Yönetmeliği md. 75).

Suret harçları; mahkeme tutanakları ve diğer evrakların her bir sayfasının suretleri üzerinden de (tasdikli fotokopiler dâhil olmak üzere) alınır[269].[270] Harcın hesabında, her 20 satır bir sayfa ve her 50 harf bir satır olarak değerlendirilir, son sayfa ise 20 satırdan eksik olsa dahi bir sayfa sayılır (HK md. 135). Avukatlık Kanunu md. 3/3'e göre; yargı organları ve diğer kamu kuruluşları, görevlerinin yerine getirilmesinde avukatlara yardımcı olmak

[266]Tarife'de; bu miktar, 2022 yılı için sayfa başına 4,20 TL olarak belirlenmiştir.
[267]**Kaplan,** s.575. **Candan** (2020), s.340. **Postacıoğlu / Altay,** s.940.
[268]**Rüzgaresen,** s.78.
[269]Tarife'de; bu miktar, 2022 yılı için sayfa başına 4,20 TL olarak belirlenmiştir.
[270]**Kaplan,** s.575. **Candan** (2020), s.340. **Postacıoğlu / Altay,** s.940.

zorundadırlar. Bu kurumlar; kanunlarındaki özel hükümler saklı kalmak üzere, avukatın gerek duyduğu bilgi ve belgeleri incelemesine sunmakla yükümlüdür. Ancak bu belgelerden örnek alınması vekâletname ibrazına bağlıdır. Yine aynı Kanun'un 46. maddesine göre; avukat veya stajyerler vekâletnameye gerek duymaksızın, dava dosyalarını inceleyebilme yetkisine sahiptirler. Bu inceleme isteğinin ilgililerce yerine getirilmesi zorunludur. Vekâletname ibraz etmeyen avukata ise dosyadaki belgelerin bir örneği verilemez. Yazı İşleri Yönetmeliği'nde de, Avukatlık Kanunu'na paralel düzenlemelere yer verilmiştir. Taraflar, dava dosyasını ancak zabıt kâtibinin gözetimi altında inceleyebilirler (Yazı İşleri Yönetmeliği md. 70/1). Avukatlar ve stajyerler; vekâletname ibraz etmeksizin, dava dosyalarını zabıt kâtibinin gözetiminde her zaman inceleyebilirler (md. 70/2). Davacı, davalı, müdahiller ve avukatları; dava dosyasındaki bütün tutanak ve belgelerin onaysız çıktısını harç ödemeden alabilirler. Ancak avukatların, belge örneği alabilmeleri için vekâletname ibraz etmeleri zorunludur. Onaylı örnekler ise mutlaka harcı alındıktan sonra ilgilisine verilebilir[271] (md. 70/4). İlgili suretler; yazı işleri müdürü tarafından aslına uygunluğu belirtilip, onaylanarak ilgilisine verilir (md. 93/6).

Son olarak; suret harcı, avukatların[272] tasdik ettiği vekâletname suretleri üzerinden de (tasdikli fotokopiler de dâhil olmak üzere) alınır.[273] Burada sayfa sayısının herhangi bir önemi yoktur ve Tarife ile belirlenen maktu suret harcı[274], vekâletnamenin tamamını kapsar niteliktedir. Avukatlar; usulüne uygun olarak düzenlenen ve kendilerine verilen vekâletnamelerin, örneğini çıkarıp aslına uygunluğunu imzası ile onaylayarak kullanabilme yetkisine sahiptirler. Avukatın çıkardığı bu örnekler, bütün yargı mercileri açısından resmi örnek hükmündedir (Avukatlık Kanunu md. 56/1). Eğer avukat; vekâletnamesinin onaylı örneğini değil de aslını mahkemeye ibraz etmişse, bu harcı ödemek zorunda değildir. Çünkü Tarife'de açıkça *'tasdik ettiği vekâletname'* ibaresi geçmektedir. Bu harç ödenmeden dava açılması durumunda; İYUK md. 6/4 hükmü doğrudan uygulanmaz. Bu

[271]Aksi yönde bir uygulama HSK Teftiş Kurulu tarafından eleştirilmiştir. **HSK Teftiş Kurulu,** 2022 Yılı İdari Yargı Tavsiyeler Listesi, Ortak Tavsiyeler/IX/10, s.62 (www.hsk.gov.tr / s.e.t. 01.04.2022).

[272]*"Avukat tarafından onaylanmış aslına uygun vekâletname örneği ile açılan davada, (1) sayılı Tarifede öngörülen vekâlet harcının tahsil edilmesi ve mahkemece davanın reddine karar verilmesi halinde söz konusu harcın yargılama giderleri arasında gösterilmek suretiyle davacı üzerinde bırakılması gerekmektedir. / İdare Mahkemesi kararında ise, davacı adına avukat tarafından dava açılmamasına rağmen, yargılama giderleri arasında vekâlet harcı gösterildiği görülmekle, yargılama giderleri yönünden istinafa konu kararın bu kısmının düzeltilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır."* **Ankara BİM 14. İdari Dava Dairesi,** E:2021/1402, K:2021/1531, KT:20.05.2021 (UYAP Portal / s.e.t. 15.12.2021).

[273]**Navdar / Aydemir / Ergün,** s.61. **Kaplan,** s.575. **Candan** (2020), s.340. **Postacıoğlu / Altay,** s.940. **HSK Teftiş Kurulu,** 2022 Yılı İdari Yargı Tavsiyeler Listesi, Ortak Tavsiyeler/IX/11, s.62 (www.hsk.gov.tr / s.e.t. 01.04.2022): *"Avukat tarafından onaylanmış vekâletname örneklerinden harç alınmadığı görülmüştür."*

[274]Tarife'de; bu miktar, 2022 yılı için 11,50 TL olarak belirlenmiştir.

harcın ödenmesi için takdiri bir süre tanınır. Buna rağmen; ödenmemesi halinde ise vekâletname geçersiz hale gelir ve sonrasında HMK md. 77'de öngörülen usulün izlenmesi gerekir. Son olarak; ödenmiş olan vekâlet suret harçları da yargılama gideri niteliğinde olduğu için, davanın sonunda haksız çıkan tarafa yükletilmesi iktiza eder[275].

Suret harçları başlığı içerisinde; son olarak, avukatlardan tahsili gereken vekâlet pulu bedellerinden de bahsetmemiz gerekmektedir. Zira Avukatlık Kanunu uyarınca; avukatların herhangi bir kamu kurumuna (dolayısıyla yargı mercilerine de) vekâletname ibraz etmeleri halinde, bu vekâletnamelerine vekâlet pulu yapıştırmaları zorunludur. Aksi takdirde; ilgili merciler pulu yapıştırılmamış vekâletname örneklerini kabul edemezler (Avukatlık Kanunu md. 27/3). Uygulamada bu pullara 'baro pulu' adı da verilmektedir. Çünkü vekâlet pulları, Türkiye Barolar Birliği tarafından bastırılmaktadır. Baro pulunun değeri; her yıl Tarife'de öngörülen vekâletname örneklerine ilişkin harç bedelinin (vekâlet suret harcı bedelinin) yüzde 50 fazlası kadardır. Her yıl yenilenen bu bedele; ayrıca yüzde beş oranında ilave bir artırım daha yapılır ve nihai baro pulu bedeli ortaya çıkmış olur (md. 27/2).[276] Türkiye Barolar Birliği hesabında toplanan vekâlet pulu bedelleri, avukat stajyerlerine kredi verilmesi ve avukat stajyerlerinin genel sağlık sigortası primlerinin ödenmesinde kullanılmaktadır.

Peki, yargı mercilerine ibraz edilen vekâletnamelerde, baro pulunun bulunmadığı durumlarda ne yapılması gerekecektir? Bu husus, Avukatlık Kanunu'nun 27. maddesinin 3. fıkrasında düzenlenmiştir. Söz konusu düzenlemeye göre; mahkemeler öncelikle ilgilisine on günlük süre vererek, vekâlet pulu eksikliğinin tamamlanmasını istemelidirler. Yine de bu eksikliğin giderilmemesi halinde, avukatın vekâletnamesi işleme

[275] *"Dava dosyasının incelenmesinden; davalı idarenin 10.05.2019 tarihinde davaya cevap dilekçesi ile birlikte 6,40 TL vekâlet suret harcı ödediği, yukarıda yer alan mevzuat hükümleri kapsamında yargılama giderlerine dâhil olan vekâlet suret harcının, aleyhine hüküm verilen davacı taraftan alınmasına karar verilmesi gerekirken bu konuda hüküm kurulmadığı, verilen mahkeme kararında bu yönüyle hukuki isabet bulunmadığı görülmektedir."* **Ankara BİM 7. İdari Dava Dairesi,** E:2020/831, K:2020/1171, KT:21.10.2020 (UYAP Portal / s.e.t. 15.12.2021). *"Avukat tarafından onaylanmış aslına uygun vekâletname örneği ile açılan davada, (1) sayılı Tarifede öngörülen vekâlet harcının tahsil edilmesi ve mahkemece davanın reddine karar verilmesi halinde söz konusu harcın yargılama giderleri arasında gösterilmek suretiyle davacı üzerinde bırakılması gerekmektedir. / İdare Mahkemesi kararında ise, davacı adına avukat tarafından onaylanmış aslına uygun vekâletname örneği ile dava açılmasına rağmen, yargılama giderleri arasında vekâlet harcı gösterilmediği görülmekle, yargılama giderleri yönünden eksik hüküm kurulması sebebiyle istinafa konu kararın bu kısmının düzeltilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.* **Ankara BİM 13. İdari Dava Dairesi,** E:2020/4223, K:2021/13963, KT:26.10.2021 (UYAP Portal / s.e.t. 15.12.2021).

[276] 2022 yılı için bu bedel 18,15 TL'dir.

konulmamalıdır.[277] Vekâletnamesi işleme konulmadan; avukatın dava açabilmesi ya da açılmış bulunan bir davayı takip edebilmesi mümkün olamayacağına göre, artık HMK md. 77'de öngörülen vekâletnamesiz dava açılması ve işlem yapılmasına ilişkin usulün uygulanması gerekmektedir.

Belirtmemiz gerekir ki; vekâlet pulu bedelleri, HMK md. 323'te yargılama giderlerinin kapsamı içerisinde sayılmamıştır. Bu sebeple; vekâlet pulu bedelleri, yargılama giderleri içerisine dâhil edilerek dava sonucunda haksız çıkan tarafa yükletilemez.[278] Avukatın vekilliğini yaptığı taraf; davayı kazansa dahi, bu bedel yine de avukatın üzerinde kalmaya devam eder. Ayrıca avukatlar; dava açarken müvekkilleri adına adli yardım talebinde bulunmuş olsalar ya da avukatın vekilliğini yaptığı taraf harçtan muaf olsa dahi, avukatın usulüne uygun dava açmış sayılabilmesi için vekâletnamesinde baro pulunun mevcut olması gerekir. Zira baro pulu bedelinin mükellefi daima avukatlardır ve adli yardım talepleri ya da harçlardan muafiyet hükümleri avukatları kapsamaz.

3.8. Yargılama Harçlarından İstisna ve Muafiyetler

Yargılama harçlarından yükümlülüğün söz konusu olabilmesi için, harcın konusunu oluşturan işlemlerin harçtan müstesna sayılan işlemlerden olmaması ve harç yükümlüsünün yargılama harçlarından muaf tutulmamış olması gerekmektedir. O halde; istisna ya da muafiyetin söz konusu olduğu durumlarda, ilgili kişilerden ya da ilgili işlemlerden harç alınabilmesi artık mümkün olmayacaktır[279]. HK'nın 13. ve 14. maddeleri incelendiğinde, harçtan muafiyet ve istisna kavramlarının birbirlerinden farklı anlamlar taşıdığı görülmektedir. İstisna; esasen harca tabi olması gereken bir konunun, kanunun açık hükmüyle böyle bir yükümlülüğün dışında bırakılmasıdır[280]. Harçlardan istisna edilen işlemlerde harç mükellefiyeti hiçbir zaman doğmamaktadır. Çünkü bir harçtan istisna sayılmak, harcın konusunu oluşturan iş ve işlemlerle ilgilidir ve bu işlemleri gerçekleştiren her kim olursa olsun söz konusu ayrıcalıklardan yararlanmaktadır[281]. Harçtan muafiyet ise, aslında harcın yükümlüsü olması gereken birtakım kişilerin, bu yükümlülüklerden bağışık

[277]Mahkemelerin; kendilerine ibraz edilen vekâletnamelerde, baro pulu tahsilatlarını takip etmeleri zorunludur. **HSK Teftiş Kurulu,** 2022 Yılı İdari Yargı Tavsiyeler Listesi, Ortak Tavsiyeler/IX/39, s.68 (www.hsk.gov.tr / s.e.t. 01.04.2022): *"Vekil eliyle açılan davalarda, dilekçe ekinde sunulan vekâletname veya yetki belgelerinde vekâlet pulu bulunmadığı belirlenmiştir."*

[278]**Aldemir,** s.398.

[279]**Pınar,** s.141-142.

[280]**Rüzgaresen,** s.236.

[281]**Rüzgaresen,** s.236.

tutulması anlamına gelmektedir[282]. Muafiyet, harcın konusunu oluşturan işlemlerle ilgili değildir. Daha ziyade kişi ve kurumların kendisiyle ilgilidir. Bu sebeple; sadece bazı kişi ve kurumlara tanınan muafiyetler, harç yükümlüsü oldukları anda sadece o kişi ve kurumlara uygulanır. Yoksa o işlemi gerçekleştiren diğer kişiler, harç ödemeye devam ederler.[283] Devlet bazen; ekonomik ve sosyal gerekçelerle, aslında tahsile yetkili olduğu harçlardan bazı kişi veya işlemleri bağışık tutma yoluna gidebilmektedir.[284] Bizim hukukumuzda yargılama harçlarından muafiyet ya da istisna hükümleri geniş bir şekilde düzenlenmesine rağmen, genel olarak bütün yargılama giderlerinden muafiyet -adli yardım kurumu dışında- mümkün değildir[285].

Yargı harçlarından müstesna işlemler; HK md. 13'te ayrı bentler halinde düzenlenmiştir. Bu bentlerden sadece a, b, h ve j bentlerinde sayılanlar, idari yargıyı ilgilendirmektedir. Yine aynı konuya ilişkin HK md. 123'te de bir düzenleme mevcuttur. Kanun'da sınırlı sayıda ve teker teker sayılan istisna kabilindeki bu işlemlerin, genişletme yoluyla artırılabilmesi ve yeni istisna konularının oluşturulması mümkün değildir. Dolayısıyla idari yargıda sadece aşağıda sayılan işlemler, yargılama harçlarından istisna tutulmuştur:

- Değeri 50 Türk lirasını geçmeyen tam yargı davaları[286] (HK md. 13/a),
- Hâkimin reddi talebinin kabulü ve hâkimin istinkâfına (çekinmesine) ilişkin kararlar (HK md. 13/b),
- Yetkili makamların isteyecekleri ilam ve sair evrak suretleri (HK md. 13/h),
- Genel bütçeye dâhil idari kuruluşların, bu Kanun'un (1) ve (3) sayılı tarifelerine giren bütün işlemleri (HK md. 13/j)[287],
- Özel kanunlarla harçtan istisna edilen işlemler (HK md. 123/1).

[282]**Rüzgaresen,** s.232.
[283]**Aldemir,** s.510.
[284]**Pınar,** s.141.
[285]**Rüzgaresen,** s.238.
[286]Yasa ile belirlenen bu miktar; dava sonunda hükme bağlanan miktar değil, dava konusu edilen miktardır. Bu sebeple; 50 liradan fazla bir meblağ üzerinden açılan tam yargı davaları, her türlü harca tabi olacaktır. Aynı doğrultuda bkz. **Kuru,** s.5320. Fakat Yasa ile belirlenen bu 50 liralık istisna tutarı, günümüz koşullarında artık değerini yitirmiş bulunmaktadır. Çünkü enflasyonun artması ve paranın değerinin düşmesi ile birlikte, artık bu hükmün uygulanma kabiliyeti kalmamıştır. **Aldemir,** s.552-553. **Yılmaz** (2012), s.1388.
[287]Her ne kadar; 13. maddenin j bendi, harçtan müstesna tutulan işlemler başlığını taşıyor olsa da, aslında ilgili kuruluşların yargı harçlarından muaf sayılan kurumlar olarak algılanması gerektiği hakkında bkz. **Pınar,** s.144.

Yargılama harçlarından muaf tutulan kişiler ise HK'nın 14, 123 ve 124. maddelerinde belirlenmiştir. Bu düzenlemelere göre, aşağıda sayılan kişiler yargı harçlarından muaf kılınmıştır:

- Erler ile ihtiyaçları devlet tarafından üstlenilen ve temin edilen onbaşı ile çavuşlar[288] (HK md. 14),
- Özel kanunlarla harçtan muaf tutulan kişiler (HK md. 123/1),
- Karşılıklılık koşuluyla, yabancı devletlerin Türkiye'de bulunan elçi, maslahatgüzar ve konsolosları ile elçilik ve konsolosluklarına mensup olan ve o devletin uyrukluğunda bulunan memurları ile ülkemizde resmi bir göreve memur edilenlerin bu sıfatlarından dolayı yapacakları (yargısal) harca mevzu işlemler (HK md. 124),

Belirtmemiz gerekir ki; yargısal harçlardan muafiyete ilişkin bu hükümler, keşif harçları bakımından uygulanmaz[289] (HK md. 123/13). Bu sebeple, özel bir kanun hükmüyle her türlü yargılama harcından muaf tutulan bir idare, söz gelimi Sosyal Güvenlik Kurumu, idari yargıda dava açtığında; başvurma harcı, karar harcı, kanun yolu harçları gibi yargısal harçlardan muaf olmasına rağmen, keşif harcından yine de sorumlu olmaya devam edecektir.

[288]Harçlardan muafiyet; adı geçen kimselerin, bu hizmetlerinin devamı süresince mümkün olabilecektir. Ayrıca Kanun; sadece erler, onbaşılar ve çavuşları muafiyet kapsamında gördüğü için, subay ve astsubayların ilgili muafiyet hükümlerinden yararlanması imkân dâhilinde değildir. **Pınar,** s.143. **Rüzgaresen,** s.233.

[289]Ancak HK md. 123/13'te; bu maddede (yani md. 123'te) veya diğer kanunlarda yer alan harçtan muafiyete ilişkin hükümlerin, keşif harcı bakımından uygulanmayacağı öngörülmüştür. Dolayısıyla HK md. 13'te düzenlenen genel bütçeli idarelere ilişkin muafiyetler, HK md. 14'te düzenlenen erler, çavuşlar ve onbaşılarına ilişkin muafiyetler ile HK md. 124'te düzenlenen diplomatlara ilişkin muafiyetler keşif harçları için de uygulama alanı bulacaktır. Çünkü bu muafiyet hükümleri, HK md. 123 ile ya da özel kanunlarla getirilmiş değildir. Bizzat HK'nın 123. maddesi dışındaki diğer maddeleri (md. 13, 14, 124) vasıtasıyla getirilmiştir. Bu sebeple; genel bütçe içerisinde yer alan bir idare, dava açtığında keşif harcından da muaf sayılacaktır. Ancak Sosyal Güvenlik Kurumu, açtığı davalar dolayısıyla keşif harcından (diğer bütün yargısal harçlardan muaf olmasına rağmen) muaf olmayacaktır. Çünkü Sosyal Güvenlik Kurumu'na; yargılama harçlarından muafiyeti, bizatihi HK değil, kendi kuruluş kanunu (özel kanun) sağlamıştır. **HSK Teftiş Kurulu,** 2021 Yılı İdari Yargı Tavsiyeler Listesi, Ortak Tavsiyeler/IX/7, s.51 (www.hsk.gov.tr / s.e.t. 26.05.2021).

3.8.1. Yargılama Harçlarından Muaf Olan Kişi Kurum ve Kuruluşlar

Anayasa'nın 73. maddesinin 3. fıkrasına göre; vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümlülükler ancak kanunla konulur, değiştirilir ve kaldırılırlar. Harçların kanuniliği ilkesini düzenleyen bu madde, harçlardan muafiyet ve istisnalar açısından da aynen geçerlidir. O zaman; devlet tarafından tahsil edilen harçlar dolayısıyla muafiyetten bahsedebilmemiz için, bu konuda açık bir yasa hükmüne ihtiyacımız vardır. Bu kanun; genel nitelikteki 492 sayılı HK olabileceği gibi, herhangi başka bir özel kanun da olabilir. Mesela kamu kurumlarının kuruluş, teşkilat ve görevlerini düzenleyen özel kanunlarda, o kuruluşun yargı harçlarından muaf tutulduğu veya yaptığı bazı işlemlerin yargı harçlarından istisna sayıldığı öngörülebilir. Ancak ilgili kanun maddesi ile idarelerin *yargılama harçlarından* muaf ya da istisna tutulduğunun açık ve net bir şekilde gösterilmesi iktiza eder. Çünkü yargı harçlarından istisna ya da muafiyetten söz edebilmemiz için; bu durumu öngören mezkûr düzenlemenin, hiçbir şüpheye yer vermeyecek şekilde açık olması gerekir.[290]

HK'nın 13. maddesinin j bendi gereği; genel bütçeye dâhil idareler, açacakları davalar ve mahkemelerde yapacakları diğer işlemler dolayısıyla yargılama harçlarından muaftır. O halde; bu idareler dışında kalan idarelerin, özel bir kanun hükmüyle muafiyet kapsamına sokulmadıkları müddetçe, yargılama harçlarından muafiyetleri söz konusu olmayacaktır[291]. Hangi idarelerin genel bütçeye dâhil oldukları, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na bakılarak tespit edilebilir. Bu Kanun'a bağlı (I) sayılı cetvelde, ilgili kurumlar teker teker sayılmıştır. Bu cetvelde yer alan idareler[292]; zaman zaman listeden çıkartılabildiği için, sürekli olarak bu cetvelin kontrol edilerek yargısal işlemlerin yapılması gerekmektedir. Genel bütçe içerisinde yer almadığı halde; kendi kuruluş kanunları gereğince, yargılama harçlarından muaf tutulan idareler aşağıdaki gibidir:

[290]**Ruhi, Canan / Ruhi, Ahmet Cemal** (2018) Uygulamada Yargı ve İcra Harçları, Birinci Bası, Ankara, Seçkin Yayıncılık, s.124. **Aldemir,** s.509-516. **Pınar,** s.82.
[291]**Pınar,** s.145.
[292]Her ne kadar; bu liste içerisinde yer almasalar da, genel bütçe içerisinde yer aldıkları için, valilikler ve kaymakamlıklar da yargılama harçlarından muaftır.

- Üniversiteler ve ileri teknoloji enstitüleri; 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 56. maddesi gereği, yargılama harçlarından muaftır.[293] Aynı Kanun'un ek 7. maddesi delaletiyle, vakıflar tarafından kurulan üniversiteler de yargı harçlarından muaf hale getirilmiştir.[294]
- 6001 sayılı Karayolları Genel Müdürlüğünün Hizmetleri Hakkında Kanun'un 12. maddesi gereğince, Karayolları Genel Müdürlüğü yargı harçlarından muaftır.[295]
- TÜBİTAK; 278 sayılı Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu ile İlgili Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun'un 14. maddesi gereği, yargılama harçlarından muaftır.[296]
- 320 sayılı Milli Piyango Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 53. maddesi uyarınca, Milli Piyango Genel Müdürlüğü her türlü yargı harcından muaftır.[297]
- Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü, 6200 sayılı Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki Kanun'un 49. maddesi uyarınca yargı harçlarından muaftır.[298]
- Orman Genel Müdürlüğü, 3234 sayılı Orman Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevler Hakkındaki Kanun Hükmündeki Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkındaki Kanunun 33. maddesinde göre yargılama harçlarından muaftır.[299]

---

[293]**Berberoğlu Yenipınar, Filiz** (2018) Harçlar Yargılama - Adli Yardım (Hukuk Mahkemeleri), 1. Baskı, İstanbul, Legal Yayıncılık, s. 162. **Karmış, Enver** (2017) Açıklama ve Yargı Kararlarıyla Harçlar, 1. Bası, Ankara, Seçkin Yayıncılık, s.77-78. **Yıldıztekin / Kunduracı / Kundak,** s.162. **2547 sayılı kanun md. 56/b:** "Üniversiteler ve yüksek teknoloji enstitüleri genel bütçeye dâhil kamu kurum ve kuruluşlarına tanınan mali muafiyetler, istisnalar ve diğer mali kolaylıklardan aynen yararlanırlar."

[294]**2547 sayılı Kanun Ek madde 7:** "Vakıflarca kurulacak yükseköğretim kurumları, bu Kanunun 56 ncı maddesinde yer alan mali kolaylıklardan, muafiyetlerden ve istisnalardan aynen istifade ederler ve bunlar emlak vergisinden muaf tutulurlar."

[295]**Karmış,** s.81-82. **Ruhi / Ruhi,** s.128. **Aldemir,** s.551-552. **Kuru / Aydın,** s.598. **Postacıoğlu / Altay,** s.944. **Yıldıztekin / Kunduracı / Kundak,** s.164. **6001 sayılı Kanun md. 12/2:** "Genel Müdürlük; mevzuat kapsamındaki görevleri dolayısıyla yapacağı işlemler yönünden, katma değer vergisi ve özel tüketim vergisi hariç, her türlü vergi, resim, harç ve paydan, tapu ve kadastro işlemlerinden kaynaklanan her türlü döner sermaye ücretinden muaftır. Ancak, yargı harçlarının Genel Müdürlüğün haklılığı nispetinde karşı taraftan tahsiline ilgili merciince karar verilir."

[296]**278 sayılı Kanun md. 14/1-c:** "Kurum; taraf olduğu dava, icra ve benzeri takiplerde 2.7.1964 tarihli ve 492 sayılı Harçlar Kanununda sayılan yargı harçlarından, muaftır."

[297]**Aldemir,** s.550. **320 sayılı KHK md. 53:** "İdarenin hasılatı ile bilet, kupon, ilanları, resmi dairelerle olan muhaberatı, tertiplediği bilumum oyunları ile yaptığı çekilişlerde kazananların ikramiye ve amortileri her türlü vergi, resim ve harçtan muaftır. İdarenin taraf olduğu işlemlerden noter ve yargı harçları alınmaz."

[298]**Ruhi / Ruhi,** s.129. **Arslan / Yılmaz/ Taşpınar Ayvaz / Hanağası,** s.728. **Kuru / Arslan / Yılmaz,** s.697. **Pekcanıtez / Atalay / Özekes** (2015), s.598. **6200 sayılı Kanun md. 49/1:** "Genel Müdürlük, 2/7/1964 tarihli ve 492 sayılı Harçlar Kanununa göre alınan harçlardan, bu Kanunda belirtilen görevleri kapsamında düzenlenen kâğıtlar sebebiyle damga vergisinden ve tapu ve kadastro işlemlerinden kaynaklanan döner sermaye hizmet bedellerinden muaftır."

- 5502 sayılı Sosyal Güvenlik Kurumuna İlişkin Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun'un 36. maddesi uyarınca, Sosyal Güvenlik Kurumu her türlü yargı harcından muaftır.[300]
- Türkiye İş Kurumu, 4904 sayılı Türkiye İş Kurumu Kanunu'nun 23. maddesi uyarınca yargılama harçlarından muaftır.[301]
- İdari yargı ya da adli yargı adalet komisyonları, HK md. 13/j uyarınca (genel bütçe içerisinde yer aldıkları için) yargılama harçlarından muaftır.[302]
- Uyuşmazlık Mahkemesi'nde karara bağlanacak işler, 2247 sayılı Uyuşmazlık Mahkemesinin Kuruluş ve İşleyişi Hakkında Kanun'un 34. maddesi uyarınca yargılama harçlarından bağışık tutulmuştur.[303]
- Anayasa Mahkemesi'ne açılacak olan her türlü dava, 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 64. maddesi uyarınca harçtan müstesna kılınmıştır.[304] Ancak bireysel başvurular harca tabidir.[305]
- Adli yardımdan yararlanan kişiler; HMK md. 335 hükmü uyarınca, tüm yargılama giderlerinden -doğal olarak yargılama harçlarından da- geçici olarak muaf sayılmışlardır.[306]

---

[299]**Ruhi / Ruhi,** s.131. **3234 sayılı Kanun md. 33/2:** "Genel Müdürlük, 2/7/1964 tarihli ve 492 sayılı Harçlar Kanununa göre alınan harçlardan, bu Kanunda belirtilen görevleri kapsamında düzenlenen kâğıtlar sebebiyle damga vergisinden ve tapu ve kadastro işlemlerinden kaynaklanan döner sermaye hizmet bedellerinden muaftır."

[300]**Ruhi / Ruhi,** s.132. **Aldemir,** s.543-545. **Kuru / Aydın,** s.598. **Postacıoğlu / Altay,** s.944. **5502 sayılı Kanun md. 36/1:** "Kurum, faaliyetleri dolayısıyla yapılan işlemler yönünden ilgili kanunlarında yer almamış olsa dahi 2/7/1964 tarihli ve 492 sayılı Harçlar Kanununa göre alınan harçlardan, elektrik ve havagazı tüketim vergisi ve yangın sigortası vergisi hariç olmak üzere 26/5/1981 tarihli ve 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu gereğince alınan vergi, harç, katılma payı ile tasdik ücretlerinden, düzenleyeceği kağıtlar nedeniyle damga vergisinden, sahip olduğu taşınmazlar dolayısıyla emlak vergisinden, satın alınan ve satılan taşınmazlar ile ilgili olarak tapu ve kadastro döner sermaye bedellerinden ve her türlü dava ve icra işlemlerinde teminat yatırma mükellefiyetinden muaftır."

[301]**4904 sayılı Kanun md. 23/b:** "Kurum tarafından açılan ve Kurumun taraf olduğu davalar ve icra kovuşturmaları ile ilânlar, İlgili kanunlarda Kurumun adı veya kuruluş kanununda yazılı olmasa dahi her türlü vergi, resim ve harç ile belediyelerde yürütülecek her türlü hizmet karşılığından alınan ücretler ve Kurumun doğrudan doğruya hizmetlerinden yararlanmadığı fon ve kuruluşlara katkı paylarından muaftır. Diğer kanunlarda yer alan bütün muafiyet ve istisnalar saklıdır."

[302]**Aldemir,** s.527.

[303]**Kaya,** s.78. **Aldemir,** s.553. **2247 sayılı Kanun md. 34:** "Uyuşmazlık Mahkemesinde karar bağlanacak işler için verilecek dilekçeler, layihalar, yazılar veya belgelerden, mahkemenin işlemlerinden, kararlarından veya mahkemece yahut mahkemeden istenilecek belge veya karar örneklerinden herhangi bir vergi veya harç alınmaz."

[304]**Aldemir,** s.554. **6216 sayılı Kanun md. 64:** "Mahkemeye yapılacak bireysel başvurular dışındaki başvurular, alınacak kararlar ve bunlarla ilgili yapılacak işlemler harca tabi değildir."

[305]Tarife'nin (A)/I/4. fıkrası gereği; AYM'ye yapılan bireysel başvurularda başvurma harcı alınır. Bu miktar; 2022 yılı için 664,10 TL olarak belirlenmiştir.

3.8.2. Yargılama Harçlarından Muaf Olmayan Kurum ve Kuruluşlar

Herhangi bir kanun hükmüyle, kişi ya da kurumlar çeşitli vergi ve harçlardan bağışık tutulmuş olabilir. Ancak bu durum; o kişi ya da kurumların, yargı harçlarından da muaf veya istisna olduğu anlamına gelmez. Böyle bir uygulama, harçların kanuniliği ve belirliliği ilkesinin doğal bir sonucudur. Mesela, 2560 sayılı Kanun'un 21/a bendinde; "İSKİ'nin görevleri için kullandığı taşınmaz malları, tesisleri, işlemleri ve faaliyetleri her türlü vergi resim ve harçtan muaftır" ifadesi geçmektedir. Fakat bu düzenleme, tek başına İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi'ni (İSKİ'yi) yargılama harçlarından bağışık hale getirmez. Çünkü resmi kurumların; *yargılama harçlarından* bağışık tutulabilmesi, özel kanunlarında yargılama harçlarından muaf tutulduğunun açık ve net bir şekilde gösterilmesine bağlıdır. Oysa az önce bahsettiğimiz Kanun maddesinde; *'her türlü harçtan muaftır'* şeklinde genel ve yuvarlak bir ibare mevcuttur ve bu ibare tek başına yargısal harçlardan muafiyeti kapsamamaktadır. Aksine bir uygulama (yani yargılama harçlarından bağışıklığın geniş olarak yorumlanması), devleti önemli bir gelir kaynağından yoksun bırakacak ve kanun koyucunun amacına aykırı sakıncalı neticeler doğuracaktır. Zira yargı harçları; kamu alacaklarından olduğu için, re' sen hesaplanıp alınması gereken ve kamu düzenini ilgilendiren mali yükümlülüklerdir.[307] Dolayısıyla az önce yaptığımız açıklamalar, hangi idarelerin harçlardan muaf sayılamayacağının açıklanmasını da zorunlu kılmaktadır.

---

[306]**Kuru / Aydın,** s.598. **HMK md. 335/1-a:** Adli yardım kararı, yapılacak tüm yargılama ve takip giderlerinden geçici olarak muafiyet sağlar.

[307]**Ruhi / Ruhi,** s.124. **Aldemir,** s.510. **Pınar,** s.82. **Rüzgaresen,** s.69. *"Harçlar Kanununun yukarıda metnine yer verilen hükmünden, 1 sayılı tarifede yer alan yargı harcı muafiyetinin genel bütçeye dâhil idarelere tanındığı anlaşılmakta olup, genel bütçe kapsamındaki kamu idareleri arasında sayılmayan davalı idarenin yargı harcı muafiyetinden faydalanamayacağı anlaşılmaktadır. / Öte yandan; 2560 sayılı İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun'un 21. maddesinde, 'İSKİ'nin görevleri için kullandığı taşınmaz malları, tesisleri, işlemleri ve faaliyetleri her türlü vergi, resim ve harçtan muaftır' düzenlemesine yer verilmiş ve Ek 5. maddesi ile 'Bu kanun diğer büyükşehir belediyelerinde de uygulanır' hükmü getirilmiş ise de bu maddede belirtilen muafiyetin yargı harçlarını kapsamadığı açıktır. / Dosyanın incelenmesinden; davalı idare tarafından temyiz dilekçesi verilirken temyiz harçlarının ödenmediği anlaşılmaktadır. / Bu durumda, temyiz isteminin incelenebilmesi için gerekli harçların yukarıda yer verilen yasal düzenleme uyarınca idare mahkemesince tamamlattırılması gerekmektedir."* **Danıştay 11. Dairesi,** E:2017/1542, K:2017/4523, KT:25.05.2017 (UYAP Portal / s.e.t. 15.12.2021). Aynı yönde bkz. **Danıştay 11. Dairesi,** E:2017/1266, K:2017/3304, KT:03.04.2017 (UYAP Portal / s.e.t. 15.12.2021). **Gaziantep BİM 1. İdari Dava Dairesi,** E:2021/898, K:2021/361, KT:25.05.2021 (UYAP Portal / s.e.t. 15.12.2021). Aksi yönde bkz. *"Davacının 2560 sayılı Kuruluş ve Görevleri Hakkındaki Kanunu'nda belirtilen faaliyet konuları dışında işlem ya da eylemde bulunmasının mümkün olmadığı, kurumun açtığı davaların da bu meyanda görev alanı içindeki faaliyetlerinden kaynaklandığı ve söz konusu Kanun uyarınca faaliyetlerinin her türlü vergi, resim ve harçtan muaf olduğu açık olduğundan, 492 sayılı Harçlar Kanunu'nun 123. maddesinin son fıkrası gereğince 2560 sayılı Kanunda yer alan muafiyete ilişkin düzenlemenin yargı harçları bakımından uygulanması gerekmektedir. / Buna göre, davacı tarafından peşin yatırılan 348,50 TL harcın istemi halinde kendisine iadesi gerektiğinden mahkeme kararının yargılama giderlerine ilişkin kısmının düzeltilmesi gerekmektedir."* **İstanbul BİM 6. İdari Dava Dairesi,** E:2021/1615, K:2021/1506, KT:21.09.2021 (UYAP Portal / s.e.t. 15.12.2021).

Buradan hareketle; kendi kuruluş kanunlarında özel hüküm bulunmaması yahut ilgili hükümlerde genel ve yuvarlak ibarelerin mevcut olması sebebiyle, yargılama harçlarından muaf olduğu kabul edilmeyen idareleri şu şekilde sıralamak mümkündür:

- İl Özel İdareleri'ne; gerek HK gerekse de 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu ile yargı harçlarından muafiyet tanınmamış olduğu için, İl Özel İdareleri yargılama harçlarından muaf değildir.[308]
- Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne ilişkin 5737 sayılı Vakıflar Kanunu'nun 77. maddesindeki muafiyet hükümleri yargılama harçlarını kapsamaz.[309]
- Belediyeler ve Büyükşehir Belediyeleri; 5018 sayılı Kanun'a göre genel bütçeli idareler arasında sayılmadığı ve 5393 sayılı Belediye Kanunu ile 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu hükümlerinde de harçtan muaf kılındıklarına ilişkin bir düzenleme yer almadığı için, yargılama harçlarından muaf sayılmazlar.[310]
- Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu, Enerji Piyasası Düzenleme Kurulu, Kamu İhale Kurumu, Radyo ve Televizyon Üst Kurulu, Rekabet Kurumu ve Sermaye Piyasası Kurulu gibi düzenleyici ve denetleyici kurumlar; kuruluş kanunlarında açıkça yargı harçlarından muaf tutulmadıkları için, yargılama harçlarından muaf kabul edilmezler.[311]
- Büyükşehir Belediye Başkanlıkları Su ve Kanalizasyon İdareleri; tacir sıfatını haiz olup, yargılama harçlarından muafiyetleri söz konusu değildir.[312] Zira 2560 sayılı İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanunu'nun 21. maddesinde geçen *'her türlü'* ibaresi, yargılama harçlarından muaf sayılmalarına engel teşkil etmektedir.[313] (Aynı Kanun'un ek 5. maddesinde; bu Kanun'un, diğer büyük şehir belediyeleri su ve kanalizasyon idareleri için de uygulanacağı belirtilmiştir.[314])

---

[308]**Ruhi / Ruhi,** s.129. **Aldemir,** s.538.

[309]**Aldemir,** s.539. **Ruhi / Ruhi,** s.130. **5737 sayılı Vakıflar Kanunu md. 77/1:** "Genel Müdürlüğe ve mazbut vakıflara ait taşınmazlar Devlet malı imtiyazından yararlanır, haczedilemez, rehnedilemezler. Tüm iş ve işlemleri, her türlü vergi, resim, harç ve katılım payından istisnadır."

[310]**Karmış,** s.81. **Ruhi / Ruhi,** s.131. **Aldemir,** s.532.

[311]**Ruhi / Ruhi,** s.139-142.

[312]**Aldemir,** s.541.

[313]**Ruhi / Ruhi,** s.131. **2560 sayılı Kanun md. 21/a:** "İSKİ'nin görevleri için kullandığı taşınmaz malları, tesisleri, işlemleri ve faaliyetleri her türlü vergi resim ve harçtan muaftır."

[314]**2560 sayılı Kanun ek madde 5:** "Bu Kanun diğer büyükşehir belediyelerinde de uygulanır."

- Organize Sanayi Bölgesi tüzel kişiliği, 4562 sayılı Organize Sanayi Bölgeleri Kanunu'nun 21. maddesi gereği yargılama harçlarından muaf değildir. Zira Kanun maddesinde geçen 'her türlü' ibaresi, yargı harçlarını kapsamına almamaktadır.[315]
- İktisadi Devlet Teşekkülleri ve Kamu İktisadi Kuruluşları; yargılama harçlarından muaf değillerdir.[316] İktisadi Devlet Teşekkülleri ve Kamu İktisadi Kuruluşları ile bağlı bulundukları bakanlıklar, bunların müesseseleri ve bağlı ortaklıkları; 233 sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'ye ekli listede gösterilmişlerdir.
- HK md. 13/j bendi; sadece genel bütçeye dâhil idareleri yargılama harçlarından muaf tuttuğu için, genel bütçeye dâhil idarelerin dışında kalan ve 5018 sayılı Kanun'a ekli (II), (III), (IV) sayılı cetvellerde yer alan özel bütçeli idareler, düzenleyici ve denetleyici kurumlar ile sosyal güvenlik kurumları, kuruluş kanunlarında aksine bir hüküm bulunması hariç olmak üzere, yargılama harçlarından muaf sayılmazlar[317].

3.9. Vergi Yargılamasında Harçlar

Buraya kadar her bir harç türü açısından yaptığımız açıklamalar; HK'nın birinci kısmı ve (1) sayılı Tarifesi uyarınca, idare mahkemelerinde açılan iptal ve tam yargı davaları dolayısıyla mevzubahis olan yargılama harçlarına ilişkindi. Buradan sonra ise; HK'ya ekli (3) sayılı Tarife uyarınca, *vergi mahkemeleri özelinde alınması gereken* vergi yargısı harçlarından bahsedilecektir. Vergi yargılamasında HK'ya ekli (3) sayılı Tarife uyarınca harç alınmaktadır. Bu yargılama türünde; diğer yargılama usullerine nazaran farklı bir tarife tercih edilmesindeki ana sebep, vergi yargısının 1982 yılından itibaren hukukumuza girmiş oldukça yeni bir idari yargı yolu olmasıdır. Zira ilgili yılda vergi itiraz ve temyiz komisyonları kaldırılarak, bunların görev alanına giren ihtilaflara bakan bağımsız vergi mahkemeleri kurulmuştur. Bunun sonucunda; HK'nın 'vergi itiraz harçları' başlığını taşıyan üçüncü kısmı ile (3) sayılı Tarifesi'nde birtakım değişikliklere gidilmiş ve bazı ufak lafzi değişiklikler dışında eski uygulama aynen devam ettirilmiştir. HK'nın tetkik

[315]**Ruhi / Ruhi,** s.133. **4562 sayılı Kanun md. 21/1:** "OSB tüzel kişiliği, bu Kanunun uygulanması ile ilgili işlemlerde her türlü vergi, resim ve harçtan muaftır."
[316]**Kaya,** s.101-102. **Ruhi / Ruhi,** s.145-146.
[317]**Aldemir,** s.532.

edilmesinden; bu yönde bir düzenlemenin sistematik olarak büyük sıkıntılar doğurduğu gözlemlenmektedir.[318]

HK'nın birinci kısmında harca tabi tutulan karşılık dava, yargılamanın yenilenmesi, davaya müdahale, feragat ve kabul gibi yargısal işlemlerin; üçüncü bölümde açık bir düzenleme bulunmadığı için vergi yargısında da uygulanıp uygulanmayacağı konusu tartışmalıdır. Yine (1) sayılı Tarife'de; delil tespiti, yürütmenin durdurulması ve celse harçları gibi harçlar düzenlenmesine rağmen, bu neviden harçlara (3) sayılı Tarife'de yer verilmemiştir. Bütün yargılamalar açısından harçtan muaf olduğu kabul edilen erler ile onbaşı ve çavuşlar (HK md. 14); HK'nın üçüncü bölümünde yer almadıkları için, acaba vergi yargısı harçlarından muaf sayılmayacaklar mıdır? Vergi yargılamasında; delil tespiti ya da yürütmenin durdurulması gibi taleplerden harç alınmazken, idare mahkemelerinde birebir aynı işlemler dolayısıyla harç alındığı görülmektedir. Oysa her iki talepte aynı niteliktedir ve mahkemelerce verilen her iki karar da niteliği itibariyle aynı kararlardır. Sadece davaların görüldüğü mahkemeler ve pek tabii bu mahkemelerde görülen idari uyuşmazlıkların türleri farklıdır. Bir başka deyişle, ilgili hukuki ihtilaflara uygulanması gereken maddi hukuk kuralları farklıdır. Oysa söz konusu harca konu edilen işlemler, birer usul hukuku işlemleri olarak karşımıza çıkmaktadır.[319]

Yukarıda yapmış olduğumuz izahatlar doğrultusunda; bütün yargısal işlemlerden alınması gerekli harçları kapsar şekilde (1) sayılı Tarife öngörülmüşken, müstakil olarak vergi yargısı işlemleri için (3) sayılı Tarife'nin düzenlenmiş olması, bizi (1) sayılı Tarife'nin genel, (3) sayılı Tarife'nin ise özel nitelikte olduğu sonucuna ulaştırmaktadır[320]. Bir başka deyişle; vergi yargılamasına ilişkin harçların öncelikle (3) sayılı Tarife'ye göre alınması gerekmekte, bu tarifede özel düzenleme bulunmayan durumlarda ise (1) sayılı Tarife'nin uygulanması lazım gelmektedir[321]. Ancak böyle bir görüşün de kabulü, en

[318]**Candan, Turgut** (2022) Açıklama İdari Yargılama Usulü Kanunu, 9. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, s.440-441. **Sarıaslan** (2016), s.499-500. Vergi yargısı harçlarının ayrı bir başlık altında düzenlenmesi yerine, diğer bütün yargı harçları gibi 'yargı harçları' başlığı altında düzenlenmesinin daha uygun olacağı yönünde bkz. **Yıldıztekin / Kunduracı / Kundak,** s.156-157.

[319]**Candan** (2022), s.441-442.

[320]Aynı yönde bkz. **Pınar,** s.45. Müellife göre; yargı harçları geneli, vergi yargısı harçları ise özeli oluşturmaktadır ve geniş anlamda yargı harçlarının konusunu (1) ve (3) sayılı tarifelerde yer alan yargısal işlemler oluşturmaktadır.

[321]Nitekim HK'nın (1) sayılı Tarifesi'nin 'mahkeme harçları' başlıklı (A) paragrafının hemen altında da; *'hukuk, ceza ve ticaret davalarıyla idari davalarda'* ibaresi kullanılarak, mezkûr tarifedeki hükümlerin bütün idari davalarda uygulanması gerektiği belirtilmiştir. **Candan** (2022), s.442. Doktrinde *Sarıaslan'a* göre ise, vergi yargısında açılan davaların mahiyetine göre harçlandırma yapılmalıdır. Zira HK'nın 52. maddesinde;

azından bütün harçlar açısından mümkün görünmemektedir. Zira (1) sayılı Tarife'nin yakından incelenmesi neticesinde görüleceği üzere; önce harca tabi yargısal işlemler belirtilmiş, hemen sonrasında ise bazı harçların idare mahkemesi özelinde alınması gerektiği düzenlenmiştir. Söz gelimi; (1) sayılı Tarife'de başvurma ve yürütmenin durdurulması harçları açısından, özellikle *'idare mahkemelerinde'* ibaresi kullanılmıştır. Ancak celse harcı bakımından *'idari yargı mercilerinde'* ifadesine yer verilmiş; nispi karar harcı, maktu karar harcı, delil tespiti harcı ve keşif harcı bakımından ise herhangi bir mahkeme belirlemesine yer verilmemiştir. Hiç şüphesiz; (3) sayılı Tarife'de özel hükümler bulunduğu için, maktu ile nispi karar harçları ve kanun yolu harçları[322] bakımından (1) sayılı Tarife'deki hükümler uygulama alanı bulamayacaktır. Ancak celse, delil tespiti ve keşif gibi harçların; kanaatimizce, her ne kadar (3) sayılı Tarife ile düzenlenmemiş olsalar da, vergi yargılaması açısından da uygulanması mümkündür[323].

HK'nın birinci kısmında yer alan düzenlemeleri genel hüküm niteliğinde kabul ettiğimiz için; ilgili kısımda yer alan karşılık dava (HK md. 6), davaya müdahale (md.

"vergi yargısı işlemlerinden bu Kanuna ekli (3) sayılı tarifede yazılı olanlar, vergi yargısı harçlarına tabidir" düzenlemesine yer verilmiş, (3) sayılı Tarife'nin hemen giriş kısmında ise "vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümler ile bunlara bağlı zam ve cezalara ilişkin uyuşmazlıklardan dolayı … açılan davalarda" ibaresi tercih edilmiştir. Vergi, resim harç ve benzeri mali yükümlülükler ile bunlara bağlı zam ve cezalara ilişkin davalar; vergi mahkemelerinin, vergi temyiz ve itiraz komisyonlarından miras olarak aldığı ve vergi uyuşmazlıklarının ana damarını oluşturan nitelikte davalardır. Bu davalar genellikle bir tarh işlemine veya bu işleme bağlı olarak kesilen cezalara karşı açılmaktadır. Bu davaların açılması ve sonuca bağlanmasında, (3) sayılı tarife sorunsuz bir biçimde uygulanabilmektedir. Vergi, resim harç ve benzeri mali yükler ile bunlara bağlı zam ve cezalara ilişkin olmayan davalar ise; doğrudan bir vergilendirme içeriğine sahip olmayan, bir başka deyişle tarhiyat veya ceza kesme haricinde davalı idare tarafından tesis edilen diğer işlemlere karşı açılan davalardır. İşte bu türden davalarda ve vergi yargılamasında uygulamasına nadir rastlanan tam yargı davalarında; başvuru aşamasından nihai aşamaya kadar bütün usuli işlemler ve bu arada harçlandırmalar, (1) sayılı Tarife uyarınca yapılmalıdır. Bu yönde bir uygulama, Danıştay içtihatları ve teftiş raporları vasıtasıyla kanalize edilmelidir. Bu durumun da yetmemesi halinde ise kanuni düzenleme yoluna gidilmelidir. **Sarıaslan** (2016), s.506-512.

[322]Bu kapsamda; bölge idare mahkemelerine yapılacak istinaf başvuruları ile Danıştay'a yapılacak temyiz başvurularında alınması gereken istinaf/temyiz başvuru harçları noktasında olduğu gibi, Danıştay vergi dairelerinde ilk derece mahkemesi sıfatıyla açılan davalar ile bölge idare mahkemesi ile Danıştay'ın kanun yolu aşamalarında vermiş olduğu yürütmenin durdurulmasına ilişkin kararlar açısından (1) sayılı Tarife uygulanamayacaktır. Zira bu hususlarda (3) sayılı Tarife'de özel hükümler mevcuttur.

[323]Ancak uygulama tam tersi yönde seyretmekte ve HSK Teftiş Kurulu, bu harçları tahsil eden vergi mahkemelerini eleştirmektedir. **HSK Teftiş Kurulu,** 2022 Yılı İdari Yargı Tavsiyeler Listesi, Ortak Tavsiyeler/IX/8, s.62 (www.hsk.gov.tr / s.e.t. 01.04.2022): *"Vergi mahkemelerinde davacıdan keşif, celse veya yürütmenin durdurulması harcı istenildiği veya alınan harcın iadesi yönünde hüküm kurulmadığı görülmüştür." – "492 sayılı Kanun'a ekli (3) Sayılı Tarife'de keşif, celse ve yürütmenin durdurulması harcına yer verilmediğinden vergi mahkemelerinde bu harçların alınmaması, alınmış olması hâlinde ise iade edilmesi hususunda gerekli hassasiyetin gösterilmesi",*

6)[324], hükmün bozulması (md. 8), yargılamanın yenilenmesi (md. 10), celse harçlarında mükellef (md. 11), harçtan müstesna işlemler ile muaf olanlar (md. 13-14), feragat ve kabul (md. 22), ödeme usulü (md. 25), ödeme yeri (md. 26), harcı ödenmeyen işlemler (md. 32) ve süresinde ödenmeyen harçlara (md. 37) ilişkin kuralların vergi yargılaması açısından da uygulanması gerektiğini düşünüyoruz. Nitekim HK'nın 'mevzuu' başlıklı 2. maddesinde de; "yargı işlemlerinden bu Kanun'a bağlı (1) sayılı tarifede yazılı olanları, yargı harçlarına tabidir" düzenlemesine yer verilerek, bütün yargısal işlemlerin (1) sayılı Tarife uyarınca harca tabi olduğundan bahsedilmiştir. Vergi mahkemelerinde yapılan işlemler de yargısal işlem mahiyetinde olduğu için; (3) sayılı Tarife ile düzenlenmeyen işlemler bakımından, (1) sayılı Tarife'deki miktarların uygulanması gerektiği kendiliğinden ortaya çıkmaktadır.

3.9.1. Başvurma Harcı

(3) sayılı Tarife'de düzenlenen başvurma harcının konusunu, öncelikle vergi mahkemesine açılan davalar ile Danıştay vergi dava dairelerine ilk derece mahkemesi sıfatıyla açılan davalar oluşturmaktadır. Bu harçların mükellefi; HK md. 53 gereği, harca mevzu olan işlemlerden dolayı vergi mahkemeleri ve Danıştay'a başvuran davacı kimselerdir. Bu harçların ödenmemesi halinde, İYUK'un 6. maddesinin 4. fıkrasında öngörülen usuli prosedür işletilmelidir[325]. (3) sayılı Tarife'de; istinaf ya da temyiz başvurularının öncesinde alınması gereken kanun yolu harçları ise ayrı bir başlık altında düzenlenmemiş, başvurma harcı içerisinde (c) ve (d) bentlerinde gösterilmiştir. Dolayısıyla vergi yargısında başvurma harcının ikinci konusunu da, bölge idare mahkemelerine istinaf ya da Danıştay'a yapılan temyiz başvuruları oluşturmaktadır. Bu harçların ise; harca konu edilen başvurular nedeniyle, bölge idare mahkemelerine yahut Danıştay'a müracaat eden kişiler tarafından ödenmesi gerekir. Bu kimseler; alt derece mahkemelerinde kısmen ya da tamamen aleyhine karar verilen ve bu nedenle kanun yoluna başvurmak zorunda kalan taraf veya taraflardır. HK'nın 13. maddesinin j bendi uyarınca genel bütçeye dâhil idareler harçlardan muaf sayıldıkları için; vergi yargılamasında vergi dairesi başkanlıkları, mal

[324]Tabii başvurma harcı açısından; (3) sayılı Tarife'de davaya müdahale ile ilgili talepler açısından açık bir düzenleme öngörülmediği ve (1) sayılı Tarife'de de sadece idare mahkemeleri için öngörüldüğü için, davaya müdahale talepleri için vergi yargısında başvurma harcı alınması yoluna gidilmesi mümkün değildir. Her ne kadar; (3) sayılı Tarife'de 'vergi mahkemelerine başvurma' ibaresi geçmekte ise de, geniş bir yorum yaparak, davaya müdahale başvurularını da bu kapsama almamız kanunilik ilkesi gereği (bu ilke belirlilik ilkesini de içerdiği için) mümkün olmaz. Ancak davaya ilk derece aşamasında müdahale eden kimselerin; kanun yoluna başvurmaları iktiza ettiğinde, 6. madde gereği istinaf/temyiz başvurma harçlarını ödemeleri gerekmektedir.

[325]**Candan** (2022), s.443-444.

müdürlükleri veya Gelir İdaresi Başkanlığı'nın yapmış olduğu kanun yolu başvurularından harç alınması yoluna gidilmemektedir. Hatta bu kurumların başvurularında haklı çıkmaları halinde ödemeleri gereken harçların; aynı madde ve bent uyarınca (HK md. 13/j), davacı taraftan tahsili yoluna gidilmesi gerekmektedir. Ancak söz gelimi belediyeler; harçlardan muaf tutulmadıkları için, kanun yolu başvurularında bu harçları ödemektedirler. Kanun yoluna başvurma harçlarının ödenmemesi durumunda ise İYUK md. 48/6'ya göre işlem yapılması gerekmektedir.[326]

3.9.2. Karar ve İlam Harcı

(3) sayılı Tarife'ye göre; vergi mahkemelerinde verilen kararlar dolayısıyla *nispi karar harcına* hükmedilebilmesi için şu iki şartın bir arada bulunması gerekmektedir: Tarhiyat veya ceza kesme işlemlerine ya da her ikisine birden dava açılmış olması ve vergi mahkemesinin nihai kararında ihtilaf konusu vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümler ile bunlara bağlı zam ve cezaların hüküm altına alınmış olması. (3) sayılı Tarife; bu davalar dolayısıyla alınması gerekli nispi harç oranını, idare mahkemelerinden farklı olarak binde 4,55 olarak belirlemiştir.[327]

Binde 4,55'lik oran; davacı lehine hüküm altına alınan vergi, resim, harç yahut cezalar toplamı üzerinden değil, davalı vergi daireleri lehine (davacı aleyhine) hüküm altına alınan toplam miktar üzerinden hesaplanır. Burada da idare mahkemelerine nazaran farklı bir uygulama gözümüze çarpmaktadır. Zira idare mahkemelerinde açılan tam yargı davaları için, davacı lehine hükmedilen miktar üzerinden ve binde 68,31 oranında nispi karar harcı hesaplandığından yukarıda bahsetmiştik. Oysa vergi mahkemelerinde hesaplanan nispi karar harcının, daha ziyade 'ret harcı' niteliğinde olduğu görülmektedir. O halde nispi karar harcı; tarhiyat ve ceza kesme işlemlerine karşı açılan davalarda, vergi mahkemeleri tarafından verilen davanın tamamen reddi yahut kısmen reddi şeklindeki kararlardan ve reddedilen kısma ilişkin toplam miktar üzerinden alınabilmektedir. Davanın tamamen kabulüne karar verilmesi halinde ise artık nispi karar harcı gündeme gelmemektedir.[328]

[326] **Candan** (2020), s.443-444.
[327] **Candan** (2022), s.445.
[328] Bu haliyle; vergi yargılamasındaki nispi karar harcının, haksız dava açılmasına karşılık düşünülmüş bir yaptırım niteliğinde olduğu görülmektedir. **Candan** (2022), s.445-446.

Bu harcın mükellefi; hakkında tesis edilen tarhiyat ve/veya ceza kesme işlemlerine karşı vergi mahkemelerinde dava açan ve bu davası kısmen ya da tamamen reddedilen kişilerdir. Yine bu harcın ödenme usul ve esasları da; HK'nın üçüncü kısmında, idare mahkemelerinden farklı bir şekilde ve ihbarname esasına göre belirlenmiştir. İlgili Kanun'un 55. maddesinin ikinci fıkrasında; nispi harçların, ihbarname esasına göre ve ihbarnamenin tebliği tarihinden itibaren 1 ay içerisinde ilgili vergi dairesine ödeneceği öngörülmüştür. Birinci fıkrasında ise; sadece başvurma harcının dava dilekçesi ile birlikte peşin olarak ödeneceği hükme bağlanmış, karar harçları açısından herhangi bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Kanun'un bu düzenlenme biçiminden; vergi mahkemelerinde, nispi karar harcının davanın başında peşin olarak alınamayacağı sonucuna ulaşılmaktadır. Esasen uygulama da bu yöndedir.[329]

(3) sayılı Tarife uyarınca; vergi mahkemeleri tarafından verilen bir kararda *maktu karar harcına* hükmedilebilmesi için ise; davanın tarhiyat, ceza kesme ya da vergi mevzuatında söz konusu olabilen diğer işlemlere karşı açılmış olması ve bu işlemlerin (3) sayılı Tarife'de nispi harca tabi tutulmamış olması gerekmektedir. Vergi mahkemelerinde verilen ve maktu harca tabi olan kararlara örnek olarak aşağıdakileri gösterebiliriz[330]:

- Tarhiyat ve/veya ceza kesme işlemlerine karşı açılan ve davanın kabulü ile sonuçlanan iptal kararları[331],
- Ödeme emrinin iptali istemiyle açılan davalarda vergi mahkemelerince verilen her türlü karar,
- İhtiyati tahakkuk ve ihtiyati haciz işlemlerine karşı açılan davalar dolayısıyla verilen kararlar,
- Vergi iadesi taleplerinin reddine dair işlemlere karşı açılan davalar dolayısıyla verilen kararlar[332],

[329] **Candan** (2022), s.447-448.

[330] **Candan** (2022), s.450.

[331] Böyle bir durumda, davalı idarenin maktu karar harcına mahkûm edilmesi gerekmektedir. Ancak uygulamada; davalı idare konumunda genellikle vergi daireleri, mal müdürlükleri ya da Gelir İdaresi Başkanlığı bulunduğu için ve söz konusu idareler HK md. 13 uyarınca harçlardan muaf sayıldıklarından dolayı, aleyhlerine harca hükmedilmesi mümkün olmamaktadır. Yine de vergi mahkemelerinde belediyelere karşı açılan davalarda, dava konusu tarhiyat ve/veya ceza işlemlerinin iptaline karar verilmesi durumunda maktu karar harcına hükmedilmesi gerekmektedir. Zira belediyeler genel bütçe içerisinde yer almadıkları için HK md. 13'e göre yargılama harçlarından muaf değildirler.

[332] *" Vergi Mahkemesi kararında her ne kadar davacı aleyhine 492 sayılı Harçlar Kanunu uyarınca nispi karar harcına hükmedilmiş ise de dava konusu işlemin, nakden iade talebinin reddine ilişkin idari işlem niteliğinde olduğu, Harçlar Kanunu'nun vergi yargısına ait (3) sayılı Tarifesinde yer alan nispi karar harcına konu olacak şekilde tarhiyat ve ceza kesme niteliğinde olmadığı anlaşıldığından maktu karar harcı*

- Özel esaslara alınma işlemine karşı açılan davalar dolayısıyla verilen kararlar,
- Düzeltme şikâyet başvurularının reddine ilişkin işlemlere karşı açılan davalar dolayısıyla verilen kararlar,
- Danıştay'da ilk derece mahkemesi sıfatıyla müstakil olarak düzenleyici işlemlere karşı açılan davalarda verilen her türlü karar[333],
- Vergi mahkemelerince, ilk inceleme üzerine veya diğer şekillerde verilen usuli nihai nitelikteki kararlar.

Vergi mahkemelerinde açılan davalar dolayısıyla yürütmenin durdurulması talep edildiği hallerde, harç alınması imkânı bulunmamaktadır. Çünkü (3) sayılı Tarife'de bu konuya ilişkin herhangi bir düzenlemeye yer verilmediği gibi, (1) sayılı Tarife'de de yürütmenin durdurulması harçları sadece idare mahkemeleri özelinde belirlenmiştir. Ancak Danıştay'da ilk derece mahkemesi sıfatıyla açılan davalarda; (3) sayılı Tarife'nin III. kısmının c bendi uyarınca yürütmenin durdurulması harcı alınması gerekmektedir. Zira ilgili bentteki düzenleme; "bölge idare mahkemesi ve Danıştay'ın yürütmenin durdurulması kararlarından" şeklindedir. Bu hüküm; temyiz başvuruları çerçevesinde yapılan yürütmenin durdurulması başvurularını kapsamına aldığı gibi, ilk derece mahkemesi sıfatıyla açılan davaları da kapsamına almaya müsaittir. Nitekim uygulama da bu yöndedir. Kanaatimizce; yürütmenin durdurulması başvurularının reddedilmesi hallerinde, yürütmenin durdurulması harcı ilgilisine iade edilmemelidir. Her ne kadar; (3) sayılı Tarife'de *'yürütmenin durdurulması kararlarından'* ibaresi geçmekte ise de, istemin reddi yönünde verilen kararlar da yine yürütmenin durdurulmasına ilişkin kararlardan olduğu için, yürütmenin durdurulması harcının muhafazası gerektiğini düşünüyoruz[334].

ödenmesine hükmedilmesi gerekirken, nispi karar harcına hükmedilmesine ilişkin hüküm fıkrasına yöneltilen istinaf başvurusunun reddinde hukuka uyarlık görülmemiştir." **Danıştay 3. Dairesi,** E:2019/358, K:2021/6191, KT:16.12.2021 (UYAP Portal / s.e.t. 14.03.2022). *"Olayda, davacı şirket tarafından, 2016/10 dönemi için* ihtirazi *kayıtla verilen beyannameye istinaden tahakkuk eden ve ödenen gelir (stopaj) ve damga vergilerinin yasal faiziyle birlikte <u>iadesi istemiyle açılan davanın</u> reddine ilişkin Bölge İdare Mahkemesi 3. Vergi Dava Dairesi kararında, yukarıda yer verilen yasa kuralı ve tarife dikkate alındığında, maktu karar) harcına hükmedilmesi gerekirken nispi karar harcına hükmedildiği görüldüğünden, anılan kararın hüküm fıkrasının buna ilişkin kısmı usul ve hukuka uygun bulunmamıştır."* **Danıştay 4. Dairesi,** E:2018/2724, 2019/4032, KT:27.05.2019 (UYAP Portal / s.e.t. 11.03.2022).

[333] **Candan** (2022), s.446-447.

[334] Aksi yönde bir görüş için bkz. **Candan** (2022), s.451.

3.9.3. Suret Harçları

(1) sayılı Tarife uyarınca alınması gereken bütün suret harçlarının, vergi mahkemelerinde açılan davalar dolayısıyla da alınması gerekmektedir. Zaten karar suretlerine ilişkin harç; (3) sayılı Tarife ile de düzenlenmiş bulunduğu için, bu konuda herhangi bir tereddüt bulunmamaktadır. Mahkeme evrak ile vekâlet suret harçları açısından ise; her ne kadar (3) sayılı Tarife'de bu yönde bir düzenlemeye yer verilmemiş olsa da, bu harçların da vergi mahkemelerinde alınması gerektiğini düşünüyoruz. (1) sayılı Tarife'deki düzenlemeleri genel hüküm niteliğinde kabul ettiğimiz ve ilgili Tarife'nin (D)/I/b-c. bölümlerinde bu harçlara ilişkin özel bir mahkeme belirlemesi yoluna gidilmediği için, söz konusu harçların vergi mahkemelerinde de alınması kanaatimizce mümkündür.[335]

4. Yargılama Masrafları

4.1. Genel Olarak

Türk hukukunda yargılama giderleri kavramı geniş anlamda kullanılmakta ve bu kavramın içerisine yargılama harçlarının da dâhil edilmektedir. Dar anlamda yargılama giderleri ise, bir dava için gerekli olan iş veya hizmetler dolayısıyla katlanılan giderler olarak ifade edilmektedir.[336] Dar anlamda yargılama giderlerinin içerisine, davaların ilerleyebilmesi ve çözüme kavuşturulabilmesi için mahkemelerce yapılması gereken birtakım masraflar girdiği gibi[337] (tebliğ ve posta giderleri, keşif ve bilirkişi giderleri vs.) karşı vekâlet ücreti de girmektedir. Biz bu çalışmamızda; dar anlamda yargılama giderlerinin vekâlet ücreti dışında kalan kısmını 'yargılama masrafları' olarak isimlendireceğiz.[338] Vekâlet ücretini ise çalışmamızın ilerleyen bölümlerinde ayrı bir başlık altında inceleyeceğiz. HMK md. 323'ü de göz önüne alarak; idari yargıda uygulanması mümkün olan yargılama masraflarını şu şekilde sıralayabiliriz[339]:

---

[335]Aynı yönde bkz. **Candan** (2022), s.726.

[336]**Kuru / Arslan / Yılmaz,** s.697. **Rüzgaresen,** s.136.

[337]**Kaplan,** s.576.

[338]Aynı yönde bkz. **Önen,** s.125. Yargılama masrafları; bir yargılamada harçlar ile karşı vekâlet ücreti dışında yapılan ve dava için zorunlu sayılan iş veya hizmetlerin gerektirdiği bütün giderlerdir. Yargılama giderlerinin bu bölümüne 'taraf masrafları' adı da verilmektedir. **Pekcanıtez / Atalay / Özekes** (2015), s.599. **Atalay,** Pekcanıtez Usul - Cilt III, s.2390. *Üstündağ* ise muhakeme masraflarını, harçlar ile taraf masrafları olarak tasnif etmiş ve taraf masraflarına karşı vekâlet ücretini de dâhil etmiştir. **Üstündağ,** s.641-645.

[339]**Candan** (2022), s.1158.

- Dava nedeniyle yapılan tebliğ ve posta giderleri,
- Dosya ve sair evrak giderleri,
- Keşif giderleri,
- Bilirkişiye ödenen ücret ve giderler,
- Resmî dairelerden alınan belgeler için ödenen harç, vergi, ücret ve sair giderler,
- Vekil ile takip edilmeyen davalarda tarafların hazır bulundukları günlere ait gündelik, seyahat ve konaklama giderlerine karşılık hâkimin takdir edeceği miktar; vekili bulunduğu hâlde mahkemece bizzat dinlenmek üzere çağrılan taraf için takdir edilecek gündelik, yol ve konaklama giderleri,
- Yargılama sırasında yapılan diğer giderler.

Yargılama faaliyeti için gerekli olan harçların ödenmesiyle, davanın gerektirdiği bütün masraflar karşılanmış olmaz. Yargılamanın sağlıklı bir şekilde yürütülebilmesi için başka birtakım giderlerin de yapılması gerekir. Bu giderler davanın sevk ve idaresi esnasında ve taraflar açısından doğar. Yargılama harçlarının alınmasının temel mantığı, yargılama hizmetlerini sürekli bir biçimde ve *bütün vatandaşlara* sunabilmektir. Oysa yargılama masrafları açısından özel bir yararlanma söz konusudur. Örneğin; kişinin ödediği tebligat giderleriyle, sadece *kendi davasındaki* tebligat işlemleri yapılır. Yoksa bir başka dava için tebligat yapılmaz. Aynı husus keşif-bilirkişi giderleri açısından da geçerlidir. O halde; sadece davanın tarafları lehine yapılan birtakım işlemler için, gereken giderlerin yine ilgili taraflardan alınması doğal karşılanmalıdır.[340]

Yargılama masrafları, harçlar ile yapısal anlamda bir benzerlik göstermezler. Ancak yargılamadan beklenen yararın yerine getirilebilmesi açısından, en az harçlar kadar önem arz ederler. Zira İYUK md. 6/4'e göre; harçların yatırılmamış olması, davanın açılmamış sayılmasına kadar götürebilirken, aynı durum posta giderleri açısından da öngörülmüştür. Yargılama sırasında yapılması gereken birtakım masrafların (keşif-bilirkişi giderleri vs.) ödenmemesi halinde ise yaptırım davanın açılmamış sayılması şeklinde değil, olsa olsa ilgili işlemden vazgeçilmiş sayılması şeklinde tezahür etmektedir. Yargı harçları katılım payı niteliğinde olup, devletin yargı hizmetleri dolayısıyla katlandığı giderlerin *kısmen de* olsa karşılanması amacını taşırlar. Oysa yargılama masraflarında, ilgili hizmetin gerektirdiği ücretin *tümünün* doğrudan taraflarca ödenmesi söz konusudur. Dolayısıyla yargılama masrafları açısından, devlete herhangi bir mali külfet yüklenmesi söz konusu

[340] **Rüzgaresen,** s.10-11. **Yıldıztekin / Kunduracı / Kundak,** s.148.

olmamaktadır. Ayrıca yargılama harçları; doğrudan devlet hazinesine girdiği için, hazinenin aktifini artıran bir özelliğe sahiptir. Yargılama masrafları için ödenen miktarlar ise devletin aktifine girmezler. Daha ziyade, yargılama sırasında ihtiyaç duyulan işlemleri gerçekleştiren kişi ya da kurumların hesabına ödenirler. Söz gelimi; tebligat ücretleri PTT'ye ödenirken, bilirkişi ücretleri ise ilgili bilirkişi ya da bilirkişilere yönlendirilir. Ancak yargılama masraflarının, dolaylı da olsa hazineye katkısından söz edilebilir. Çünkü bu giderleri tarafların ödememesi halinde; devletin karşılamak zorunda kalması ve bu durumda devletin aktiflerinde bir azalmanın meydana gelmesi söz konusu olacaktı. O halde; yargılama masrafları, hazinenin aktiflerinin azalmamasını sağladıkları zımnında hazineye katkı sağlamaktadır.[341]

4.2. Tebliğ ve Posta Giderleri

Yargı mercileri açısından tebligat; dava ile ilgili kişilere, davaya ilişkin olan bir işlemin usulüne uygun bir şekilde yazı ya da ilan yoluyla resmi olarak bildirilmesi şeklinde tanımlanmaktadır. Yargılama esnasında; mahkemece alınan karar veya yapılan işlemlerin hüküm ifade edebilmesi için, ilgililerine usulüne uygun bir şekilde tebliğ edilmeleri gerekmektedir. Diğer bir deyişle; mahkemelerce alınan kararlar ya da yapılan işlemler, ancak muhatabına tebliğ edilmekle beraber hukuki sonuçlarını doğururlar.[342] Tebliğ işlemlerinin iki ana unsuru söz konusudur. İlk unsur; muhatabın bir yargısal işlem hakkında bilgi sahibi olmasını ifade eder ki, buna tebligatın bilgilendirme unsuru da denilir. Bilgilendirme unsuru, tebligatın maddi yönünü teşkil eder. Tabii muhatabın yargısal işlemden haberdar olması, tek başına tebligatın varlığına işaret etmez. Aynı zamanda muhatabı bilgilendirmenin bir belgeye bağlanması da (tevsik edilmesi de) lazımdır. Bu şekilde, tebligatın belgelendirme unsuru ortaya çıkar ve bu unsur tebligatın şekli yönünü ifade eder. İşte tebligatı posta yoluyla yapılan diğer bildirimlerden ayıran en önemli fark, muhatabına yapılan bilgilendirmenin resmi olarak tevsik edilmesinin zorunlu olmasında yatmaktadır.[343]

7201 sayılı Tebligat Kanunu (TK), hukuk sistemimizde tebliğ işlemlerini düzenleyen genel kanun niteliğindedir. Ancak vergilendirme sürecine ilişkin tebligat işlemleri, 213 sayılı Vergi Usul Kanunu ile özel olarak düzenleme altına alınmıştır. O

[341]**Rüzgaresen,** s.10-11. **Yıldıztekin / Kunduracı / Kundak,** s.148.
[342]**Yavuzdoğan,** s.254. **Rüzgaresen,** s.145.
[343]**Erdönmez, Güray** (2017) Pekcanıtez Usul - Cilt I, s.487.

halde; vergilerin tarh ve tahakkuku aşamasında, 213 sayılı Kanun'un tebligata ilişkin hükümleri geçerli olacaktır. 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsili ve Usulü Hakkında Kanun'un 8. maddesindeki yollama gereği, vergilerin tahsili aşaması için de aynı husus muteberdir. Görüldüğü üzere; vergilendirme sürecine ilişkin bütün idari aşamalarda, 213 sayılı Kanun hükümlerinin uygulanması gerekmektedir. Buna karşın; ilgili sürecin herhangi bir aşamasında hukuki ihtilaf ortaya çıktığı ve olayın vergi yargısına intikal ettiği durumlarda ise, artık TK hükümleri uygulama alanı bulacaktır.[344]

İdari yargı mercilerine ait her türlü tebligatlar, 7201 sayılı TK hükümlerine göre yapılır ve bu tebliğlere ait ücretler ilgilisi tarafından peşin olarak ödenir (İYUK md. 60). O halde; mahkemelerin gerçekleştirdikleri yargılama faaliyetleri sırasında tebligat yapabilmelerinin ön koşulu, tebligat ücretlerinin önceden peşin olarak yatırılmış olmasıdır[345]. TK hükümlerine göre yapılan tebligatlar, PTT ya da mahkeme memurları aracılığıyla yapılır (TK md. 1). PTT aracılığıyla yapılacak bu tebligatlardan alınacak ücretler[346], yine bu işletme tarafından ayrı bir tarife ile belirlenir. Bu tarife; PTT tarafından 'posta ve telgraf ücret tarifesi' adı altında yayımlanmaktadır ve ilgili tarifede yazılı PTT ücretlerinin, tebliğin yapılmasını isteyen tarafça peşin olarak ödenmesi gerekmektedir (md. 5/1). Ödenmemesi halinde; tebliği çıkaracak merci tarafından ilgilisine belirli bir mühlet verilir, buna rağmen ödenmemesi halinde ise bu talebinden vazgeçtiği kabul edilir (md. 5/2). Ancak bu konuda İYUK'ta özel düzenlemeler mevcut olduğu için, ilgili düzenleme idari yargılama usulünde uygulanamayacaktır. Zira idari yargı mercilerine verilecek dilekçelerden öncelikle harç ve posta ücretleri alınır (İYUK md. 6/1). Posta ücretleri hiç ödenmeden ya da eksik olarak ödendikten sonra dava açılması halinde ise İYUK md. 6/4 hükmü uygulanır ve süreç davanın açılmamış sayılmasına kadar gidebilir. Dolayısıyla Kanun; posta gideri ödemelerini, dava açılmasını tamamlayan bir olgu olarak öngörmüştür. Davacı taraf; harçtan muaf olsun ya da olmasın, tebligat ücretlerini her halükarda peşin olarak ödemek zorundadır.[347] Zira istisna ve muafiyetler sadece harçlar açısından geçerli olup; posta giderlerinden muafiyet ya da istisna söz konusu değildir. Dava açıldıktan sonra tebliğ işlemlerinin yapılmasını engelleyecek şekilde posta ücretlerinde azalma olması halinde ise, İYUK md. 6/5'te öngörülen prosedür işletilmelidir.

[344]**Öncel / Kumrulu / Çağan / Göker,** s.113-114.
[345]**Yıldıztekin / Kunduracı / Kundak,** s.173. **Rüzgaresen,** s.149.
[346]Posta ve Telgraf Ücret Tarifesi'ne göre; Tebligat Kanunu'na göre yapılacak tebligatlarda, 07.02.2022 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere, 100 grama kadar 31,00 TL, 250 grama kadar 42,00 TL, 500 grama kadar 44,00 TL, 1000 grama kadar 46,00 TL, sonraki her bir kg ve kesri için ise 5,00 TL alınmaktadır.
[347]**Rüzgaresen,** s.147-148. **Yavuzdoğan,** s.254. **Bedir,** s.162.

11.01.2011 tarihinde kabul edilen ve 19.01.2013 tarihinde yürürlüğe giren 6099 sayılı Kanun'un 2. maddesiyle TK'ya eklenen 7/a. maddesi; Kanun'da sayılan gerçek ve tüzel kişilere, tebligatın elektronik yolla yapılması zorunluluğunu öngörmüştür. Bu sayılan kişilerin kapsamı dışında kalan gerçek ve tüzel kişilere de, talepleri halinde elektronik tebligat adresi verilebilir. Bu sayede; ilgili kişilere de, tebligatın elektronik yolla yapılması zorunlu hale gelir (md. 7/a-2). Elektronik tebligat hizmetleri, PTT tarafından kurulan ve işletilen 'Ulusal Elektronik Tebligat Sistemi (UETS)' üzerinden yürütülür. Elektronik yolla tebligat, muhatabının elektronik adresine ulaştığı tarihi izleyen beşinci günün sonunda yapılmış sayılır (md. 7/a-4,5) ve elektronik tebligatın uygulanmasına ilişkin diğer usul ve esaslar yönetmelikle belirlenir (md. 7/a-6). Bu amaçla Adalet Bakanlığı tarafından 'Elektronik Tebligat Yönetmeliği' çıkarılmıştır ve bu Yönetmelik 01.01.2019 tarihinde yürürlüğe girmiştir. İlgili Yönetmeliğin 29. maddesine göre; "PTT, elektronik tebligat hizmeti karşılığında alacağı bedele ilişkin ücret tarifesini Tebligat Kanunu hükümleri çerçevesinde belirleyerek resmî internet sayfasında yayımlar." Dolayısıyla Yönetmelik'in bu maddesi gereğince, yargı mercilerince gerçekleştirilecek elektronik tebligatlardan da belirli bir ücret alınmaktadır.[348]

Dava dilekçesinden başlayarak; tarafların verdikleri bütün dilekçeler, diğer tarafa tebliğ edilmektedir. Ayrıca mahkemelerin çeşitli yerlerle yaptığı yazışmalar posta yolu ile yapıldığı ve hükmün de davanın taraflarına tebliği gerektiği için, ilgili bütün giderler davacının yatırdığı posta gideri avansından karşılanmaktadır[349]. HMK md. 120'ye göre; davacı, yargılama harçları ile her yıl Adalet Bakanlığı'nca çıkarılacak gider avansı tarifesinde belirlenecek olan miktarı, davasını açarken mahkeme veznesine yatırmak zorundadır. Adalet Bakanlığı'nca bu maddeye dayanılarak 'Hukuk Muhakemeleri Kanunu Gider Avansı Tarifesi' çıkarılmıştır. Bu tarifenin 4. maddesine göre; gider avansı içerisinde yer alan posta gideri miktarı, taraf sayısının beş katı tutarındaki tebligat ücreti olarak belirlenmiştir. Böyle bir düzenleme, idari yargıda da uygulanabilir niteliktedir. Mesela idari yargıda; tek bir davacı tarafından tek bir davalı idareye karşı dava açılması durumunda, taraf sayısının beş katı (2 x 5 = 10) tutarında tebligat ücreti (1 tebligat ücreti 31 TL) kadar posta gideri (10 x 31 = 310 TL) alınmalıdır. Bir davacı tarafından iki davalı idareye karşı dava açılması durumunda ise yine taraf sayısının beş katı (3 x5 = 15) tutarında tebligat ücreti (1 tebligat ücreti 31 TL) kadar posta gideri (15 x 31 = 465 TL)

[348]İlgili tarifede; e-tebligat iletim ücretleri, 0-50 MB arası 6,5 TL olarak belirlenmiştir.
[349]**Yılmaz** (2012), s.1391-1392. **Yıldıztekin / Kunduracı / Kundak,** s.172.

alınmalıdır. Uygulamada; yürütmeyi durdurma ve/veya duruşma istemli davalar dolayısıyla, tebligat ücreti miktarlarının daha da yüksek belirlendiği görülmektedir.

HMK'nın 323/1-b bendine göre; tebligat ve posta giderleri yargılama giderleri arasında sayıldığı için, bu giderlerin de davada haksız çıkan tarafa yükletilmesi iktiza eder. Yatırılan posta giderlerinden artan kısım ise, mahkemece re' sen hükmün kesinleşmesinden sonra ilgilisine iade edilir (HMK md.333).[350] Eğer hesap veya IBAN numarası bildirilmişse; artan posta giderinin iadesi elektronik ortamda hesaba aktarılmak suretiyle, aksi takdirde masrafı kalan paradan karşılanmak suretiyle PTT aracılığıyla adreste ödemeli olarak gönderilir (Yazı İşleri Yönetmeliği md. 94/2).

4.3. Keşif Giderleri

İdari yargı mahkemelerinde; uyuşmazlığın çözümü keşif yapılmasına bağlı ise keşif kararı alınır ve bu yapılacak keşif dolayısıyla birtakım masraflara katlanılması gerekir. Keşif giderleri genel olarak şu kalemleri kapsar: Keşif harcı, yol tazminatları, ulaşım giderleri ve davetiye giderleri.[351] Keşif harcını, çalışmamızın önceki bölümlerinde incelemiş bulunuyoruz. Ayrıca keşif için gerekli davetiye giderleri de; tebliğ ve posta giderleri kapsamı içerisinde yer aldığı için, bu başlık altında ayrıca irdelenmeyecektir. Dolayısıyla bu başlık altında, münhasıran ulaşım giderleri ve yol tazminatları inceleme konusu yapılacaktır.

Bölge idare, idare ve vergi mahkemeleri hâkimleri ile diğer görevlilerin yol giderleri ve tazminatları hakkında; 3717 sayılı Adli Personel ile Devlet Davalarını Takip Edenlere Yol Gideri ve Tazminat Verilmesi ile 492 Sayılı Harçlar Kanununun Bir Maddesinin Yürürlükten Kaldırılması Hakkında Kanun hükümleri uygulama alanı bulmaktadır (İYUK md. 59/2). Dolayısıyla keşfe çıkacak olan hâkimler, zabıt kâtipleri ve mübaşirlerin yol tazminatları ile bu kişilerin keşif mahalline gidip gelebilmeleri için

[350]HSK Teftiş Kurulu; artan posta gideri avanslarının ancak karar kesinleştikten sonra iade edilebileceği anlamına gelecek şekilde yargılama giderlerine hükmedilmesini eleştirmiştir. İlgili kurula göre; HMK md. 333'te öngörülen ana kuralın, artan avansların taraflarca talep edilmesi halinde derhal, talep edilmemesi halinde kararın kesinleşmesinden sonra re' sen iade edileceği şeklinde anlaşılması ve buna göre hüküm fıkrasının oluşturulması gerekmektedir. **HSK Teftiş Kurulu,** 2021 Yılı İdari Yargı Tavsiyeler Listesi, Ortak Tavsiyeler/IX/17, s.53 (www.hsk.gov.tr / s.e.t. 26.05.2021).

[351]**Aldemir,** s.1136. **Rüzgaresen,** s.165-171.

kullanılan taşıtlar için gerekli olan ulaşım giderlerinin hesaplanması 3717 sayılı Kanun'a göre yapılmak zorundadır.[352]

3717 sayılı Kanun uyarınca; mahkeme dışında yapılması gereken her keşif işlemi için hâkimlere, zabıt kâtiplerine, diğer idari yargı personeline, mübaşirlere ve hizmetlilere *'yol tazminatı'* adı altında bir ödeme yapılır. Bu ödenek; hâkimlere (275), zabıt kâtibi ve diğer idari yargı personellerine (200) gösterge rakamının memur aylık katsayısı ile çarpımı sonucu elde edilen tutar kadar ödenirken, mübaşir ve hizmetlilere (150) gösterge rakamının memur aylık katsayısı ile çarpılması sonucu elde edilen tutar kadar ödenir (3717 sayılı Kanun md. 2/1). Yol tazminatları; bütçenin ilgili tertibinden her ayın sonunda ödenir ve damga vergisi hariç herhangi bir vergiye tabi tutulmaz (md. 2/2-5). Keşif bir günde tamamlanmamış olsa dahi, yine de tek keşif üzerinden yol tazminatı verilir. Çünkü Kanun açıkça gün sayısını değil, yapılan işlem (keşif) sayısını ölçü olarak almıştır.[353] Benzer şekilde; bir gün içerisinde birden fazla keşfe çıkılması halinde, her bir yargı personeline her bir keşif için ayrı ayrı yol tazminatı ödenir.

Aynı Kanun'un 2/6. maddesinde; keşif işlemleri için gerekli olan *'yol giderlerinin'* ilgili kişiler tarafından karşılanacağı düzenleme altına alınmıştır. Bu maddede geçen yol giderleri kavramıyla kastedilen, aslında keşif mahalline gidip geri dönebilmek için gerekli olan ulaşım giderleridir. Diğer bir deyişle, ulaşım için gerekli olan taşıt dolayısıyla takdir edilen ücretlerdir. Bu noktada belirtmemiz gerekir ki; mahkemeler keşif kararında, keşfe çıkılacak aracın taraflarca teminine hiçbir karar veremezler. Keşfe mutlaka mahkemeye tahsis edilmiş bir araçla gidilmesi gerekir ve mahkemeler yalnızca keşfe çıkılacak bu taşıt dolayısıyla gereken giderleri (yakıt masrafı, şoför ücreti vs.) davanın taraflarından talep edebilirler.[354]

Son olarak; yol giderleri ve yol tazminatları açısından şöyle bir ayrıma dikkat çekmekte fayda vardır. Yol giderleri; davanın taraflarından tahsil edildiği için, bu giderlerin de HMK md. 326'ya göre davada haksız çıkan tarafa yükletilmesi gerekmektedir[355]. Yine yol gideri avanslarının; ilgilisince dava sürecinde ödenmemesi halinde, duruma göre HMK'nın 324. yahut 325. madde hükümlerinin uygulanması

[352]**Sancakdar, Oğuz** (2018) İdari Yargılama Hukuku Genel Esaslar, 1. Baskı, Ankara, Filiz Kitabevi, s.214. **Aldemir,** s.1136. **Rüzgaresen,** s.167-169.
[353]**Rüzgaresen,** s.167. **Aldemir,** s.1137.
[354]**Aldemir,** s.1138-1140. **Rüzgaresen,** s.168-169.
[355]**Rüzgaresen,** s.168.

gerekecektir. Oysa yol tazminatları; devlet tarafından yargı personeline yapılan bir yolluk ödemesi mahiyetinde olduğu ve davanın taraflarınca yargılama sürecinde katlanılan bir yükümlülük olmadığı için, bu giderlerin davada haksız çıkan taraf ya da taraflara yükletilmesi mümkün değildir.

4.4. Bilirkişiye Ödenen Ücret ve Giderler

İdari yargı mercilerinin; uyuşmazlığın çözümü hakkında hukuki bilgi dışında, özel ve teknik bir bilgiye ihtiyaç duymaları halinde, bilirkişiye başvurmaları zorunludur. Zira yargılama faaliyeti, sadece hukuki vasıflandırma kabiliyetinin ve yalın hukuki bilginin kullanıldığı bir hizmet alanı değildir. Hukuki uyuşmazlıkların çok çeşitli olmasının sonucunda; mahkemeler, uyuşmazlıkları çözerken teknik ve özel bilgiye de ihtiyaç duymaktadırlar. Böyle bir durumda, mahkemelerin uzman kimselerin görüşüne başvurması kaçınılmaz olmaktadır.[356] İşte bilirkişiye, görmüş olduğu bu hizmet karşılığında sarf etmiş olduğu emek ve mesaiyle orantılı olarak uygun bir ücret ödemesi yapılır (HMK md. 283). Kanun bilirkişi ücretinin belirlenmesinde iki unsura özel olarak vurgu yapmıştır: Bilirkişinin rapor hazırlamak için sarf ettiği emeği ile harcadığı zamanı. O halde; bilirkişiler mahkemece görevlendirilmeleri halinde ve usulüne uygun bir şekilde hazırlayıp teslim ettiği raporlar dolayısıyla, emekleri mukabilinde bir ücret isteme hakkına sahiptirler.

HMK md. 283. maddesi ile bilirkişi ücret ve giderlerinin tespiti noktasında, Adalet Bakanlığı'nca çıkarılacak olan tarife hükümlerine atıf yapılmıştır. Adalet Bakanlığı tarafından; bu maddeye istinaden bilirkişilere ödenecek ücret ve giderlerin miktarları ile bunların ödenmesine ilişkin usul ve esasların belirlenmesi maksadıyla 'Bilirkişilik Asgari Ücret Tarifesi' hazırlanmıştır. Bu tarife uyarınca; adli ve idari yargı alanında yürütülen bütün bilirkişilik faaliyetleri için bilirkişilik ücretleri, yine bu tarifeye göre belirlenmektedir (Bilirkişilik Asgari Ücret Tarifesi md. 2). Bilirkişilik ücretlerinin tayininde, görevlendirmenin yapıldığı tarihte yürürlükte bulunan tarife esas alınmalıdır (md. 14). Asgari bilirkişilik ücretleri; mahkemeler bazında, Bilirkişilik Tarifesi'nin 6. maddesinde gösterilmiştir[357]. Bu tarifede yazılı miktarlar her sene güncellenmektedir.

[356] **Atalay,** Pekcanıtez Usul - Cilt II, s.1914.

[357] 2022 yılı için; idare ve vergi mahkemelerinde görülen dava ve işlerde, asgari bilirkişilik ücreti 480,00 TL olarak belirlenmiştir.

Bilirkişi ücreti, bilirkişiye harcamış olduğu emek ve mesai karşılığında ödenen bir ücretten ibarettir (md. 4). Bilirkişinin; görevlendirmenin niteliğine uygun şekilde katlandığı inceleme, ulaşım, konaklama, yemek ve diğer olağan giderleri de kendisine belgesi karşılığında ödenmektedir (md. 5). Görüldüğü üzere; tarife, ücret kavramını dar olarak yorumlamamış[358] ve bilirkişilerce tevdi olunan işler nedeniyle katlanılan giderlerin de kendilerine iade edilmesine olanak tanımıştır. Ayrıca tarifede belirtilen asgari bilirkişilik ücretlerinin, mahkemelerce arttırılması mümkündür. Ancak tarife; söz konusu ücretlerin arttırılmasını tamamen mahkemelerin takdirine bırakmamış, bunun için birtakım kriterler öngörmüştür. Mahkemelerce; her somut olayın kendine özgü koşulları dikkate alınarak ve aşağıdaki kriterlere göre, bilirkişilik ücretlerinin nihai olarak tespit edilmesi gerekmektedir[359](md. 7):

- Bilirkişinin vasfı veya ilgili uzmanlık alanında bilirkişi temininde yaşanan güçlük,
- Uyuşmazlığın niteliği, dosya ve eklerinin kapsamı,
- Bilirkişinin görevlendirme yapılan yere gelmesi için gereken süre,
- İnceleme için geçirilen süre,
- İncelemenin keşif yapılmasını gerektirmesi halinde keşifte geçirilen süre

Mahkemeler, işin mahiyeti gereği tarifede yazılı asgari hadleri indirmeye de yetkilidir[360] (md. 8). Seri dosyalarda ise; ayrı bir inceleme ve araştırma gerekmeyeceği için, bu tutarlarda indirim yapılması zorunludur (md. 9). Bilirkişiye ödenen ücretler, kural olarak ek raporları da kapsamına almaktadır. Dolayısıyla bilirkişi raporundaki eksiklik ya da belirsizliğin giderilmesi veya bilirkişiye yöneltilen soruların bir veya birkaçının bilirkişi tarafından cevaplanmaması sebepleriyle, talep edilen ek raporlar için ayrı bir ücret ödenmesi gerekmemektedir. Ancak görevlendirme kararında yöneltilen sorular dışında;

[358] **Deryal,** s.423.

[359] Burada bilirkişinin genellikle bir fikir ürünü mahiyetinde ortaya koyduğu emeğinin değerlendirilmesi gerekmektedir ve mahkemelerin şu iki husus arasında adil dengeyi tutturabilmesi beklenmektedir: Bilirkişinin uzmanlık bilgisi ve kariyerinin hakkını vermek ile usul ekonomisi ilkesi gereği davaları en az giderle sonuçlandırmaya çalışmak. **Deryal,** s.424.

[360] Ancak mahkemeler, kendilerine tanınan bu yetkiyi kullanırken oldukça dikkatli davranmalıdırlar. Zira yargılama faaliyeti bakımından bir danışmanlık hizmeti olan bilirkişilik müessesesinin verimli ve başarılı bir şekilde işlemesinde bu ücretin önemi oldukça büyüktür. Öyle ki; ücretin az takdir edilmesi yönündeki hata, fazla tayin edilmesi yönündeki hatadan daha sakıncalı dahi olabilecektir. Çünkü bilirkişi ücretlerinin düşük tayin edilmesi; işinin ehli bilirkişileri bu görevlerden uzaklaştıracak, liyakat açısından yetersiz kimselerin bu alana gösterdiği rağbeti artıracak ve bu hizmetin kazanç kapısına dönüşmesini sağlamakla müessesenin itibarını sarsacaktır. **Deryal,** s.424-425. **Rüzgaresen,** s.163. Tabii, takdir edilen ücretler haksız bir menfaat sağlayacak kadar yüksek de olmamalıdır. **Rüzgaresen,** s.159.

bilirkişiden ayrıca bilgi istenilmesi durumunda, bilirkişiye ek bir ücret ödemesi söz konusu olabilmektedir (md. 10).

Mahkemeye tevdi olunan bilirkişi raporunun hükme esas alınması üzerine; sarf kararına istinaden, bilirkişiye mahkemece takdir edilen ücretin ödenmesine karar verilir. Ardından görevli personel tarafından (yazı işleri müdürü); bilirkişi ücretinden vergi kesintisi yapıldıktan sonra kalanı, bilirkişiye ödenir. Belge karşılığında ödenmesi gereken giderler ise; herhangi bir vergi kesintisi yapılmadan, ayrı bir sarf kararına istinaden ödenir (md. 13). Kanaatimizce; bilirkişi raporunun mahkemeye tevdi edilmiş olması tek başına, ücrete hak kazanma açısından yeterli görülmemelidir. Bu açıdan mahkemenin, bilirkişi raporunu görmesi ve inceleyerek hükme esas alması da gerekmektedir[361].

Mahkemelerce takdir edilen ücretlere, bilirkişilerin itiraz etmesi ve arttırılmasını istemeleri mümkündür. Mahkeme bu itirazı inceleyerek, bilirkişi ücretinin artırılıp artırılmaması noktasında bir karar vermek zorundadır. Eğer seçim hakkını miktarın artırılması yönünde kullanırsa ve arttırılan bu miktar davanın taraflarınca ödenmezse, tarafların bu noktada zorlanabilmesi artık mümkün olmayacaktır. Bilirkişiler böyle bir durumda; yalnızca, ilgili mahkeme kararı kesinleştikten sonra, ayrı bir dava açma yoluna başvurabilirler yahut ilamsız icra takibinde bulunabilirler[362].

HMK md. 323'te; bilirkişiye emeği karşılığında verilecek ücret ve giderler, yargılama giderleri arasında gösterilmiştir. Dolayısıyla bu masrafların da; yargılama giderleri içerisine dâhil edilerek, davada haksız çıkan tarafa yükletilmesi gerekmektedir.[363] Bilirkişi incelemesinin gerektiği dosyalarda; mahkemece belirlenen bilirkişi avanslarının, davanın taraflarınca peşin olarak ödenmemesi halinde ise, duruma göre HMK md.324 ya da 325'e göre işlem yapılması gerekmektedir. Keşif ve/veya bilirkişi masraflarının; HMK md. 325'e göre karşılandığı durumlarda, dava sonunda yargılama giderlerine bu husus göz önünde bulundurularak hükmedilmelidir[364].

---

[361] Aynı yönde bkz. **Deryal,** s.430-431. **Rüzgaresen,** s.160.

[362] **Deryal,** s.427. **Rüzgaresen,** s.160.

[363] **Deryal, Yahya** (2012) Türk Hukukunda Bilirkişilik, 4. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, s.421-422.

[364] *"Dosyanın incelenmesinden; Dairece mahallinde yaptırılan keşif ve bilirkişi incelemesine ait giderlere ilişkin avans, Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından dava dosyasına yatırılmasına rağmen, temyize konu kararda, keşif ve bilirkişi incelemesi kapsamında yapılan giderleri de kapsayacak şekilde, yargılama giderlerinin tamamının davalı idarelerden alınarak davacılara verilmesine hükmedildiği ve anılan Bakanlıkça yatırılan avanstan artan tutarın da iadesine hükmedilmediği anlaşılmaktadır. / Bu durumda, temyize konu kararın yargılama giderlerine ilişkin hüküm fıkrasındaki, 'Ayrıntısı aşağıda gösterilen toplam*

4.5. Diğer Yargılama Masrafları

Yukarıda saydığımız yargılama masrafları dışında; dosya ve sair evrak giderleri ile yargılama sırasında yapılan diğer giderler de, HMK md. 323'e göre yargılama giderlerinin kapsamı içerisinde sayılmıştır. Yargılama esnasında yapılan her bir işlemin, evrakla belgelendirilmesi gerekmektedir. Söz gelimi; davaya ilişkin dilekçeler (dava dilekçesi, savunma dilekçesi, ikinci dilekçeler), tebliğ mazbataları, davanın taraflarına, üçüncü kişilere ya da resmi kurumlara yazılan yazılar, bu yazılara gelen cevaplar, duruşma ve keşif tutanakları, bilirkişi raporları ve bu raporlara yapılan itirazlar, mahkemelerin ara kararları, nihai kararları gibi… Mahkemelerde bu belgelerin muhafazası; elektronik ortamda UYAP sistemi üzerinden, fiziksel ortamda ise dava dosyaları içerisinde yapılmaktadır. İşte söz konusu dosya kapağı bedeli de, dosya ve sair evrak giderleri adı altında yargılama giderleri içerisinde yer almakta ve posta giderlerine eklenerek davada haksız çıkan tarafa yükletilmektedir.[365]

Yeni HMK ile birlikte; yargılama giderlerinin içerisine 'yargılama sırasında yapılan diğer giderler' ibaresi de eklenmiş ve yargılama giderlerinin kapsamı noktasında hâkime bir takdir hakkı tanınmıştır. Dolayısıyla HMK md. 323'te açıkça yargılama gideri olarak sayılmasa da; mahkeme ya da hâkim, yargılama sırasında yapılması kaydıyla bir gider kalemini yargılama giderleri içerisinde değerlendirebilecek ve davada haksız çıkan tarafa yükletebilecektir. Örneğin; HMK md. 323'te, yargılama harçlarından sadece başvurma harcı ile karar ve ilam harcı yargılama giderleri arasında sayılmıştır. Bu iki harç türünün dışında; keşif harcı, kanun yolu harçları, suret harçları vs. yargılama giderleri arasında sayılmamıştır. Fakat uygulamada; yargılama sırasında yapılan diğer giderler ibaresinden yola çıkılarak, bu harçlar da davada haksız çıkan tarafa yükletilmektedir. Yine yargılama esnasında; yabancı dildeki bir belgenin Türkçe 'ye çevrilmesi ya da hiç Türkçe bilmeyen

---

4.987,00 TL yargılama giderinin davalı idarelerden alınarak davacıya verilmesine' ifadesinin, 2577 sayılı kanunun 49/1-b. bendi uyarınca; 'Ayrıntısı aşağıda gösterilen toplam 4.987,00 TL yargılama giderinden; 633,30 TL'nin davalı idarelerden alınarak davacıya verilmesine, Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığı tarafından yatırılan 98.10 TL yürütmeyi durdurma itiraz harcının anılan davalı idare üzerinde bırakılmasına, keşif harcı, keşif giderleri ve bilirkişi ücreti toplamı olan 4.255,60 TL'nin davalı idarelerden alınarak Hazine ve Maliye Bakanlığına verilmesine; artan keşif avansının Hazine ve Maliye Bakanlığı'na iadesine' şeklinde düzeltilmesi gerekmektedir." **Danıştay İDDK,** E:2019/2030, K:2021/1734, KT:11.10.2021(UYAP Portal / s.e.t. 08.12.2021).

[365]**Kaya,** s.343-344.

kişilerin duruşmada dinlenebilmesi için gerekli olan tercümanlık hizmetleri dolayısıyla katlanılması gereken giderler de, bu kapsamda değerlendirilmelidir.[366]

5. Karşı Vekâlet Ücreti

5.1. Genel Olarak

Dava sonucunda haklı ya da haksız çıkan taraf; davayı bizatihi kendisi değil de bir vekili vasıtası ile takip etmişse, avukatına belirli bir ücret ödemek zorunda kalır. Bu ücret; kişinin dava dolayısıyla katlandığı bir gider olmakla birlikte, yargılama gideri niteliğini haiz değildir. Zira dava sonunda yargılama gideri olarak mahkemece aleyhine hüküm verilen tarafa yükletilmesi gereken vekâlet ücreti; karşı tarafın vekili ile kendi arasında kararlaştırmış olduğu sübjektif vekâlet ücreti olmayıp, Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi'ne (AAÜT'ye) göre hesaplanması ve hükmedilmesi gereken objektif bir vekâlet ücretidir[367]. Söz konusu vekâlet ücreti, sübjektif nitelikteki vekâlet ücretinin aksine yargılama giderlerinin içerisine dâhil edilmiştir. Bu açıklamalarımızdan da anlaşılacağı üzere; aslında iki tür vekâlet ücreti söz konusudur: Vekâlet veren (müvekkil) ile vekili (avukat) arasında serbestçe kararlaştırılan vekâlet ücreti ile yargılama gideri niteliğinde olan ve davada aleyhine hüküm verilen tarafa yükletilmesi gereken vekâlet ücreti.[368] Bu çalışma içerisinde; birinci türdeki vekâlet ücreti 'akdi vekâlet ücreti', ikinci türdeki vekâlet ücreti ise 'karşı vekâlet ücreti' olarak isimlendirilecektir[369]. Tezimizin konusunu yargılama giderleri oluşturduğu için; bu çalışma içerisinde daha ziyade, karşı vekâlet ücreti üzerinde yoğunlaşılacaktır. Ancak akdi vekâlet ücretinden de yeri geldikçe bahsedilecektir.

Kişiler; davalarında kendilerini bir vekil aracılığıyla temsil ve davalarını takip ettirmek istiyorlarsa, aralarındaki sözleşme gereği avukatlarına belirli bir ücret ödemek zorunda kalırlar. İşte akdi vekâlet ücreti; avukatların davadaki avukatlık hizmetlerine

[366]**Aldemir,** s.1193. **Rüzgaresen,** s.181-183.

[367]**Ağar, Serkan / Eller, M. Kağan** (2010) 'Yasal Vekalet Ücretinin Hukuki Niteliği ve KDV Karşısındaki Durumu' Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S:88, s.399.

[368]**Alangoya / Yıldırım / Deren Yıldırım,** s.417. **Arslan / Yılmaz / Taşpınar Ayvaz / Hanağası,** s.734-735. **Önen,** s.129. **Yılmaz** (2012), s.1413. **Ağar / Eller,** s.393.

[369]Aynı yönde bir isimlendirme için bkz. **Yıldıztekin / Kunduracı / Kundak,** s.164-165. Ancak bu şekilde bir isimlendirme; sadece konunun anlaşılmasını daha da kolaylaştırmak adına yapılmaktadır. Yoksa böyle bir isimlendirmenin mevzuatımızda herhangi bir dayanağı bulunmamaktadır. Avukatlık Kanunu'nda sadece 'vekâlet ücreti' ile 'avukatlık ücreti' kavramları kullanılmış olup, bu kavramlar da herhangi bir ayrıma işaret etmeden birbirlerinin yerlerine kullanılmıştır.

karşılık olarak, müvekkilleri ile aralarında serbestçe kararlaştırdıkları meblağ veya değerler olarak karşımıza çıkmaktadır. Avukat; takip ettiği dava müvekkili lehine sonuçlansın ya da sonuçlanmasın, hukuki yardımının karşılığı olan akdi vekâlet ücretini her koşulda talep edebilmektedir. Yargılama giderlerinden sayılmayan bu ücret, avukatın hukuki yardımının karşılığı olarak ve bizatihi müvekkil tarafından ödenmektedir.[370] Akdi vekâlet ücreti; müvekkil ile vekili arasında geçerli olan bir ücrettir ve bu ücretin miktarı, taraflar arasında yapılan bir 'ücret sözleşmesi' ile serbestçe kararlaştırılır[371]. Zira avukatlık sözleşmesi[372], Türk Borçlar Kanunu md. 26'da düzenlenen 'sözleşme özgürlüğü' hakkındaki hükümlere tabiidir. Yalnız bu serbestiye Avukatlık Kanunu (AK) ile birtakım sınırlamalar getirilmiştir. Söz konusu düzenlemelere göre; akdi vekâlet ücreti AAÜT'deki asgari miktarların altında kararlaştırılamayacağı gibi, dava edilen ya da mahkemece hükmedilen şeyin yahut paranın %25'ini de aşamayacaktır (AK md. 164/2-4). Yine ücret sözleşmeleri, dava konusu edilen mal veya hakların bir kısmının avukata ait olacağı hükmünü de taşıyamazlar (AK md. 164/3).[373]

Davada haklı çıkması sebebiyle lehine yargılama giderlerinin hükmedildiği taraf; davasını bir avukat aracılığıyla takip etmişse, bu taraf lehine, diğer yargılama giderlerine (harçlar ve yargılama masraflarına) ilaveten bir de HMK md. 323/1-ğ bendi gereğince, AAÜT'ye göre hesaplanması gereken karşı vekâlet ücretine hükmedilir[374]. Diğer bir deyişle; davayı kaybeden taraf, karşı tarafın kendisini davada bir avukat ile temsil ettirmesi durumunda, karşı vekâlet ücreti ödemeye mahkûm edilir.[375] Karşı vekâlet ücreti, akdi vekâlet ücretinin aksine bir sözleşme ilişkisinden doğmamaktadır. Yargılama giderleri

[370]**Ağar / Eller,** s.393-394. **Biyan, Özgür** (2016) 'Avukatların Karşı Taraf Vekalet Ücretinin KDV Karşısındaki Durumu' Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S:116, s.249.

[371]**Kuru / Arslan / Yılmaz,** s.704. **Önen,** s.128.

[372]Avukatlık sözleşmesi; avukat ile iş sahibi arasında, avukatın belli bir hukuki yardımda bulunması karşılığında, iş sahibinin kural olarak belli bir meblâğı yahut değeri taahhüt ettiği sözleşme şeklinde tanımlanmaktadır. Bu sözleşmenin unsurları; hukuki yardım, ücret ve tarafların anlaşması olmak üzere üç tanedir. Ayrıca avukatlık sözleşmesi; her iki tarafa borç yükleyen ve iş görme borcu doğuran isimli bir sözleşmedir. Avukatlık sözleşmesi hakkında daha detaylı bilgi için bkz. **Aksu, Raziye** (2016) 'Avukatlık Sözleşmesinin Unsurları ve Hukuki Niteliği' Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Yıl:7, S:27, s.861-890.

[373]**Kuru / Aydın,** s.605. **Yılmaz** (2012), s.1415. **Ağar / Eller,** s.393-396.

[374]**Pekcanıtez / Atalay / Özekes** (2015), s.601. **Önen,** s.128. **Sungurtekin, Meral** (1995) Avukatlık Mesleği Avukatın Hak ve Yükümlülükleri, İzmir, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Döner Sermaye İşletmesi Yayınları, s.179. **Yılmaz** (2012), s.1417.

[375]**Candan** (2020), s.931. **Yavuzdoğan,** s.258. **Ağar / Eller,** s.398. Dava sonunda aleyhine hüküm kurulmayan davalı idarenin karşı vekâlet ücretine mahkûm edilmesinin hukuka aykırı olduğu yönünde bir içtihat için bkz. **Danıştay 5. Dairesi,** E:2010/2334, K:2011/7572, KT:15.12.2011 (Aktaran: **Karavelioğlu,** s.1304).

arasında yer aldığı için; dava sonunda haksız çıkan tarafa, mahkeme kararıyla yükletilmektedir. O halde; ortada yargılama yapan bir mahkeme bulunmadığı müddetçe ve ilgili mahkemece hükmedilmediği sürece karşı vekâlet ücreti de söz konusu olmayacaktır[376]. Yine yargılama giderleri içerisinde sayıldığı için, mahkemeler ancak davanın tarafları lehine karşı vekâlet ücretine hükmedebileceklerdir. Bu sebeple; kendisini davada bir avukatla temsil ettiren fer' i müdahil lehine karşı vekâlet ücretine hükmedilmesi mümkün değildir.[377]

Mahkemelerce karşı vekâlet ücretine hükmedilmesi, öncesine birtakım koşulların gerçekleşmiş olmasına bağlıdır. Davanın tarafları lehine karşı vekâlet ücretine hükmedilebilmesi için; ilk olarak davanın avukat olan bir vekil tarafından takip edilmesi, vekilin karar tarihinden önce usulüne uygun düzenlenmiş bir vekâletname ile davanın tarafını temsil etmesi, bu vekâletnamenin harçlandırılmış bir biçimde dava dosyasına ibraz edilmiş olması[378] ve son olarak davanın[379] kısmen de olsa[380] kazanılmış[381] olması

---

[376]**Bülbül, Taha Erdinç** (2014) 'Belediyelerde Görevli Avukatlara Yapılan Vekalet Ücreti Ödemelerinden Vergi Alınabilir mi ?' Ankara Barosu Dergisi, S:3, s.500.

[377]**HSK Teftiş Kurulu,** 2021 Yılı İdari Yargı Tavsiyeler Listesi, Ortak Tavsiyeler/IX/47, s.59 (www.hsk.gov.tr / s.e.t. 26.05.2021). **Kayar,** s.401. Davada vekil vasıtasıyla temsil edilen taraf lehine; esastan sonuçlanan bir davada, haklılık durumuna göre karşı vekâlet ücretine hükmedilmesinin yasal bir zorunluluk olduğu ancak müdahale gideri içerisinde bulunmayan ve sadece davanın tarafları açısından geçerli olabilen avukatlık ücreti ile ilgili müdahile yönelik hüküm tesis edilmesinin hukuki olarak mümkün olmadığı yönünde bazı yargı kararları için bkz. **Danıştay İDDK,** E:2007/1408, K:2012/139, KT:09.02.2012 (UYAP Portal / s.e.t. 15.12.2021). **Danıştay 8. Dairesi,** E:2015/78923, K:2016/1701, KT:26.02.2016. **Danıştay 8. Dairesi,** E:2013/1031, K:2016/3512, KT:08.04.2016.

[378]**Danıştay 10. Dairesi,** E:2016/12771, K:2017/1052, KT:23.02.2017.

[379]Açıklama (İYUK md. 29) ya da yanlışlıkların düzeltilmesi (İYUK md. 30) talepleri; dava niteliğinde olmadığı için, bu istemlerin reddi ya da kabulü halinde karşı vekâlet ücretine hükmedilmez. **Aldemir,** s.785. **Ulukapı,** s.433.

[380]*"Uyuşmazlıkta, istinafa konu kararla, davanın kısmen incelenmeksizin reddine karar verildiği, bu anlamda, kendisini vekil aracılığıyla temsil ettiren davalı lehine vekâlet ücretine hükmedilmesi gerektiği açık olduğundan, uyuşmazlığı çözüme bağlayan vergi mahkemesi kararıyla Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi uyarınca, vergi mahkemelerinde takip edilen duruşmasız dava ve işler için belirlenen maktu vekâlet ücretine hükmedilmesi gerekirken, davalı vekili lehine vekâlet ücretine hükmedilmemesinde usul ve yasaya uyarlık bulunmadığı anlaşılmakla…"* **Gaziantep BİM 2. Vergi Dava Dairesi,** E:2021/337, K:2021/1948, KT:15.12.2021 (UYAP Portal / s.e.t. 14.03.2022). "*Buna göre, kendisini vekille temsil eden davacı taraf lehine kabul edilen 15.000,00 TL manevi tazminata ilişkin olarak vekâlet ücretine hükmedilmesi gerekmekte olup, mahkeme kararında bu yönüyle hukuki isabet bulunmamaktadır."* **Danıştay 10. Dairesi,** E:2015/1992, K:2018/1328, KT:28.03.2018 (UYAP Portal / s.e.t. 08.12.2021).

[381]Akdi vekâlet ücreti; davanın sonucundan bağımsız olarak müvekkilden talep edilebildiği halde, avukatın karşı vekâlet ücretine hak kazanabilmesi için, temsil ettiği tarafın dava sonunda (kısmen ya da tamamen) haklı çıkmış olması gerekmektedir. Ancak istisnai olarak idari yargı mahkemelerince; avukatla temsil söz konusu olsa bile, davayı kazanan taraf lehine karşı vekâlet ücretine hükmedilmediği görülebilmektedir. Söz gelimi; dava konusu idari işlemin dayanağı kanun maddesinin, AYM kararıyla iptal edildiği durumlarda, davayı kazanan davacılar lehine karşı vekâlet ücretine hükmedilmediği kararlar hukukumuzda mevcuttur

gerekmektedir. O halde; dava avukat olan bir vekil aracılığı ile takip edilmediği halde, taraf lehine karşı vekâlet ücretine hükmedilmesi hukuka aykırı olacaktır[382]. Yine aynı şekilde; taraf davasını avukat aracılığıyla takip etmesine ve davayı kazanmasına rağmen, lehine vekâlet ücretine hükmedilmemiş olması, kanun yolları aşamasında nihai kararın hukuka aykırı bulunmasına sebebiyet verecektir[383].[384]

5.2. Avukatlık Asgari Ücret Tarifeleri

Ülkemizde hukuki yardımlardan alınması gereken vekâlet ücretlerinin asgari hadlerini belirlemek üzere ihdas edilen AAÜT'ler, her yıl Türkiye Barolar Birliği tarafından hazırlanmakta ve kural olarak Resmi Gazete'de yayınlanmakla birlikte

---

(Örnek olarak; **Danıştay Vergi Dava Daireleri Kurulu,** E:2007/63, K:2007/206, KT:25.05.2007. **Danıştay 6. Dairesi,** E:2010/5628, K:2010/9351, KT:15.10.2010). Söz konusu kararlarda esasen şu şekilde bir gerekçeye dayanılmaktadır: AYM'nin davada uygulanacak kanun maddesini iptal ettiği durumlarda; idari işlemin esasına girilmeksizin, idari yargı mahkemelerince doğrudan iptal hükümleri kurulmaktadır. Her ne kadar Anayasa'nın 153. maddesinde; AYM tarafından verilen iptal kararlarının geriye yürümeyeceği düzenlenmişse de, bu kuralın iptal edilmiş hükümler uyarınca kazanılmış olan hakların muhafazasına yönelik olduğu düşünülmektedir. Öte yandan; Anayasa'ya aykırı görülerek iptal edildiği bilinen hükümler dikkate alınarak derdest davaların çözüme kavuşturulması, Anayasa'nın üstünlüğü ve hukuk devleti ilkeleriyle bağdaşmayacağından, dava konusu edilen idari işlemlerin yargı mercilerince iptal edilmesi gerekmektedir. Ancak bu türden davalarda; sonuçta iptal hükmü ortaya çıkmış olsa dahi, verilen kararlar dava konusu edilen idari işlemin esası incelenmeden ve sadece AYM'nin iptal kararı gözetilerek verilmiş olduğundan (dolayısıyla davacı tarafın haklılığı tamamen tespit edilemediğinden), idari yargı mahkemelerinin davacılar lehine karşı vekâlet ücretine hükmetmemesi gerekmektedir.

[382] **Ağar / Eller,** s.398. *"Dava dosyasının incelenmesinden; davanın, davacı tarafından avukat olan bir vekili olmaksızın açılarak takip edildiği, davanın hiçbir aşamasında dava dosyasına vekâletname ibraz edilmediği anlaşılmaktadır. / Buna göre, davacının davayı avukat olan bir vekili aracılığıyla takip etmediği halde mahkemece verilen kararda maktu avukatlık ücretine hükmedildiği anlaşıldığından, temyize konu İdare Mahkemesi kararında bu yönüyle usule uyarlık bulunmamaktadır."* **Danıştay 10. Dairesi,** E:2016/12771, K:2017/1052, KT:23.02.2017 (UYAP Portal / s.e.t. 17.12.2021). Aynı yönde bkz. **Danıştay 6. Dairesi,** E:2015/11212, K:2020/1218, KT:10.02.2020 (UYAP Portal / s.e.t. 17.12.2021). **Danıştay 14. Dairesi,** E:2011/15237, K:2013/1225, KT:22.02.2013 (UYAP Portal / s.e.t. 15.12.2021).

[383] Ancak hukuka aykırı olan bu yönde bir kararın; kanun yolu aşamalarında bozulması, düzeltilerek onanması yahut kaldırılabilmesi için, davanın tarafının bizatihi kanun yollarına başvurması gerekmektedir. Yoksa taraf vekilinin, kendi adına mahkeme kararını istinaf/temyiz edebilme hakkı bulunmamaktadır. **Güner, Semih** (2002) Avukatlık Hukuku, Ankara, Ankara Barosu Yayınları, s.218. Çünkü HMK'ya göre; yargılama giderleri taraf lehine hükmedilmekte ve AK md. 164/5 hükmü de avukata tek başına kanun yollarına başvurma hakkını vermemektedir. Sadece bu konuda kendi adına dava açabilme ya da icra takibinde bulunabilme imkânı sağlamaktadır. **Aldemir,** s.824.

[384] *"Dava konusu işlemin iptali isteminin reddine karar veren mahkemece, yukarıda aktarılan kanuni düzenlemeler ve Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi dikkate alınarak, diğer yargılama giderleri gibi haksız çıkan taraftan alınmak suretiyle haklı çıkan taraf lehine vekâlet ücretine hükmedilmesi gerekmektedir. / Bu durumda; avukat ile temsil olunan davalının avukatlık ücretine hak kazanmış olduğu açık olup; lehine avukatlık ücreti takdir edilmesi gerekirken, davalı idarenin davacıya vekâlet ücreti ödemesi yönünde karar verilmesinde hukuki isabet görülmemiştir."* **Danıştay 15. Dairesi,** E:2016/8053, K:2017/3036, KT:25.05.2017 (UYAP Portal / s.e.t. 17.12.2021). Bu yönde bir başka karar için bkz. **Danıştay 8. Dairesi,** E:2017/2404, K:2021/2398, KT:20.04.2021 (UYAP Portal / s.e.t. 17.12.2021).

yürürlüğe girmektedirler. Mahkemelerce karşı vekâlet ücreti tayin ve takdir edilirken de, yalnızca hükmün verildiği tarihte[385] yürürlükte bulunan AAÜT hükümleri esas alınır[386] ve böylece karşı vekâlet ücretinin objektif birtakım kriterlere göre tespit edilmesi sağlanır.

Karşı vekâlet ücretine; AAÜT'de yazılı asgari miktarlardan az hükmedilemeyeceği gibi, ilgili miktarların üç katından fazlasına da hükmedilemez (AK md. 169/1)[387]. Bu ücret belirlenirken; avukatın emeği, çabası, işin önemi, niteliği ve davanın süresi gibi hususlar göz önünde bulundurulur. Karşı vekâlet ücretine hükmedilebilmesi için; davada haklı çıkan tarafın, davanın başından sonuna kadar kendisini bir vekil ile temsil ettirmiş olması gerekli değildir. Hangi aşamada olursa olsun; davayı kabul eden avukat, bu tarife hükümlerine göre belirlenen ücretin tamamına hak kazanmaktadır (AAÜT md. 5/1). Yeter ki; davanın (tamamen ya da kısmen) kazanılmasında avukatın bir emeği geçmiş ve müvekkili lehine herhangi bir işlem yapmış (dilekçe ibrazı, duruşmaya katılma vs.) olsun. Ancak sadece dava dosyasına vekâletname ibraz edilmiş olması, mahkemece vekâlet ücretine hükmedilebilmesi için yeterli olmayacaktır[388]. Avukatın yazılı ya da sözlü hukuki bir

---

[385] *"Olayda, İdare Mahkemesince 10.01.2020 tarihinde davanın açılmamış sayılmasına karar verildiğinden, karar tarihinde yürürlükte bulunan 2020 yılı Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi uyarınca belirlenen avukatlık ücretinin 1.700.00.-TL olduğu, dolayısıyla önceki yıl tarifesi uyarınca belirlenen 1.362.00.-TL vekâlet ücretinde usul hükümlerine uyarlılık görülmemiştir."* **Ankara BİM 11. İdari Dava Dairesi,** E:2020/1374, K:2020/2665, KT:24.09.2020 (UYAP Portal / s.e.t. 17.12.2021). Danıştay'ın sadece vekâlet ücreti yönünden bozduğu dosyalarda; bozma kararına uyularak yeniden hükmedilen karşı vekâlet ücreti hesaplanırken, yalnızca vekâlet ücreti yönünden bozulan ve diğer kısımları kesinleşen ilk kararın verildiği tarihte yürürlükte bulunan AAÜT esas alınmalıdır. Aynı yönde bkz. **Candan** (2020), s.932. **Danıştay 2. Dairesi,** E:2020/1921, K:2021/4108, KT:10.11.2021 (UYAP Portal / s.e.t. 17.12.2021).

[386] **Biyan,** s.250. Avukatlık ücretinin tespitine ilişkin usul ve esasların AAÜT yerine doğrudan AK ile düzenlenmesi; karşı vekâlet ücreti miktarlarının ise AAÜT ile belirlenmesinin daha yararlı olacağı yönünde bkz. **Yıldıztekin / Kunduracı / Kundak,** s.168. Dolayısıyla mahkemelerce karşı vekâlet ücretinin hesaplanmasında, davayı kazanan taraf ile avukatı arasındaki avukatlık sözleşmesi (ücret sözleşmesi) hükümleri dikkate alınmaz. Ancak istisnai olarak; avukat ile müvekkili arasında kararlaştırılan akdi vekâlet ücreti, karşı vekâlet ücretine esas teşkil edebilmektedir. Örneğin HMK md. 329/1'e göre; "Kötü niyetli davalı veya hiçbir hakkı olmadığı hâlde dava açan taraf, yargılama giderlerinden başka, diğer tarafın vekiliyle aralarında kararlaştırılan vekâlet ücretinin tamamı veya bir kısmını ödemeye mahkûm edilebilir. Vekâlet ücretinin miktarı hakkında uyuşmazlık çıkması veya mahkemece miktarının fahiş bulunması hâlinde, bu miktar doğrudan mahkemece takdir olunur." Bu kişilerin ya da vekillerinin, mahkemece disiplin para cezasına mahkûm edilebilmeleri de mümkündür. **Ulukapı,** s.420. **Sungurtekin,** s.182. **Biyan,** s.250.

[387] Ancak bu Kanun maddesi; uygulamada hemen hemen hiç tatbik edilmemekte, karşı vekâlet ücretine AAÜT'de belirlenen asgari haddin üzerinde hiç hükmedilmemektedir. **Aydın,** s.79. **Güner,** s.219.

[388] **Candan** (2020), s.934. **Sungurtekin,** s.179. **Kuru,** s.5384. Fakat Danıştay 7. Dairesi; eski tarihli bir kararında, aksi yönde karar vermiştir. Bu kararda esas olarak; AAÜT'nin 'ücretin tümünü hak etme' başlıklı 5. maddesi dikkate alınmıştır. İlgili madde; "hangi aşamada olursa olsun, dava ve icra takibini kabul eden avukat, bu tarife hükümleri ile belirlenen ücretin tamamına hak kazanır" hükmünü amirdir. Somut olayda; ilgili idare mahkemesince dosya tekemmül ettirildikten sonra ancak nihai karar verilmeden önce, davacı avukatının mahkemeye *vekâletname ibraz ettiği ve başkaca herhangi bir işlem yapmadığı* anlaşılmaktadır. AAÜT'nin 5. madde düzenlemesi uyarınca; Danıştay 7. Dairesi, karar tarihinden önce verilen

yardımda bulunmuş olması şarttır. Vekil sonradan istifa etmiş olsa bile; eğer uyuşmazlığın çözüme kavuşmasında emeği geçmişse, öncesinde yapmış olduğu işlemler dolayısıyla karşı vekâlet ücretine hak kazanmalıdır[389].

AAÜT'de davalar açısından iki çeşit karşı vekâlet ücreti öngörülmüştür: Nispi vekâlet ücreti ile maktu vekâlet ücreti. Maktu vekâlet ücreti; derdest davanın konusunun belirli bir miktar olmadığı yahut para ile ölçülemediği durumlarda mahkemece hükmedilen avukatlık ücretine denilmektedir. Nispi vekâlet ücreti ise; görülmekte olan davanın konusunun para ile ölçülebildiği durumlarda, dava konusu edilen değere göre belirli oranlarda hesaplanan ve takdir edilen bir ücretten ibarettir.[390] Bu ücretler; idari yargı için davanın iptal ya da tam yargı davası olmasına, istenilen tazminatın türüne, duruşma olup olmadığına ve mahkemelerce verilen kararların türüne göre değişebilmektedir[391]. İptal davaları için maktu vekâlet ücreti geçerliyken; tam yargı davaları için nispi vekâlet ücreti söz konusudur[392].

Konusu para ile ölçülemeyen davalarda (iptal davalarında) karşı vekâlet ücreti, mahkemesince maktu tarifeye göre takdir edilir. İdare mahkemelerinde açılan iptal davaları ile vergi mahkemelerinde açılan ve konusu para ile ölçülemeyen iptal davalarında, AAÜT'nin ikinci kısmının ikinci bölümünde yer alan maktu vekâlet ücretleri geçerliyken[393]; vergi mahkemelerinde açılan ve konusu para ile ölçülebilen vergi davaları

---

vekâletnamenin avukatlık ücretine hak kazanmak için yeterli olduğuna hükmetmiştir ve ilk derece mahkemesinin kararını bozmuştur. **Danıştay 7. Dairesi,** E:2008/300, K:2009/4604, KT:17.07.2009 (Aktaran: **Karavelioğlu,** s.1312).

[389]**Önen,** s.130. Ancak benzer bir olayda Danıştay 8. Dairesi aksi yönde karar vermiştir. Uyuşmazlık konusu olayda; davalı idare vekili savunma dilekçesi ile temyize konu kararı veren mahkemenin ara kararına cevap vermiş ve bilahare cevaba cevap dilekçesini de mahkemeye sunmuştur. Dolayısıyla davalı idareye hukuki yardımda bulunduğu açıktır. Akabinde ileri tarihli dilekçesiyle Hazine Avukatı olarak görev yapmakta iken geçici süreli olarak dava dışı bir Üniversite'ye ait dosyalara bakmak üzere görevlendirildiği ve geçici görevlendirme süresinin sona erdiğinden bahisle UYAP'tan kaydının silinmesini talep etmiştir. İlk derece mahkemesi; ret ile sonuçlanan davada, davalı idare lehine vekâlet ücretine hükmetmemiştir. Danıştay 8. Dairesi' de mezkûr kararı onamış ve ilgili karar karar düzeltme aşamasından da geçerek kesinleşmiştir. İlgili karar için bkz. **Danıştay 8. Dairesi,** E:2016/11616, K:2020/4295, KT:13.10.2020 (UYAP Portal / s.e.t. 08.12.2021). Kanaatimizce; her ne kadar, ilk derece mahkemesince verilen karar tarihinde vekilin davalı idaredeki avukatlık görevi devam etmemekte ise de, AK md. 164 ve AAÜT md. 2 ile 5 hükümleri uyarınca davalı idare lehine avukatlık ücretine hükmedilmesi gerekirdi.

[390]**Aydın, Murat** (2006) 'Avukatlık Asgari Ücret Tarifelerinin Eleştirisi' Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S:63, s.73. **Önen,** s.130.

[391]**Candan** (2020), s.931.

[392]**Akyılmaz / Sezginer / Kaya** (2019), s.1564.

[393]Sözünü ettiğimiz bu maktu vekâlet ücretleri; AAÜT'de 2022 yılı için, duruşmasız davalarda 2.550,00 TL, duruşmalı davalarda ise 3.890,00 TL olarak öngörülmüştür. Söz gelimi; vergi mahkemesinde 'özel esaslara

için ise aynı tarifenin ikinci kısmının birinci bölümündeki maktu vekâlet ücretleri geçerlidir[394]. Dolayısıyla vergi mahkemelerinde; dava konusu para ile değerlendirilebilse bile, nispi vekâlet ücretine hükmedilmesi mümkün değildir. Bu yönde, AK'da özel bir düzenleme mevcuttur (AK md. 168/2)[395].

Konusu para ile ölçülebilen davalarda[396] (tam yargı davalarında) ise; karşı vekâlet ücreti, AAÜT'nin üçüncü kısmında yer alan nispi tarifeye göre hesaplanır[397] ve hesaplanan bu nispi vekâlet ücreti maktu vekâlet ücretinin altında olamaz. Davanın tamamen ya da kısmen kazanılması üzerine; nispi vekâlet ücreti kural olarak, mahkemece kabul edilen miktar için davacı lehine, reddedilen miktar için ise davalı lehine takdir edilir[398]. Ayrıca davanın tarafları lehine hükmedilen nispi vekâlet ücreti, mahkemenin kabul ya da reddettiği miktarı da geçemez (AAÜT md. 13/2). Manevi tazminat davalarının; maddi tazminat talepleri ile birlikte açılması durumunda ise; manevi tazminat açısından karşı

---

alınma' ya da 'vergi mükellefiyetinin terkin edilmesi' işlemlerine karşı dava açılması halinde, davanın sonucunda bu miktarlara hükmedilmesi gerekecektir. Zira her iki işlemin de parayla değerlendirilebilmesi mümkün değildir.

[394]Sözünü ettiğimiz bu maktu vekâlet ücretleri; AAÜT'de 2022 yılı için, duruşmasız davalarda 2.840,00 TL, duruşmalı davalarda ise 3.675,00 TL olarak öngörülmüştür. Örneğin; vergi mahkemesinde tarhiyatlara ya da ödeme emrine karşı iptal davası açılması durumunda, davanın sonunda bu miktarlara hükmedilmesi gerekecektir.

[395]Böylece kanun koyucu; verginin tarh, tahakkuk ve tahsili işlemlerinden doğan uyuşmazlıkları konu edinen vergi davalarının iptal davası formatında görülmesi gerektiğini kabul etmiş olmaktadır. **Candan** (2020), s.932. Doktrinde *Oral'a* göre; bir vergisel idari işlem niteliğinde olan ödeme emri ile kambiyo senetlerine özgü icra takibi dolayısıyla gönderilen ödeme emrine karşı açılan davalar büyük benzerlikler gösterdiği halde, birisi için nispi vekâlet ücretine hükmedilirken diğeri için maktu vekâlet ücretine hükmedilmesi haksız ve çelişkili durumlar yaratmaktadır. **Oral, Hasan** (2011) 'Vergi Mahkemelerinde Vekâlet Ücreti Özelinde Yaşanan Bazı Tartışmalı Uygulamalar' Ankara Barosu Dergisi, S:3, s.162.

[396]Bizatihi dava konusunun değil de, dava konusu edilen idari işlemin konu unsurunun belirli bir miktar para olduğu davalarda (söz gelimi idari para cezalarına ya da ecrimisil ihbarnamelerine karşı açılan davalarda); uyuşmazlığın esas itibariyle idari işlemden kaynaklandığı ve konusunun belli bir miktar paranın tazminine ilişkin olmadığı hususları da göz önüne alınarak, sadece iptal davası formatında görülen bu davalarda maktu avukatlık ücretine hükmedilmesi gerektiği hakkında bkz. **HSK Teftiş Kurulu,** 2021 Yılı İdari Yargı Tavsiyeler Listesi, Ortak Tavsiyeler/IX/50, s.59-60 (www.hsk.gov.tr / s.e.t. 26.05.2021).

[397]AAÜT'nin üçüncü kısmında; nispi vekâlet ücretlerinin hesaplanması için azalan oranlı bir tarife öngörülmüştür. Buna göre; idari yargı mercilerinde açılacak tam yargı davaları için, mahkemece kabul ya da reddedilen tutar üzerinden, ilk 40.000,00 TL için %15 oranında, sonra gelen 50.000,00 TL için %13 oranında, sonra gelen 90.000,00 TL için %9,50 oranında, sonra gelen 250.000,00 TL için %7 oranında, sonra gelen 620.000,00 TL için %5 oranında, sonra gelen 775.000,00 TL için %3,5 oranında, sonra gelen 1.275.000,00 TL için %1,8 oranında, 3.100.000,00 TL ve yukarısı için %1 oranında nispi vekâlet ücreti hesaplanacaktır.

[398]**Pekcanıtez / Atalay / Özekes** (2015), s.603.

vekâlet ücretine, maddi tazminat talebinden ayrı bir kalem olarak hükmedilir[399] (AAÜT md. 10/4)[400].

Davacının talep ettiği tazminat miktarının reddedilen bölümü üzerinden nispi vekâlet ücreti ödemek zorunda kalması, mahkemeye erişim hakkına yönelik ağır bir müdahale niteliğindedir.[401] Böyle bir müdahalenin hukuka uygun sayılabilmesi için ise; kanuni bir dayanağının bulunması[402], meşru bir amaca dayanması ve son olarak da kamu

[399] *"Yapılan incelemede; davacı vekili tarafından maddi ve manevi tazminat istemli dava açıldığı, İdare Mahkemesi'nce, davanın reddine karar verildiği görülmekle Avukatlık Asgari Ücret Tarifesinin 10.maddesi uyarınca maddi ve manevi tazminat istemi için ayrı ayrı vekâlet ücretine hükmedilmesi gerekirken, tek vekâlet ücretine hükmedilmesinde hukuki isabet görülmemiştir."* **Ankara BİM 10. İdari Dava Dairesi,** E:2021/2053, K:2021/3546, KT:03.11.2021 (UYAP Portal / s.e.t. 18.03.2022). Ancak iptal davasıyla birlikte tam yargı davası açılmışsa ve hem maddi hem de manevi tazminat isteminde bulunulmuşsa, iptal hükmü açısından ayrı bir maktu vekâlet ücretine hükmedilmemesi gerekir. Çünkü AAÜT'de, sadece manevi tazminat istemleri açısından karşı vekâlet ücretine ayrı bir kalem olarak hükmedilmesi gerektiği düzenlenmiştir. Bu yönde bir içtihat için bkz. *"Manevi tazminat isteminin maddi tazminat veya parayla değerlendirilmesi mümkün diğer taleplerle birlikte açılması durumunda; manevi tazminat açısından avukatlık ücretinin ayrı bir kalem olarak hükmedileceği anlaşılmaktadır. / Görüldüğü üzere Tarifenin 10/4. maddesinde, sadece manevi tazminat istemi yönünden belirli koşullar altında ayrı bir kalem olarak vekâlet ücretine hükmedilmesi durumu düzenlenmiş olup Tarifede maddi tazminat istemi yönünden ayrı bir kalem olarak vekâlet ücreti ödenmesine dair bir düzenleme bulunmadığından, Tarifenin 10/4. maddesinin manevi tazminata dair hükmünün kıyas yolu ile maddi tazminat istemleri için de uygulanmasının hukuki dayanağı bulunmamaktadır. / Uyuşmazlıkta, davacının davasını idari işlemin iptali ve işlem nedeniyle yoksun kaldığı maaş ve ek ödeme kayıplarının telafisi için 500.000,00-TL maddi tazminat ödenmesi, ayrıca 1.000.000,00-TL manevi tazminata hükmedilmesi istemiyle açtığı, İdare Mahkemesince davanın reddi nedeniyle davacı aleyhine dava konusu işlemin iptali ve maddi tazminat talebi için tek kalem olarak maktu vekalet ücreti, manevi tazminat talebi için ise tamamen reddedildiği için ayrıca maktu bir vekalet ücreti hükmedilmesiyle yetinilmesi gerekirken, maddi tazminat talebi için yukarıda hükmüne yer verilen Avukatlık Asgari Ücret Tarifesinin 10/4. maddesinin "manevi tazminata" ilişkin hükmü kapsamında ele alınarak, üçüncü kez vekalet ücretine hükmedilmesinde hukuki isabet görülmemiştir."* **Ankara BİM 13. İdari Dava Dairesi,** E:2020/5521, K:2021/3546, KT:03.11.2021 (UYAP Portal / s.e.t. 18.03.2022).

[400] Ancak böyle davaların; İYUK md. 15'e göre ilk inceleme üzerine sonuçlanması halinde, söz gelimi süre aşımı dolayısıyla reddedilmesi durumunda, tek maktu vekâlet ücretine hükmedilmesi daha doğru olacaktır. Zira davanın esası hakkında karar verilmediği için, maddi ve manevi tazminat talepleri hakkında iki ayrı vekâlet ücretine hükmedilmesi hakkaniyete uygun olmayacaktır. **Danıştay 15. Dairesi,** E:2015/7073, K:2016/127, KT:21.01.2016 (Aktaran: **Kaplan,** s.578).

[401] AYM birçok kararında; aleyhe karşı vekâlet ücretine hükmedilmesini, adil yargılanma hakkı ve mahkemeye erişim hakkı çerçevesinde değerlendirmiştir. Ancak lehe karşı vekâlet ücretine hükmedilmemesini, mahkemeye erişim hakkına bir müdahale olarak nitelendirmemiştir. Bu yönde kararlar için bkz. **AYM,** Aksaray Tır Nakliyat San. ve Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru No: 2017/36736, KT:19.09.2018 (Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası / s.e.t. 04.04.2022). **AYM,** Tekbir Tuğla İnş. Oto Gıda Pet. Nak. San. ve Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru No: 2018/32083, KT:08.06.2021 (Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası / s.e.t. 04.04.2022).

[402] AYM bir içtihadında; başvurucular aleyhine harçlandırılmamış değer üzerinden karşı vekâlet ücretine hükmedilmesini, kanuni dayanaktan yoksun görmüş ve adil yargılanma hakkı kapsamında yer alan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir. Bireysel başvuruya konu olan olayda; davacılar ıslah dilekçeleri ile talep ettikleri tazminat miktarlarını yükseltmişler ancak ıslaha ilişkin peşin harcı ödeyecek durumda olmadıkları için, mahkemeden adli yardım talebinde bulunmuşlardır. İlk derece mahkemesi tarafından ise; adli yardım talebi hakkında herhangi bir karar verilmeden, söz konusu dava reddedilmiş ve ıslah ile arttırılan miktar üzerinden davacılar aleyhine nispi vekâlet ücretlerine hükmedilmiştir. İlgili içtihat için bkz. **AYM,** Mehmet Okutan ve Mustafa Okutan Başvurusu, Başvuru

yararı ile birey hakkı arasındaki makul dengeyi gözetmesi gerekmektedir.[403] Kanunla; ciddiyetten yoksun birtakım talepleri disipline etmeye yönelik olarak, orantılı ve ölçülü sınırlamalar getirilmesi meşru görülmektedir. İdareler lehine karşı vekâlet ücretine hükmedilmesiyle amaçlanan da, esasen gereksiz davaların açılmasının önlenmesi ve uyuşmazlıkların makul sürede bitirilmesini sağlamaktır.[404] Ancak bu şekilde ücretlerin ödenmesini gerektiren düzenlemeler, hakkın özünü ortadan kaldıracak şekilde ve kişilerin mahkemeye erişim haklarını ihlal edecek nitelikte olmamalıdır. Aşırı ve orantısız vekâlet ücretleri ödenmesini öngören düzenlemeler ise; doğal olarak, kişilerin mahkemeye erişim hakları önünde bir engel teşkil edecektir[405]. Çünkü bir hukuki anlaşmazlığı mahkeme önüne taşıyan davacıların; reddedilen dava konusu miktar üzerinden hesaplanması gereken avukatlık ücretlerini davanın karşı tarafına ödemeye mahkûm edilebilme ihtimali, bu kişilerin mahkemeye başvurmalarını engelleme veya başvurmalarını anlamsız kılma rizikosuna sahiptir. Bu kapsamda; her davanın özel koşulları çerçevesinde masrafların makul ve orantılı olması, mahkemeye erişim hakkının asgari sınırını oluşturmaktadır.[406]

Geçmişte; idari yargı mahkemelerince davacılar aleyhine hükmedilen nispi vekâlet ücretleri, bireysel başvuru yoluyla AYM'nin önüne gelmiş ve pek çok ihlal kararına konu olmuşlardır[407]. İşte bu şekilde; davacıların yaşamış olduğu mağduriyetlerin önüne geçmek

---

No:2018/293, KT:18.05.2021 (Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası / s.e.t. 18.06.2022). AYM bir başka kararında ise; Anayasa Mahkemesi'nin maktu yerine nispi vekâlet ücretine hükmedilmesi sonucunu doğuran iptal kararının (norm denetimi yoluyla), karşı vekâlet ücretinin belirlenmesine esas alınması gereken ilk derece mahkemesinin *karar tarihi* itibarıyla henüz yürürlüğe girmediğinden bahisle ve anılan tarihte yürürlükte bulunan Kanun'un vekâlet ücretine maktu olarak hükmedilmesine cevaz verdiğini ileri sürerek, mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin kanuni bir dayanağı olmadığına hükmetmiştir. İlgili karar için bkz. **AYM,** Hasan Kızılırmak Başvurusu, Başvuru No:2017/5056, KT:29.09.2020 (Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası / s.e.t. 18.06.2022).

[403]**AYM,** Serkan Acar Başvurusu, Başvuru No:2013/1613, KT:02.10.2013 (Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası / s.e.t. 04.04.2022).

[404]**AYM,** Ali Şimşek ve Diğerleri Başvurusu, Başvuru No:2014/2073, KT:06.07.2017 (Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası / s.e.t. 17.06.2022). **AYM,** Ayşe Acar Başvurusu, Başvuru No:2014/7060, KT:21.09.2016 (Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası / s.e.t. 17.06.2022).

[405]Orantılılık incelemesi yapılırken; davanın açılmasına ilişkin şartların ve aleyhe hükmedilen nispi vekâlet ücreti sebebiyle, ilgili davanın anlamsız hâle gelip gelmediğinin değerlendirilmesi gerekmektedir. Söz gelimi; AYM bir kararında, başvuruculardan E.D. aleyhine hükmedilen tazminatın %49'u, N.T. aleyhine hükmedilen tazminatın %18'i ve Z.Ö. aleyhine hükmedilen tazminatın %36'sı oranında karşı vekâlet ücretlerine öngörülmüş olmasını orantılı bulmamış ve mahkemeye erişim haklarının ihlal edildiğine kanaat getirmiştir. İlgili karar için bkz. **AYM,** Emin Demirel ve Diğerleri Başvurusu, Başvuru No:2018/5536, KT:10.02.2021 (Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası / s.e.t. 17.06.2022).

[406]**AYM,** Özkan Şen Başvurusu, Başvuru No:2012/791, KT:07.11.2013 (Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası / s.e.t. 04.04.2022).

[407]İlgili AYM içtihatları için bkz. Somut olayın şartları bir bütün halinde değerlendirildiğinde; başvuranın maddi imkânlarının elverişsiz olması sebebiyle lehine adli yardım isteminin kabulü kararı verildiği, ayrıca

amacıyla ve 6459 sayılı Kanun'un dördüncü maddesi ile 11.04.2013 tarihinde, İYUK'un 16. maddesinin 4. fıkrasına ıslah müessesesi eklenmiştir. Öncesinde İYUK'ta ıslah müessesesi yer almadığı için; davacılar, idari yargı mahkemelerinden yüksek tutarlı taleplerde bulunmak zorunda kalmaktaydılar. Çünkü tam yargı davalarında talep edilen zararın gerçek miktarı, çoğunlukla bilirkişi incelemesi ile elde edilen verilere göre tam ve kesin olarak belirlenebilmektedir. Tam yargı davalarının bu özelliği gereği; gerçekte hak edilen tazminat tutarının, dava açılmadan önce davacılar tarafından tam olarak öngörülebilmesi mümkün olmamaktadır. Dolayısıyla hak kaybına uğramak istemeyen davacılar açısından, tazminat miktarlarını dava dilekçelerinde yüksek tutmaktan başka bir seçenek söz konusu değildi.[408] Bu durumda ise; çoğunlukla davacılar aleyhine yüksek miktarlarda nispi vekâlet ücretine hükmedilmesi söz konusu oluyordu. İşte ıslah müessesesi; tam yargı davalarının başındaki bu belirsizlik sebebiyle, dava sonunda ortaya çıkabilecek yüksek miktarlardaki nispi vekâlet ücretlerine ve diğer yargılama giderlerine karşı bir güvence oluşturabilmek maksadıyla İYUK'ta düzenleme altına alınmıştır. Yine mahkemeye erişim hakkının önündeki engelleri ortadan kaldırmak maksadıyla AAÜT'de de birtakım düzenlemelere gidilmiştir. Buna göre; maddi ve/veya manevi tazminat istemli açılan davalarda[409], davaların kısmen kabulü durumunda, davalı vekili yararına

---

davanın açıldığı esnada ıslah imkânının bulunmaması sebebiyle hak kaybına uğramamak maksadıyla yüksek talepte bulunduğu, bilirkişi raporlarının tamamlanmasından sonra fazlaya ilişkin istemlerinden feragat etmesine rağmen bu durumun mahkeme tarafından kabul edilmediği, lehine hükmedilen tazminatın yaklaşık dörtte üçünü avukatlık ücreti adı altında davalı idareye geri ödemek zorunda bırakıldığı ve açılan tam yargı davasının bu şekilde başvuran açısından anlamsız bir hale getirildiği dikkate alındığında yapılan müdahalenin ölçülü olduğunun söylenemeyeceği hakkında bkz. **AYM,** Özkan Şen Başvurusu, Başvuru No: 2012/791, KT:07.11.2013 (Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası / s.e.t. 04.04.2022). **AYM,** Mehmet Orhan ve Diğerleri Başvurusu, Başvuru No: 2012/1258, KT:19.11.2014 (Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası / s.e.t. 19.06.2022). **AYM,** Tanju Taş Başvurusu, Başvuru No: 2014/9052, KT:11.12.2014 (Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası / s.e.t. 19.06.2022). **AYM,** Fatih Uyalım Başvurusu, Başvuru No: 2012/1025, KT:30.12.2014 (Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası / s.e.t. 19.06.2022). **AYM,** Metin Taşdemir Başvurusu, Başvuru No: 2014/6991, KT:26.02.2015 (Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası / s.e.t. 18.06.2022). **AYM,** Galip Kocuk Başvurusu, Başvuru No: 2014/5639, KT:24.06.2015 (Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası / s.e.t. 18.06.2022). **AYM,** Melih Tataroğlu Başvurusu, Başvuru No: 2013/1766, KT:01.12.2015 (Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası / s.e.t. 19.06.2022). **AYM,** Lütfi Karaca Başvurusu, Başvuru No: 2013/6808, KT:04.02.2016 (Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası / s.e.t. 18.06.2022). **AYM,** Bayram İçdemir Başvurusu, Başvuru No: 2018/2028, KT: 24.02.2021 (Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası / s.e.t. 17.06.2022).

[408]**AYM,** Muammer Özkoca Başvurusu, Başvuru No: 2016/1567, KT:27.11.2019(Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası / s.e.t. 18.06.2022).

[409]Belirtmemiz gerekir ki; AAÜT md. 10 ve 13'te öngörülen bu düzenlemeler, sadece maddi ve/veya manevi tazminat istemleriyle açılan davalar açısından geçerlidir. Esasen idari yargıda açılan tam yargı davalarında da; hep maddi ya da manevi bir tazminat talebi söz konusu olduğu için, bu hükümler idari yargıda her zaman uygulanabilir niteliktedir. Ancak adli yargıda değeri para ile ölçülebilen nitelikteki davalar, sadece tazminat davalarıyla sınırlı değildir. Parayla ölçülebilen türde başka dava türleri de mevcuttur. Söz gelimi; alacak

hükmedilecek nispi vekâlet ücreti, davacı vekili lehine hesaplanan miktarı geçemeyecektir (AAÜT md. 10/2, 13/3). Ayrıca bu davaların tamamen reddi durumunda; davacı aleyhine artık nispi değil maktu vekâlet ücretine hükmedilmesi gerekecektir (AAÜT md. 10/3, 13/4).[410]

İdari yargı mercilerinde açılan davalarda; anlaşmazlığın birinci savunma dilekçesi süresinin bitimine kadar feragat[411], kabul ya da davanın konusuz kalması[412] nedenleriyle

---

davaları, tapu iptal ve tescil davaları gibi… Dolayısıyla bu tür davalar açısından AAÜT md. 10 ve 13 hükümlerinin uygulanması mümkün olmayacaktır.

[410]Söz gelimi; davacı tarafından 100.000,00 TL maddi tazminat, 100.000,00 TL manevi tazminat istemli bir tam yargı davası açılmış olsun ve mahkemece maddi tazminat yönünden 20.000,00 TL'nin kabulüne, manevi tazminat talebinin ise tamamen reddine karar verilmiş olsun. Normal şartlar altında; mahkemeler tarafından, maddi tazminat yönünden davacı lehine kabul edilen miktar (20.000,00 TL) üzerinden AAÜT'nin üçüncü kısmına göre hesaplanacak 3.000,00 TL nispi vekâlet ücretine, davalı idare lehine reddedilen miktar üzerinden (80.000,00 TL) hesaplanacak 11.200,00 TL nispi vekâlet ücretine; manevi tazminat yönünden ise davalı idare lehine reddedilen miktar (100.000,00 TL) üzerinden hesaplanacak 13.450,00 TL nispi vekâlet ücretine hükmedilmesi gerekecekti. Ancak AAÜT'nin 13/3. maddesi gereği; davalı idare lehine hükmedilecek vekâlet ücreti, davacı lehine hükmedilecek ücreti geçemeyeceği için, mahkemece maddi tazminat yönünden davalı idare lehine de 3.000,00 TL (11.200,00 TL değil) nispi vekâlet ücretine hükmedilmesi gerekir. Yine AAÜT'nin 10/3. maddesi uyarınca; davaların tamamen reddi durumunda maktu vekâlet ücretine hükmedilmesi gerektiği içindir ki, mahkemece, manevi tazminat yönünden davalı idare lehine 2.550,00 TL (13.450,00 TL değil) maktu vekâlet ücretine hükmedilmesi gerekir.

[411]*"Dosyanın incelenmesinden; dava dilekçesinin 21.10.2019 tarihinde davalı idareye tebliğ edildiği, otuz günlük savunma verme süresi içinde 21.11.2019 tarihinde davalı idarenin vekili aracılığıyla birinci savunmanın verildiği, 13.12.2019 tarihinde birinci savunma davacıya tebliğ edildikten sonra, 08.01.2019 tarihinde davacının Türkiye'den ayrılacağından bahisle davadan vazgeçme dilekçesinin verildiği anlaşılmaktadır. / Olayda, feragat dilekçesinin birinci savunma süresinin bitiminden sonra verildiği tartışmasızdır. / Bu durumda, Avukatlık Asgari Ücret Tarifesinin 15. maddesi uyarınca vekâlet ücretinin yazılı ücretinin tamamına hükmedilmesi gerekmekte iken yarısını hükmedilmesinde hukuka uyarlık görülmemiştir."* **İzmir BİM 6. İdari Dava Dairesi,** E:2020/1114, K:2020/1072, KT:22.09.2020 (UYAP Portal / s.e.t. 17.12.2021).

[412]AAÜT'nin 15. maddesinin 1. fıkrasına, 'davanın konusuz kalması' ibaresi 2022 tarifesi ile birlikte eklenmiştir. Ancak böyle bir düzenleme yapılmadan önce dahi, idari yargı mercilerinin bu yönde kararlar verdikleri görülebilmektedir. İlgili kararlardan biri için bkz. *"Yukarıda aktarılan Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi'nin ilgili hükümleri incelendiğinde, anılan tarifenin 6'ncı maddesi uyarınca anlaşmazlığın, davanın konusuz kalması nedeniyle ön inceleme tutanağı imzalanıncaya kadar giderilmesi durumunda Tarife hükümleriyle belirlenen ücretlerin yarısına, ön inceleme tutanağı imzalandıktan sonra giderilmesi durumunda ise tamamına hükmolunması gerektiğinin düzenlendiği anlaşılmakta ise de, ön inceleme duruşması ve ön inceleme tutanağı hukuk mahkemelerine özgü kavramlar olduğundan anılan maddenin idari yargı yerlerinde uygulanması olanaklı değildir. Öte yandan idari yargı yerlerinde uygulanacak vekâlet ücretini düzenleyen aynı tarifenin 15'inci maddesinin birinci fıkrasında ise, birinci savunma dilekçesi süresinin bitimine kadar anlaşmazlığın feragat ya da kabul nedenleriyle ortadan kalkması veya bu nedenlerle davanın reddine karar verilmesi durumunda Tarifede yazılı ücretin yarısına, diğer durumlarda tamamına hükmedileceği düzenlenmiş olup anılan maddede davanın konusuz kalması durumunda ne yönde işlem yapılacağı düzenlenmemiştir. Bununla birlikte, gerek tarifenin 6'ncı maddesinde davanın konusuz kalması, feragat ve kabul hallerinde uygulanacak vekâlet ücretinin aynı düzenlemelere tabi tutulması ve gerekse idari yargı yerlerinde feragat ve kabul hallerinde ve başka nedenlerle davanın konusuz kalması durumunda verilen kararın aynı yönde (Karar verilmesine yer olmadığı kararı) olduğu ve bu kararın şekli ve maddi anlamda aynı sonuçları doğurduğu dikkate alındığında, idari yargı yerlerinde davanın konusuz kalması nedeniyle karar verilmesine yer olmadığı yönünde karar verilmesi durumunda avukatlık ücretinin Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi'nin 15'inci maddesinin birinci fıkrası uyarınca belirlenmesi gerektiği sonucuna*

ortadan kalkması durumunda, bu tarifede yazılı karşı vekâlet ücretlerinin yarısına hükmedilir. Bu süreden sonra feragat ya da kabulün gerçekleşmesi durumunda ise vekâlet ücretlerinin tamamına hükmedilir. Ayrıca dilekçelerin görevli merciye gönderilmesine ilişkin kararlar (merciine tevdi kararları) ile dilekçenin reddine dair kararlarda, maktu ya da nispi hiçbir şekilde karşı vekâlet ücretine hükmedilemez[413] (AAÜT md. 15).

Davada haklı çıkan tarafın; kendisini birden fazla vekil ile temsil ettirmiş olması halinde, karşı taraf aleyhine ancak tek vekâlet ücretine hükmedilebilir (AAÜT md. 4). Birden çok idareye karşı açılan ve ortak bir sebebe dayalı olarak reddine karar verilen davalar için, idareler lehine tek bir karşı vekâlet ücretine hükmedilir ve bu ücret davalı idareler arasında paylaştırılır (AAÜT md. 3/2)[414]. Davada aleyhine hüküm verilenlerin birden fazla olması durumunda ise; karşı taraf lehine hükmedilen vekâlet ücreti mahkemece bu kişiler arasında paylaştırılabileceği gibi, bu kişilerin müteselsilen sorumlu tutulmalarına da karar verilebilir (HMK md. 326/3).

AAÜT'de yazılı karşı vekâlet ücretleri; kesin hüküm elde edilinceye kadar yapılan iş veya işlemlerin karşılığı olarak düzenlenmiştir. Ancak Danıştay ve bölge idare mahkemelerine yapılan istinaf ve temyiz başvuruları dolayısıyla duruşma ya da keşif vb. işlemlerin yapılması ayrı vekâlet ücretini gerektirmektedir.[415] O halde kanun yolu aşamalarında; karşı vekâlet ücretine hükmedilebilmesi, duruşma ya da keşif gibi ayrıksı birtakım yargısal işlemlerin yapılması koşuluna bağlanmıştır. Aksi takdirde; ayrı bir vekâlet ücretine hükmedilmesi mümkün olmayacaktır. Danıştay ve bölge idare mahkemelerinde ilk derece mahkemesi sıfatıyla açılan davalar için de, AAÜT'de daha

---

varılmaktadır. / Olayda ise, uyuşmazlığın birinci savunma dilekçesi verilmeden önce davanın konusuz kalması nedeniyle sonuçlandığı anlaşıldığından davalı idare lehinde Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi'nde yazılı ücretin yarısına hükmedilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır." **Konya BİM 1. İdari Dava Dairesi,** E:2020/1895, K:2021/314, KT:11.02.2021 (UYAP Portal / s.e.t. 17.12.2021). Aynı yönde bir başka karar için bkz. **İzmir BİM 7. İdari Dava Dairesi,** E:2021/1451, K:2021/1525, KT:26.10.2021 (UYAP Portal / s.e.t. 17.12.2021).

[413]HSK Teftiş Kurulu da, aksi yöndeki uygulamaları eleştiri konusu yapmıştır. **HSK Teftiş Kurulu,** 2021 Yılı İdari Yargı Tavsiyeler Listesi, Ortak Tavsiyeler/IX/41, s.58 (www.hsk.gov.tr / s.e.t. 26.05.2021).

[414]Davanın reddi sebebinin her iki davalı idare yönünde de ortak olduğundan bahisle, dava sonunda tek avukatlık ücretine hükmedilmesi gerektiği hakkında bir içtihat için bkz. **Danıştay 6. Dairesi,** E:2012/7133, K:2014/1352, KT:25.02.2014.

[415]**Candan** (2020), s.932. AAÜT' de 2022 yılı için; bölge idare mahkemelerinde, istinaf yolu ile görülen duruşmalı işler için 2.550,00 TL, istinaf yolu ile görülen ve birden fazla duruşması ya da keşif gibi avukatın da bulunması gereken sair işlemlerin olduğu işler için 5.100,00 TL, Danıştay'da temyiz yolu ile görülen duruşmalı işler için ise 3.815,00 TL maktu karşı vekâlet ücretleri öngörülmüştür.

yüksek miktarlarda avukatlık ücretleri belirlenmiştir[416]. Yargılamanın yenilenmesi başvurularının ise, ayrı bir vekâlet ücretini gerektirip gerektirmediği hususu tartışmalıdır. Bu tartışmaya aşağıda detaylı olarak yer vereceğiz.

5.3. Karşı Vekâlet Ücretinin Kimin Adına Hükmedileceği Sorunu

Karşı vekâlet ücretinin kimin adına hükmedilmesi gerektiğine yönelik tartışmalar; aslında AK md. 164/5 hükmünün, geçirdiği değişiklikten sonra farklı şekillerde yorumlanmasından kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla ilk olarak, söz konusu Kanun değişikliğinden bahsetmemiz gerekmektedir. İlgili Kanun maddesinin (AK md. 164/5) 4667 sayılı Yasa ile değiştirilmeden önceki hali şu şekilde idi: "Avukat ile iş sahibi arasında *aksine yazılı sözleşme bulunmadıkça* tarifeye dayanılarak karşı tarafa yüklenecek avukatlık ücreti avukata aittir." Mezkûr Kanun maddesi 4667 sayılı Yasa ile şu şekilde bir değişikliğe uğramıştır: "Dava sonunda, kararla tarifeye dayanılarak karşı tarafa yüklenecek vekâlet ücreti, avukata aittir." Bu değişiklikten sonra, karşı vekâlet ücretinin avukat lehine mi yoksa müvekkil lehine mi hükmedilmesi gerektiği konusu uygulamada tartışmalara neden olmuştur. Esasen böyle bir değişiklik; bugün geldiğimiz noktada, herhangi bir tartışmaya mahal verecek nitelikte değildir. Dolayısıyla bu konuyla ilgili eskiden yapılan tartışmaların, artık günümüzde pratik bir değeri kalmamıştır. Çünkü HMK'nın 330. maddesi ile[417] karşı vekâlet ücretinin her halükarda davanın asıl tarafı olan müvekkil lehine hükmedilmesi gerektiği açıkça düzenlenmiştir. Ancak bu şekilde bir kanuni düzenleme yapılmamış olsaydı dahi; aşağıda açıklayacağımız gerekçelerle, yine de aynı sonuca ulaşmamız mümkün olurdu[418].

İlk olarak belirtmemiz gerekir ki; AK md. 164/5 hükmüyle, gerek değişiklikten önce gerekse de değişiklikten sonra, karşı vekâlet ücretinin kimin lehine hükmedilmesi gerektiği konusu düzenlenmemiştir. Bu husus, daha sonrasında HMK'nın 330 maddesi ile birlikte düzenleme altına alınacaktır. Söz konusu değişiklikle, sadece Kanun metninden *'aksine yazılı sözleşme bulunmadıkça'* ibaresi çıkarılmıştır. Böyle bir değişik ile amaçlanan

[416]AAÜT'de 2022 yılı için; bölge idare mahkemelerinde ilk derece mahkemesi sıfatıyla görülen davalar için 4.220,00 TL, Danıştay'da ilk derece mahkemesi sıfatıyla görülen davalar için eğer duruşmasız ise 4.500,00 TL, duruşmalı ise 7.425,00 TL maktu karşı vekâlet ücretleri öngörülmüştür.

[417]**HMK md. 330:** "Vekil ile takip edilen davalarda mahkemece, kanuna göre takdir olunacak vekâlet ücreti, taraf lehine hükmedilir."

[418]Aynı yönde bkz. **Müderrisoğlu, Feridun** (1974) Avukatlıkta Vekâlet ve Ücret Sözleşmesi ve İçtihatlar, Ankara, Ayyıldız Matbaası, s.89-90. **Yılmaz** (2012), s.1418. **Kuru / Arslan / Yılmaz,** s.708. **Arslan / Yılmaz / Taşpınar Ayvaz / Hanağası,** s.738. Karşıt yönde bir görüş için bkz. **Türkmen, Coşkun** (2009) 'Vekâlet Ücretinin Aidiyeti' Ankara Barosu Dergisi, Yıl:67, S:2, s.127-131.

ise; yine 4667 sayılı Kanun'la avukat ve iş sahipleri arasında avukatlık sözleşmesinin yazılı olması şartı kaldırıldığı için, bu yöndeki bir değişikliğe intibak sağlayabilmektir. Diğer bir deyişle; ücret sözleşmesinin yazılı olma şartını düzenleyen kanun maddesi kaldırılınca, bu değişikliğe paralel olarak AK md. 164/5'teki *'aksine yazılı sözleşme bulunmadıkça'* ibaresi de yürürlükten kaldırılmıştır. Yoksa bu değişikliği, karşı vekâlet ücretinin artık avukatlar lehine hükmedilmesi gerektiği şeklinde yorumlamak mümkün değildir. Aynı şekilde; ilgili Kanun değişikliğini, karşı vekâlet ücretinin aidiyeti noktasında avukat ile müvekkili arasında aksine bir sözleşme yapılamayacağı şeklinde yorumlamak da isabetli olmayacaktır[419]. Zira söz konusu Yasa maddesi ile taraflar arasında aksine bir sözleşme yapılması yasaklanmış değildir. O halde; avukat ile müvekkili istedikleri takdirde, karşı vekâlet ücretinin tamamının veya bir kısmının müvekkile ait olacağını kararlaştırabilirler. Çünkü özel hukukta asıl olan 'sözleşme özgürlüğü' ilkesi bu durumu öngörmektedir ve böyle bir anlaşmayı yasaklayan herhangi bir yasal düzenleme de hukukumuzda mevcut değildir[420].

Yine AK md. 164/5 hükmünün ikinci cümlesi de, bizim görüşümüzü destekler niteliktedir. Söz konusu ibare; "bu ücret, iş sahibinin borcu nedeniyle takas ve mahsup edilemez, haczedilemez" şeklindedir. Yasa koyucunun böyle bir düzenleme öngörmekle amaçladığı şey; müvekkil adına hükmedilen ve kural olarak vekile ait olması gereken karşı vekâlet ücretinin, avukatın uhdesine geçmesini temin etmektir. Karşı vekâlet ücretinin avukat lehine hükmedilmesi gerektiğini kabul ettiğimiz takdirde ise, bu ücretin müvekkilin borcu nedeniyle takas, mahsup ya da haciz edilebilmesi zaten mümkün olmayacaktı. Çünkü mahkemeler, karşı vekâlet ücretini direkt olarak avukatlar adına hükmedeceklerdi. O zaman kanun koyucunun, AK md. 164/5 hükmünün ikinci cümlesini gereksiz yere ihdas ettiği sonucuna ulaşmamız gerekir ki; bu durum yasa koyucunun abesle iştigal ettiği anlamına gelecektir. Oysa kanun koyucunun abesle iştigal etmeyeceği genel bir hukuk kaidesidir.[421]

Son olarak; yargılama giderlerinden olan vekâlet ücretinin avukat adına hükmedilmesi, yargılamanın davanın tarafları arasında cereyan ettiğine ilişkin genel

---

[419]Aynı yönde bkz. **Aydın,** s.80. **Arslan / Yılmaz / Taşpınar Ayvaz / Hanağası,** s.736. **Aldemir,** s.825. **Postacıoğlu / Altay,** s.947. **Çelikoğlu,** s.1130. Aksi yönde bkz. **Güner,** s.221. **Ağar / Eller,** s.400. **Biyan,** s.250-251.

[420]**Yargıtay Ceza Genel Kurulu,** E:2005/1-66, K:2005/66, KT:14.06.2005 (Aktaran: **Türkmen,** s.128).

[421]**Aydın,** s.80-81.

prensibe de aykırı olacaktır. Zira bir davadaki hak ve yükümlülükler ancak o davanın taraflarına ait olabilir. Avukat yararına karşı vekâlet ücretine hükmedilmesi halinde ise; davada taraf niteliğini taşımayan, kendisi için herhangi bir talepte bulunmayan ve dava sebebiyle herhangi bir harç ödemeyen üçüncü bir kişi lehine hüküm tesis edilmiş olur. O halde; AK md. 164/5 hükmü, münhasıran avukat ile müvekkili arasındaki iç ilişkide çıkması muhtemel ücret uyuşmazlıklarını çözmek üzere ihdas edilmiştir[422]. Yoksa söz konusu düzenleme ile karşı vekâlet ücretinin kimin adına hükmedilmesi gerektiğine ilişkin -gerek 4667 sayılı Yasa'dan önce gerekse de sonra- herhangi bir kural getirilmiş değildir.[423]

5.4. Karşı Vekâlet Ücretinin Kime Ait Olacağı Sorunu

Bir üst başlıkta bahsettiğimiz tereddütlerin önüne geçmek maksadıyla; zaman içerisinde, HMK'nın 330. maddesi ile karşı vekâlet ücretinin davanın tarafları lehine hükmedilmesi gerektiği düzenlenmiştir. AK md. 164/5 ise; avukat ile müvekkili arasındaki iç ilişkiyi düzenlemekte ve karşı vekâlet ücretinin hangi tarafa ait olması gerektiğini hükme bağlamaktadır. Bugün uygulamada; her iki kanun maddesi aynı anda tatbik edilmekte ve karşı vekâlet ücreti davayı kazanan taraf lehine hükmedilmekte, nihai olarak ise avukat ile müvekkili arasındaki iç ilişkide bu ücret avukata ait olmaktadır.[424] Ancak hukukumuzda böyle bir kanuni düzenlemenin mevcut olması; ilgili düzenlemenin eleştiri konusu yapılamayacağı anlamına gelmemektedir. Kanaatimizce; yargılama gideri niteliğinde bir ödeme olan karşı vekâlet ücretinin nihai olarak davanın tarafı olmayan avukata ait olması, genel yargılama giderleri sistemimize, adalete ve hakkaniyete aykırı bir düzenlemedir[425]. Ayrıca ilgili Kanun maddesi; aşağıda açıklayacağımız gerekçelerle, mülkiyet hakkı ve hak arama özgürlüğü bağlamında Anayasa'ya aykırılık taşımaktadır.

AK md. 164'te yer alan '… avukatlık ücreti avukata aittir' ibaresi de, ilgili Kanun'un hükümet tasarısında '… müvekkile aittir' şeklindeydi. Ancak Türkiye Büyük Millet Meclisi Geçici Komisyonu tarafından *'müvekkile*' ibaresi *'avukata'* şeklinde değiştirilmiş ve bu değişikliğin gerekçesi madde dilinin Türkçeleştirilmesi ve yeniden

[422]**Görgün / Börü / Toraman / Kodakoğlu,** s.628. Aynı yönde bkz. **Yargıtay 4. Hukuk Dairesi,** E:2003/15344, K:2004/4917, KT:14.04.2004 (Aktaran: **Türkmen,** s.127-128).
[423]**Aydın,** s.82.
[424]**Aydın,** s.82-83.
[425]Aynı yönde bkz. **Atalay,** Pekcanıtez Usul - Cilt III, s.2397. Doktrinde *Biyan'a* göre ise; kanun koyucunun yargılama giderlerinden olan vekâlet ücretinin kime ait olacağı noktasında bir takdir yetkisi mevcuttur ve kanun koyucu bu takdir yetkisini avukatlar lehine kullanmıştır. **Biyan,** s.249.

redaksiyona tabi tutulması olarak açıklanmıştır. Oysa söz konusu düzenleme; ne Türkçeleştirmeye ilişkindir, ne de madde metninin yeniden redaksiyona tabi tutulması (yeniden kaleme alınması veya düzeltilmesi) ile açıklanabilir niteliktedir. Yapılan değişiklik, kanuni düzenlemenin esasına müessir olarak gerçekleşmiştir ve tamamen avukatlara ek bir kazanç kapısı sağlamaya yöneliktir. Söz konusu düzenleme, yargılama giderlerinin davanın taraflarına ait olması gerektiği kuralıyla da bağdaşmamaktadır. Zira bir dava nedeniyle; bu davada taraf niteliğini haiz olmayan, herhangi bir gider yapmayan ve hakkında hüküm kurulması mümkün olmayan üçüncü kişiye, karşı vekâlet ücreti adı altında bir ödeme yapılması öngörülmektedir. Üstelik bu ödemeyi gerçekleştiren kişi (yani davayı kaybeden taraf), söz konusu avukatla herhangi bir vekâlet ya da hukuki ilişki içerisinde bulunmayan bir üçüncü kişidir. Avukat davadaki emeğinin karşılığını, zaten kendi müvekkilinden 'akdi vekâlet ücreti' adı altında almaktadır. Oysa davanın karşı tarafıyla, davayı kazanan tarafın avukatının arasında herhangi bir sözleşmesel ilişki bulunmadığı gibi avukatın karşı tarafa herhangi bir hizmeti de söz konusu olmamaktadır. Yine her iki taraf arasında haksız fiil ilişkisi de söz konusu değildir. O halde; davayı kaybeden tarafın, diğer tarafın avukatına belli miktar ödemede bulunmasını gerektiren hiçbir hukuki sebep söz konusu değildir.[426]

Yargılama giderleri içerisinde yer alan karşı vekâlet ücretinin; yargılama sonunda gündeme gelebilmesi, ilk olarak davada haklı çıkan tarafın kendisini bir vekil vasıtasıyla temsil ettirmiş olmasına bağlıdır. O zaman; davanın karşı tarafına avukatlık ücretinin yükletilebilmesi bakımından belirleyici olan nokta, davayı kazanan tarafın avukatı ile arasında akdetmiş olduğu bir avukatlık sözleşmesinin mevcut olmasıdır. Diğer bir deyişle; avukat ile müvekkili arasında mevcut bir ücret sözleşmesi, karşı vekâlet ücretine hükmedilebilmesinin ön koşulu olarak karşımıza çıkmaktadır. Yargılama giderleri arasında sayılan bu avukatlık ücretinin karşı tarafa tahmili bakımından altta yatan saik ise, davasını kazanan tarafın harcadığı avukatlık giderini olabildiğince tazmin etmek düşüncesidir[427].[428]

---

[426]**Şimşek,** s.550-551. **Aydın,** s.82-83. **Yılmaz** (1984), s.222-223.

[427]Yargılama giderlerinin davada haksız çıkan tarafa yükletilmesi, kazanan tarafın mümkün mertebe ek bir zarara uğramadan hakkına kavuşmasını sağlama amacını taşımaktadır. Dolayısıyla yargılama sonucunda kaybeden tarafın; diğer tarafın dava sebebiyle katlandığı bütün masrafları ödemesi gerekliliği, dava nedeniyle verilmiş olan zararın tazmini sebebine isnat ettirilmelidir. Nitekim Yargıtay'da; eski tarihli bir içtihadı birleştirme kararında, yargılama giderlerinin karşı tarafa tahmilini haksız fiil hukuki sebebine dayandırmıştır (**Yargıtay İBK,** E:1949/1, K:1949/6, KT:13.04.1949). O zaman HMK md. 326 hükmünün ihdas sebebi tazmin ettirme saiki olarak karşımıza çıkmaktadır. Peki, burada hangi tazminat sorumluluğu söz konusudur? Söz konusu zarar dava esnasında cereyan ettiği için, bunun yargılama öncesinde taraflar arasındaki hukuki ilişkiye bağlanamayacağı belirgindir. Yine dava ilişkisi, usuli bir münasebet olduğu için akit içi

Bir bakıma; muhakeme sonucunda lehine karar verilen tarafın dava sebebiyle avukat tutmaya zorlanmış olması, kanun koyucu tarafından, karşı vekâlet ücretinin yargılama

---

sorumluluktan da bahsedebilmemiz mümkün değildir. O halde; burada sadece akit dışı sorumluluk türlerinden bahsedebiliriz. Nitekim Yargıtay'ın yukarıda sözünü ettiğimiz içtihadı birleştirme kararında da; mezkûr tazminat sorumluluğunun temelinde, haksız fiil sorumluluğunun bulunduğuna işaret edilmiştir. Ancak böyle bir sorumluluk bakımından da, olayımızda özellikle 'kusur' ve 'hukuka aykırılık' unsurlarının ayrıca irdelenmesi gerekmektedir. Zira mahkemeler nezdinde davacı ya da davalı olarak yer almak, hukuk sistemimizde Anayasal bir hak olarak öngörülmüştür (Anayasa md. 36). O halde; mahkemeler önünde iddialarını ileri sürmek yahut kendini savunmak, kural olarak hukuka aykırı ya da kusurlu bir davranış olarak addedilemeyecektir. Zira davanın kazanılması ihtimali yüzde bir olsa dahi, davanın açılması meşru bir hak olarak kabul edilmelidir. Kaldı ki; bazı durumlarda, kişiler hukuki ihtilafta haklı ya da haksız olduklarını önceden kestiremeyebilirler. Üstelik HMK; davada haksız çıkan tarafın iddia veya savunma hakkını suiistimal ettiği halleri ayrıca düzenleme yoluna gitmiştir (HMK md. 327/2, 329). O halde yargılama giderlerinin tahmiline ilişkin genel kural niteliğindeki HMK md. 326 hükmünün; kusur sorumluluğuna dayanmadığı, bizatihi bu sorumluluk türünün Kanun'da ayrıca düzenlenmiş olmasından çıkarılmaktadır. Dolayısıyla yargılama giderlerinin haksız çıkan tarafa tahmili meselesini, kusur sorumluluğu ekseninde değerlendirmenin imkânı bulunmamaktadır. Yine davanın usulden reddedildiği hallerde, ispat külfeti yerine getirilemediği için ya da hukuki ihtilafın kuşkulu olması nedeniyle davanın esastan reddedildiği durumlarda dahi, herhangi bir ayrıma gidilmeksizin davada haksız çıkan tarafın yargılama giderlerine mahkûm edilmesi de, bu durumu kanıtlar niteliktedir. Zira haklılığın baştan öngörülemeyeceği ve tarafın kusursuzluğuna işaret eden bu gibi hallerde bile, genel kuralın tatbik edilmesinden vazgeçilmemektedir. O zaman; sözünü ettiğimiz akit dışı sorumluluk, esasen kusur veya hukuka aykırılık şartını ihtiva etmeyen 'sebep sorumluluğu' olarak karşımıza çıkmaktadır. Zira sebebiyet sorumluluğu; hukuka uygun fiillerden de sorumluluğu mümkün kılan ve yalnızca illiyet bağının mevcudiyetinin yeterli görüldüğü, oldukça geniş bir muhteviyata sahip bir kusursuz sorumluluk kategorisidir. Karşı vekâlet ücreti açısından; kusursuz sorumluluğun dayanağını ise esasen hakkaniyet düşüncesi oluşturmaktadır. Hakkaniyet mülahazasına göre; herhangi bir zarara kusuru olmaksızın sebebiyet veren kimse, hakkaniyet gerektirdiği takdirde bu zararı tazmin etmekle yükümlüdür. Davayı kazanan tarafın; ancak dava yoluyla ulaşabileceği hakkına, yaptığı giderler nedeniyle eksik olarak kavuşması da hakkaniyete aykırı bir uygulama olacaktır. Bu sebeple; hakkaniyet mülahazası, davayı kaybeden tarafın, kazanan tarafın sarf ettiği bütün yargılama giderlerini üstlenmesini gerektirmektedir. **Çelikoğlu,** s.1115-1119.

[428]Aynı yönde bkz. **Çelikoğlu,** s.1116-1117. **Şimşek, Mehmet** (2015) 'Yargı Organlarınca Hükmedilen Vekâlet Ücretinin Aidiyeti Sorunu' Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, S:6, s.541-542. **Yıldıztekin / Kunduracı / Kundak,** s.165-166. **Ağar / Eller,** s.390. Gerçi Yasa gereği karşı vekâlet ücretinin; taraf ve avukatı arasında belirlenen akdi vekâlet ücreti üzerinden belirlenmeyip, AAÜT ile öngörülen tutarlarla sınırlandırılması, ilk bakışta tazminat hukuki sebebine aykırı görünmektedir. Ancak tazminat hukukunun genel prensipleri uyarınca, zarar gören kişiler zararını artırmamakla yükümlüdürler. Standart bir ücretle temin edilmesi mümkün olan bir avukatlık hizmetinin daha yüksek bir bedel karşılığında satın alınması durumunda, artık aşan kısmın tazmin edilmesi gerekliliğinden bahsedilemeyecektir. Dolayısıyla zararın objektif ölçütler dâhilinde belirlenmesi, tek başına tazminat hukukunun genel esaslarına aykırı olmamaktadır. Öte yandan; müvekkil ile vekili arasında kararlaştırılan akdi vekâlet ücretinin tamamının, davayı kaybeden taraftan alınarak kazanan kişiye verilmesi birtakım olumsuz sonuçlara yol açabilecektir. Mesela; iş sahibi ile avukatı, sırf karşı tarafı zarara uğratmak ve haksız yere kazanç sağlamak gibi amaçlarla muvazaalı ücret sözleşmeleri akdedilebileceklerdir. İşte bu gibi durumların önüne geçmek maksadıyla; AK md. 169 ile karşı vekâlet ücretlerinin, AAÜT'deki asgari hadlerin üç katını aşamayacağı düzenlenmiştir. Son olarak; akdi vekâlet ücretinin tamamının karşı vekâlet ücreti olarak hükmedilmesi, mahkemelerin de işini zorlaştıracaktır. Yargı mercileri; yoğun iş yüklerine ilaveten bir de davayı kazanan tarafın kendi avukatıyla yaptığı ücret sözleşmesini de araştırmak zorunda kalacaklar, bu bilgiye dosya içerisinde ulaşamadıkları zaman ise ara kararı yapmak zorunda kalacaklardır. Ücret sözleşmelerinde yazılık şartının söz konusu olmadığını da göz önüne aldığımızda, ispat noktasında çeşitli güçlükler yaşanacaktır. **Çelikoğlu,** s.1123-1124. **Şimşek,** s.545.

giderleri arasına alınması ihtiyacını doğurmuştur. Bu yönde bir tahmil kuralı ile davasında haklı çıkan tarafın kendi avukatına karşı ücret borcunun ifasını bir nebze de olsa kolaylaştırma ve malvarlığında bu sebeple meydana gelecek bir azalmayı telafi etmek amaçlanmıştır.[429] Esasen bütün yargılama giderleri açısından aynı mantık geçerlidir ve yargılama giderlerinin aleyhine hüküm verilen tarafa yükletilmesi suretiyle, davasında haklı çıkan tarafın dava nedeniyle katlandığı giderlerin kendisine geri ödenmesi ve bu sayede hakkına tam olarak kavuşması hedeflenmektedir.

Bilindiği üzere; davada kendisini bir avukat aracılığıyla temsil ettiren kişi, avukatına belirli bir miktar ücret (akdi vekâlet ücreti) ödemek zorunda kalmaktadır. Bu kişinin davayı kazanması halinde; hakkına tam olarak kavuşması ise ancak avukatına ödediği akdi vekâlet ücretini de (diğer yargılama giderleriyle birlikte) karşı taraftan alabilmesine bağlı hale gelir. Hiçbir çağdaş hukuk sisteminde; haksızlığa uğrayan kişinin, sonrasında hakkına eksik bir şekilde ulaşması sonucunu doğuracak bir uygulamaya sürüklenmesi düşünülemez. Aksi bir tutumun söz konusu olması halinde taraflar; tamamen haklı olduğunu düşündükleri bir davada dahi, avukatlık ücretlerinin yüksekliğini de göz önüne alarak birtakım tereddütler yaşayabilirler. *Davacı taraf açısından düşündüğümüzde;* düşük değerli davalarda, davasını açmaktan vazgeçebileceği gibi davasında kendisini bir vekil vasıtasıyla temsil ettirmekten de imtina edebilir. Zira müddeabihi düşük olduğu için; dava sonucunda kazandığı meblağın büyük bir çoğunluğunu, akdi vekâlet ücreti adı altında avukatına vermek zorunda kalır. Üstelik bu parayı (ya da en azından bir kısmını), karşı taraftan alabilmek imkânından da yoksun bulunmaktadır. Yüksek değerli davalar açısından ise davacı; ya bir avukat vasıtasıyla davasını açmak zorunda kalacaktır ki, bu durumda hakkına tam olarak kavuşması mümkün olmayacaktır ya da davasını bizatihi açmak ve takip etmek yolunu tercih edecektir. Bu takdirde ise; tamamen haklı olduğu bir davayı, kendisini yeterince savunamadığı için usulden veya esastan kaybetme riskiyle karşı karşıya kalacaktır. Yine pek çok kişi; davasını açmak ve takip etmek için yeterli zamana sahip olmadığı için, istemeye istemeye avukat tutmaya mecbur kalacaktır. *Davalı taraf açısından ise;* daha kısıtlı bir tercih hakkı söz konusu olmaktadır. Zira davalı taraf, kendisine karşı açılan davaları ya bizatihi takip etmek zorunda kalacaktır ya da ödeyeceği meblağın kendisine geri dönmeyeceğini bildiği halde avukat temin etmek zorunda kalacaktır. Netice

[429]**Şimşek,** s.538-5539. Yine bütün yargılama giderleri içerisinde aslan payını teşkil eden karşı vekâlet ücreti sayesinde, haklılığı zayıf iddia veya savunma sahibi tarafların sulhe teşvik edilmesi ve böylece kıt adli kaynakların adalet hizmetlerine daha çok ihtiyaç duyan kimselere ayrılması da, yasa koyucunun bir diğer hedefi olarak karşımıza çıkmaktadır. **Çelikoğlu,** s.1122-1124.

itibariyle; davasında haklı çıkan tarafın o dava sebebiyle yaptığı bütün giderleri kendisine iade edilecek olmasına rağmen, vekiline ödediği akdi vekâlet ücretinin kendisine geri dönüşü sağlanamayacaktır. Tarafın, davayı kazanmasına rağmen yine de bir miktar zarara uğraması kaçınılmaz olacaktır.[430]

Şimdi, AK md. 164/5 hükmünün Anayasa'ya aykırılığı sorununu daha da yakından incelemeye geçelim. Zira davada kendisini avukat aracılığıyla temsil ettiren tarafın; neticede haklı çıkmasına rağmen yargılama dolayısıyla ödemiş olduğu akdi vekâlet ücretini kısmen de olsa geri alamaması halinde, hakkını tam olarak elde ettiğinden bahsedilemeyecektir. Dolayısıyla ilgili düzenleme davayı kazanan tarafın mülkiyet hakkını ihlal eder niteliktedir. Yine kişiler; yüzde yüz haklı olduklarını düşündükleri bir uyuşmazlıkta, davayı kazandıkları takdirde dahi malvarlıklarından belirli bir miktar avukatlık ücretinin çıkacağını ve geri dönmeyeceğini öngörmeleri durumunda, dava açmaktan ya da kendilerini avukatla temsil ettirmekten vazgeçebilirler. Oysa mahkemeler önünde haklarını arayan ya da savunan kişilerin, kendilerini bir avukat vasıtasıyla temsil ettirmek istemeleri en doğal haklarıdır. Her faaliyetin bir uzmanlık alanı olduğu gibi, yargı organları nezdinde hak arama ya da savunma faaliyetlerini de en iyi bu işi meslek edinmiş olan avukatlar yapabilirler. Avukat, elbette ki bu faaliyeti nedeniyle belirli bir ücret alacaktır. Bu ücretin adı akdi vekâlet ücretidir ve borçlusu ücret sözleşmesinin diğer tarafı olan müvekkildir. Ancak bu faaliyetin karşılığında, bir de yargılama gideri niteliğindeki karşı vekâlet ücretine hak kazanmaları adaletsizliklere yol açmaktadır. Belki bu noktada; avukatla temsilin ihtiyari olduğu ve karşı vekâlet ücretinin de bu hizmetin doğal bir sonucu olduğu ileri sürülebilir. Diğer bir deyişle; avukatlık ücreti ödemek istemeyen kişilerin kendi davalarını bizatihi takip etmelerinin önünde hiçbir engel olmadığı söylenebilir. Ancak pek çok kişinin davayı takip edecek zamanı olmayabilir ve hukukumuzda avukat olmayan vekilin davayı takip etmesi de açıkça yasaklanmıştır. Yine kişiler davayı takip noktasında yeterli bilgiye sahip olmayabilirler. O halde; taraflar, davalarını avukatla takip noktasında (en azından kâğıt üzerinde) belli bir serbestiye sahiplermiş gibi görünmelerine rağmen, aslında pek çok durumda davaların avukatla takibi zorunlu olmaktadır. Dolayısıyla AK md. 164/5 hükmü; bu yönleriyle, hak arama özgürlüğüne ve bu hakkın doğal bir uzantısı olarak görülen mahkemeye erişim hakkına da aykırı olmaktadır. [431]

[430] **Şimşek,** s.545-557.

[431] **Şimşek,** s.549-556. Ancak AK md. 164/5 hükmü; yakın zamanda somut norm denetimi yoluyla AYM'nin önüne götürülmüş ve yüksek mahkeme ilgili Kanun maddesinin Anayasa'ya aykırı olmadığına kanaat

Ancak uygulamada mevcut durum itibariyle; avukat ile takip edilen davalarda, mahkemece kanuna göre takdir olunan karşı vekâlet ücreti taraf lehine hükmedilmekte ve dava sonunda nihai kararla birlikte bu ücretin avukata ait olmaktadır[432]. Söz konusu avukatlık ücreti; müvekkilin borcu nedeniyle takas, mahsup ve haczedilememektedir (AK md. 164/5). Ayrıca avukatlar; ilamı icraya koyduklarında, tahsil edebildikleri paralar üzerinde karşı vekâlet ücreti dolayısıyla rüçhan hakkına sahip olmaktadırlar (AK md. 166/2). Bu noktada belirtmemiz gerekir ki; mahkeme tarafından davanın tarafları lehine hükmedilen karşı vekâlet ücreti, avukat tarafından ancak müvekkili adına icraya konulabilir[433]. Yoksa avukat kendi adına mahkeme ilamını icraya koyamaz[434]. Bu icra takibi de vekil aracılığıyla yapılacağı için, alacaklı lehine vekâlet ücreti hesaplanır ve borçlu tarafa yükletilir. (İcra ve İflas Kanunu md. 138/3). Dolayısıyla avukat; dava sonucunda hak kazandığı vekâlet ücretini tahsil ederken, ayrı bir icra vekâlet ücretine daha hak kazanır[435]. Müvekkil; avukatından bağımsız olarak ilamlı icra takibine girişirse, ilgili icra dairesi tarafından icra emri ile beraber düzenlenen bir bildiri vekile tebliğ edilir. Bu tebliğ gerçekleşmediği müddetçe, icra takibinin sonraki aşamalarına geçilemez (AK md. 166/3).

---

getirmiştir. İlgili karar için bkz. **AYM,** E:2017/154, K:2019/18, KT:10.04.2019 (Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası / s.e.t. 10.12.2021).

[432]Müvekkil vekâlet ücretini avukata vermek istemezse; avukat adli yargıda dava açabileceği gibi, müvekkili aleyhine ilamsız icra takibi de başlatabilir. Bu takipte; ödeme emrine itirazda bulunulursa, vekil karşı vekâlet ücretinin hükme bağlandığı ilama dayanarak itirazın kaldırılmasını sağlayabilir. **Aldemir,** s.856. **Sungurtekin,** s.181.

[433]**Postacıoğlu / Altay,** s.947. **Yılmaz** (2012), s.1418. Tabii, idari yargıda karşı vekâlet ücreti (ve genel anlamda bütün yargılama giderleri) icraya konulurken, İYUK md. 28/2 hükmünün de göz önünde bulundurulması gerekir. Mezkûr düzenlemeye göre; "Konusu belli bir miktar paranın ödenmesini gerektiren davalarda hükmedilen miktar ile her türlü davalarda hükmedilen vekâlet ücreti ve yargılama giderleri, davacının veya vekilinin davalı idareye yazılı şekilde bildireceği banka hesap numarasına, bu bildirim tarihinden itibaren, birinci fıkrada belirtilen usul ve esaslar çerçevesinde yatırılır. Birinci fıkrada belirtilen süreler içinde ödeme yapılmaması halinde, genel hükümler dairesinde infaz ve icra olunur." Bu madde hükmü ile kanun koyucu idari yargıda hükmedilen yargılama giderleri ile tazminat tutarlarının infazı açısından öncelikle idareye başvurma zorunluluğu öngörmüştür. Ancak söz konusu düzenleme, sadece idari yargı mercilerince hükmedilen yargılama giderleri ve tazminat tutarlarının infazını kapsamına almaktadır. Söz gelimi; adli yargıda davalı konumunda bulunan bir idari kurum ya da kuruluş mevzubahis olduğunda, böyle bir zorunluluk mevcut değildir. Bu durumda; davacı taraf, doğrudan genel hükümler dâhilinde ilamını icraya koyabilecektir. Ayrıca söz konusu kanuni düzenleme; devletin kendisine reva görmediği bir tatbikatı özel hukuk kişileri bakımından devam ettiriyor olduğu gerekçesiyle eleştirilmektedir. Çünkü uygulamada avukatlar çoğunlukla; nihai kararı, henüz karşı tarafa tebliğ edilmeden önce icraya koymak suretiyle, davada haksız çıkan tarafın bir de icra vekâlet ücreti ödemesine sebebiyet vermektedirler. Oysa bu şekilde bir uygulamanın hakkın kötüye kullanılması niteliğinde olduğu ve usul ekonomisi ilkesine aykırı olduğu ileri sürülmektedir. **Ermenek,** s.224-225.

[434]**Sungurtekin,** s.181.

[435]**Aldemir,** s.818.

5.5. İdari Kurum ve Kuruluşların Adli ile İdari Davalarda Temsili

İdari kurum ve kuruluşların taraf oldukları davalarda temsili, 659 sayılı Genel Bütçe Kapsamındaki Kamu İdareleri ve Özel Bütçeli İdarelerde Hukuk Hizmetlerinin Yürütülmesine İlişkin Kanun Hükmünde Kararname ile düzenlenmiştir. Bu Kanun Hükmünde Kararname (KHK) ile genel bütçe kapsamındaki kamu idareleri ile özel bütçeli idarelerin taraf oldukları davaların, bu idarelerde istihdam edilen hukuk müşavirleri ve avukatları vasıtasıyla takip edilmesi gerektiği esas olarak öngörülmüştür.

659 sayılı KHK; sadece 5018 sayılı Kanun'a ekli (I) ve (II) sayılı cetvellerde belirtilen genel bütçe kapsamındaki kamu idareleri ile özel bütçeli idareleri kapsamına almıştır. Dolayısıyla bu idareler dışında kalan idari kurum ve kuruluşlar açısından, 659 sayılı KHK hükümleri uygulama alanı bulmayacaktır. Bu KHK kapsamındaki idarelerin hukuk hizmetleri hukuk birimleri tarafından yürütülmektedir. Hukuk birimleri; muhakemat hizmetleri kapsamında, idarelerin taraf olduğu adli ve idari davalarda idareyi temsil ve bu davaları vekil sıfatı ile takip etmekle yükümlüdürler (659 sayılı KHK md.4/2-a). Hukuk birimleri içerisinde hukuk müşavirleri ve avukatlar istihdam edilir. İdareleri adli ve idari yargıda vekil sıfatıyla doğrudan doğruya temsil yetkisi de; hukuk birimi amirleri, muhakemat müdürleri ile az önce bahsettiğimiz hukuk müşavirleri ve avukatlara aittir (md. 6/2). İdareleri vekil sıfatıyla temsile yetkili bu kişiler; bünyesi içerisinde yer aldıkları idareler tarafından, yazılı şekilde ya da elektronik ortamda ilgili cumhuriyet başsavcılıklarına ve bölge idare mahkemesi başkanlıklarına verilirler. Bu listeler; başsavcılıklar tarafından adli yargı çevresinde, bölge idare mahkemeleri tarafından ise idari yargı çevresinde bulunan mahkemelere gönderilirler. Bu listede isimleri yer alan kişiler; *baroya kayıt ve mahkemelere vekâletname ibrazı gerekmeksizin,* idare vekili sıfatıyla her türlü davayı takibe yetkili hale gelirler (md. 6/5).

Türk hukukunda avukatla temsil zorunluluğu kural olarak bulunmamaktadır[436]. Dava ehliyeti bulunan her gerçek veya tüzel kişi davasını bizatihi takip edebilmektedir.

[436]Bazı hukuk sistemlerinde ise, davanın taraflarının kendilerini avukatla temsil ettirmeleri zorunluluğu öngörülmüştür. Örneğin; Alman hukukunda böyle bir model benimsenmiştir. Alman Hukuku'nda avukatla temsil zorunluluğu, Almanya Medeni Usul Kanunu'nun 78'inci maddesi ile düzenlenme altına alınmıştır. Alman hukuk sistemine göre; Asliye Hukuk Mahkemesi (Landgericht) ve Eyalet Yüksek Mahkemesi (Oberlandesgericht) nezdinde görülen davalarda, tarafların bir avukat ile temsil edilmeleri zorunludur. Tarafların her halükarda avukatlık ücreti ödemesine yol açtığı için, böyle bir sistem haklı olarak eleştirilmektedir. **Yılmaz** (1984), s.218-219. **Gören Ülkü, Nazlı** (2010) 'Medeni Yargılama Hukukunda

Ancak davanın tarafları; davalarını bir vekil aracılığı ile takip etmek istiyorlarsa, ilgili vekilin baroya kayıtlı bir avukat olması zorunludur[437]. Türk hukukunda bu ilkeye 'avukatlık tekeli' adı verilmektedir.[438] Zira AK md. 35'te; mahkemeler huzurunda gerçek veya tüzel kişilere ait hakları dava etmek ile savunmak, adli işlemleri takip etmek ve bu işlere ait evrakları düzenlemek yalnızca avukatların yapabileceği işler arasında sayılmıştır. AK md. 63'te de aynı şekilde; baro levhasında yazılı bulunmayanların, şahıslarına ait olmayan dava evraklarını düzenleyemeyeceği ve avukatlara ait diğer yetkileri kullanamayacağı düzenlenmiştir. Ayrıca avukatların; açtıkları ya da takip ettiği davalar için, mahkemeye vekâletname ibraz etme zorunluluğu söz konusudur (HMK md. 76).

İşte 659 sayılı KHK'nın 6/5. maddesiyle; hukukumuzda yer alan avukatlık tekeli (AK md. 35, md. 63) ile avukatların takip ettiği dava ve işler için vekâletname ibraz etme zorunluluğu (HMK md. 76) gibi genel ilkelere önemli birtakım istisnalar getirilmiştir. Böylece idarelerin; adli ya da idari davalarda, kendilerini avukat olmayan ve baroya kayıtlı bulunmayan hukuk müşavirleri vasıtasıyla temsil edebilmesinin önü açılmıştır. Üstelik idare vekillerinin; takip ettiği davalar için, mahkemelere vekâletname ibraz etme zorunluluğu da ortadan kalkmıştır. Böylece idare vekilleri için, vekâlet suret harcı ile vekâlet pulu gibi birtakım mali yükümlülükler artık söz konusu olmamaktadır. Zira vekâlet suret harçları ile baro pulu bedelleri, vekâletname ibrazına bağlı olarak ödenmesi gereken mali yükümlülüklerdir. Ancak belirtmemiz gerekir ki; bu imtiyaz ve kolaylıklar sadece 659 sayılı KHK kapsamındaki idarelere tanınmıştır. Dolayısıyla bu kapsamda yer almayan idareler (söz gelimi belediyeler) için, davalarda kendilerini avukatla temsil zorunluluğu devam etmektedir. Yine bu idarelerin avukatlarının, mahkemeye vekâletname ibraz etmesi de zorunludur.[439] Dolayısıyla bu avukatlar, vekâlet suret harcı ile baro pulu bedellerini de ödemek zorunda kalırlar.

Avukatla Temsil Zorunluluğu' Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C:16, S:3-4, s.310-315.

[437] **Onar** – Cilt III, s.1948.

[438] **Gören Ülkü,** s.318. **Yıldıztekin / Kunduracı / Kundak,** s.164-165.

[439] *"Davacı İzmir Büyükşehir Belediye Başkanlığından: Davayı takip etme yetkisinin baroya kayıtlı avukatlara tanınmış olduğu, bu yetkinin yasal düzenleme gereği noter tarafından onaylanan ve düzenlenen vekâletname ibrazını gerektirdiği düzenlenmesi nedeniyle davacı idare 5018 sayılı Kanun kapsamında sayılan genel bütçeli ve özel bütçeli kurumlardan olmadığından temsil belgesi ile davayı takip edemeyeceği, davayı takip yetkisi kendisine usulüne uygun olarak verilmiş avukatın davayı açarken bu vekâletnameyi sunması gerektiği sonucuna ulaşıldığından davacı idarenin vekilinden vekâletnamenin aslının veya bir örneğinin istenilmesine… / Bu itibarla vekâletname ve yetki belgesinin asıl ve örnekleri ibraz edilirken, vekâletname(baro) pulu yapıştırılmasının zorunlu olduğu, bunun hiçbir istisnasının olmadığı sonucuna ulaşıldığından davacı idare tarafından pul bedelini yatırdığına dair belgenin sunulmasının istenilmesine… /*

İdarelerin taraf olduğu her türlü davayı vekilleri sıfatıyla takibe yetkili olan hukuk birimi amirleri[440], muhakemat müdürleri, hukuk müşavirleri[441] ve avukatlar; bu davaların idareler lehine sonuçlanması durumunda, idareyi temsil ettikleri davalar ile ilgili mevzuata göre hükmedilmesi gereken karşı vekâlet ücretine hak kazanırlar[442]. Bu vekâlet ücreti idareler lehine takdir edilir (659 sayılı KHK md. 14/1)[443].[444] Uygulamada; idarelerin taraf

---

Davacı idarenin vekâletnamenin aslını sunması halinde vekâlet suret harcı yatırması zorunluluğu bulunmadığı ancak 5018 sayılı Kanun gereği harçtan muaf olmayan tüm kurumların avukatlarınca sunulan vekâletname suretlerinden suret harcı alınacağı açıktır. Bu itibarla, davacı tarafından vekâletnamenin suretinin sunulması halinde 5018 sayılı Kanun kapsamında harçtan muaf olmadığından vekâlet suret harcını yatırdığına dair belgenin sunulmasının istenilmesine…" **Danıştay 6. Dairesi,** E:2019/1141, KT: 20.02.2019 - YD Kararı (UYAP Portal / s.e.t. 17.12.2021). Aynı yönde bir başka karar için bkz. **Danıştay 6. Dairesi,** E:2019/111, KT: 20.02.2019 - YD Kararı (UYAP Portal / s.e.t. 17.12.2021).

[440] *"Bakılan davada, dava dilekçesinin 31.10.2020 tarihinde davalı idareye tebliğ edildiği, birinci savunmanın yasal süre içerisinde 23.11.2020 tarihinde davalı idarenin hukuk birimi amiri (hukuk hizmetleri genel müdürü) tarafından dava dosyasına sunulduğu görülmüştür. / Bu durumda, Mahkeme kararında; davanın reddine ve yargılama giderlerinin davacı üzerinde bırakılmasına karar verildiği, ancak davalı idarenin hukuk hizmetleri genel müdürü ile temsil edilmesine ve savunma dilekçesi vermiş olmasına rağmen, davalı idare lehine vekâlet ücretine hükmedilmediği görülmüştür. / Açıklanan nedenlerle, davalı idarenin istinaf başvurusunun (vekâlet ücreti yönünden) kabulüne…"* **Samsun BİM 1. İdari Dava Dairesi,** E:2021/756, K:2021/724, KT:28.09.2021 (UYAP Portal / s.e.t. 17.12.2021).

[441] *"Dosyanın incelenmesinden, davalı idare Sağlık Bakanlığının vargılama sürecinde hukuk müşaviri ile temsil edildiği ve hukuk müşavirince yasal süresi içinde idare adına savunma verdiği, dolayısıyla, davalı idarenin 659 sayılı KHK hükümleri uyarınca vekâlet ücretine hak kazandığı, görüldüğünden, bu haliyle istinaf başvurusuna konu kararın vekâlet ücreti verilmemesine ilişkin kısmında usul hükümlerine uygunluk bulunmamaktadır. / Açıklanan nedenlerle; davalının istinaf başvurusunun KABULÜ ile…"* **Ankara BİM 7. İdari Dava Dairesi,** E:2021/788, K:2021/2314, KT:24.11.2021 (UYAP Portal / s.e.t. 17.12.2021).

[442] **Kayar,** s.399. **Akyılmaz / Sezginer / Kaya** (2019), s.1563-1564.

[443] Ancak idareler lehine karşı vekâlet ücreti tayin edilebilmesi için; hukuk birimlerinde çalışan görevlilerin, savunma dilekçelerini *vekil sıfatıyla* imzalamış olmaları gerekmektedir. Yoksa hukuk birimlerince, ilgili idari kuruluşun üst yöneticisi adına dilekçelerin imzalanmış olması durumunda, davada bir vekil ile temsil edilmiş olma şartı gerçekleşmeyeceğinden, avukatlık ücretine hükmedilemeyecektir. **Danıştay 10. Dairesi,** E:2013/2521, K:2014/1352, KT:11.09.2013 [Aktaran: **Candan** (2020), s.926]. Aynı durum, davacı açısından da geçerlidir. *"Davacı tarafından dosyaya sunulan dava dilekçesinin davacının kendisi tarafından imzalandığı, dolayısıyla davacının vekil ile temsil edilmediği anlaşılmaktadır. / Vekâlet ücreti yalnızca vekille temsil edilenler lehine hükmedilebileceğinden, davacının vekil ile temsil edilmemesi nedeniyle, Mahkeme tarafından davacı lehine vekâlet ücretine hükmedilmesinde usûl hükümlerine uygunluk bulunmamaktadır."* **Danıştay 13. Dairesi,** E:2019/2210, K:2019/2552, KT:13.09.2019 (UYAP Portal / s.e.t. 17.12.2021). Aynı yönde bkz. **Danıştay 6. Dairesi,** E:2019/3733, K:2019/5758, KT:14.06.2019 (UYAP Portal / s.e.t. 17.12.2021).

[444] Doktrinde *Candan'a* göre; 659 sayılı KHK'nın avukatlar dışındaki görevlilere vekâlet ücreti verilmesini öngören bu hükmü, Anayasa'nın ilgili tarihte yürürlükte bulunan muhtelif maddelerine aykırı niteliktedir. Zira davayı kazanan taraf lehine vekâlet ücretine hükmedilmesi, karşı taraf açısından mülkiyet hakkına bir müdahale niteliğindedir. Böyle bir müdahale ise kamu yararı amacıyla ve *ancak kanunla* mümkün olabilir (Anayasa md. 35). Hâlbuki söz konusu düzenleme bir KHK ile yapılmıştır. O zaman yürürlükte bulunan Anayasa'nın 91/1. maddesi; "sıkıyönetim ve olağanüstü haller saklı kalmak üzere, Anayasanın ikinci kısmının birinci ve ikinci bölümlerinde yer alan temel haklar, kişi hakları ve ödevleri ile dördüncü bölümünde yer alan siyasi haklar ve ödevler kanun hükmünde kararnamelerle düzenlenemez" hükmünü amirdi. Dolayısıyla Anayasa'nın kişi hakları ve ödevleri bölümünde düzenlenmiş olması hasebiyle; mülkiyet hakkına ilişkin konuların, KHK ile düzenlenememesi gerekmektedir. Üstelik idari kurum ve kuruluşların hukuk işlerinin görülmesi ile davalarda temsili amacıyla istihdam edilen ve bu emeklerinin karşılığında kadro aylığı alan hukuk müşavirlerine, ayrıca davada haksız çıkan taraftan alınan karşı vekâlet ücretinin

oldukları her türlü davayı temsilci sıfatıyla takip eden hukuk müşavirleri için de, idareler lehine hükmedilen karşı vekâlet ücretlerinin hesaplanmasında AAÜT hükümlerinin esas alındığı görülmektedir. Doktrinde bir görüşe göre[445] böyle bir uygulama hatalıdır. Zira 659 sayılı KHK'nın 14/1. maddesinde, idareler lehine vekâlet ücretinin *ilgili mevzuata göre* hükmedilmesi gerektiği öngörülmüştür. Oysa AAÜT; davalarda söz konusu olabilen her türlü vekâlet ilişkisine uygulanabilen, genel nitelikte bir düzenleyici işlem değildir. Tarife, sadece avukatları ilgilendiren akdi vekâlet ücretleri ile karşı vekâlet ücretleri açısından uygulanabilir niteliktedir. Dolayısıyla AAÜT hükümlerinin, davalarda söz konusu olabilen bütün temsil ilişkilerine ve baroya kayıtlı avukat olmayan hukuk müşavirleri açısından da uygulanması hukuka aykırıdır. Eğer 659 sayılı KHK; bu ücretlerin AAÜT'ye göre hesaplanmasını arzu etseydi, *ilgili mevzuata göre ibaresini* değil, 'avukatlar açısından geçerli olan mevzuata göre' ya da 'yürürlükte bulunan Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi'ne göre' gibi daha açık ve belirli ifadeler kullanabilirdi. Oysa kasıtlı olarak ilgili mevzuat ibaresini tercih etmiştir ve bu ifadenin de avukatlık mevzuatına göndermede bulunduğu şeklinde bir yorum KHK'nın amacına aykırı olacaktır. Dolayısıyla avukat olmayan ve baro levhasına kayıt hakkı da bulunmayan hukuk müşavirleri dolayısıyla; ayrı bir düzenleyici işlemde ayrıca vekâlet ücretleri öngörülmediği müddetçe, kıyasen AAÜT hükümleri uygulanarak idareler lehine karşı vekâlet ücretine hükmedilmesi hukuka aykırı olacaktır.[446]

ödenmesinde, herhangi bir kamu yararı da bulunmamaktadır. Tam tersine; Anayasa'nın 141. maddesinde, davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevi olarak düzenlenmiştir. Dolayısıyla böyle bir düzenlemenin kamunun yararına değil zararına olduğu görülmektedir. İşbu gerekçelerle de; söz konusu KHK hükmü, Anayasa'nın o tarihte yürürlükte bulunan 91/1. ve 35/2-3. maddelerine aykırı nitelikte olmaktadır. **Candan** (2020), s.938-939.

[445]**Candan** (2020), s.939-940.

[446]Ancak Danıştay 6. Dairesi aksi yönde bir karar vermiştir. İlgili karar için bkz. *"Yukarıda yer verilen mevzuat hükümlerinin birlikte değerlendirilmesinden, avukat olmasalar dahi, hukuk birimi amirleri, muhakemat müdürleri ve hukuk müşavirleri tarafından takip edilip idareler lehine sonuçlanan davalarda, ilgili mevzuata göre hükmedilmesi gereken tutar üzerinden idareler lehine avukatlık ücreti takdir edilmesi, 659 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin amir hükmü uyarınca zorunlu bulunmaktadır. Ayrıca 'ilgili mevzuat' ibaresinden Avukatlık Asgari Ücret Tarifesinin anlaşılması gerektiği ve davanın dinlenebilmesi için kanunlarda öngörülen ön şartın yerine getirilmemiş olması nedeniyle tarifenin ikinci kısmının ikinci bölümünde yazılı miktarları geçmemek üzere, üçüncü kısımda yazılı avukatlık ücretine hükmolunacağı tabiidir."* **Danıştay 6. Dairesi,** E:2021/2099, K:2021/4467, KT:24.03.2021. (UYAP Portal / s.e.t. 17.12.2021). Aynı yönde bkz. **Danıştay 10. Dairesi,** E:2016/13084, K:2020/4481, KT:04.11.2020. (UYAP Portal / s.e.t. 17.12.2021). **Danıştay 9. Dairesi,** E:2014/7515, K:2018/6251, KT:15.10.2018. (UYAP Portal / s.e.t. 17.12.2021).

5.6. Karşı Vekâlet Ücretine İlişkin Uygulamada Karşılaşılan Bazı Sorunlar

5.6.1. Süresi Geçtikten Sonra Mahkemeye İbraz Edilen Savunma Dilekçelerinde Karşı Vekâlet Ücreti Sorunu

İdari yargı uygulamasında; savunma dilekçelerinin verilebilmesi için Kanun'da öngörülen süre geçtikten sonra, birinci savunma dilekçesinin mahkemeye ibraz edilmesi ve bu dilekçelerdeki bilgilerin hükme esas alınması halinde, davalı idare lehine karşı vekâlet ücretine hükmedilmesinin gerekip gerekmediği noktasında tartışmalar yaşanmaktadır.

Konuya ilişkin birtakım yargı kararlarında[447]; savunma dilekçesi süresinde verilmemiş olsa dahi, uyuşmazlığın çözüme kavuşmasında vekilin emeği geçmiş ise, davalı idare lehine vekâlet ücretine hükmedilmesi gerektiği savunulmaktadır. Zira her ne kadar; davalı idare vekili tarafından savunma dilekçesi süresinden sonra verilmiş olsa da, savunma dilekçesi ve ekinde sunulan bilgi ve belgeler doğrultusunda davanın karara bağlandığı durumlarda, vekilin yargılamaya katkıda bulunduğu ve müvekkiline hukuki yardımda bulunduğu açıktır. Üstelik AAÜT md. 2/1'de; "bu tarifede yazılı avukatlık ücretlerinin kesin hüküm elde edilinceye kadar olan dava, iş ve işlemler ücreti karşılığı" olduğu belirtilmiş, AÜÜT md. 3/1'de; "bu ücretin belirlenmesinde avukatın emeği, çabası, işin önemi, niteliği ve davanın süresi göz önünde tutulur" düzenlemesine yer verilmiş ve md. 5/1'de; "hangi aşamada olursa olsun, dava ve icra takibini kabul eden avukatın bu tarife hükümleri ile belirlenen ücretin tamamına hak kazanacağı" öngörülmüştür. Söz konusu hükümlerin bir arada değerlendirilmesinden; davanın sonunda hüküm verilene kadar, hangi aşamada olursa olsun davayı takip edip hukuki yardımda bulunan avukatın, AAÜT'de yazılı miktardan az ve üç katından çok olmamak üzere, hukuki yardımı dolayısıyla sarf ettiği emeği ve çabası da göz önünde bulundurulmak suretiyle belirlenecek karşı vekâlet ücretine hak kazanacağı sonucuna ulaşılmaktadır. Ayrıca re' sen araştırma ilkesinin geçerli olduğu idari yargıda; davalı idare vekilince savunma dilekçesinin süresinde verilmemiş olması, dosyanın tekemmül ederek karara bağlanması ve sadece süresinde verilecek savunma dilekçeleriyle talep edilebilecek hakların karşılanması açısından önem arz etmektedir. O halde; devam eden yargılama sırasında, süresinden sonra

[447]**Danıştay 8. Dairesi,** E:2003/4533, K:2004/1267, KT:12.03.2004 (Aktaran: **Karavelioğlu,** s. 1311). **Adana BİM 1. İdari Dava Dairesi,** E:2020/610, K:2021/23, KT:13.01.2021 (UYAP Portal / s.e.t. 17.12.2021). **Adana BİM 1. İdari Dava Dairesi,** E:2020/1796, K:2021/274, KT:10.02.2021 (UYAP Portal / s.e.t. 17.12.2021).

da olsa verdiği savunma dilekçesiyle yargılamaya katkıda bulunan ve vekil sıfatıyla davalı idareyi temsil eden, bu suretle de hukuki yardımda bulunan avukatın, idare lehine sonuçlanan davalarda avukatlık ücretinden mahrum edilmesinin hukuki bir dayanağı bulunmamaktadır.

Bizim de iştirak ettiğimiz diğer bazı yargı kararlarında ise[448]; süresinden sonra idari yargı mahkemelerine ibraz edilen dilekçeler, hukuki olarak geçerli bir savunma dilekçesi niteliğinde olmadığı ve karşı tarafa tebliğ edilmediği için, bu dilekçeler ile ekindeki bilgi ve belgeler mahkemeye hiç verilmemiş gibi kabul edilirler. Ancak söz konusu bilgi ve belgeler; idari yargı mahkemelerinin re 'sen araştırma ilkesi uyarınca, ara kararı ile idareden temin edebileceği ve etmesi gereken dokümanlar olduğu için, bunların hükme esas alınmasında da bir sakınca yoktur. Dolayısıyla hukuken muteber sayılmayan savunma dilekçelerinin ekinde bu tür bilgi ve belgelerin gönderilmiş olması, tek başına idare vekilinin davayı takip ettiği ve uyuşmazlığın çözümünde emeğinin geçtiği şeklinde yorumlanamaz ve davalı idare lehine karşı vekâlet ücretine hükmedilemez.

Dava dosyasının tekemmül etmesinden sonra; idare vekilinin bir başka şekilde dava dosyasına katkısının bulunması halinde ise, bu ücrete hükmolunması gerekecektir[449]. Söz

---

[448] *"Uyuşmazlıkta, İdare Mahkemesince, davanın reddi yolunda hüküm kurularak, davalı idare lehine vekâlet ücretine hükmedilmiş ise de; dava dilekçesinin davalı idareye 21.01.2016 tarihinde tebliğ edildiği, otuz (30) günlük savunma verme süresi içerisinde davalı Trabzon Valiliğince savunma verilmediği, Trabzon İdare Mahkemesi kayıtlarına 24.02.2016 tarihli havale ile giren savunma dilekçesinin verildiği; dolayısıyla, süresinde verilmeyen savunma dilekçesini düzenleyen davalı idare avukatının, dosyaya ve davaya katkısından söz edilemeyeceğinden hukuki yardımın karşılığı olan avukatlık ücretine de hak kazanamayacağı açık olduğundan, davalı idare lehine, avukatlık ücretine hükmedilmesinde hukuki isabet görülmemiştir."* **Danıştay 8. Dairesi,** E:2017/197, K:2020/2741, KT:30.09.2020 (UYAP Portal / s.e.t. 17.03.2022). Aynı yönde bkz. **Danıştay 13. Dairesi,** E:2020/718, K:2021/2030, KT:02.06.2021 (UYAP Portal / s.e.t. 17.03.2022). **Danıştay 10. Dairesi,** E:2019/4439, K:2019/5916, KT:23.09.2019 (UYAP Portal / s.e.t. 17.03.2022). **Danıştay 12. Dairesi,** E:2018/6414, K:2020/4898, KT:29.12.2020 (UYAP Portal / s.e.t. 08.12.2021). **Danıştay İDDK,** E:2005/53, K:2005/45, KT:24.02.2005 (Aktaran: **Karavelioğlu,** s.1311). **Danıştay 2. Dairesi,** E:2015/443, K:2015/4548, KT:16.04.2015. **Danıştay 2. Dairesi,** E:2017/167, K:2019/6639, KT:27.11.2019 (UYAP Portal / s.e.t. 17.03.2022): Söz konusu kararda; ilk derece mahkemesince, savunma ve ara kararı cevabı süresi olarak 7 gün belirlenmiş ve davalı idarenin 7 günlük süre içerisinde savunma dilekçesini vermediğinden bahisle karşı vekâlet ücretine hükmedilmemiştir. Danıştay 2. Dairesi tarafından da bu karar onanmıştır.

[449] *"Olayda, davalı idarenin avukat ile temsil edildiği, savunma dilekçesinin süresinde verilmediği ancak mahkemece yapılan ara kararına vekil aracılığıyla cevap verildiği, davalı idare vekilince bilirkişi raporlarına ve ıslah dilekçesine karşı beyanlarda bulunulduğu, idare vekilinin bu haliyle idareye hukuki yardımda bulunduğu ve hukuki yardımın karşılığı olan vekâlet ücretine hak kazandığı sonucuna varıldığından, Van 3. İdare Mahkemesi kararının vekâlet ücretine yönelik kısmına yapılan istinaf isteminin reddine ilişkin temyize konu Erzurum 2. İdari Dava Dairesi kararında hukuki isabet bulunmamaktadır."* **Danıştay 10. Dairesi,** E:2020/6841, K:2021/2355, KT:18.05.2021 (UYAP Portal / s.e.t. 17.03.2022).

gelimi; savunma dilekçesini süresinden sonra vermiş olsa bile, daha sonrasında keşfe[450] ya da duruşmaya[451] katılan veya bilirkişi raporuna itiraz eden davalı idare vekilinin, davada emeğinin geçtiğinin kabulü gerekecektir. Bu açıklamalarımızın mefhum-u muhalifinden; davayı kazanan idareler lehine vekâlet ücretine hükmedilebilmesi için, davalı idare vekilinin savunma dilekçesini süresinde vermiş olması[452] tek başına yeterli olacaktır[453]. Hükmedilmemesi durumunda, mahkeme kararı hukuka aykırı hale gelecek ve sadece vekâlet ücreti yönünden bozulması, kaldırılması yahut düzeltilerek onanması gerekecektir. Vekilin, sonraki işlemlere katılmamış olması (ikinci cevap dilekçesi vermemesi, duruşmaya ya da keşfe katılmaması, bilirkişi raporuna itiraz etmemesi gibi), karşı vekâlet ücretine hükmedilmesini etkilemez. Belki bu ücretin miktarını etkileyebilir.[454]

---

[450] *"Temyizen incelenen dosyada davalı idare vekilince süresinde savunma dilekçesi verilmemiş ise de, dosya kapsamında yapılan keşfe katıldığı hususu göz önünde bulundurulduğunda davalı vekilince hukuki yardımda bulunulduğu ve vekilin yargılamaya katkısı açık olduğundan davalı idare vekili lehine vekâlet ücretine hükmedilmemesinde hukuki isabet görülmemiştir."* **Danıştay 6. Dairesi,** E:2017/4638, K:2020/13401, KT:23.12.2020 (UYAP Portal / s.e.t. 17.12.2021).

[451] Vekil; süresi içerisinde savunma vermemiş ancak duruşmaya katılmışsa, hakkaniyet gereği AAÜT'de *duruşmasız işler için öngörülen* karşı vekâlet ücretine hak kazanmalıdır.

[452] Davalı idare tarafından savunma dilekçesinin ibraz edilmesi için ek süre talep edilmiş ve bu süre içerisinde savunma dilekçesi mahkemeye sunulmuşsa, karşı vekâlet ücretine hak kazanılacaktır. Bu yönde bir içtihat için bkz. *"Dosyanın incelenmesinden; dava dilekçesinin 02.06.2020 tarihinde davalı idareye tebliğ edildiği ve davalı idare tarafından savunma verilebilmesi için 15 günlük yasal sürenin yeterli olmadığı belirtilerek, ek süre talebinde bulunulduğu, Mahkemenin 08.06.2020 tarihli ara kararıyla, dava dilekçesinin davalı idareye tebliğ edildiği 02.06.2020 tarihini izleyen günden itibaren işlemeye başlayan 15 günlük yasal sürenin bitiminden itibaren cevap verme süresinin 15 gün uzatılmasına karar verildiği, bu haliyle cevap verme süresinin 02.07.2020 tarihinde sona erdiği ve davalı idarenin hukuk birimi amiri (hukuk hizmetleri genel müdürü) tarafından verilen ve 18.06.2020 tarihinde Mahkemenin kaydına giren savunma dilekçesi ile davaya hukuki katkıda bulunulduğu anlaşılmaktadır. / Uyuşmazlıkta, karar tarihinde yürürlükte bulunan Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi uyarınca davalı Çevre ve Şehircilik Bakanlığı lehine maktu vekâlet ücretine hükmedilmesi gerekirken, davalı idare lehine vekâlet ücretine hükmedilmemesinde hukuka uyarlık bulunmadığı sonucuna varılmıştır."* **Danıştay 6. Dairesi,** E:2021/2099, K:2021/4467, KT:24.03.2021 (UYAP Portal / s.e.t. 08.12.2021). Ancak davalı idarenin ek süre talebi kabul edildiği halde; yine de cevap verme süresi aşılırsa, karşı vekâlet ücretine hak kazanılamayacaktır. Bu yönde bir içtihat için bkz. **Danıştay 12. Dairesi,** E:2018/5062, K:2020/3809, KT:18.11.2020 (UYAP Portal / s.e.t. 17.12.2021).

[453] *"Dosyanın incelenmesinden, davalı idare Sağlık Bakanlığının yargılama sürecinde hukuk müşaviri ile temsil edildiği ve hukuk müşavirince yasal süresi içinde idare adına savunma verdiği, dolayısıyla, davalı idarenin 659 sayılı KHK hükümleri uyarınca vekâlet ücretine hak kazandığı, görüldüğünden, bu haliyle istinaf başvurusuna konu kararın vekâlet ücreti verilmemesine ilişkin kısmında usul hükümlerine uygunluk bulunmamaktadır."* **Ankara BİM 7. İdari Dava Dairesi,** E:2021/2788, K:2021/2314, KT:24.11.2021 (UYAP Portal / s.e.t. 17.12.2021). Aynı yönde bkz. **Ankara BİM 14. İdari Dava Dairesi,** E:2021/5868, K:2021/5543, KT:25.11.2021 (UYAP Portal / s.e.t. 17.12.2021).

[454] Örneğin; duruşma talepli olarak açılan bir davada, duruşmaya katılmayan davalı idare vekili için (dava reddedilmiş ise), AAÜT'de *duruşmasız işler için öngörülen* karşı vekâlet ücretlerine hükmedilmesi gerekir. Bu yönde içtihatlar için bkz. **Ankara BİM 13. İdari Dava Dairesi,** E:2020/4664, K:2021/14118, KT:03.11.2021 (UYAP Portal / s.e.t. 17.03.2022). **İstanbul BİM 9. İdari Dava Dairesi,** E:2021/1498, K:2021/1568, KT:30.11.2021 (UYAP Portal / s.e.t. 17.03.2022). **İzmir BİM 4. İdari Dava Dairesi,** E:2021/3074, K:2021/2866, KT:18.11.2021 (UYAP Portal / s.e.t. 17.03.2022). **Ankara BİM 11. İdari Dava Dairesi,** E:2019/3567, K:2021/4552, KT:11.11.2021 (UYAP Portal / s.e.t. 17.03.2022). **İstanbul BİM 3. İdari Dava Dairesi,** E:2021/828, K:2021/1203, KT:27.09.2021 (UYAP Portal / s.e.t. 17.12.2021). Duruşma tarihinde tarafların gelmemesi nedeniyle ya da duruşma talebinde bulunulmadığı için, duruşma yapılmadığı

5.6.2. Mahkemece Ara Kararı ile İstenilen Bilgi ve Belgelerin İdarenin Vekili İmzasıyla Gönderilmesi Halinde Karşı Vekâlet Ücreti Sorunu

İdari yargı uygulamasında karşı vekâlet ücreti açısından tartışmalı olan bir diğer husus; idari yargı mahkemelerinin 'ara kararı' ile davalı idareden bilgi belge talep etmesi, bu bilgi belgelerin idare vekili vasıtasıyla gönderilmesi ve davalı idare vekilinin uyuşmazlığa tek katkısının bu bilgi ve belgeleri göndermek şeklinde olması halinde, davanın sonuçlanması üzerine davalı idare lehine avukatlık ücretine hükmedilip hükmedilmeyeceğidir.

Bizim de katıldığımız bir görüşe göre[455]; bu durumda davalı idare lehine vekâlet ücretine hükmedilmesine gerek bulunmamaktadır. Zira idari yargı mahkemelerince ara kararı ile talep edildiğinde her türlü bilgi ve belgenin gönderilmesi, idari kurum ve kuruluşlar açısından Anayasal ve yasal bir zorunluluktur. Esasen bu bilgi ve belgelerin bizatihi idare vasıtasıyla gönderilmesinin de herhangi bir mahsuru bulunmadığı için, bu belgeleri basit bir dilekçe ekinde göndermeleri sebebiyle, idare vekillerinin davayı takip ettiği ve uyuşmazlığın çözümüne katkıda bulunduğu kabul edilemez. Bu yönde bir tercih; sadece idarelerin ara kararların gereğini vekilleri vasıtasıyla yerine getirmek istedikleri anlamını taşır. Kaldı ki idari yargı mahkemeleri; davanın tarafı olmayan kurum ve kuruluşlardan da birtakım belgeleri isteyebilir ve bu idareler de ara kararının gereğini

---

zamanlarda da aynı husus geçerlidir. Bu yönde içtihatlar için bkz. **Ankara BİM 14. İdari Dava Dairesi,** E:2021/431, K:2021/270, KT:02.03.2021 (UYAP Portal / s.e.t. 17.12.2021). **Ankara BİM 13. İdari Dava Dairesi,** E:2020/2364, K:2021/13057, KT:29.09.2021 (UYAP Portal / s.e.t. 17.12.2021). Vekil; hem süresi içerisinde savunma vermiş hem de duruşmaya katılmışsa doğal olarak, AAÜT'de duruşmalı işler için öngörülen karşı vekâlet ücretine hak kazanacaktır. Bu yönde içtihatlar için bkz. *"Olayda, davanın duruşmalı olarak görüldüğü; dava dilekçesinin 12.03.2018 tarihinde davalı idareye tebliğ edilmesi üzerine yasal süresi içerisinde 14.03.2018 tarihinde davalı idare vekili tarafından savunma verildiği ve 09.07.2018 tarihinde yapılan duruşmaya davacı vekilinin yanı sıra davalı idare vekilinin de katıldığı, Mahkemece davanın reddine karar verilmesine rağmen, davalı idare lehine duruşmasız işler için belirlenen vekâlet ücretine hükmedilmediği anlaşılmaktadır. / Buna göre, vekil ile temsil olunan ve mahkemece yapılan duruşmaya vekilinin katıldığı sabit olan davalı idare lehine, yürürlükteki Avukatlık Asgari Ücret Tarifesinde duruşmalı işler için belirlenmiş olan miktarda vekâlet ücretine hükmedilmemesinde usul hükümlerine uyarlılık görülmemiştir."* **Ankara BİM 11. İdari Dava Dairesi,** E:2018/7639, K:2019/1019, KT:13.02.2019 (UYAP Portal / s.e.t. 17.12.2021). *"Dosyanın incelenmesinden; davacı vekilince açılan davada duruşma talep edildiği, Mahkemece yapılan yargılamada duruşma talebinin yerine getirilerek karar verildiği, Bölge İdare Mahkemesince kararın verildiği tarihte yürürlükte bulunan Avukatlık Asgari Ücret Tarifesinin duruşmalı davalar için belirlenen 1.962,00 TL vekâlet ücretine hükmedilmesi gerekirken, duruşmasız işler için belirlenen 1.512,00 TL vekâlet ücretine taraflar lehine hükmedildiği anlaşılmıştır."* **Danıştay 4. Dairesi,** E:2020/1874, K:2021/5875, KT:01.11.2021 (UYAP Portal / s.e.t. 17.12.2021). **İstanbul BİM 3. İdari Dava Dairesi,** E:2021/797, K:2021/841, KT:22.06.2021 (UYAP Portal / s.e.t. 17.12.2021). **Bursa BİM 2. İdari Dava Dairesi,** E:2021/1008, K:2021/113, KT:28.10.2021 (UYAP Portal / s.e.t. 17.12.2021). **Ankara BİM 3. İdari Dava Dairesi,** E:2020/711, K:2021/465, KT:04.06.2021 (UYAP Portal / s.e.t. 17.12.2021). **Ankara BİM 11. İdari Dava Dairesi,** E:2019/3567, K:2021/4552, KT:11.11.2021 (UYAP Portal / s.e.t. 17.12.2021).

[455] **Candan** (2020), s.934-935.

vekilleri vasıtasıyla yerine getirebilirler. Nasıl ki; bu durumda üçüncü kişi konumunda bulunan idare vekilinin davanın çözümüne katkı sağladığı şeklinde bir yorum yapamıyorsak, aynı durum davalı idare vekilleri açısından da geçerli olmalıdır. Yoksa böylesi bir işlemin yapılması; AAÜT md. 2 kapsamında, vekillerin avukatlık ücretine hak kazanmasını sağlayan iş ve işlemlerden sayılmamalıdır.

Bazı yargı kararlarına göre ise[456]; sadece ara kararla istenilen bilgi ve belgelerin vekil vasıtasıyla gönderilmiş olması, karşı vekâlet ücretine hak kazanmak için yeterli olmaktadır. Zira davanın neticelenmesi vekilin gönderdiği bu bilgi ve belgeler sayesinde gerçekleşmiştir. Dolayısıyla da vekil, uyuşmazlığın çözüme kavuşmasına doğrudan bir katkıda bulunmuştur. Kaldı ki; davacının verilen karara karşı kanun yollarına başvurması halinde, vekil istinaf dilekçesine karşı bir cevap dilekçesi hazırlamak zorunda kalacaktır. Bölge idare mahkemesince; davacının istinaf başvurusu reddedilse dahi, istinaf aşamasında duruşma ya da keşif yapılmadığı müddetçe karşı vekâlet ücretine hükmedilemeyeceği için de, avukatın bu emeği karşılıksız kalmış olacaktır[457].

---

[456] *"Temyizen incelenen dosyada davalı idare vekilince süresinde savunma dilekçesi verilmemiş ise de, mahkeme tarafından yapılan ara kararına davalı idare vekilince cevap verildiğinden, yargılamaya katkısı açık olan davalı idare vekili lehine vekâlet ücretine hükmedilmemesinde hukuka uygunluk görülmemiştir. Mahkemece yeniden verilecek kararda bu hususun da dikkate alınması gerekmektedir."* **Danıştay 10. Dairesi,** E:201/1675, K:2019/10043, KT:10.12.2019 (UYAP Portal / s.e.t. 17.03.2022). Kanaatimizce; uyuşmazlığın çözümünde avukatın emeğinin geçtiğini kabul edebilmemiz için, sadece vekilin yapabileceği hukuki işlemlerin yapılmış olması gerekmektedir. Söz gelimi; duruşmaya ya da keşfe katılmak gibi… // Yine İstanbul BİM 2. İdari Dava Dairesi; ilk incelemeye esas ara kararı üzerine, davalı idare vekilinin sehven savunma dilekçesi ibraz ettiği bir olayda, karşı vekâlet ücretine hükmedilmesi gerektiğine karar vermiştir. İlgili karar için bkz. *"Bu husus işin esasına sirayet etmeyen basit maddi hata olarak değerlendirilmek suretiyle, istinaf başvurusu 'Davalı İdare Lehine Vekâlet Ücretine Hükmedilmesi' gerektiğine dair talep yönüyle ele alındığında; ilk derece Mahkemesince yapılan ilk incelemeye esas ara kararlar üzerine kurum avukatı tarafından dava dosyasına davalı idare adına savunma dilekçesi sunulduğu sabit olup, sonrasında ara karar gereklerinin de yerine getirildiği anlaşıldığından, idare lehine olacak şekilde verilen "Süre Aşımı Nedeniyle Ret" kararı ile sonuçlanan dava neticesinde yukarıya alıntısı yapılan 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu ve Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi uyarınca davalı idare lehine vekâlet ücretine hükmedilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır."* **İstanbul BİM 2. İdari Dava Dairesi,** E:2021/3337, K:2021/1957, KT:29.09.2021 (UYAP Portal / s.e.t. 17.12.2021). Esasen bu durumun da, yukarıda bahsettiğimizden herhangi bir farkı bulunmamaktadır. Her ne kadar burada davalı idare vekili; ilk incelemeye esas ara kararı üzerine dava dosyasına savunma dilekçesi ibraz etmişse de, burada geçerli bir savunma dilekçesinin varlığından söz edilemeyeceği için (çünkü dava dilekçesi kendilerine tebliğ edilmemiştir), karşı vekâlet ücretine de hükmedilmemesi gerektiği kanaatindeyiz.

[457] Benzer bir durumda; İstanbul BİM 3. İdari Dava Dairesi, istinaf başvurusunu reddettiği halde, istinaf aşamasında davalı idare lehine karşı vekâlet ücretine hükmetmiştir. *"İncelenen olayda, dava aşamasında davalı idarenin hukuk müşaviri aracılığıyla temsil edilmediği, savunma verilmediği sabit olup ancak istinaf aşamasında davacının istinaf talebine hukuk müşavirliğince cevap vermekle Avukatlık Asgari Ücret Tarifesinin 5/1. maddesine göre vekâlet ücretini hak ettiğinden, davalı idare lehine dava aşamasında değil, istinaf aşamasında vekâlet ücretine hükmedilmesi gerektiğinden, mahkeme kararına vekâlet ücreti yönünden yapılan davalı idare istinaf başvurusu usul ve yasaya uygun bulunmadığından davalı idare istinaf talebinin*

5.6.3. Yargılamanın Yenilenmesi Başvurularının Reddi Halinde Karşı Vekâlet Ücreti Sorunu

İYUK md. 53'te sayılan sınırlı hallerde; kesinleşmiş bir hükmün yine hükmü veren mahkeme tarafından ortadan kaldırılmasına imkân tanıyan yargılamanın yenilenmesi müessesesi, mahkemelerce verilen nihai kararın kesin hüküm haline gelebilmesi için tüketilmesi gereken bir yol olmaması nedeniyle hukukumuzda 'olağanüstü bir kanun yolu' olarak düzenlenmiştir. Kesin hükmün elde edilmesinden sonraki bir süreci ifade eden; asıl davaya bağımlı ve olağanüstü bir kanun yolu olan yargılamanın yenilenmesi müessesesinde, istemde bulunabilmeye dair usul ile koşullar İYUK'ta gösterilmiş olmasına ve aynı Kanun'un 55. maddesinde karşı tarafın savunmasının alınması şart koşulmasına rağmen, verilecek karar sonucunda tarafların vekille temsil edilmesi durumunda vekâlet ücretinin akıbetinin ne olacağına dair bir düzenlemeye mevzuatımızda yer verilmemiştir.

Yargılamanın yenilenmesi başvurularının reddi halinde; yargılama harçlarının başvurana iade edilmesi gerektiğinden (eğer öncesinde harç alınmışsa), tezimizin önceki bölümlerinde bahsedilmişti. Zira HK md. 10'da bu yönde bir düzenleme mevcuttur ve ilgili düzenlemede sadece yargılamanın yenilenmesi talebinin kabulü üzerine gerçekleşen yargılamaların yeni bir harca tabi olduğu belirtilmiştir. Ancak bu başvuruların reddi üzerine; davalı idare lehine karşı vekâlet ücretine hükmedilip hükmedilmeyeceği meselesi, bu kadar kesin ve net bir şekilde belirlenmiş değildir. Bazı yargı kararlarına göre[458];

---

reddi gerektiği sonucuna varılmıştır." **İstanbul BİM 3. İdari Dava Dairesi,** E:2021/705, K:2021/764, KT:09.06.2021 (UYAP Portal / s.e.t. 17.12.2021). Kanaatimizce bu yönde bir karar verilmesi isabetli olmamıştır. Çünkü AAÜT'nin ikinci bölümünde; bölge idare mahkemelerine yapılan başvuruların takipleri dolayısıyla, münhasıran duruşması olan veya birden fazla duruşması ya da keşif gibi avukatın da bulunması gereken sair işler söz konusuysa, karşı vekâlet ücretine hükmedilmesi gerektiği öngörülmüştür. Bir başka deyişle; bölge idare mahkemelerinde karşı vekâlet ücretine hükmedilmesi, AAÜT'de sayılan işlemlerin gerçekleştirilmesine bağlanmıştır. İlk derece mahkemesinin kararının kaldırılarak yeniden esas hakkında karar verilen hallerde ise, bölge idare mahkemelerinin yargılama giderlerine yeniden hükmedeceği izahtan varestedir. Oysa istinaf başvurusunun reddedilmesi durumunda ayrıca vekâlet ücretine hükmedilmesinin hukukumuzda bir dayanağı bulunmamaktadır.

[458]İYUK'ta yargılamanın yenilenmesi isteminin karşı tarafın savunması alındıktan sonra inceleneceği ve Kanun'da yazılan nedenlerin bulunması halinde davaya yeniden başlanacağının hüküm altına alındığı, o halde yargılamanın yenilenmesi talebinin kabulü halinde istemin yeni bir davaya dönüştüğü, davacı tarafından ileri sürülen yargılamanın yenilenmesi sebeplerinin yerinde görülmeyerek istemin reddedilmesi halinde ise yeni bir yargılama sürecinin başlamasına gerek görülmediği ve bu aşamaya kadar olan sürecin eski yargılamanın devamı niteliğinde olduğundan bahisle davalı idare lehine vekâlet ücretine hükmedilmemesi gerektiği hakkında bkz. **Danıştay 8. Dairesi,** E:2020/462, K:2020/5420, KT:08.12.2020 (UYAP Portal / s.e.t.17.12.2021). *"Zira **a)** İdari yargılama usulünde yargılamanın yenilenmesi süreci, ayrı bir dava olmayıp esas davanın devamı mahiyetindeki olağanüstü bir kanun yoludur. **b)** Avukatlık Kanunu'nda kanun koyucu, bir davada (duruşma açılması hali hariç diğer bütün işlemler için) tek bir avukatlık ücretine hükmedilmesi yönündeki temel ilkeyi benimsemiştir. **c)** Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi eki listede vekâlet*

AAÜT'nin 2. maddesinde bu tarifede yazılı avukatlık ücretlerinin *kesin hüküm elde edilinceye kadar* olan dava, iş ve işlemlerin karşılığı olduğu düzenlenmiştir. Yargılamanın yenilenmesi talebi üzerine ise; mahkemelerce öncelikle yeni bir yargılamaya gidilip gidilemeyeceğine dair bir değerlendirme yapılarak, ilgili uyuşmazlığın yeniden dava konusu edilebilmesine ilişkin şartların varlığı veya yokluğu saptanmaktadır. Bu koşulların varlığı halinde; yargılamanın yenilenmesi talebi kabul edilerek, mahkemenin yeni bir yargılama yapacağında ve yargılama sonucunda verilecek nihai kararında karşı vekâlet ücretine hükmedeceğinde kuşku bulunmamaktadır. Buna karşın; ilgili uyuşmazlığın yeniden dava konusu edilebilmesine ilişkin koşulların yokluğuna karar verilerek yargılamanın yenilenmesi isteminin reddedilmesi halinde, müstakil bir davadan söz edilmesi mümkün olmayacaktır. Nitekim HK'nın 10. maddesinde yer alan; "iade-i muhakemenin kabulü üzerine cereyan edecek davalar, *yeni davalar gibi* harca tabidir…" hükmünden de anlaşılacağı üzere, yargılamanın yenilenmesi istemlerinin kabulü ya da reddine kadar olan aşama ayrı bir dava olarak nitelendirilmemektedir. Sadece yargılamanın yenilenmesi isteminin kabulü halinde, artık yeni bir davadan söz edilmektedir. AAÜT'de de münhasıran davalar açısından karşı vekâlet ücretleri öngörüldüğü dikkate alındığında;

ücreti verilecek işler, dava ve takipler arasında yargılamanın yenilenmesine yer verilmemiş ve Tarifenin 2.maddesinde Avukatlık Kanunundaki yukarıda sözü edilen ilkeyi tamamlar biçimde bir davada Kanun yolu safhasını da kapsar şekilde tek bir avukatlı ücreti ödeneceği hüküm altına alınmıştır. Bu durumda, yargılamanın yenilenmesi şartları gerçekleşmediği gerekçesiyle yargılamanın iadesi istemini reddeden Mahkemece, idare lehine avukatlık ücretine hükmedilmesinde hukuka, mevzuata ve hakkaniyete uyarlık bulunmadığı anlaşıldığından, istinafa konu kararın bu kısmında hukuki isabet görülmemiştir." **Ankara BİM 10. İdari Dava Dairesi,** E:2021/1418, K:2021/1402, KT:14.04.2021 (UYAP Portal / s.e.t. 17.12.2021). *İdari yargıda yargılamanın yenilenmesi, ayrı bir dava değildir, olağanüstü kanun yoludur, kesinleşmiş olan mahkeme kararlarının Kanunda sayılan şartlar gerçekleştiği zaman yeniden incelenmesine imkân tanıyan süreçtir. 1136 sayılı Avukatlık Kanunu'nun 164.maddesinde; avukatlık ücretinin, avukatın sağladığı hukuki yardımın karşılığı olduğu belirtilmiş ise de, hukuki yardımın tekerrüründen bahsedilmemiş olup, bir davanın başlangıcından itibaren kanun yolları dâhil sonuna kadar avukatın yürütmesi gereken bütün işlemler için tek bir vekâlet ücretine hükmedilmesi gerektiği açıktır. Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi'ne ekli listede; yargılamanın iadesi için herhangi bir vekâlet ücreti öngörülmemiş, Bölge İdare Mahkemeleri ile Danıştay'da kanun yolu incelemesi suretiyle görülen işlerden sadece duruşmalı olanlar için vekâlet ücreti ödeneceği kabul edilmiştir. Bu durumda Tarife'de bulunmayan yargılamanın yenilenmesi süreci için mahkemece vekâlet ücreti takdirine gidilmesi mümkün değildir. / Tarife'nin 2. maddesindeki; 'bu tarifede yazılı avukatlık ücreti kesin hüküm elde edilinceye kadar olan, dava, iş ve işlemler ücreti karşılığıdır' cümlesi ise, temyiz safhasından geçerek kesinleşen kararların yargılamanın yenilenmesine konu olması halinde yeniden vekâlet ücretine hükmedilmesini haklı kılmaz, bilakis aynı dava sürecinde birden fazla vekâlet ücretine hükmedilmesinin önünü açık bir düzenlemeyle kesme amacına matuftur. Nitekim aynı maddenin devamında; 'avukat tarafından takip edilen dava veya işle ilgili olarak düzenlenen dilekçe ve yapılan diğer işlemler ayrı ücreti gerektirmez' düzenlemesi yer almaktadır. / Buna göre; yargılamanın yenilenmesi istemine konu olan davalarda esas dava hakkında verilen kararda vekâlet ücretine hükmedilmiş olduğu, yeniden yargılamaya karar verilmesi halinde de, yeniden yapılacak yargılama sonunda lehine karar verilen taraf lehine vekâlet ücretine hükmedileceği, ancak yeniden yargılama yapılmasına karar verilmediği takdirde ortada bir dava olmadığından, sırf savunma verildiğinden bahisle vekâlet ücretine hükmedilmesinin mümkün olmadığı sonucuna ulaşılmaktadır."* **Samsun BİM 4. İdari Dava Dairesi,** E:2021/952, K:2021/1037, KT:22.10.2021 (UYAP Portal / s.e.t. 17.12.2021). **İstanbul BİM 2. İdari Dava Dairesi,** E:2018/2294, K:2018/3499, KT:24.12.2018 (UYAP Portal / s.e.t. 15.12.2021). Aynı yönde bkz. **HSK Teftiş Kurulu,** 2021 Yılı İdari Yargı Tavsiyeler Listesi, Ortak Tavsiyeler/IX/45, s.59 (www.hsk.gov.tr / s.e.t. 26.05.2021).

yargılamanın yenilenmesi isteminin reddine karar verilmesi halinde, karşı vekâlet ücretine hükmedilmesi gerektiğinin kabulüne hukuki olarak imkân bulunmamaktadır.

Başka yargı kararlarına göre ise[459]; kesinleşmiş mahkeme kararının kaldırılarak yeniden yargılama yapılması istemiyle yargılamanın yenilenmesi başvurusunda bulunulduğunda, mahkemesince kesinleşmiş mahkeme kararından ayrı olarak yeniden bir yargılama yapıldığı ve bunun sonucunda yargılamanın yenilenmesi isteminin reddine karar verildiği durumlarda, İYUK'un 53. maddesi çerçevesinde önceki davadan ayrı olarak yeniden bir inceleme yapıldığı izahtan varestedir. Davalı idare vekili tarafından da; yargılamanın yenilenmesi dilekçesinin tebliği üzerine süresi içerisinde savunma verilmişse, söz konusu savunmayı önceki dava dosyası kapsamında değerlendirmek mümkün olmayacaktır. O halde, davalı idare vekilinin hukuki yardımının karşılığı olan avukatlık ücretinin davalı idare lehine hükmedilmesi gerekecektir.

Kanaatimizce de birinci grup yargı kararlarına göre hareket edilmesi daha isabetli olacaktır. Zira yargılamanın yenilenmesi; İYUK'un 'kararlara karşı başvuru yolları' konu başlıklı üçüncü bölümünde, 53. ve 55. maddeleri arasında düzenleme altına alınmıştır. Aynı bölümde yer alan istinaf ve temyiz olağan kanun yolları arasında sayılmış iken; yargılamanın yenilenmesi istemi ise müstakil bir dava olarak değil, olağanüstü bir kanun yolu olarak nitelendirilmiştir. Nitekim yargılamanın yenilenmesinin düzenlendiği maddelerde; bu yönde bir başvuru 'dava' olarak değil de 'istem' olarak isimlendirilmiştir. Oysa AAÜT'ye ekli listede, sadece ilk derece olarak görülen davalar dolayısıyla hükmedilmesi gereken avukatlık ücretlerine yer verilmiştir. Yine istinaf ve temyizin duruşmalı yapılması durumlarına özgü olarak da ayrı avukatlık ücretlerine yer verilmiştir. Ancak yargılamanın yenilenmesi müessesesi için ayrı bir avukatlık ücreti belirlenmesi yoluna gidilmemiştir. Yine AAÜT md. 2'de; karşı vekâlet ücretinin kesin hüküm elde edilinceye kadar olan iş ve işlemlerin karşılığı olduğu düzenlenmiştir. Her ne kadar ilgili maddenin lafzından; kesin hüküm elde edildikten sonra yapılabilen yargılamanın yenilenmesi başvuruları dolayısıyla da avukatlık ücretine hükmedilmesi gerektiği gibi bir anlam çıkmakta ise de, yargılamanın yenilenmesi başvurusunun reddedilmesi halinde

[459]**Danıştay 6. Dairesi,** E:2019/17340, K:2020/6614, KT:02.07.2020 (UYAP Portal / s.e.t. 20.03.2022). **Danıştay 12. Dairesi,** E:2020/414, K:2020/2023, KT:12.03.2020 (UYAP Portal / s.e.t. 15.12.2021). **Danıştay 2. Dairesi,** E:2020/949, K:2020/3422, KT:18.11.2020 (UYAP Portal / s.e.t. 17.12.2021). **Danıştay 7. Dairesi,** E:2019/5552, K:2021/4382, KT:02.11.2021 (UYAP Portal / s.e.t. 14.03.2022). **İstanbul BİM 1. İdari Dava Dairesi,** E:2021/1718, K:2021/1897, KT:08.12.2021 (UYAP Portal / s.e.t. 15.12.2021).

önceki nihai kararın 'kesin hüküm' niteliği ortadan kalkmış sayılamayacağından, başvuran aleyhine avukatlık ücretine hükmedilmesine kanaatimizce gerek kalmayacaktır.[460]

5.6.4. Dava Dosyası Tekemmül Ettikten Sonra Sunulan Vekâletnamelerin Karşı Vekâlet Ücretine Hak Kazandırıp Kazandırmayacağı Sorunu

İdari yargılama usulünde; dava dosyasının tekemmülü sağlandıktan sonra, davacı tarafın kendisini vekil ile temsil ettirmek istemesi durumunda, avukat tarafından mahkemeye vekâletname ibrazı ile birlikte birtakım beyanlar sunulmasının, davacı lehine karşı vekâlet ücretine hükmedilmesini gerektirip gerektirmediği noktasında da birtakım tartışmalar yaşanmaktadır. Zira uygulamada ilginç olaylara rastlanabilmektedir. Söz gelimi; dava dosyası tekemmül ettikten ve bilirkişi raporu davacı tarafın lehine geldikten ya da davacı tarafın yürütmenin durdurulması talebi kabul edildikten sonra, dava dosyasına bir avukat dâhil olabilmekte ve mahkemeye ibraz ettiği vekâletname dolayısıyla karşı vekâlet ücreti talebinde bulunabilmektedir.

Bu noktada bizim de katıldığımız bazı yargı kararlarına göre[461]; davanın davacı asil tarafından açıldığı, savunma dilekçesinin bizatihi davacı tarafa tebliğ edildiği, ancak dosyanın tekemmül etmesinden sonra bir avukat tarafından dava dosyasına beyan dilekçesi ekinde vekâletname sunulduğu hallerde, eğer yapılan hukuki yardım dosyanın esasını etkileyebilecek nitelikte değilse ve davacı lehine hak doğurabilecek herhangi bir bilge veya belge de mahkemeye ibraz edilmemişse, avukatın davaya herhangi bir katkısının olduğundan söz edilemeyecektir. O halde davacı lehine, AAÜT uyarınca karşı vekâlet ücretine hükmedilmesi gerektiğinden de bahsedilemeyecektir.

Danıştay 7. Dairesi ise[462]; avukatın yargılama devam ederken mahkemeye vekâletname sunduğu hallerde, taraf vekillerinin hangi aşamada olursa olsun dava takibi ile görevlendirilmesi durumunda, vekille temsil edilme hukukunun ve vekilin de yasal yetki ve sorumluluklarının devreye gireceği ve bu avukatlık ilişkisinin yargılamanın seyrini değiştirebileceği muhakkak olduğunu ileri sürmektedir. Ayrıca bu vekâlet ilişkisinin, teorik

[460]Aynı yönde bkz. **Candan** (2020), s.937.

[461]**Danıştay İDDK,** E:2021/2083, K:2021/1671, KT:07.10.2021 (UYAP Portal / s.e.t. 18.03.2022). **Danıştay 2. Dairesi,** E:2020/138, K:2021/1488, KT:22.04.2021 – İlk Derece (UYAP Portal / s.e.t. 18.03.2022).

[462]**Danıştay 7. Dairesi,** E:2018/1288, K:2021/5267, KT:06.12.2021 (UYAP Portal / s.e.t. 14.03.2022). Aynı yönde bkz. **Oral,** s.179-182. Müellife göre; karşı vekâlet ücretine hükmedilebilmesinin yegâne koşulu, dava dosyasına davanın kısmen ya da tamamen kabulü öncesinde dilekçe ile vekâletname sunulmuş olmasıdır.

olarak kanun yolları aşamasını takip sorumluluğunu da kapsadığı göz önüne alınmalıdır ve karşı vekâlet ücretine hükmedilmelidir.

5.6.5. Adli Yargı Mahkemelerinin Görevli Olduğundan Bahisle Verilen Görevsizlik Kararlarında Avukatlık Ücretine Hükmedilmesinin Gerekip Gerekmediği Sorunu

İdari yargı mahkemelerinin; adli yargı mercilerinin görevli olduğundan bahisle verdiği görev yönünden davanın reddi kararlarında, dosyaya usulüne uygun bir şekilde savunma dilekçesi girmiş ise davalı idare lehine karşı vekâlet ücretine hükmedilmesinin gerekip gerekmediği noktasında uygulamada farklı yorumlar yapılmıştır. Bu tartışmaların kaynağını, HMK'nın 331. maddesinin 2. fıkrası oluşturmaktadır ve ilgili Kanun maddesi şu şekildedir: "Görevsizlik veya yetkisizlik kararından sonra davaya bir başka mahkemede devam edilmesi hâlinde, yargılama giderlerine o mahkeme hükmeder. Görevsizlik veya yetkisizlik kararından sonra davaya bir başka mahkemede devam edilmemiş ise talep üzerine davanın açıldığı mahkeme dosya üzerinden bu durumu tespit ile davacıyı yargılama giderlerini ödemeye mahkûm eder." Söz konusu düzenlemenin, idari yargılama usulü açısından uygulanabilirliği yüksek mahkemelerce bir hayli tartışılmaktadır.

Birtakım yargı kararlarına göre[463]; her ne kadar HMK'da adli yargının bir kolu olan hukuk mahkemelerinde yapılacak olan yargılamalara ilişkin usul hükümleri düzenlenmiş ve yukarıda bahsedilen 331. maddenin 2. fıkrasının gerekçesinde de mezkûr düzenlemenin adli yargı mercilerinin görevsizlik, yetkisizlik ile gönderme kararlarındaki yargılama giderlerinden kaynaklanan sorunların çözümlenmesini hedeflediği belirtilmiş ise de, İYUK'un 31. maddesinde yer alan gönderme sebebiyle idari yargıda hükmedilecek yargılama giderleri de bu Kanun'a göre belirlenmelidir. O halde; tesis edilen bir idari işleme karşı idari yargıda açılan ve yasal süresi içerisinde davalı idarenin savunması alındıktan sonra adli yargının görevli olması sebebiyle verilen, uyuşmazlığın esasına yönelik olmayan ve yalnzıca görevli yargı yerinin tespiti mahiyetindeki kararlarda, davalı idare vekili lehine karşı vekâlet ücretine hükmedilmesi ve davacı tarafın da görevli yargı yerinde (adli yargıda) davasını sürdürmesi halinde, aynı davayla alakalı ikinci bir karşı

[463]**Danıştay 8. Dairesi,** E:2020/5416, K:2021/6850, KT:23.12.2021 (UYAP Portal / s.e.t. 18.03.2022). **Gaziantep BİM 2. İdari Dava Dairesi,** E:2017/7709, K:2017/11130, KT:14.12.2017 (UYAP Portal / s.e.t. 08.12.2021). Aynı yönde bkz. **Ankara BİM 10. İdari Dava Dairesi,** E:2021/4077, K:2022/141, KT:31.01.2022 (UYAP Portal / s.e.t. 18.03.2022).

vekâlet ücreti ödemek gibi bir yükümlülükle karşı karşıya kalınacağı ve bu durumun da ilgililerin mahkemeye erişim hakkını kısıtlayıcı mahiyette bir durum ortaya çıkaracağı aşikârdır. Bu durumda; farklı yargı kollarının görevli olduğu gerekçesiyle verilen görevsizlik kararları davanın esasını çözen kararlar olmadığından, ilk derece idare ve vergi mahkemelerince verilen davanın görev yönünden reddi kararlarında karşı vekâlet ücretine hükmedilmemelidir. Zira ilgili Kanun maddesi gereği, davacının davasını adli yargı yerinde yenilemek gibi bir hakkı bulunmaktadır ve davasını yenilediği takdirde karşı vekâlet ücretine asıl görevli mahkeme hükmetmelidir. Ancak davanın yenilenmemesi ihtimali de söz konusu olduğu için, böyle bir durumda karşı vekâlet ücretinin davacıdan alınarak davalı idareye verileceğinin nihai kararda ayrıca belirtilmesi gerekmektedir[464].

Aynı konuda başka yargı kararlarında ise[465]; HMK md. 331/2 hükmünün, aynı yargı kolu içinde yer alan mahkemeler arasında görevsizlik nedeniyle dosyanın diğer mahkemeye gönderilmesi haline özgü olarak uygulanması gerektiği belirtilmektedir. Bir başka deyişle; yukarıda yer verilen düzenleme idari yargıda görülecek davalarda ve idari mahkemeler arasındaki görevsizlik kararlarında tatbik edilmelidir. Çünkü söz konusu maddede esasen 'davaya bir başka mahkemede devam edilmesi' hali düzenlenmiştir. Oysa yargı yolu bakımından görevsizlik kararı verilen hallerde; davaya başka bir mahkemede devam olunması söz konusu değildir ve kendine özgü usul kuralları bulunan farklı bir yargı düzeninde *yeniden davanın açılması* mevzubahistir. Dolayısıyla idari yargı içerisinde yer alan başka bir mahkemenin görevli olduğu gerekçesiyle verilmeyen ve adli yargının görevli olduğundan bahisle verilen görevsizlik kararından sonra, adli yargıda açılacak dava önceki davanın devamı niteliğinde kabul edilemeyecektir. Hal böyle olunca da; davacı davasını yürürlükte bulunan kanuni düzenlemelere göre görevsiz yargı yerinde açmış ise,

---

[464]O halde ilk derece idari yargı mahkemeleri; *'adli yargı yerinde davanın yenilenmemesi ve bu kararın kesinleşmesi halinde, Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi uyarınca belirlenen (...) TL vekâlet ücretinin, davacıdan alınarak davalı idareye verilmesine'* şeklinde hüküm fıkrasını kurmalıdırlar.

[465]**Danıştay 6. Dairesi,** E:2015/1829, K:2016/4230, KT:15.06.2016 (UYAP Portal / s.e.t. 18.03.2022). **İstanbul BİM 9. İdari Dava Dairesi,** E:2020/245, K:2020/284, KT:26.02.2020 (UYAP Portal / s.e.t. 18.03.2022). **Ankara BİM 9. İdari Dava Dairesi,** E:2021/1245, K:2021/1792, KT:10.11.2021 (UYAP Portal / s.e.t. 08.12.2021). **İstanbul BİM 8. İdari Dava Dairesi,** E:2021/78, K:2021/997, KT:27.04.2021 (UYAP Portal / s.e.t. 08.12.2021). **İzmir BİM 6. İdari Dava Dairesi,** E:2018/1339, K:2018/1358, KT:20.09.2018 (UYAP Portal / s.e.t. 17.12.2021). **Samsun BİM 3. İdari Dava Dairesi,** E:2020/682, K:2020/675, KT:09.09.2020 (UYAP Portal / s.e.t. 17.12.2021). // *"Ancak adli yargıdan idari yargıya veya tersi durumda görevsizlik kararı verilmesi hallerinde vekâlet ücreti ve yargılama giderine hükmetmek gerekir."* **Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi 9. Hukuk Dairesi,** E:2021/1081, K:2021/1451, KT:24.11.2021 (UYAP Portal / s.e.t. 18.03.2022). Aynı yönde bkz. **Bursa Bölge Adliye Mahkemesi 11. Hukuk Dairesi,** E:2021/65, K:2021/1433, KT:18.11.2021 (UYAP Portal / s.e.t. 18.03.2022).

yargı yolu bakımından görevsizliğe dair verilen kararlarda, yargılama giderleri ve karşı vekâlet ücreti yönünden de hüküm kurulması gerekmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM
YARGILAMA GİDERLERİNDEN YÜKÜMLÜLÜK VE SORUMLULUK

1. Yargılama Giderlerinden Yükümlülük

1.1. Genel Olarak

Hukuk sistemimizde; yargılama giderlerine hangi tarafın katlanacağı noktasında, yargılamanın neticesine göre karşı tarafa yükletme ya da bu harcamaları yapan taraf üzerinde bırakma şeklinde iki farklı yaklaşım söz konusu olmaktadır. Böyle bir ayrımın yapılmasında ise, yargılama sonucunda hangi tarafın haklı çıktığı mefhumu önem taşımaktadır. Eğer yargılama giderlerini gerçekleştiren taraf dava sonunda haklı çıkarsa, yaptığı bütün giderlerin karşı taraftan alınmasına karar verilir. Tam tersi durumda ise, sarf ettiği bütün masraflar kendi üzerinde bırakılır. Görülmektedir ki; davanın başında yargılama giderlerinin alındığı kimse ile davanın sonunda bu giderlerden sorumlu olan kimse, davanın neticesine göre aynı kişi olabileceği gibi farklı kişiler de olabilmektedir. Bu durum da bizi; yargılama sırasında ve sonrasında, davanın tarafları arasında yargılama giderlerinin yükümlüsü ve bu giderlerin sorumlusu olmak üzere ikili ayrıma götürmektedir.[466]

Yargılama giderlerinin yükümlüsü kavramıyla; yargısal faaliyetler dolayısıyla yapılması gereken giderlerin, dava esnasında peşin olarak alındığı kişiler kastedilmektedir. Yargılama giderlerinin sorumlusu ise, davanın sonunda lehine karar verilen tarafın yükümlüsü olduğu giderlerin, nihai olarak yükletildiği tarafı işaret etmektedir. Bu iki kavramın; davanın sonunda aynı taraf üzerinde örtüşmesi mümkün olabileceği gibi, yargılamanın her iki tarafına dağılması da söz konusu olabilir. Söz gelimi; kazandığı bir dava dolayısıyla; davacı, yargılama sırasında yaptığı bütün giderlerin yükümlüsüydü. Ancak dava sonucunda haklı çıkmasıyla beraber, artık bu yükümlülük yer değiştirir ve ilgili giderlerden davalı idare sorumlu hale gelir. Davacının davasını kaybetmesi ihtimalinde ise, yükümlüsü olduğu giderlerden aynı zamanda sorumluluğu gündeme gelir. Zira katlandığı bütün giderler, davada haksız çıktığı için kendi üzerinde bırakılır. Tabii, bir davada sadece davacı tarafın yargılama giderlerinden yükümlülüğü söz konusu olmaz.

[466] **Çelikoğlu,** s.1103.

Davalı idareler de yargılama dolayısıyla birtakım giderler yapabilir. Bu durumda; hem davacı tarafın hem de davalı idarenin sarf ettiği giderler bakımından ayrı ayrı sorumluluk ya da yükümlülük değerlendirmeleri yapmak gerekir.[467]

Sonuç olarak; bir dava dolayısıyla yapılan yargılama giderlerinin esasen iki boyutu bulunmaktadır. Önce yargılama sırasında, ilgili dava sebebiyle birtakım giderler yapılır. Bu masraflar gerek davacı gerekse de davalı idareler tarafından yapılabilir ve bu noktada yargılama giderlerinden yükümlülük söz konusu olur. Daha sonrasında ise dava esnasında yapılan bütün bu giderler, yargılama giderleri adı altında davada haksız çıkan tarafa yükletilir ya da haksız çıkan tarafın üzerinde bırakılır. Görülmektedir ki; böyle bir ayrımın yapılmasında davanın içinde bulunduğu safahat önem arz etmektedir. İşte bu başlık altında; gerek dava açılırken gerekse de dava esnasında yapılması gereken giderlerden, bu giderlerin ödenme usul ve yöntemlerinden, ayrıca ödenmemeleri durumunda söz konusu olabilen muhtemel yaptırımlardan bahsedilecektir.

1.2. Yargılama Giderlerinin Peşin Olarak Ödenmesi Kuralı

1.2.1. Dava Açılırken Gerekli Olan Harç ve Posta Ücretlerinin Ödenmesi Zorunluluğu

İdari yargı mahkemeleri nezdinde davaların açılabilmesi için; birtakım harç ve posta giderlerinin, davacı tarafından öncelikle mahkeme veznesine yatırılması gerekir. Zira İYUK md. 6'ya göre; dava açılırken mahkeme veznesine yatırılması gereken birtakım giderler mevcuttur. İdari yargıda dava açılırken yatırılması gereken bu giderler; başvurma harcı, maktu ya da nispi karar harcı (peşin harç), mahkemeye vekâletnamenin onaylı bir örneği ibraz edilmişse vekâlet suret harcı, yürütmenin durdurulması talepli dava dilekçeleri için yürütmenin durdurulması harcı, eğer talep edilmişse delil tespiti harcı ve son olarak posta gideri avanslarıdır.[468] Görüldüğü üzere İYUK'ta; dava açılırken peşin olarak

[467]**Pınar,** s.130-136. **Rüzgaresen,** s.214-216. **Yıldıztekin / Kunduracı / Kundak,** s.157-158.

[468]**Akyılmaz / Sezginer / Kaya** (2019), s.1559-1560. Dava açılması için gerekli harçlar ve posta gideri alınmadan; dosyanın tekemmül ettirilmesi ve davanın esasının incelenmesi mümkün olamayacağı için, bu yönde yapılan bir yargılama hatası, dava dosyasının kanun yolları aşamasında kaldırılması yahut bozulması sebebi teşkil edecektir. Bu yönde bir içtihat için bkz. **Ankara BİM 13. İdari Dava Dairesi,** E:2019/2421, K:2020/855, KT:26.02.2020 (UYAP Portal / s.e.t. 09.12.2021). Kanaatimizce; böyle bir durumda, şayet muhakemeyi etkileyebilecek usuli yahut esasa ilişkin bir noksanlık veya sakatlık mevcut değilse, kanun yolu mercilerinin ilgili vergi dairesine müzekkere yazmak suretiyle gereken harç ve posta giderlerini kendilerinin tamamlatma yoluna gitmesi ve kararı düzelterek onaması usul ekonomisi ilkesine daha uygun düşecektir. Aynı yönde bkz. **Pınar,** s.178-179. **Rüzgaresen,** s.69. **Kuru,** s.5316. Doktrinde *Kuru'ya* göre; harçların

ödenmesi gereken giderler ile bu giderlerin ödenme usul ve yöntemleri ile ödenmemesi durumunda izlenmesi gereken prosedür gibi konularda ayrıca bir düzenleme yoluna gidilmiştir. O halde; İYUK ile yargılama giderleri noktasında HMK'ya atıf yapılmış ise de, bu giderlerin davanın başında peşin olarak ödenmesi noktasında, artık aşağıda belirteceğimiz İYUK'taki özel düzenlemelerin dikkate alınması gerekecektir.[469]

İdari yargıda; dava dilekçeleri, harç ve posta ücretleri alındıktan sonra deftere kaydedilir ve davanın bu kaydın yapıldığı tarihte açıldığı kabul edilir (İYUK md. 6/1). İdari davaların açılabilmesi için gerekli harç ve giderlerin; dava açılırken peşin olarak yatırılmaması ya da eksik yatırılması halinde, idari yargı mahkemeleri açılan davalar üzerinde ilk inceleme dahi gerçekleştiremezler. Öncelikle gerekli harç ve posta ücretlerinin, İYUK md. 6/4 uyarınca tamamlattırılması gerekir.[470] O halde; gerekli giderlerin ödenmiş olması, yargılamaların başlayabilmesi için bir ön koşul niteliğindedir[471].

Davanın harç veya posta ücreti yatırılmadan ya da eksik yatırıldıktan sonra açılması halinde, 30 gün içerisinde bu giderlerin tamamlanması hususu ilgilisine tebliğ edilir. Tebligata rağmen gereği yerine getirilmezse, bu bildirim aynen tekrarlanır. Yine de harçlar ve/veya posta ücreti avansları süresinde yatırılmaz ya da tamamlanmaz ise davanın açılmamış sayılmasına karar verilir (İYUK md. 6/4). Bu şekilde açılmamış sayılmasına karar verilen davaların yeniden açılması, dava açma süresinin dolmamış olması şartına bağlıdır. Zira açılmamış sayılan davaya ait dava dilekçesi; artık hükümden düşmüş sayıldığı için, bu dilekçenin verildiği tarih yeni davanın açıldığı tarihe esas teşkil edemeyecektir[472]. Ayrıca davanın açılmamış sayılması yolundaki nihai karar; kanun yolu

---

yatırılmamış olmasının yaptırımı, dava sırasında yapılan usuli işlemlerin geçersizliği değil, belki gerekli harçları almadan davayı karara bağlayan mahkeme hâkimlerinin ya da tek hâkimin gereken harçların ödenmesinden mükellefle birlikte HK md. 128'e göre sorumlu tutulmasıdır.

[469]O halde; yargılama giderlerine ilişkin olarak, İYUK'ta düzenleme bulunmayan hallerde, HMK hükümleri uygulama alanı bulacaktır. Oysa idari yargıya özgü ayrıntılı düzenlemeler yerine; bu konuda HMK'ya atıfta bulunulmasının, uygulanacak kuralın tespitini ve bu kuralın uyuşmazlık konusu olaya uyarlanmasını zorlaştırabileceği, ayrıca idari uyuşmazlıkların özel hukuk uyuşmazlıklarından farklı yönlerinin bulunduğundan bahisle yargılama giderleri yönünden İYUK ile ayrıntılı düzenlemelerin yapılması gerektiği hakkında bkz. **Yıldıztekin / Kunduracı / Kundak,** s.153. **Yıldırım / Yasin / Kaman / Özdemir / Üstün / Okay Tekinsoy,** s.877.

[470]**Bilgin,** s.148.

[471]**Rüzgaresen,** s.3.

[472]**Yenice, Kazım / Esin, Yüksel** (1983) Açıklamalı – İçtihatlı – Notlu İdari Yargılama Usulü, Ankara, Arısan Matbaacılık, s.162.

aşamalarında bozulup/kaldırılıp alt derece mahkemesine gönderilir ise de, aynı davaya devam olunabilir.[473]

Yargılama sırasında; posta ücretlerinin tarifesinde değişiklik olması ya da avansların kullanılması sebebiyle tebligat işlemlerinin yapılamaması durumunda, söz konusu eksikliğin de davacıya tamamlattırılması gerekir. Bu durumda; öncelikle 30 gün içerisinde ilgili noksanlığın tamamlatılması hususu davacı tarafa tebliğ edilir. Tebligata rağmen gereği yerine getirilmezse, bu bildirim aynen tekrarlanır. Yine de posta ücreti, süresi içerisinde tamamlanmaz ise dosyanın işlemden kaldırılmasına karar verilir. Bu kararın tebliğinden itibaren üç ay içerisinde; eksikliğin tamamlanması suretiyle dosyanın yeniden işleme konulması istenmediği takdirde de, davanın açılmamış sayılmasına karar verilir (İYUK md. 6/5). Hem 6/4 uyarınca hem de 6/5 uyarınca verilen davanın açılmamış sayılmasına ilişkin kararlar davacı tarafa tebliğ edilir ve bu fıkralar uyarınca yapılması gereken her türlü tebligat re' sen genel bütçeden yapılır (İYUK md. 6/6).

İlgili maddelerin tetkikinden anlaşılacağı üzere; İYUK'un 6/4. ve 6/5. maddeleri arasında bazı farklılıklar mevcuttur. İlk olarak; İYUK md. 6/4 hükmü, dava açılırken yatırılması gereken harç ve posta ücretlerinin yatırılmaması halinde izlenmesi gereken prosedürü düzenlemektedir. İYUK md. 6/5 hükmünde ise, yargılama devam ederken ve yalnızca posta ücreti eksikliklerinin tamamlatılması için uygulanması gereken yöntem belirlenmiştir. Zira azalmalar sadece posta ücretleri açısından geçerli olabilir, yoksa harç miktarlarının azalmasından söz edilemez. Aynı şekilde İYUK md. 6/4 uyarınca; davacıya gerekli eksiklikleri tamamlaması hususu iki kere tebliğ edildikten sonra, dosyanın işlemden kaldırılmasına gerek duyulmaz. İdari yargı mahkemeleri, direkt olarak davanın açılmamış sayılması kararını verebilirler. İYUK md. 6/5'te ise; gerekli posta giderlerinin (iki kere tebliğ edildikten sonra) ödenmemesi halinde, hemen davanın açılmamış sayılması şeklinde bir nihai karar verilemez. Öncelikle dosyanın işlemden kaldırılmasına karar verilmesi gerekir. Bu kararın tebliğinden itibaren üç ay içerisinde; ödenmesi gereken posta ücretleri yatırılarak dosyanın yeniden işleme konulması istenmediği takdirde, ancak o zaman davanın açılmamış sayılmasına karar verilebilir. Davanın açılmamış sayılmasına ilişkin kararlar, usuli nihai karar niteliğindedirler ve karar numarası alırlar. Dolayısıyla bu yönde bir karar verildikten sonra; artık gerekli harç ve posta ücretleri yatırılsa dahi, davaya devam edilmesi mümkün olmaz. Meğerki bu kararlar, istinaf ya da temyiz aşamasında bozulmuş

[473]**Çağlayan,** s.279. **Akyılmaz / Sezginer / Kaya** (2020), s.122. **Candan** (2020), s.354.

ya da kaldırılmış olsun. Zira davanın açılmamış sayılması kararları; (nihai karar niteliğinde oldukları için), istinaf ve temyiz incelemesine tabiidirler. Kanun yolu mercileri; bu kararları çeşitli şekillerde denetleyebilirler ve sonucunda bozup/kaldırabilirler. Söz gelimi; davacının gerekli harç ve/veya posta giderlerini süresinde ödemesine rağmen mahkemenin bu hususu atlaması[474], yapılması gereken tebligatların usulüne uygun olarak yapılmamış olması ya da davacı adli yardım talebinde bulunmasına rağmen bu hususun atlanılmış olması veya davacı adli yardım için gerekli şartları taşımasına rağmen mahkemesince adli yardım talebinin reddine karar verilmiş olması[475] gibi…[476]

[474] *"Dava dosyasının incelenmesinden; davacı tarafından, istinaf incelemesine konu davanın 18.09.2018 tarihinde Osmaniye Adliyesi'nde muhabere yolu ile açıldığı, yargılama harçlarının dosyada yer aldığı, posta ücretinin yatırılmadığının tespiti üzerine mahkeme başkanlığının 04.10.2018 tarihli yazısı ile 150,00 TL posta ücreti eksikliğinin 30 gün içinde tamamlanmasının davacıdan istenildiği, öngörülen sürede gereği yerine getirilmediğinden bahisle posta ücretinin tamamlanmasının 11.01.2019 kayıt tarihli yazıyla ikinci kez istendiği, belirtilen eksikliğin tamamlanmadığından bahisle davanın açılmamış sayılmasına karar verildiği görülmekle birlikte, istinaf dilekçesi ekinde yer alan belgelerden, davacı tarafından 18.09.2018 tarihinde '2018/4631 muhabere esas sayılı dosya gider avansı' açıklaması ile 140,00 TL posta giderinin PTT kanalı ile yatırıldığı, nitekim dosyada yer alan yargılama harçlarına ilişkin kaydın da aynı muhabere numarası olduğu, anılan posta giderinin mahkeme dosyasına aktarılmadığı ve 03.07.2019 tarihli ödeme belgesi ile PTT tarafından davacıya iade edildiği, bu defa davacı tarafından aynı günlü işlemle 'Ankara 20. İdare Mahkemesi Dosya No: 2018/7647' açıklaması ile (istinafa konu mahkeme kararı dosya numarası) 140,00 TL gider avansının PTT kanalı ile yatırıldığı, söz konusu ödemenin de mahkeme dosyasına aktarılamadığı anlaşılmıştır. / Bu durumda; mahkemece PTT hesaplarında kalan posta gideri avansının dava dosyasına entegrasyonu sağlanarak, dosyada yeterli miktarda posta gideri avansı olduğu değerlendirilmek suretiyle, dosyanın usulüne uygun tekemmülü sağlandıktan sonra bir karar verilmesi gerekirken, posta ücretinin süresi içinde tamamlanmadığı gerekçesi ile davanın açılmamış sayılmasına karar verilmesinde hukuki isabet görülmemiştir."* **Ankara BİM 13. İdari Dava Dairesi,** E:2020/18069, K:2020/3642, KT:18.12.2020 (UYAP Portal / s.e.t. 09.12.2021).

[475] *"Dosya kapsamından, davacının adli yardım talepli olarak dava açtığı ve ekinde İstanbul İli Maltepe İlçesi Zümrütevler Mahallesi Muhtarlığı tarafından verilmiş olan fakirlik belgesini sunduğu ancak Mahkemenin 22.12.2015 tarihli kararıyla davacının adli yardım talebinden yararlanabilmesi için mevzuatta belirtilen şartların gerçekleşmediği, zira davacının avukat stajyeri olarak çalışmakta olduğunun kendi beyanı ile sabit olduğu belirtilerek adli yardım talebinin reddine karar verildiği; davacının bu karara karşı vermiş olduğu 02.02.2016 havale tarihli itiraz dilekçesi üzerine Mahkemenin 22.03.2016 tarihli kararıyla yapılan itirazın süresinde olmadığı ve belirtilen şartların gerçekleşmediği, davacının avukat stajyeri olarak çalışmakta olduğunun kendi beyanı ile sabit olduğu, sonradan durumunda herhangi bir değişiklik de olmadığı belirtilerek ikinci kez adli yardım isteminin reddine karar verildiği anlaşılmaktadır. / Bu durumda yukarıda belirtilen mevzuat hükümlerinin birlikte değerlendirilmesinden, davacının dava dilekçesi ekinde sunduğu fakirlik belgesinin yargılama giderlerini karşılayabilecek durumda olmadığını gösteren mali durumuna ilişkin belge olarak dikkate alınarak Mahkemece adli yardım isteminin kabulü gerekirken söz konusu talebin reddinde hukuka uyarlık bulunmamaktadır. / Bu itibarla yargılama giderleri istem yazıları sonrası davanın açılmamış sayılmasında hukuka uyarlık bulunmamaktadır."* **Danıştay 8. Dairesi,** E:2016/14174, K:2020/3613, KT:16.09.2020 (UYAP Portal / s.e.t. 20.12.2021).

[476] **Bilgin,** s.152-154.

1.2.2. Yargılamanın Başında Ödenen Harçların Başvurma Tarihlerine Etkisi

İYUK md. 6/1 uyarınca; "Danıştay, idare mahkemesi ve vergi mahkemesi başkanlıklarına veya 4. maddede yazılı yerlere verilen dilekçelerin harç ve posta ücretleri alındıktan sonra deftere derhal kayıtları yapılarak kayıt tarih ve sayısı dilekçenin üzerine yazılır. Dava bu kaydın yapıldığı tarihte açılmış sayılır." O halde Kanun ile bir davanın usulüne uygun açılmış sayılabilmesi için üç adet şart öngörülmüştür. Dava dilekçesinin İYUK md. 4'te yazılı yerlere ibraz edilmesi, harç ve posta ücretlerinin tahsil edilmesi ve nihai olarak dava dilekçesinin esas defterine kaydedilmiş olması. Görüldüğü üzere İYUK; davanın açıldığı tarihi, dava dilekçesinin esas defterine kaydedildiği tarih olarak belirlemiştir. Oysa uygulama da esas defterinin artık fiziki olarak tutulmadığı gözlemlenmektedir.

Davanın açılması usulüne ilişkin olarak, Yazı İşleri Yönetmeliği ile Kanun'a paralel ve daha ayrıntılı düzenlemelere yer verilmiştir. Yazı İşleri Yönetmeliği md. 62'ye göre; "Dava dilekçesi, ön büro veya tevzi işiyle görevlendirilen yazı işleri personeline teslim edilir. / Dava dilekçesi, dava harca tabi ise harç ve posta ücreti, harca tabi değilse posta ücreti tahsil edildikten sonra tevzi edilir ve tevzi formunun bir örneği başvuru sahibine verilir. / Tevzi işlemi tamamlandığında, dosya hangi mahkemeye gönderilmiş ise o mahkemenin esas kaydından numara alır ve sistem tarafından aynı anda tevzi formu düzenlenir. / Başka yer bürosundan açılan davalarda da dava harca tabi ise harç ve posta ücreti, harca tabi değilse posta ücreti tahsil edildikten sonra teslim alınan evrak elektronik ortama aktarılır, fizikî evrak da gecikmeksizin ilgili mahkemeye gönderilir. Posta ve havale masrafı düşüldükten sonra, harç ve posta ücretinden kalan miktar ilgili mahkemenin hesabına aktarılır. / Dava, dava dilekçesinin harç ve posta ücreti yatırılarak UYAP'a kaydedildiği tarihte açılmış sayılır."

Ulusal yargı ağı bilişim sistemi (UYAP) üzerinden de, güvenli elektronik imza ile birlikte dava açılması artık mümkündür. Yazı İşleri Yönetmeliği'ne göre; "Gerçek kişilerin UYAP Vatandaş Bilgi Sistemi, tüzel kişi temsilcilerinin UYAP Kurum Bilgi Sistemi üzerinden dava açabilmeleri için güvenli elektronik imza sahibi olmaları gerekir. Gerçek ve tüzel kişilerin elektronik ortamda açacakları davaların yargılama harçları ve posta ücreti elektronik ortamda mahkeme veznesinin bağlı olduğu banka hesabına aktarılır. Bu işlemlerin kredi kartı ve benzeri ödeme araçları ile de yapılması sağlanabilir. Dava, dilekçenin UYAP üzerinden mahkeme ekranlarına düştüğü tarihte açılmış sayılır. İşlem

sonucunda başvuru sahibinin elektronik ortamda erişebileceği bir tevzi formu oluşturulur. / Taraf vekillerince UYAP üzerinden güvenli elektronik imza ile dava açılabilir. Bu işler için ayrıca el ürünü imzalı belge istenmez. Avukatların UYAP Avukat Bilgi Sistemi üzerinden dava açabilmeleri için güvenli elektronik imza sahibi olmaları gerekir. Yargılama harçları ve posta ücreti davanın açılması esnasında avukat tarafından elektronik ortamda mahkeme veznesi hesabına aktarılır. Ayrıca bu işlemlerin Barokart veya kredi kartı gibi ödeme araçlarıyla yapılması sağlanabilir. Dava, dilekçenin UYAP üzerinden mahkeme ekranlarına düştüğü tarihte açılmış sayılır. İşlem sonucunda başvuru sahibinin elektronik ortamda erişebileceği bir tevzi formu oluşturulur."

Yazı İşleri Yönetmeliği hükümlerinin bir arada değerlendirilmesinden; bir davanın usulüne uygun bir şekilde açılmış sayılabilmesi için, dava dilekçesinin ön büro personeline teslim edilmesi ya da UYAP Portal üzerinden gönderilmesi, harç ve posta ücretlerinin tahsil edilmesi ve son olarak da dava dilekçesinin UYAP'a kaydedilmesi veya UYAP üzerinden mahkeme ekranlarına düşmesi gerekmektedir. Peki, kümülatif olarak aranan bu şartlardan bir tanesinin dahi gerçekleşmemesi durumunda dava yine de usulüne uygun bir şekilde açılmış sayılacak mıdır? Ya da davanın açıldığı tarih nasıl belirlenecektir? Şimdi, her bir ihtimali teker teker inceleyelim.

Davacı taraf, dava dilekçesini mahkemeye ibraz etmiş / UYAP üzerinden göndermiş lakin gereken harç ve posta giderlerini ödememişse; bu takdirde, usulüne uygun açılmış bir davadan söz edilemeyecektir. Dava dilekçesinin bu şekilde mahkemeye ibraz edilmiş olmasının tek avantajlı yönü, dava açma süresinin kurtarılmış olmasıdır. Zira davacı daha sonra İYUK md. 6/4'te öngörülen prosedüre göre harçları ve posta ücretlerini yatırarak davasını usulüne uygun bir hale getirebilecektir.[477] Nitekim İzmir Bölge İdare

[477]Belirtmemiz gerekir ki; böyle bir ihtimalde dava, dava dilekçesinin İYUK md. 4'te sayılan yerlere verildiği tarihte açılmış sayılır. Yoksa harç ve posta giderlerinin geç yatırıldığından bahisle, dava hakkında süre aşımı yönünden ret kararı verilemez. Bu yönde bir içtihat için bkz. *"Dilekçeler ve savunmalar ile davalara ilişkin her türlü evrak idare veya vergi mahkemesi bulunmayan yerlerde büyükşehir belediyesi sınırları içerisinde kalıp kalmadığına bakılmaksızın asliye hukuk hâkimliklerine verilebileceği, bu durumda harç ve posta ücretleri alındıktan sonra deftere derhal kayıtları yapılarak kayıt tarih ve sayısının üzerine yazılacağı ve bu kaydın yapıldığı tarihte davanın açılmış sayılacağı düzenleme altına alındığından, kayıt tarihinden anlaşılması gerekenin dava dilekçesi üzerine atılan havale tarihi olması gerektiği sonucuna ulaşılmaktadır. / Olayda, her ne kadar İdare Mahkemesince; göreve son vermeye ilişkin işlemin 05.08.2016 tarihinde öğrenilmiş olmasına karşın davanın, 60 günlük dava açma süresi içerisinde açılması ve en geç bu tarihte dava harç ve giderlerinin yatırılması gerekirken, bu süre geçirildikten sonra 13.06.2017 tarihinde harçlar yatırılmak suretiyle açıldığı gerekçesiyle davanın süre aşımı nedeniyle reddine karar verilmiş ise de; dava dilekçesinin 12.08.2016 tarihinde Uludere Asliye Hukuk Mahkemesi kaydına girdiği görüldüğünden, süresinde açılan davanın, esasının incelenmesi suretiyle bir karar verilmesi gerekirken, davanın süre aşımı yönünden reddi yolunda verilen istinafa konu İdare Mahkemesi kararında hukuki isabet bulunmamaktadır"*

Mahkemesi 6. İdari Dava Dairesi bir kararında[478]; harçları ve posta giderleri yatırılmamış bir davayı, derdest bir dava olarak kabul etmemiştir. Söz konusu istinaf mahkemesi kararında; İzmir 4. İdare Mahkemesi tarafından 'derdestlik nedeniyle incelenmeksizin ret' yolunda verilen bir kararın hukuki denetimi yapılmıştır. İstinaf başvurusuna konu kararın verildiği tarihte tarafları, sebepleri ve konusu aynı olan bir başka davanın İzmir 2. İdare Mahkemesi'nde açılmış olduğu, istinaf merciince de kabul edilmiştir. Ancak derdestliğe esas teşkil eden davada; davacı ilk önce adli yardım isteminde bulunmuş ve bu isteminden yargılama cereyan ederken rücu etmiştir. Bunun üzerine; ilk derece mahkemesince (İzmir 2. İdare Mahkemesi), İYUK md. 6/4 uyarınca harç ve posta gideri avansları istenilmiş lakin yatırılmadığı için daha sonrasında 'davanın açılmamış sayılmasına' karar verilmiştir. Burada dikkat edilmesi gereken husus; İzmir 4. İdare Mahkemesi'nin derdestlik kararı verdiği tarihte, İzmir 2. İdare Mahkemesi tarafından verilmiş herhangi bir kararın (davanın açılmamış sayılmasına ilişkin) mevcut olmamasıdır. İzmir 2. İdare Mahkemesi; davanın açılmamış sayılması yönündeki kararını, diğer mahkemenin (İzmir 4. İdare Mahkemesi) verdiği derdestlik kararının istinaf incelemesinin yapıldığı sırada vermiştir. İzmir Bölge İdare Mahkemesi 6. İdari Dava Dairesi de; kararında, istinaf başvurusuna konu kararın verildiği tarihte İzmir 2. İdare Mahkemesi tarafından verilmiş bir nihai kararın olmadığını belirtmiştir. Ve peşin yatırılması gereken harçların yatırılmadığı önceki davada; yargılama sürecine ilişkin işlemlerin sürdürülmesine ve yargılamanın yapılmasına usul kuralları uyarınca olanak bulunmadığı gerekçesiyle, söz konusu davanın usulüne uygun açılmış ve esası incelenebilecek nitelikte derdest bir dava olarak kabul edilemeyeceği sonucuna ulaşmıştır. Sonuç olarak; alt derece mahkemesinin verdiği derdestlik nedeniyle incelenmeksizin ret kararını kaldırmıştır. Kanaatimizce de, oldukça yerinde bir karar vermiştir.

Davacı taraf, harç ve posta giderlerini ödediği halde başvuru dilekçesini ön büroya ibraz etmemiş / UYAP üzerinden göndermemişse; böyle bir durumda, usulüne uygun yapılmış ve incelenmesi gereken bir başvurudan bahsedilemeyecektir. Zira sırf yargılama giderlerinin ödenmiş olması; davanın süresi içerisinde açıldığı, istinaf/temyiz başvurularının süresinde yapıldığı anlamına gelmeyecektir. Nitekim Konya Bölge İdare

---

Gaziantep BİM 4. İdari Dava Dairesi, E:2018/291, K:2018/444, KT:27.03.2018 (UYAP Portal / s.e.t. 09.12.2021).

[478]**İzmir BİM 6. İdari Dava Dairesi,** E:2020/279, K:2020/462, KT:18.02.2020 (UYAP Portal / s.e.t. 09.12.2021).

Mahkemesi 4. İdari Dava Dairesi de[479], 2018 yılında aynı yönde bir gerekçe ile istinaf başvurusunun süreaşımı yönünden reddine karar vermiştir. Ve kararının gerekçesini şu şekilde kurgulamıştır: *"Gerek idari davaların açılması aşamasında ve gerekse de istinaf ve temyiz yolu başvurularında, süresi içerinde verilmiş imzalı dilekçelerin bulunması zorunlu olup, istinaf harcının süresi içerisinde yatırılmış olması, tek başına istinaf yoluna başvurulduğunun kabulü anlamına gelmemektedir. Dava dosyasının incelenmesinden; Konya 2. İdare Mahkemesi'nce verilen kararın, 05.07.2021 tarihinde davacıya tebliğ edildiği, yukarıda anılan mevzuat uyarınca bu karara karşı istinaf süresinin otuz gün olduğu ve bu sürenin adli tatil süresi de göz önüne alındığında 07.09.2021 tarihinde sona erdiği, davacı tarafından ise 12.10.2021 tarihinde istinaf dilekçesi sunulduğu, 31.07.2021 tarihinde ise istinaf başvuru harcının yatırıldığı anlaşılmaktadır. / Bu durumda; davacı vekili tarafından süresi içerisinde istinaf harcı yatırılmakla birlikte, süresinde istinaf yoluna başvurularak istinaf başvuru dilekçesinin verilmediği, UYAP sisteminde de davacının süresinde istinaf yoluna başvuru yaptığına ilişkin istinaf dilekçesinin bulunmadığı dikkate alındığında, istinaf başvuru süresi geçtikten sonra 12.10.2021 tarihinde verilen istinaf dilekçesi ile yapıldığı görülen istinaf başvurusunun süre aşımı nedeniyle incelenmesine imkân bulunmamaktadır."*[480] Aynı durumu, idare ve vergi mahkemelerinde ilk defa açılan davalar açısından da kabul etmemiz mümkündür.

Davacı taraf, başvuru dilekçesini UYAP üzerinden göndermiş ve gereken harç ile posta giderlerini de ödemiş olmasına rağmen söz konusu dilekçe UYAP ortamında mahkeme ekranlarına düşmemiş ise; yine de usulüne uygun açılmış bir davadan söz etmemiz mümkün olacaktır. Zira davacı taraf, üzerine düşen bütün yükümlülükleri yerine getirmesine rağmen, teknik aksaklıklar nedeniyle dava dilekçesinin mahkeme ekranlarına düşmemesi halinde, bütün sorumluluk davacıya yükletilmemelidir. Bu takdirde; davanın ikame edildiği tarih olarak, dava dilekçesinin UYAP ortamında oluşturulduğu tarihin esas alınması gerekmektedir. İdari yargı mahkemeleri de bu hususu re' sen gözetmeli ve

[479]**Konya BİM 4. İdari Dava Dairesi,** E:2021/1664, K:2021/2037, KT:01.12.2021 (UYAP Portal / s.e.t. 10.12.2021).

[480]Aynı yönde bkz. **Erzurum BİM 3. İdari Dava Dairesi,** E:2018/1964, K:2021/3005, KT:15.10.2021(UYAP Portal / s.e.t. 09.12.2021). **Ankara BİM 4. İdari Dava Dairesi,** E:2020/2935, K:2020/3353, KT:30.12.2020 (UYAP Portal / s.e.t. 09.12.2021): Son kararda yer alan azlık oyunda; süresi içerisinde istinaf başvuru harcının yatırılmış olmasıyla, aslında davacı tarafından kanun yoluna gelme iradesinin açıkça ortaya konulduğu ve bu suretle istinaf başvurusunun süresinde yapıldığının kabul edilmesi gerektiği belirtilmiştir. Her ne kadar; bu yönde bir yorum, davacıların mahkemeye erişim hakları açısından elverişli görünse de, suiistimallere oldukça açıktır. Zira bu şekilde; davanın taraflarının süresi içerisinde gerekli harçları yatırarak, istinaf başvuru süresini (30 gün) etkisiz hale getirme tehlikeleri bulunmaktadır.

davacının başvurusu hakkında süre aşımı yönünden ret kararı vererek, mahkemeye erişim hakkını engellememelidirler.[481]

1.2.3. Yargılama Devam Ederken Ortaya Çıkan Birtakım Giderlerin Peşin Olarak Ödenmesi

İYUK'ta; dava açılması sırasında ödenmesi gereken harçlar ve posta ücretleri 6/1. maddede, bu giderlerin peşin olarak yatırılmaması ya da eksik yatırılması durumunda nasıl bir yol izleneceği ise 6/4. madde ile düzenlenmiştir. Yine yargılama sırasında posta masraflarında azalma olması halinde, bu eksikliğin tamamlatılması ve tamamlanmadığı takdirde ortaya çıkması muhtemel sonuçlar İYUK md. 6/5 ile ayrıntılı olarak kaleme alınmıştır. Oysa yargılama sırasında ortaya çıkabilecek birtakım harç ve giderlerin (söz gelimi; keşif harcı, bilirkişi ücret ve giderleri vs.) ödenmesi usulü ile bu masrafların ödenmemesi durumunda ne yapılması gerektiği hiçbir madde ile düzenlenmemiştir. HMK'da ise bu konuyu düzenleyen iki ayrı madde (md. 324 ve md. 325) bulunmaktadır. İlgili maddeler; HMK'nın 'yargılama giderleri' kısmında yer almaktadır ve İYUK'ta hem yargılama giderleri hem de keşif - bilirkişi konularında HMK'ya atıfta bulunulduğu için, idari yargıda da uygulanabilir niteliktedirler.

---

[481] *"Olayda; mahkemenin işin esasına ilişkin kararının 31.05.2021 tarihinde tebliğ edilmesi üzerine davacı vekili tarafından UYAP ortamında verilen istinaf dilekçesinin, elektronik imza bilgileri UYAP ortamında kontrol edildiğinde 'imzalar' detayında 'beyan edilen zamanı' 25.06.2021 günü, saat 16:46:32 olarak gösterilmesine ve istinaf başvurusu için gerekli olan harç ve posta giderinin de aynı gün (25.06.2021 tarihinde) yatırılmasına karşın, (sebebi bilinmemekle bir şekilde) dilekçenin UYAP ortamında mahkeme kaydına 23.09.2021 günü saat 13:34:54'te düştüğü ve bu tarihte başkan imzasına sunularak fiziken dosyasına konulduğu, istinaf başvurusunun süre incelemesinin ise dilekçenin UYAP ortamında ilk oluşturulduğu ve harç/posta ücretinin yatırıldığı tarihe (25.06.2021) göre değil, dilekçenin mahkeme kaydına düştüğü ve fiziken dosyasına takıldığı tarihe (23.09.2021) göre yapıldığı anlaşılmıştır. / Bu durumda; dar yorumlu usuli sebeplerle 'başvuru hakkının' engellenmemesi bakımından, davacı vekili tarafından 31.05.2021 tarihinde kendisine tebliğ edilen mahkeme kararına karşı 25.06.2021 tarihinde UYAP ortamında oluşturulan ve bu tarihte harçlandırılan dilekçe ile yapılan istinaf başvurusunun süresinde olduğu sonucuna varılmış olup, davacının istinaf başvurusunu süre aşımı nedeniyle reddeden mahkeme kararında isabet görülmemiştir."* **Bursa BİM 3. İdari Dava Dairesi,** E:2021/1079, K:2021/370, KT:16.11.2021 (UYAP Portal / s.e.t. 09.12.2021). Hiç şüphesiz; aynı durumu, kıyasen ilk derece idare ve vergi mahkemelerinde açılan davalar açısından da düşünebiliriz. Söz gelimi; süresinde ön büroya teslim edilen ancak herhangi bir şekilde kaybolan ya da süresi içerisinde UYAP ortamı üzerinden gönderilen ancak teknik aksaklıklar sebebiyle mahkeme ekranına düşmeyen dava dilekçeleri söz konusu olduğunda, ilgili davaların süresinde açıldığı kabul edilmelidir. // Mahkemelerin iç işleyişlerine ilişkin süreçlerdeki aksamalardan kaynaklanan mesuliyet, yargısal nitelikte koruma talebinde bulunan kişilere yükletilmemelidir. Bu bakımdan; yargısal başvurulara ilişkin mevzuatta öngörülen yükümlülüklerini yerine getiren bireylerin kendilerine izafe edilemeyen ve tamamıyla mahkemelerin iç işleyişinden kaynaklanan hatalardan sorumlu tutularak mahkemeye erişim haklarının engellenmesinin bu hakka gerçekleştirilen müdahaleyi ölçüsüz kılabileceği hakkında bkz. **AYM,** Orhan Ersoy Başvurusu (14), Başvuru No: 2015/1067, KT: 26.12.2018 (Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası / s.e.t. 18.06.2022).

HMK md. 324'e göre[482]; tarafların talebi üzerine, mahkemece keşif ve/veya bilirkişi incelemesi yaptırılmasına karar verilmişse, keşif harcını ve diğer giderleri talep sahibi taraf karşılamalıdır. Aksi takdirde; davanın tarafı, bu talebinden vazgeçmiş sayılır ve dava keşif bilirkişi incelemesi yaptırılmadan, eldeki bilgi ve belgelere göre çözümlenir. HMK md. 325'e göre ise[483]; medeni yargılama hukukunda söz konusu olan tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edemeyeceği dava ve işlerde, eğer hâkim re' sen keşif ve bilirkişi incelemesine karar vermiş ve keşif harcını ya da diğer giderleri davanın tarafları ödemekten imtina etmişse, bu giderler ilgilisinden alınmaksızın keşif gerçekleştirilir yahut bilirkişiye başvurulur. Daha sonrasında ise, söz konusu giderlerin davada haksız çıkan taraftan tahsili yoluna gidilir.

Peki, yukarıda sözünü ettiğimiz düzenlemelerin idari yargıya yansıması nasıl olacaktır? Doktrinde ve uygulamada baskın görüş[484]; idari yargı açısından, HMK'da düzenlenen tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edemeyeceği dava ve işlere ilişkin kanun hükmünün (md. 325) uygulanmasının daha doğru olacağı yönündedir. Bu görüşe göre; idari yargıda tarafların deliller açısından yaptığı talepler, hiçbir şekilde mahkemeleri bağlamaz. Eğer bir delil uyuşmazlığın çözümü bakımından gerekliyse; taraflar talep etmemiş olsalar dahi, mahkemesince o delile re' sen ulaşılır. Dolayısıyla idari yargıda; her türlü delil, aslında re' sen başvurulan bir delildir ve idari yargılama usulünde re' sen araştırma ilkesi genel kural olarak uygulanmaktadır (İYUK md. 20/1). HMK md. 325'te

---

[482]**HMK md. 324:** "Taraflardan her biri ikamesini talep ettiği delil için mahkemece belirlenen avansı, verilen kesin süre içinde yatırmak zorundadır. / Taraflardan birisi avans yükümlülüğünü yerine getirmezse, diğer taraf bu avansı yatırabilir. Aksi hâlde talep olunan delilin ikamesinden vazgeçilmiş sayılır."

[483]**HMK md. 325:** "Tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edemeyeceği dava ve işlerde, hâkim tarafından resen başvurulan deliller için gereken giderlerin, bir haftalık süre içinde taraflardan birisi veya belirtilecek oranda her ikisi tarafından ödenmesine karar verilir. Belirlenen süre içinde bu işlemlere ait giderleri karşılayacak miktarda avans yatırılmazsa, ileride bu gideri ödemesi gereken taraftan alınmak üzere Hazineden[483] ödenmesine hükmedilir."

[484]**Karahanoğulları,** s.673. **Akyılmaz / Sezginer / Kaya** (2019), s.1561. **Deryal,** s.429-430. **HSK Teftiş Kurulu,** 2021 Yılı İdari Yargı Tavsiyeler Listesi, Ortak Tavsiyeler/IX/14, s.52 (www.hsk.gov.tr / s.e.t. 26.05.2021): *"Uyuşmazlığın çözümünün keşif ve/veya bilirkişi incelemesi yaptırılmasını zorunlu kıldığı durumlarda, keşif ve/veya bilirkişi incelemesi kararlarının icrası için 6100 sayılı Kanun'un 325. Maddesi uyarınca işlem tesis edilmesi gerektiğinin bilinmesi…"* Doktrinde *Candan'a* göre ise; eğer davanın taraflarından biri ya da her ikisi delillerin ortaya konulmasını talep ederse, diğer bir deyişle masraf gerektiren herhangi bir istemde bulunursa (keşif ve bilirkişi incelemesi yapılması, duruşmanın haklı nedenlerle ertelenmesi gibi), bu işlemlerin gerektirdiği giderleri verilen kesin süre içerisinde yatırmak zorundadır. Aksi takdirde, ödeme yapmayan taraf bu isteğinden vazgeçmiş sayılır (HMK md. 324). Ancak masrafı gerektiren yargısal işlemin yapılmasına idari yargı mahkemeleri kendiliğinden karar vermişse, ilgili giderler tarafların birinden ya da her ikisinden belirli bir süre verilerek istenir. Verilen süre içerisinde gereken giderlerin ödenmemesi halinde ise bu giderlerin ileride davada haksız çıkan taraftan tahsil edilmesi kaydıyla, şimdilik hazineden ödenmesine karar verilir (HMK md. 325). **Candan** (2020), s.926-927.

bahsedilen tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edemeyeceği dava ve işler de, aslında adli yargıda re' sen araştırma ilkesinin uygulandığı davalardır[485].

Söz konusu görüşü savunanlara göre; idari yargıda re 'sen araştırma ilkesi esas olup, idari yargı mahkemeleri bakmakta olduğu davaların çözümü için gerekli olan bütün delillere kendiliğinden başvurma yetkisine sahiptir. Bu kapsamda; mahkemesince keşif ve bilirkişi incelemesi yaptırılmasına gerek duyulan hallerde, bu işlemlere ait giderleri karşılayacak kadar avans miktarının, öncelikle ara kararı ile davacıdan istenilmesi gerekir. Ara kararında; ayrıca söz konusu giderlerin davacı tarafından yatırılmaması halinde davalı idareden, davalı idarece de yatırılmaması durumunda hazineden istenileceğinin ve davayı kaybetmesi ihtimalinde ilgili işlemler için kullanılan avans miktarlarının yargılama giderleri kapsamında üzerinde bırakılacağının davacıya bildirilmesi iktiza eder. Bu yönde bir bildirimin yapılması, davacının davasının parasal boyutlarını öngörebilmesi açısından önem arz etmektedir. O zaman; mahkemesince istenildiği halde davacı tarafın keşif ve bilirkişi giderlerini yatırmaması durumunda, keşfe çıkılmadan ve/veya bilirkişi incelemesi yaptırılmadan ve davacının davasını ispat yükümlülüğünden kaçındığından bahisle, davanın reddi yönünde hüküm kurulmamalıdır. Eğer dava konusu işlemin sebep unsurunu oluşturan birtakım hususların tespiti keşif ve bilirkişi tetkikini zorunlu kılıyorsa; davacı tarafından bu harç ve giderler ödenmemiş dahi olsa, re' sen araştırma ilkesi gereği ilgili giderlerin öncelikle davalı idareden ve sonrasında hazineden tahsili suretiyle keşif ve bilirkişi incelemesi yaptırılması ve uyuşmazlık hakkında bu şekilde bir karar verilmesi gerekmektedir.[486]

---

[485]**Kuru / Aydın,** s.600-601. **Kaya,** s.350. **Aldemir,** s.1144. **Yavuzdoğan,** s.253-254.

[486]Bu yönde içtihatlar için bkz. **Danıştay 2. Dairesi,** E:2021/739, K:2021/1362, KT:20.04.2021 (UYAP Portal / s.e.t. 08.12.2021). Aynı yönde bkz. **Danıştay 8. Dairesi,** E:2016/11280, K:2020/5990, KT:23.12.2020 (UYAP Portal / s.e.t. 08.12.2021). **Danıştay 9. Dairesi,** E:2016/3171, K:2017/7321, KT:31.10.2017 (UYAP Portal / s.e.t. 11.03.2022). **İstanbul BİM, 7. İdari Dava Dairesi,** E:2020/738, K:2021/167, KT:28.01.2021 (UYAP Portal / s.e.t. 08.12.2021). **İstanbul BİM, 6. İdari Dava Dairesi,** E:2020/414, K:2020/1001, KT:05.10.2020 (UYAP Portal / s.e.t. 08.12.2021). **İzmir BİM, 7. İdari Dava Dairesi,** E:2020/167, K:2020/156, KT:12.02.2020 (UYAP Portal / s.e.t. 08.12.2021). *"Olayda; dava konusu uyuşmazlığın konusunu oluşturan ve davacının mülakata girememesi sonucunu doğuran 22.09.2014 tarihli ikinci başarı listesinin, davalı idarece iki sorunun iptal edilmesinden kaynaklandığı, dolayısıyla jeoloji bilimine ilişkin soruların doğru veya yanlış olup olmadığı hususunun incelenmek üzere, bilirkişi incelemesi yaptırılarak bir karar verilmesi gerekmektedir. / Bu durumda, dava konusu uyuşmazlığın teknik bir konu olması ve hâkimlik mesleğinin gerektirdiği genel ve hukuki bilgiyle çözümlenmesinin mümkün olmaması nedeniyle, davacının katıldığı jeoloji mühendisi alımına ilişkin sınav sorularının doğru olup olmadığı hususunun açıklığa kavuşturulması amacıyla 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununun 325. maddesinin uygulanması suretiyle bilirkişi avansının öncelikle davanın taraflarınca ödenmesinin sağlanması, tarafların ödememesi durumunda ise ileride bu gideri ödemesi gereken taraftan alınmak üzere Hazineden talep edilmesine karar verilmesi gerekirken, eksik inceleme ve değerlendirme sonucu verilen İdare Mahkemesi kararında hukuka uygunluk bulunmamaktadır."* **Danıştay 12. Dairesi,** E:2016/3940, K:2019/5939, KT:17.09.2019 (UYAP Portal / s.e.t. 08.12.2021). *"İdari uyuşmazlıklar, özel hukuktan farklı olarak kişiler*

Bu noktada; davacı tarafından keşif harcı ve diğer giderlerin yatırılmayacağı belirtilerek keşif ve bilirkişi incelemesi yapılmasına dair ara kararından rücu edilmesi talep edilse bile, mahkemece bu karardan rücu edilerek dava dosyasında yer alan bilgi ve belgelere göre karar verilmemelidir. Eğer dava konusu edilen işlemin hukuka uygunluğu yönünden yapılacak denetim; birtakım hususların incelenmesini zorunlu kılıyor ve bu hususların da teknik bilgiyi gerektirdiği açık ise, yukarıda bahsettiğimiz prosedürün her halükarda işletilmesi lazım gelmektedir.[487]

Bu hususta bir kısım yargı kararlarına göre ise[488]; davacı davasını takip etmek, haklı olduğunu ispatlamaya yarayacak bilgi ve belgeleri mahkemeye sunmak ve yargılama

---

arasındaki eşit ilişkiye değil, kamu gücüne ve idarenin tek yanlı iradesine dayalı bulunmaktadır. İdari uyuşmazlıkların bu niteliği ve idari işlem/eylemlerin hukuki denetiminin Hukuk Devleti ilkesinin tesisi bakımından önem arz etmesi, idari yargılama usulünde uygulanacak temel ilkeleri, hukuk yargılaması usulünden ayrıştırmaktadır. / 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun "Dosyaların İncelenmesi" başlıklı 20. maddesinde ifadesini bulan "resen araştırma ilkesi" de bu kapsamda yer alan temel ilkelerden biri olup; idari yargı mercilerinin, uyuşmazlığın çözümü için gerekli bütün araştırma ve incelemeleri, tarafların talepleriyle bağlı olmaksızın resen yapabilecekleri ve hatta yapmakla yükümlü oldukları anlamına gelmektedir. / Öte yandan, anılan Kanun'un 31. maddesinde, bu Kanun'da hüküm bulunmayan hususlarda; bilirkişi, keşif, delillerin tespiti, yargılama giderleri ve adli yardım hallerinde Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu hükümlerinin uygulanacağı belirtilmekle birlikte, atıfta bulunulan hükümlerin, idari yargıç tarafından, idari uyuşmazlıkların niteliğine ve idari yargılama usulüne uygun düştüğü ölçüde uygulanması gerektiği açıktır. / Yukarıda yer verilen mevzuat hükmünden de anlaşıldığı üzere, uyuşmazlığın teknik bilgiyi gerektirmesi nedeniyle mahallinde keşif ve bilirkişi incelemesi yaptırılmasını gerekli kıldığı hallerde keşif ve bilirkişi incelemesi için gereken avansın davacı tarafından yatırılmaması durumunda davalı idarelerden istenilmesi, davalı idareler tarafından da yatırılmaması halinde, ileride haksız çıkan taraftan alınmak üzere Hazineden karşılanarak keşif ve bilirkişi incelemesi yapılmak suretiyle uyuşmazlığın çözümlenmesi gerekmektedir. / Uyuşmazlıkta ... re' sen araştırma ilkesi gereği, çözümü özel ve teknik bir bilgi ve uzmanlık isteyen konularda bilirkişi incelemesi yaptırılması konusunda tarafların istemi ile bağlı bulunmayan yargı yerince, çözümü uzmanlık bilgisi gerektiren uyuşmazlık hakkında, bilirkişi incelemesi yaptırılmaksızın verilen kararda hukuki isabet bulunmamaktadır." **İstanbul BİM 5. İdari Dava Dairesi,** E:2021/1103, K:2021/985, KT:15.04.2021 (UYAP Portal / s.e.t. 08.12.2021).

[487]**Danıştay 2. Dairesi,** E:2018/4013, K:2019/1520, KT:28.03.2019 (UYAP Portal / s.e.t. 20.12.2021).

[488]**Danıştay 6. Dairesi,** E:2015/6518, K:2021/4614, KT:30.03.2021 (UYAP Portal / s.e.t. 08.12.2021). **Danıştay 10. Daire,** E:2015/514, K:2020/5869, KT:07.12.2020 (UYAP Portal / s.e.t. 08.12.2021). *" Bu durumda, dava konusu nazım imar planı değişikliğinin kamu yararını yakından ilgilendiren genel düzenleyici işlem niteliğinde olduğu, dava dilekçesindeki iddiaların kamu yararını korumaya yönelik genel nitelikte iddialar olduğu, mahkemece uyuşmazlığın çözümünün özel ve teknik bilgiyi gerektirdiği gerekçesiyle keşif ve bilirkişi incelemesi kararı verildiği hususları göz önüne alındığında, uyuşmazlığın çözümlenmesi için yapılacak keşif ve bilirkişi incelemesine ait avansın davacı tarafından yatırılmaması halinde davalı idareden istenmesi, davalı idare tarafından da ödenmediği takdirde, ileride haksız çıkan taraftan alınmak üzere Hazineden karşılanarak keşif ve bilirkişi incelemesi yaptırıldıktan sonra bir karar verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır."* **Danıştay 6. Dairesi,** E:2016/3591, K:2020/7455, KT:10.09.2020 (UYAP Portal / s.e.t. 20.12.2021). *"Olayda; dava konusunun uzmanlık gerektiren bir alanda olduğu anlaşılmakla, Mahkemelerince 22.01.2018 tarihinde bilirkişi incelemesi yaptırılmasına karar verildiği, bilirkişi avansının yatırılması için 02.02.2018 ve 26.03.2018 tarihlerinde davacı şirketten bilirkişi ücretinin istendiği, yasal süreleri geçtiği halde davacının talep edilen bilirkişi ücretini mahkeme veznesine yatırmadığı, davanın çözümü için bilirkişi incelemesinin zorunlu olduğu ancak konunun davacıyı ilgilendiren bir konu olduğu, kamunun genelin menfaatine yönelik olmadığı açık olup, davanın açıklığa kavuşturulması için davacının*

esnasında ortaya çıkan harç ve giderleri ödemekle yükümlüdür. Eğer uyuşmazlığın niteliği gereği; keşif ve/veya bilirkişi incelemesi yapılmaksızın davanın çözümlenmesine imkân bulunmuyorsa ve davacı ödeme gücü bulunmasına rağmen talep edilen masrafları yatırmıyorsa, uyuşmazlığın dosyadaki mevcut belgeler uyarınca değerlendirilmesi ve dava konusu edilen işlemin hukuka aykırı olduğu ispatlanamadığı için davanın reddedilmesi iktiza eder. Çünkü idari işlemler; aksi davacı tarafından ispat edilmedikçe, hukuka uygunluk karinesinden yararlanmaya devam ederler. Dolayısıyla idari yargıda kural olarak, HMK md. 324'ün uygulanması gerekir. Bu ana kuralın tek istisnasını ise kamu yararını yakından ilgilendiren genel düzenleyici işlemler oluşturmaktadır. İmar planı değişiklikleri gibi kamunun bütününü ilgilendiren işlemler söz konusuysa ve dava dilekçesinde ileri sürülen iddialar da kamu yararını korumaya yönelik ise, hukuki uyuşmazlık ancak o zaman HMK md. 325'e göre çözümlenmelidir. Dava konusu işlemin; kamu yararını yakından ilgilendirmeyen tamamen bireysel işlemlerden olduğu davalarda ise, keşif ve bilirkişi masraflarının hazineden karşılanması yoluna gidilmemelidir.

Kanaatimizce; ilgili sorunun çözümü için, HMK md. 325'te yer alan *'tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edemeyeceği dava ve işler'* ifadesinin medeni yargılama hukukunda ne anlam ifade ettiğini ortaya koymamız gerekmektedir. Medeni usul hukukunda; tarafların dava konusu üzerinde serbestçe tasarruf etmelerinin mümkün olmadığı uyuşmazlıklar, aslında re 'sen araştırma ilkesinin uygulandığı davalardır[489]. Medeni usul hukukunda re' sen araştırma ilkesi de, umumiyetle kamu düzeninin ön planda olduğu ihtilaflar da tatbik edilmektedir. Bu davalara; babalık davaları, hizmet tespiti davaları, soy bağının reddi davaları, evliliğin mutlak butlanı davaları, cumhuriyet

---

mahkeme veznesine yatırması gereken masrafı yasal süresi içinde yatırmaması sebebiyle dosyadaki mevcut bilgi ve belgelerin incelenmesinden iddiasını ispat edemediği gerekçesiyle davanın reddine ilişkin olarak, Ankara 13. İdare Mahkemesi'nce verilen 30.05.2018 tarih ve E:2017/1336, K:2018/1183 sayılı kararın, hukuka aykırı olduğu ileri sürülerek istinaf başvurusunun kabulü ile anılan kararın kaldırılması ve dava konusu işlemin iptaline karar verilmesi istenilmektedir. / Ankara 13. İdare Mahkemesi'nce verilen 30.05.2018 tarih ve E:2017/1336, K:2018/1183 sayılı karar usul ve hukuka uygun olup istinaf başvurusunun kabulünü gerektiren bir neden bulunmadığından, davacı tarafın istinaf başvurusunun reddine…" **Ankara BİM 8. İdari Dava Dairesi,** E:2018/1897, K:2018/2028, KT:27.12.2018 (UYAP Portal / s.e.t. 08.12.2021).

[489]HMK md. 325 hükmünün uygulanması, mahkemenin yapılmasına re' sen karar verdiği keşif ya da bilirkişi gibi işlemler içindir. Bundan başka; adli yargı mahkemeleri, bu yetkisini yalnızca re' sen araştırma ilkesinin uygulandığı davalarda kullanabilir. O zaman mahkeme, re' sen araştırma ilkesinin uygulandığı bir davada, kendiliğinden karar verdiği bir işlemin giderleri için HMK md. 325 hükmünü uygulayabilir. Buna karşılık, taraflarca getirilme ilkesinin uygulandığı davalarda, mahkemece re' sen keşif ve bilirkişi incelemesi kararı verilse dahi, HMK md. 324 hükmünün uygulanmaması gerekmektedir. **Kuru,** s.5331.

savcısının yer aldığı hukuk davaları ile kadastro hukukuna ilişkin bazı davaları örnek gösterebiliriz.[490]

Medeni yargılama hukukunda esas olan, dava malzemelerinin taraflarca getirilmesi ilkesidir. Taraflarca getirilme ilkesine göre; iddia ve savunmaların temelini oluşturan maddi vakıalar ile bu vakıaların ispatı için ihtiyaç duyulan her türlü delil, yargılamaya davanın taraflarınca getirilirler. Bu ilkenin hemen karşısında ise, istisnai olarak özel hukuk davalarında re' sen araştırma ilkesi uygulanmaktadır. Dava malzemelerinin mahkeme önüne getirilmesi noktasında, tarafların yanında mahkemenin de görevli olmasına re' sen araştırma ilkesi adı verilmektedir. Görüldüğü üzere; re' sen araştırma ilkesi, dava malzemelerinin toplanmasına ilişkin bir yargılama ilkesidir ve medeni usul hukukunda dava malzemelerinden ise maddi vakıalar ile deliller anlaşılmaktadır. Dolayısıyla bu ilkenin uygulandığı davalarda; mahkemeler, maddi vakıalar ile hukuki delilleri kendiliğinden araştırma yoluna giderler. Çünkü bazı uyuşmazlıklar; yalnızca davanın taraflarının menfaatini değil, kamunun genel menfaatini ilgilendirir. Ve bu türden uyuşmazlıklarda, davanın taraflarının dava konusu üzerinde serbestçe tasarruf edebilmeleri mümkün olmaz. Diğer bir deyişle; medeni usul hukukunda, söz konusu davalar açısından tasarruf ilkesinin sınırlandırılması söz konusu olur. Böyle bir istisnanın kabul edilmesinin altında yatan temel anlayış ise kamu düzeni mülahazasıdır.[491]

Re' sen araştırma ilkesi; idari yargıda ise istisnai olarak değil, genel kural olarak uygulanmaktadır. İdari yargılama usulünde; re' sen araştırma ilkesinin dayanağını, İYUK'un 20. maddesinin 1. fıkrası oluşturmaktadır. İlgili maddeye göre; "Danıştay, bölge idare mahkemeleri ile idare ve vergi mahkemeleri, bakmakta oldukları davalara ait her türlü incelemeyi kendiliğinden yaparlar." Ancak bu yönde bir düzenlemenin altında yatan temel anlayış, kanaatimizce kamu düzeni düşüncesi değildir. Diğer bir deyişle; idari yargılama usulünde re' sen araştırma ilkesinin uygulanmasının asıl sebebi, idari yargıda açılan her davanın kamu düzeni ile yakından ilişkili olması değildir. Zira 'taraflarca getirilme ilkesi' idari yargılama usulünde tabiatı gereği uygulama imkânı bulamaz. Dava

[490]**Özmumcu, Seda** (2014) 'Türk Hukukunda Yargıtay Kararları Işığında Re'sen Araştırma İlkesi' Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Mihbir Özel Sayısı, C:4, S:2, s.146. **Yılmaz** (2012), s.1396-1397. **Tahiroğlu, Fatih** (2021) 'Medeni Usul Hukukunda Re'sen Araştırma İlkesi' (Doktora), İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, s.41-51. **Hükümet Gerekçesi md. 329** [Aktaran: **Pekcanıtez, Hakan / Taş Korkmaz, Hülya / Meriç, Nedim** (2021) Gerekçeli HMK Hukuk Muhakemeleri Kanunu, 12. Bası, İstanbul, On İki levha Yayıncılık, s.307].

[491]**Özmumcu,** s.146. **Tahiroğlu,** s.3-25.

konusu edilen işlem ile ilgili her türlü bilgi ve belgenin idarenin elinde bulunduğu idari yargılama usulünde; re' sen araştırma ilkesi ile ulaşılmak istenen temel amaç, bu bilgi ve belgelerin mahkeme önüne getirilebilmesini temin etmektir. Yoksa her davada re' sen araştırma ilkesinin uygulanıyor olması; sıradan bir bireysel işleme karşı açılan iptal davasının dahi, kamu menfaati açısından büyük bir önem arz ettiği şeklinde yorumlanmamalıdır. O zaman idari yargıda bireysel işlemlere karşı açılan iptal davaları ile tam yargı davaları açısından; HMK md. 325 hükmünün uygulanması suretiyle, keşif ve bilirkişi giderlerinin hazineden istenilmesi doğru olmayacaktır. Böyle bir uygulama; hem davacılar ile avukatlarının suiistimallerine fırsat verecektir hem de devlete büyük bir mali külfet yükleyecektir. Özellikle idare mahkemelerinde; keşif ve bilirkişi delillerine yüksek oranlarda başvurulduğu da göz önüne alındığında, bu görüşümüzün temeli daha da iyi anlaşılacaktır. Kaldı ki; davacı taraf, bu giderleri ödeyemeyecek durumda ise mahkemeden her zaman adli yardım talebinde bulunabilir. Eğer mahkeme de davacının bu giderleri ödeyemeyeceğine kanaat getirirse, adli yardım istemini kabul eder ve davacı tarafı ilgili giderleri ödemekten muaf tutabilir. Ancak davacılar ödeyebilecek güce sahip oldukları halde; sırf HMK md. 325 hükmüne dayanarak bu ödemeleri gerçekleştirmiyorlarsa, kanunun kendilerine sağladıkları bir hakkı kötüye kullanmış olurlar. Ve hiçbir hukuk düzeninden kötüye kullanılan bir hakkı tasvip etmesi beklenmez. Peki, idari yargılama usulünde hiçbir koşulda HMK md. 325 hükmünün uygulanması mümkün olmayacak mıdır? Tabi ki hayır… İdari yargı mercilerinden düzenleyici bir işlemin iptali talep edildiğinde (söz gelimi yönetmelik, genelge yahut imar planları gibi); bu düzenleyici işlemler toplumun bütününü ya da en azından belirli bir kesimini ilgilendireceği için, kamunun genel menfaati şartı sağlanmış olacaktır. Eğer dava dilekçesinde de; bu minvalde birtakım iddialar da bulunulmuş ise, idari yargı mercilerinin kamu düzeni mefhumunu artık göz ardı etmemesi gerekecektir.

Nitekim Danıştay; son dönemde verdiği ve düzenleyici işlemlere karşı açılan iptal davalarında feragatin mümkün olup olmadığını tartıştığı bazı kararlarında, iptal davaları ile dava konusu edilen hakları 'tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebileceği haklar' olarak nitelendirmiştir. Oldukça yakın tarihli bir İDDK kararına[492] konu olmuş olayda; 1/1000 ölçekli uygulama imar planı değişikliğine ilişkin idari işlemin iptali istemiyle dava açılmış ancak yargılama devam ederken mezkûr davadan feragat edilmiş, ilk derece mahkemesi tarafından ise bu husus görmezden gelinerek davaya devam olunmuş ve dava konusu

[492]**Danıştay İDDK,** E:2019/3471, K:2020/404, KT:19.02.2020 (UYAP Portal / s.e.t. 20.12.2021).

işlemin iptaline karar verilmiştir. Aynı husus, Danıştay 6. Dairesi tarafından karar düzeltme aşamasında fark edilmiş ve feragat nedeniyle konusu kalmayan dava hakkında karar verilmesine yer olmadığı şeklinde hüküm verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılarak, Denizli İdare Mahkemesi'nin ilgili kararı bozulmuştur. İdare mahkemesi ise ilk kararında ısrar etmiş ve uyuşmazlık İDDK'nın önüne taşınmıştır. Sonuç olarak; İDDK, Denizli İdare Mahkemesi'nin ısrar kararını bozmuş ve gerekçesini şu şekilde kurmuştur: İhtilaf iptal davalarının objektif özelliği dikkate alındığında, ilgili davalarda HMK'nın feragate ilişkin hükümlerinin ne şekilde yorumlanması gerektiği noktasında toplanmaktadır. / Hak arama özgürlüğü, dava açma hakkı nasıl evrensel bir temel hak ise, bu hakkın kullanılması, kullanılmaması veya önce kullanıp sonra vazgeçilmesi de bireyin doğal temel haklarındandır. *İptal davaları da tam yargı davaları gibi kişinin üzerinde serbestçe tasarruf edebileceği nitelikteki haklarındandır.* / Buna göre; söz konusu hakkın kullanımı tek taraflı irade beyanı ile yapılıp tamamlandığına ve mahkemenin veya davalı idarenin kabulüne de gerek bulunmadığına göre, feragat beyanından sonra davaya bakan mahkemece bu beyanın yalnızca gerçek manada feragat olup olmadığı ve yasa ile belirlenen biçimde yapılıp yapılmadığının tespit edilmesiyle yetinilmesi ve bu saptamadan sonra feragat nedeniyle uyuşmazlığın sonlandığına ilişkin hüküm kurulması zorunludur.[493]

Görüldüğü üzere; İDDK, düzenleyici işlemlere karşı açılan iptal davalarını dahi tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebileceği bir hak olarak nitelendirmiştir. O zaman idari yargıda açılan bütün davalar bakımından, HMK md. 324'ün uygulanması gerektiği şeklinde bir anlam ortaya çıkmaktadır. Ancak biz düzenleyici işlemler bakımından; bu davalardan feragatin mümkün olduğunu kabul etmekle birlikte, kamunun genel menfaatine yönelik olduklarını düşündüğümüz için, HMK md. 325 hükmünün uygulanması gerektiğini düşünüyoruz.

[493]Aynı yönde bkz. **Danıştay İDDK,** E:2019/2396, K:2020/526, KT:27.02.2020 (UYAP Portal / s.e.t. 20.12.2021). **Danıştay 6. Dairesi,** E:2018/5737, K:2021/3818, KT:16.03.2021(UYAP Portal / s.e.t. 20.12.2021). **Danıştay 6. Dairesi,** E:2018/4021, K:2021/3817, KT:16.03.2021(UYAP Portal / s.e.t. 20.12.2021). **Danıştay 10. Dairesi,** E:2021/2892, K:2021/4171, KT:21.09.2021 – İlk Derece (UYAP Portal / s.e.t. 20.12.2021). **Danıştay 10. Dairesi,** E:2021/3785, K:2021/4702, KT:13.10.2021 – İlk Derece (UYAP Portal / s.e.t. 20.12.2021). **Danıştay 6. Dairesi,** E:2020/318, K:2021/10497, KT:01.10.2021 – İlk Derece (UYAP Portal / s.e.t. 20.12.2021).

2. Yargılama Giderlerinden Sorumluluk

2.1. Genel Olarak

Dava nedeniyle ödenen harçların ve yapılan diğer giderlerin; kural olarak, ilgili işlemlerin yapılmasını isteyen taraflarca peşin olarak ödenmesi gerektiğinden yukarıda bahsedilmişti. Peki, yargılama giderleri davanın sonunda hangi taraf ya da taraflara yükletilecektir? İşte yargılama giderlerinden sorumluluk başlığı altında, bu sorunun cevabı üzerinde durulacaktır. Zira yargılama giderlerinden sorumluluk konusu, harçlar ve yargılama masraflarını hangi tarafın peşin olarak ödemesi gerektiği hususuna göre daha farklı bir sorun teşkil etmektedir ve bu sorunun ayrıca incelenmesi gerekmektedir.

Yargılama giderlerinin konusunu oluşturan işlemlerin yapılmasını mahkemeden talep eden kişiler, bu giderlerin yükümlüsü olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu kapsamda; ilgili giderlerin peşin olarak ödenmesi noktasında muhatap alınması gereken kişiler de yükümlüler olup, bu giderlerin ödenmemesi durumunda masrafların konusunu oluşturan işlemler kural olarak yapılamayacaktır. Ancak yargı yoluna başvurmak; başvuranlara birtakım mali yükümlülükler yüklediği gibi, yükümlü kişinin haklı çıkması sonrasında bu yükümlülükler yer değiştirmekte ve karşı tarafa tahmil edilmektedir. O halde yargılama giderlerinden sorumluluk; dava açılmasına sebebiyet veren kişilerin, bu yargılama nedeniyle kendisinin veya karşı tarafın katlandığı giderlerden sorumlu tutulması anlamını taşımaktadır.[494]

Öncelikle belirtmemiz gerekir ki; aşağıda her bir duruma özgü olarak, yargılama giderlerinden sorumluluk konusu ayrı ayrı incelenecektir. Ancak yapacağımız açıklamalar idare mahkemeleri özelinde olacaktır. Esasen birkaç ayrıksı durum dışında, vergi mahkemelerinde yargılama giderlerine hükmedilmesinde de başkaca bir uygulama söz konusu değildir. Bu farklılıklar çok büyük oranda, yargılama harçları noktasında söz konusu olmaktadır[495] ve diğer yargılama giderlerine hükmedilmesi büyük oranda

[494]**Pınar,** s.135-136. **Yıldıztekin / Kunduracı / Kundak,** s.158.

[495]Vergi mahkemelerinin yargılama harçlarına hükmederken idare mahkemelerine nazaran yaptığı farklı uygulamaları şu şekilde sıralayabiliriz. Her şeyden önce, vergi mahkemelerinde davanın başında hiçbir şekilde karar harcı alınmamaktadır. Maktu ya da nispi karar harcına; nihai kararla birlikte hükmedilmekte ve ilgili taraftan (eğer taraf harçtan muaf değilse) tahsiline karar verilmektedir. Oysa idare mahkemelerinde; davanın başında alınan karar harcı, haklılık durumuna göre bir tarafın üzerinde bırakılmakta ya da diğer tarafa yükletilmektedir. Yine vergi mahkemelerinde tarhiyat ve/veya ceza kesme işlemlerine karşı açılan davalarda, davanın sonunda hükmedilen nispi karar harcı, mahkemece reddedilen kısım üzerinden

benzerlikler göstermektedir[496]. O yüzden aşağıda yapacağımız açıklamalar; vergi yargısının yargılama giderleri sistemine uygun düştüğü oranda, vergi mahkemeleri için de geçerli olacaktır.

2.2. Yargılama Giderlerinin Davada Haksız Çıkan Tarafa Yükletilmesi Kuralı

Yargılama giderleri; kural olarak, mahkeme tarafından dava sonunda aleyhine hüküm verilen tarafa yükletilir (HMK md. 326/1). Yani davayı kaybeden taraf, davayı kazanan tarafın yapmış olduğu bütün[497] giderleri ödemekle yükümlü olur[498]. İdari yargı mahkemelerinin; davada haksız çıkan tarafı yargılama giderlerine mahkûm edebilmesi için, haklı çıkan tarafın böyle bir istemde bulunmuş olmasına gerek yoktur[499]. Çünkü mahkemeler, yargılama giderlerine re' sen hükmederler (HMK md. 332/1)[500]. İdari yargı

---

hesaplanmakta ve davacıdan tahsil edilmektedir. İdare mahkemelerinde açılan tam yargı davalarında ise, nispi karar harcı kabul edilen miktar üzerinden hesaplanmakta ve nihai olarak davalı idareye yükletilmektedir. Bu harcın oranı da; vergi mahkemelerinde binde 4,55 olarak uygulanırken, idare mahkemelerinde binde 68,31 olarak uygulanmaktadır. Bu konu hakkında detaylı bilgi için bkz. yukarı İkinci Bölüm / 9. Vergi Yargılamasında Harçlar

[496]Sadece karşı vekâlet ücretinin miktarı noktasında küçük bir farklılık söz konusudur. Zira vergi yargılamasında parayla değerlendirilebilmesi mümkün olan davalarda; söz gelimi, tarhiyat ve/veya ödeme emrine karşı açılan davalarda, AAÜT'nin ikinci kısmının birinci bölümüne göre karşı vekâlet ücretine hükmolunmaktadır. Diğer türden davalarda ise; tıpkı idare mahkemelerinde olduğu gibi, AAÜT'nin ikinci kısmının ikinci bölümüne göre hükmedilmektedir. Görüleceği üzere; vergi yargısında, karşı vekâlet ücretlerine her halükarda maktu değer üzerinden karar verilmektedir. Oysa idare mahkemelerinde; açılan davanın türüne göre, maktu (AAÜT'nin ikinci kısmının ikinci bölümüne göre) ya da nispi (AAÜT'nin üçüncü kısmına göre) tarife üzerinden karşı vekâlet ücretleri tayin edilebilmektedir.

[497]*"Dava dosyasının incelenmesinden; davacı tarafından açılmış bulunan davanın davalı idare aleyhine ve davacı lehine esastan sonuçlandığı, Hukuk Muhakemeleri Kanununun 326. Maddesinde yer alan 'kanunda yazılı haller dışında, yargılama giderlerinin, aleyhine hüküm verilen taraftan alınmasına karar verileceği' düzenlemesi uyarınca da davacı tarafından yargılama sürecinde yatırılmış bulunan 500 TL tutarındaki bilirkişi ücretinin de davalı idareden alınarak davacıya verilmesi yönünde hüküm kurulması gerekirken, bu yönden eksik hüküm tesis edilen İdare Mahkemesi kararında bu yönüyle hukuka uyarlık görülmediği…"* **Danıştay 15. Dairesi,** E:2015/6912, K:2015/9117, KT:23.12.2015.

[498]**Candan** (2020), s.927. **Alangoya / Yıldırım / Deren Yıldırım,** s.418-419. **Önen,** s.133. Kural olarak, yargılama giderleri davayı kaybeden yani davada haksız çıkan tarafa yükletilir. Yoksa tarafların davada kusurlu bulunup bulunmadıklarının herhangi bir önemi bulunmamaktadır. Yine bir kimsenin yargılama giderlerini ödemeye mahkûm edilebilmesi için; dava neticesinde haksız çıkması yeterli olup, ayrıca kötü niyetli olup olmadığının araştırılması yoluna gidilemez. **Aldemir,** s.97-108. **Kuru,** s.5334-5335.

[499]**Karahanoğulları,** s.672. **Üstündağ,** s.649. **Öztürk,** s.158.

[500]*"Vekâlet ücreti, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun (...) açıkça belirttiği veçhile muhakeme masraflarından maduttur. Mahkeme masrafları ve bu meyanda hasma tahmili gereken vekâlet ücreti, müstakil bir varlığı olmayacak derecede ait olduğu davanın konusunu teşkil eden hak ve alacağa sıkı bir surette bağlı fer'i haklardandır, feri hakların akıbeti asıl hakkın akıbetine tabidir. (...) Mahkeme masrafları ve bu meyanda hasma tahmili gereken vekâlet ücretinin hüküm altına alınabilmesi için ayrıca bir talebe lüzum ve ihtiyaç yoktur. Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun hükümleri mahkeme masraflarının ve bu meyanda hasma yükletilecek vekâlet ücretinin ait olduğu hakka pek sıkı surette bağlı ve müstakil bir varlığı*

mahkemelerince verilecek nihai kararlarda, yargılama giderleri ile hangi tarafa hangi oranda yükletildiği hususları belirtilir ve bu giderlerin dökümü hüküm altında gösterilir[501] (İYUK md. 24/f, HMK md. 332/2).

İdari yargı mercii; nihai kararında, yargılama giderlerinin davayı kaybeden taraftan alınarak kazanan tarafa ödenmesine hükmeder. Yargılama giderleri davanın her iki tarafınca da yapılmış olabileceğinden; ödetilecek olan yargılama giderleri doğal olarak, dava sonunda haklı çıkan tarafın katlandığı giderler ile davanın kabulü halinde söz konusu olabilen nispi harç miktarıdır[502]. Burada, yargılama giderlerinin kapsamını (HMK md. 323) tekrar hatırlamak da fayda bulunmaktadır. Zira HMK md. 323'te sayılan giderler dışında kalan diğer giderler (celse harçları, vekâlet pulu bedelleri, keşifli dosyalarda yol tazminatı gibi); yargılama gideri niteliğinde olamayacağı için, davada haksız çıkan tarafa yükletilmesi de mümkün olmayacaktır. O halde ilk olarak; yargılama esnasında yapılan bir gider kaleminin, davada haksız çıkan tarafa yükletilebilmesi için, HMK md. 323'te sayılan yargılama giderlerinin içerisinde yer alması gerekmektedir.[503] Aksi takdirde; ilgili gider kalemi, bu gidere katlanan tarafın üzerinde kalmaya devam edecektir.

HMK md. 323'te sayılan yargılama giderlerinin mahkemece hüküm altına alınabilmesi; yani davada haksız çıkan tarafa yükletilebilmesi için, bu giderlere nihai karar verilmeden önce davanın taraflarının katlanmış olması da gerekmektedir[504]. Başka bir

---

olmayan fer' i bir hak mahiyetinde olduğunu bariz bir şekilde ifade etmektedir" **Yargıtay İBK,** E:1957/4, K:1957/16, KT:29.05.1957 [Aktaran: **Biyan,** s.251-252].

[501]Yargılama giderleri Türk Lirası üzerinden peşin olarak ödendiği için, nihai kararda da bu giderlerin Türk Lirası üzerinden hükme bağlanması gerekir. Ayrıca yargılama giderlerinin hükümde toplam olarak gösterilmesi yetmez, bunların ayrıntılarının da hüküm fıkrası altında gösterilmesi iktiza eder. **Aldemir,** s.223. **Yılmaz (**2012), s.1426.

[502]**Çelikoğlu,** s.1105. **Pınar,** s.136.

[503]**Kuru / Aydın,** s.600.

[504]Ancak bu kuralın, hukukumuzda üç tane istisnası bulunmaktadır. İlk istisna; genel bütçeli idarelere yargılama harçlarından muafiyet tanıyan HK md. 13/j bendi olarak karşımıza çıkmaktadır. Zira ilgili bendin parantez içi hükmünde "yukarıdaki işlemlerin hesaplanacak harçlarının, genel bütçeye dâhil idarelerin haklılığı nispetinde karşı taraftan tahsiline ilgili merciince karar verilir" düzenlemesine yer verilmiştir. O halde; genel bütçeli idarelerin taraf olduğu ve sonucunda haklı çıktığı davalar açısından, bu idarelerin daha öncesinde ödemediği harçların karşı taraftan tahsili söz konusu olmaktadır. İkinci istisna; HMK'nın 'adli yardımın kapsamı' başlıklı 334. maddesinde kendisini göstermektedir. İlgili maddenin 'a' ve 'c' bentlerinde, adli yardım kararının ilgilisine "yapılacak tüm yargılama ve takip giderlerinden geçici olarak muafiyet" ile "dava ve icra takibi sırasında yapılması gereken tüm giderlerin devlet tarafından avans olarak ödenmesi" gibi kolaylıklar sağlayacağı düzenlenmiştir. Yine 339. maddesinin 1. fıkrası ise, "adli yardım kararından dolayı ertelenen tüm yargılama giderleri ile devletçe ödenen avanslar dava veya takip sonunda haksız çıkan kişiden tahsil olunur" hükmünü amirdir. Görüldüğü üzere; adli yardım kapsamında ilgili tarafın katlanmadığı birtakım giderler de, nihai olarak davada haksız çıkan tarafa yükletilmektedir. Son istisna ise; tarafların

deyişle; tarafların, dava sırasında katlanmadığı bir gider kalemine, sırf HMK md. 323'te ismi geçtiği için hükmedilmesi mümkün değildir. İdari yargıda açılan davalarda; yargılama giderlerinin bir kısmına tarafların katlanması zorunluyken, bir kısmına ise taraflarca katlanılması sadece ihtimal dâhilindedir. Örneğin; davanın açılabilmesi için, başvurma ve karar harcı ile posta giderlerinin ödenmesi zorunluyken, yürütmenin durdurulması harcı sadece yürütmenin durdurulması talebi söz konusu ise ödenmek zorundadır[505]. Dava sonunda haklı çıkan tarafın yargılama esnasında katlanmış olduğu bütün giderler (ihtiyari ve zorunlu giderler) karşı tarafa yükletilirken, haksız çıkan tarafın yapmış olduğu giderler ise yine kaybeden tarafın üzerinde bırakılır. İdari yargı mahkemelerinin karşı tarafa yüklediği yargılama giderleri gibi, taraf üzerinde bırakılmasına karar verdiği giderleri de, hüküm fıkrasında listelemesi zorunludur[506].

Davada her iki tarafta kısmen haklı çıkarsa; mahkemece yargılama giderlerinin, haklılık oranları göz önüne alınarak taraflar arasında paylaştırılması yoluna gidilir (HMK md. 326/2). Davada haksız çıkan tarafta birden fazla kişinin yer alması durumunda ise; yargılama giderleri bu kişiler arasında paylaştırılabileceği gibi, dava arkadaşlarının bütün giderlerden müteselsilen sorumlu tutulmalarına da karar verilebilir (HMK md. 326/3)[507].

Yargılama giderlerinden sorumluluk, sadece davanın tarafları açısından geçerli olabilir[508]. Dolayısıyla fer' i müdahiller[509], kanuni temsilciler ya da vekiller[510] aleyhine

---

üzerinde serbestçe tasarruf edemeyeceği davalarda, mahkemelerin re' sen başvurdukları delillere ilişkin giderlerin ödenmesini düzenleyen ve yukarıda 'yargılama giderlerinden yükümlülük' başlığı altında teferruatıyla incelediğimiz HMK'nın 325. madde hükmüdür. Burada da esasen davanın tarafı olmayan üçüncü bir kişinin (hazinenin) katlandığı giderlerin, davanın sonucunda haksız çıkan tarafa yükletilmesi söz konusu olmaktadır.

[505]**Akyılmaz / Sezginer / Kaya** (2019), s.1559.

[506]**Candan** (2020), s.928. **Aldemir,** s.218.

[507]Mahkemece; haksız çıkan tarafta yer alan dava arkadaşlarının yargılama giderlerinden müteselsilen sorumlu olduklarına açık bir şekilde hükmedilmemişse, her dava arkadaşı yargılama giderlerinin kendi payına düşen kısmından sorumlu olacaktır. **Kuru,** s.5335-5336. **Atalay,** Pekcanıtez Usul - Cilt III, s.2404. Ancak iki farklı idare tarafından tesis edilen iki ayrı idari işlemin aynı davada iptalinin talep edilmesi durumunda; işlemlerden birinin iptali diğeri hakkında ise davanın reddi yönünde karar verilmiş ise, gerçekte iki ayrı dava söz konusu olduğu için, davanın reddedilen kısmına konu edilen idari işlemi tesis eden idare aleyhine yargılama giderlerine hükmedilmemesi gerekmektedir. **Danıştay 14. Dairesi,** E:2016/2213, K:2017/580, KT:07.02.2017 (UYAP Portal / s.e.t. 17.12.2021).

[508]**Aldemir, Hüsnü** (2009) 'Yargılama Giderlerinden Tarafların Sorumlu Olması Kuralı' Terazi Hukuk Dergisi, S:29, s.83. **Arslan / Yılmaz / Taşpınar Ayvaz / Hanağası,** s.734. **Pekcanıtez / Atalay / Özekes** (2015), s.605. **Kuru / Arslan / Yılmaz,** s.703.

[509]Fer'i müdahil hakkında dava sonunda herhangi bir karar verilmediği için, lehine veya aleyhine vekâlet ücretine hükmedilmemesi gerekir. **Pekcanıtez,** s.161. Aynı yönde bkz. *"Yukarıda yer verilen mevzuat hükümlerinden anlaşılacağı üzere müdahilin davada taraf sıfatını haiz olmadığı, müdahilin de yer aldığı*

yargılama giderlerine hükmedilemez[511]. Fer'i müdahilin, müdahale talebi nedeniyle katlanmış olduğu giderleri (başvurma harcı ile posta giderleri) ise ikili bir ayrım yaparak incelememiz gerekmektedir. Eğer fer' i müdahilin yanında yer aldığı taraf dava sonunda haksız çıkarsa, katlandığı bütün giderler müdahilin üzerinde bırakılır[512]. Haklı çıkarsa; fer' i müdahilin katlanmış olduğu giderler de, davada haksız çıkan tarafa yükletilir[513].

Yargılama giderlerinden sorumluluk ancak davanın sonunda gündeme gelebilir[514]. İdari yargı mahkemelerince verilen usule ilişkin nihai kararlar ile esasa ilişkin nihai kararlarda (yani hükümlerde), yargılama giderlerine kendiliğinden hükmedilir[515]. Mahkemeler nihai kararında; yargılama giderlerine hükmetmeyi kısmen ya da tamamen unutmuş olursa, davayı kazanan taraf bu kararı ilgisine göre istinaf ya da temyiz kanun yoluna götürebilir. Yoksa idari yargı mahkemeleri; açıklama ya da yanlışlıkların düzeltilmesi müesseseleri ile yargılama giderlerine yeniden hükmedemez, yargılama giderlerine ilişkin hüküm fıkrasını değiştiremez ya da hüküm fıkrasına yeni bir unsur ekleyemezler.[516] Yargılama giderlerinin hesaplanmamış olması ya da bu giderlerin taraflara yükletilmesinde yanlışlık yapılması vs. durumlar; nihai kararın yargılama giderlerine ilişkin hüküm fıkrasının bozulması/kaldırılması yahut düzeltilerek onanması sebebi teşkil eder[517]. Hükmün bu saydığımız şekillerde kesinleşmesi halinde ise davayı kazanan taraf,

---

davada hükmün taraflar hakkında verildiği ve vekâlet ücretinin ancak taraf lehine hükmedilebileceği açık olduğundan, İdare Mahkemesince kararının sonuç bölümünde vekâlet ücretinin davacıdan alınarak davalı idare yanında müdahile de verilmesine hükmedilmesine ilişkin kısımda da isabet bulunmamaktadır." **Danıştay 6. Dairesi,** E:2016/4099, K:2020/9344, KT:13.10.2020 (UYAP Portal / s.e.t. 17.12.2021).

[510]Ancak istisnai olarak, HMK md. 77/2'ye göre vekillerin de yargılama giderlerinden sorumlu tutulabilmesi mümkündür. **Arslan / Yılmaz / Taşpınar Ayvaz / Hanağası,** s.734. Bu konu, tezimizin ilerleyen bölümlerinde daha detaylı olarak incelenecektir. Bu nev'i den istisnalar dışında tarafların vekilleri şahsen yargılama giderlerine mahkûm edilemez. Hatta eski tarihli bir Yargıtay kararına konu olan olayda, taraf avukatını yargılama giderlerini ödemeye mahkûm eden hâkimin, ilgili avukata tazminat ödemek zorunda bırakıldığı görülmüştür. **Kuru,** s.5344.

[511]**Ulukapı,** s.420.

[512]Fer'i müdahilin buradaki sorumluluğu yalnızca müdahale giderleri yönündendir. Yoksa fer' i müdahilin yargılama giderlerinden sorumluluğu kabul edilemez. Çünkü yargılama giderleri, yalnızca davanın tarafları lehine veya aleyhine hükmolunabilir. **Pekcanıtez,** s.162.

[513]Müdahale giderleri karşı tarafa yüklenmesi gerektiği halde; mahkemece bu konuda herhangi bir karar verilmez yahut müdahil aleyhine karar verilirse, bu karara karşı fer' i müdahilin asıl taraftan bağımsız olarak kanun yollarına başvurma hakkı doğar. **Pekcanıtez,** s.161-162.

[514]**Arslan / Yılmaz / Taşpınar Ayvaz / Hanağası,** s.733. **Atalay,** Pekcanıtez Usul - Cilt III, s.2408.

[515]**Rüzgaresen,** s.214-215.

[516]**Aldemir,** s.228. **Görgün / Börü / Toraman / Kodakoğlu,** s.624.

[517]**Candan** (2020), s.928.

yargılama giderleri açısından ayrı bir dava açamaz[518]. Çünkü yargılama giderlerine ancak asıl dava konusu ile birlikte hükmedilebilir[519].

2.2.1. Esastan Sonuçlanan İptal Davalarında Yargılama Giderlerine Hükmedilmesi

İptal davalarında, davanın taraflarının katlanmasının zorunlu olduğu ya da ihtimal dâhilinde bulunduğu yargılama giderlerini şu şekilde sıralamamız mümkündür. Öncelikle yargılama harçları açısından bir değerlendirme yapmaya çalışalım. İptal davalarında davacı davasını açarken; maktu başvurma harcı, maktu karar harcı, vekil ile temsil söz konusuysa ve mahkemeye vekâletnamenin onaylı bir örneği ibraz edilecekse maktu vekâlet suret harcı, yürütmenin durdurulması talebi mevcutsa yürütmenin durdurulması harcı ile eğer bu konuda bir talep varsa delil tespiti harcını (maktu karar harcı) mahkeme veznesine peşin olarak yatırmak zorunda kalır. Yargılama devam ederken keşif incelemesine gerek görüldüğü takdirde, davacı maktu keşif harcını da ödemek zorunda kalır. Aynı şekilde; davalı idare avukatları, eğer temsil ettikleri idare 659 sayılı KHK'nın kapsamında değilse, savunma dilekçelerini mahkemeye verdiklerinde ya da bir şekilde yargılama içerisinde yer almak istediklerinde, vekâletname ibraz etmek ve buna ilişkin maktu suret harcını ödemek zorundadırlar. Ertelenen duruşmalar için hükme bağlanan celse harçları (iptal davalarında bu harca maktu olarak hükmedilir) ise yargılama giderleri içerisinde yer almadığı ve dolayısıyla hükümde aleyhine karar verilen tarafa yükletilemeyeceği için bu başlığın konusunu oluşturmaz.

Dar anlamda yargılama giderleri yönünden bir değerlendirme yapacak olursak; iptal davalarında davacı, davasını açarken mahkeme veznesine posta giderlerini peşin olarak öder. Davanın görülebilmesi için gerekli bilgi ve belgelerin muhafazası için gerekli dosya parası da bu giderlerden karşılanır. Posta giderlerinin sadece tebliğ işlemlerinde kullanılan kısmı yargılama giderleri içerisinde yer alır. Kullanılmayan kısım ise hüküm kesinleştikten sonra (öncesinde bir talep söz konusu değilse) davacıya iade edilir, yoksa yargılama giderleri içerisine dâhil edilerek karşı tarafın üzerine yükletilemez. Yargılama sırasında; ihtiyaç duyulması halinde keşif giderleri (yol giderleri) ve bilirkişiye ödenmesi gerekli ücret ve giderler ile yargılama sırasında yapılması gereken diğer giderler de (tercüman

[518]**Görgün, Şanal** (2015) Medeni Usul Hukuku, 4. Baskı, Ankara, Yetkin Yayıncılık, s.430. **Pekcanıtez / Atalay / Özekes** (2015), s.604. **Aldemir,** s.213. **Öztürk,** s.158.
[519]**Kuru / Arslan / Yılmaz,** s.702. **Arslan / Yılmaz / Taşpınar Ayvaz / Hanağası,** s.733.

giderleri gibi), davacı taraftan tahsil edilir. Keşifli dosyalarda yargı personeline verilen yol tazminatları yargılama giderleri içerisinde yer almaz.

Dava sırasında kendisini bir vekil ile temsil ettiren davacı ya da davalı taraf, avukatına belirli bir ücret (akdi vekâlet ücreti) ödemek zorunda kalır. Aslında dava sebebiyle vekil tayin eden tarafların uğramış oldukları zararları kısmen telafi etmek maksadıyla; HMK sisteminde, davayı kazanan taraf lehine karşı vekâlet ücretine hükmedilmesi öngörülmüştür. Ancak AK md. 164/5 hükmü nedeniyle, karşı vekâlet ücreti bu amacından uzaklaşmış bulunmaktadır. Uygulamada taraflar lehine hükmedilen karşı vekâlet ücretleri de artık avukatlara ait olmaktadır. Yine de davada haklı çıkan tarafın; kendisini bir vekil ile temsil ettirmesi durumunda, yargılama gideri mahiyetinde bir karşı vekâlet ücretine mahkemelerce hükmedilmesi gerekmektedir. İptal davalarında ise karşı vekâlet ücretine maktu tarife üzerinden hükmedilmektedir. Hem davacı hem de davalı idare avukatlarının vekâletname ibraz ederken ödemek zorunda oldukları maktu vekâlet pulu bedelleri (vekâletnamenin aslının ya da onaylı örneğinin mahkemeye ibraz edilmiş olması burada önemli değildir), yargılama giderleri içerisinde yer almadığı ve dolayısıyla hükümde aleyhine karar verilen tarafa yükletilemeyeceği için bu başlığın konusunu oluşturmaz.

HMK md. 326 uyarınca, yargılama giderleri davada haksız çıkan taraf aleyhine hükmedilmektedir. Dolayısıyla iptal davalarında, davanın 'iptal' ya da 'ret' şeklinde sonuçlanmasına göre yargılama giderlerine mahkûmiyet durumu da değişebilmektedir. *Davanın iptal hükmüyle sonuçlanması durumunda;* yukarıda saydığımız ve davacı tarafından katlanılan bütün giderlerin (harçların ve yargılama masraflarının), davalıdan alınarak davacıya verilmesine şeklinde hüküm fıkrası kurulur. Davalı idarenin yapmış olduğu giderler ise kendi üzerinde bırakılır. Eğer davacı taraf kendisini bir avukat ile temsil ettirmişse, davalı idare aleyhine bir de karşı vekâlet ücretine hükmedilir. İptal davaları para ile değerlendirilemeyen türde davalar olduğu için, söz konusu vekâlet ücreti maktu olarak belirlenir. Davacı tarafından yatırılan posta gideri avansından artan miktar yönünden ise, öncesinde bir talebin olmaması halinde karar kesinleştikten sonra davacıya iadesine şeklinde karar verilir.[520]

[520]Örneğin; başvurma harcının 59,30 TL, karar harcının 59,30 TL, yürütmenin durdurulması harcının 97,70 TL, keşif harcının 419,90 TL, vekalet suret harcının 8,50 TL olarak tahsil edildiği, kullanılan posta gideri avansının 387,00 TL, bilirkişi ücreti ve keşif giderlerinin toplam 2.050,00 TL olduğu ve davacının kendisini avukatla temsil ettirdiği bir iptal davasında hüküm fıkrası şu şekilde kurulacaktır: *"Açıklanan nedenlerle;*

Davanın reddine karar verilmesi halinde ise; yukarıda saydığımız ve davacı tarafından katlanılan bütün giderler (harçların ve yargılama masraflarının), yine davacı tarafın üzerinde bırakılır. Davalı idarenin yapmış olduğu giderlerin ise davacıdan alınarak davalı idareye verilmesi şeklinde hüküm fıkrası kurulur. Davalı idare davada kendisini bir vekil ile temsil ettirmiş ise, davacı aleyhine bir de karşı vekâlet ücretine hükmedilir. İptal davaları para ile değerlendirilemeyen türde davalar olduğu için, söz konusu vekâlet ücreti maktu olarak belirlenir. Davacı tarafından yatırılan posta gideri avansından artan miktar yönünden ise öncesinde bir talebin olmaması halinde karar kesinleştikten sonra davacıya iadesine şeklinde karar verilir.[521]

2.2.2. Esastan Sonuçlanan Tam Yargı Davalarında Yargılama Giderlerine Hükmedilmesi

Tam yargı davalarında, davanın taraflarının katlanmasının zorunlu olduğu ya da ihtimal dâhilinde bulunduğu yargılama giderlerini şu şekilde sıralayabiliriz. Öncelikle yargılama harçları açısından bir değerlendirme yapmaya çalışalım. Tam yargı davalarında; davacı davasını açarken maktu başvurma harcı, nispi karar harcına ilişkin avans (peşin harç), vekil ile temsil söz konusuysa ve mahkemeye vekâletnamenin onaylı bir örneği ibraz edilecekse maktu vekâlet suret harcı, yürütmenin durdurulması talebi mevcutsa maktu yürütmenin durdurulması harcı ile eğer bu konuda bir talep varsa maktu delil tespiti harcını (karar harcı) mahkeme veznesine peşin olarak yatırmak zorundadır. Yargılama devam ederken keşif incelemesine gerek görüldüğü takdirde, davacı maktu keşif harcını da ödemelidir. Aynı şekilde davalı idare avukatları; eğer temsil ettikleri idare 659 sayılı

---

dava konusu işlemin iptaline, aşağıda dökümü yapılan 3.081,70 TL yargılama gideri ile Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi uyarınca belirlenen 2.040,00 TL vekalet ücretinin davalı idareden alınarak davacıya verilmesine, artan posta avansının talep olmaması halinde kararın kesinleşmesi sonrasında Mahkememizce davacıya iadesine, kararın tebliğini izleyen günden itibaren 30 gün içerisinde …… Bölge İdare Mahkemesi'ne istinaf yolu açık olmak üzere, .../.../... tarihinde oybirliğiyle/oyçokluğuyla karar verildi."

[521]Söz gelimi; başvurma harcının 59,30 TL, karar harcının 59,30 TL, yürütmenin durdurulması harcının 97,70 TL ve davacı avukatından vekalet suret harcının 8,50 TL, yine davalı idare avukatından da vekalet suret harcının 8,50 TL olarak tahsil edildiği, kullanılan posta gideri avansının 92,50 TL olduğu ve davalı idarenin kendisini vekil aracılığıyla temsil ettirdiği bir iptal davasında hüküm fıkrası şu şekilde kurulacaktır: *"Açıklanan nedenlerle; davanın reddine, aşağıda dökümü yapılan 317,30 TL yargılama giderinin davacı üzerinde bırakılmasına, davalı idare tarafından karşılanan ve aşağıda dökümü ayrıca gösterilen 8,50 TL yargılama gideri ile Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi'ne göre belirlenen 2.040,00 TL vekalet ücretinin davacıdan alınarak davalı idareye verilmesine, artan posta avansının talep olmaması halinde kararın kesinleşmesi sonrasında Mahkememizce davacıya iadesine, kararın tebliğini izleyen günden itibaren 30 gün içerisinde …… Bölge İdare Mahkemesi'ne istinaf yolu açık olmak üzere, .../.../... tarihinde oybirliğiyle/oyçokluğuyla karar verildi."*

KHK'nın kapsamında değilse, savunma dilekçelerini mahkemeye verdiklerinde ya da bir şekilde yargılama içerisinde yer almak istediklerinde, vekâletname ibraz etmek ve buna ilişkin maktu suret harcını ödemek zorundadırlar. Ertelenen duruşmalar için hükme bağlanan celse harçları (tam yargı davalarında bu harca nispi olarak hükmedilir) ise, yargılama giderleri içerisinde yer almadığı ve dolayısıyla hükümde aleyhine karar verilen tarafa yükletilemeyeceği için bu başlığın konusunu oluşturmaz.

Dar anlamda yargılama giderleri yönünden bir değerlendirme yapacak olursak; tam yargı davalarında, davacı taraf davasını açarken mahkeme veznesine posta giderlerini peşin olarak ödemek zorundadır. Davanın görülebilmesi için gerekli bilgi ve belgelerin muhafazası için gerekli dosya parası da bu giderlerden karşılanır. Posta giderlerinin sadece tebliğ işlemlerinde kullanılan kısmı yargılama giderleri içerisinde yer alır. Kullanılmayan kısım ise hüküm kesinleştikten sonra (öncesinde bir talep mevcut değilse) davacıya iade edilir; yoksa yargılama giderleri içerisine dâhil edilerek karşı tarafın üzerine yükletilemez. Yargılama sırasında ihtiyaç duyulması halinde, keşif giderleri (yol giderleri) ve bilirkişiye ödenmesi gerekli ücret ve giderler ile yargılama sırasında yapılan diğer giderler de (tercüman giderleri gibi) davacı taraftan tahsil edilir. Keşifli dosyalarda yargı personeline verilen yol tazminatları yargılama giderleri içerisinde yer almaz.

Dava sırasında kendisini bir vekil ile temsil ettiren davacı ya da davalı taraf, avukatına belirli bir ücret (akdi vekâlet ücreti) ödemek zorunda kalır. Dava sebebiyle vekil tayin eden tarafların uğramış oldukları bu zararları kısmen telafi etmek amacıyla; HMK sisteminde, davayı kazanan taraf lehine karşı vekâlet ücretine hükmedilmesi öngörülmüştür. Ancak AK md. 164/5 hükmü nedeniyle karşı vekâlet ücreti bu amacından uzaklaşmış bulunmaktadır. Uygulamada taraflar lehine hükmedilen karşı vekâlet ücretleri de artık avukatlara ait olmaktadır. Yine de haklı çıkan tarafın davada kendisini bir vekil ile temsil ettirmesi durumunda; yargılama gideri mahiyetinde bir karşı vekâlet ücretine, mahkemelerce hükmedilmesi gerekir. Tam yargı davalarında karşı vekâlet ücretine nispi tarife üzerinden hükmedilir. Hem davacı hem de davalı idare avukatlarının vekâletname ibraz ederken ödemek zorunda oldukları maktu vekâlet pulu bedelleri (vekâletnamenin aslının ya da onaylı örneğinin mahkemeye ibraz edilmiş olması burada önemli değildir), yargılama giderleri içerisinde yer almadığı ve dolayısıyla hükümde aleyhine karar verilen tarafa yükletilemeyeceği için bu başlığın konusunu oluşturmaz.

Davacıların tam yargı davası açabilmeleri için; henüz daha yargılamanın başında, nihai kararda hükmedilecek nispi karar harcının avansı niteliğinde bir miktarı mahkeme veznesine peşin olarak yatırmaları gerekir. Davanın başında alınması gereken ve uygulamada 'peşin harç' olarak da bilinen bu miktar, dava dilekçesinde belirtilen miktar üzerinden şu şekilde hesaplanır. Dava dilekçesi ile talep edilen toplam tazminat tutarına binde 68,31 oranı uygulanır ve ortaya çıkan bu miktarın dörtte biri, davasını açarken davacı tarafından (eğer harçtan muaf değilse) mahkeme veznesine yatırılır. Ancak ölüm ve cismani zararlar nedeniyle açılan maddi ve manevi tazminat davalarında, peşin olarak alınan bu harcın oranı yirmide bir olarak (yoksa dörtte bir olarak değil) uygulanır.[522] Belirtmemiz gerekir ki; tam yargı davaları açılırken alınması gereken peşin harç, dava sonunda mahkemenin nihai kararında hükmettiği ve yargılama giderleri içerisinde yer alan nispi karar harcından farklıdır. Sadece nispi karar harcına avans teşkil etmek üzere davacı tarafından yapılan bir ödemedir.

Yargılama giderleri içerisinde yer alan nispi karar harcı ise davanın sonunda ve mahkemece kabul edilen miktar üzerinden hesaplanmaktadır. Dolayısıyla tam yargı davalarında; davacının talep ettiği tazminat tutarından belirli bir miktarın kabul edilmesi halinde, mahkemeler artık nihai kararlarında nispi karar harcına hükmetmek zorunda kalırlar. Ancak davanın tamamen reddi halinde bu harç hesaplanmaz ve davacıdan maktu karar harcı alınır. Çünkü HK; yargılama giderleri içerisinde yer alan nispi karar harcının matrahı olarak, mahkemelerce kabul edilen belirli bir miktarı öngörmüştür. Bu miktara binde 68,31'lik oran uygulanarak, nispi karar harcı da nihai olarak hesaplanmış olur.[523]

[522]Örneğin; idarenin hizmet kusuru nedeniyle zeytin ağaçları zarar gören ve dava dilekçesinde 500.000,00 TL maddi, 100.000,00 TL manevi tazminat talep eden davacının, mahkeme veznesine ödemesi gereken peşin harç miktarı aynen şu şekilde hesaplanır. Öncelikle davacının talep ettiği toplam tazminat miktarına (600.000,00 TL), binde 68,31 oranı uygulanır. Ortaya çıkan miktarın (600.000,00 x 68,31/1000 = 4.098,60 TL) ise dörtte biri mahkeme veznesine peşin harç (4.098,60 x ¼ = 1.024,65 TL) olarak yatırılır. Ancak idarenin hizmet kusuru sebebiyle -zeytin tarlalarının zarar görmesi yerine- davacı vefat etmiş ya da yaralanmış olsaydı (yani cismani bir zarara uğramış olsaydı); bu takdirde ikinci oran dörtte bir olarak değil, yirmide bir olarak (4.098,60 x 1/20 = 204,93 TL) tatbik edilirdi. Dolayısıyla davacı uğradığı zararın niteliğine göre; 1.024,65 TL'yi ya da 204,93 TL'yi, tam yargı davası açabilmek için mahkeme veznesine peşin olarak yatırmak zorunda kalmaktadır.

[523]Söz gelimi; yukarıda vermiş olduğumuz örnekte, davacının talep ettiği 500.000,000 TL maddi tazminatın 100.000,00 TL'si, 100.000,00 TL manevi tazminatın ise 20.000,00 TL'si kabul edilmiş olsun. Bu takdirde; mahkemece kabul edilen toplam tazminat miktarı 120.000,00 TL olduğu için, bu miktar nispi karar harcına esas teşkil edecek matrah olarak dikkate alınacaktır. Ve bu orana binde 68,31 oranı uygulanarak, nispi karar harcı miktarının (120.000 x 68,31/1000 = 8.197,20 TL) nihai olarak ortaya çıkması sağlanacaktır.

İdari yargı mahkemelerince verilen nihai kararlarda; davanın sonunda hükmedilen nispi karar harcının davanın başında alınması gereken peşin harç miktarından yüksek çıkması durumunda (bir üst paragrafta vermiş olduğumuz örnekte olduğu gibi), nispi karar harcının peşin harç miktarına mahsubu neticesinde ortaya çıkan bakiye harç miktarı, ilgili vergi dairesine müzekkere yazılmak suretiyle öncelikle davacıya tamamlattırılmaktadır. Sonrasında da ilgili harç miktarı, davalı idareden alınarak davacı tarafa geri verilmektedir. Nispi karar harcının tamamından vergi dairesine karşı davacı sorumlu tutulurken, davacının ödediği bu miktar ise yargılama giderleri içerisinde yer aldığı için nihai olarak davalı idareye yükletilmektedir ve davacıya iade edilmektedir. Diğer bir deyişle; nispi karar harcının bir kere davacı tarafından ödenmesine karar verildikten sonra, artık bu harç yargılama gideri niteliğine bürünmekte ve davalı idare aleyhine hükmedilmektedir. Ayrıca idari yargı uygulamasında; tam yargı davaları ister tamamen kabul isterse de kısmen kabul kısmen ret şeklinde sonuçlansın, nispi karar harcı nihai olarak daima davalı idareye yükletilmektedir. Yoksa yargılama giderleri içerisine dâhil edilerek, taraflar arasında haklılık oranlarına göre paylaştırılmamaktadır. Tam yargı davalarının tamamen reddedilmesi durumunda ise, artık nispi değil maktu karar harcına hükmedilmektedir. O halde; davacının ödemek zorunda kaldığı nispi harç miktarı, hiçbir zaman davacı üzerinde bırakılmamaktadır. Nispi karar harcı, davanın başında alınması gereken peşin harç miktarından daha az da çıkabilir. Bu takdirde, davacının yatırmış olduğu fazla miktar nihai kararla birlikte kendisine iade edilir. Yine de nispi karar harcı, son tahlilde davalı idareye yükletilir. Yani davacı tarafından ödenmiş olan nispi karar harcının, davalı idareden alınarak davacıya verilmesine şeklinde hüküm fıkrası kurulur.[524]

Tam yargı davalarının tamamen reddedilmesi durumunda ise; yukarıda da belirttiğimiz üzere, nihai kararda artık nispi değil maktu karar harcına hükmedilir. Bu durumda; başlangıçta alınan peşin harç ile maktu karar harcı arasında kalan fazla miktarın, nihai kararla birlikte davacıya iade edilmesi gerekmektedir. Ancak maktu karar harcı davacı üzerinde kalmaya devam edecektir. Yoksa hükümde, maktu karar harcının davalı

[524]Yukarıda vermiş olduğumuz zeytin ağaçları örneğinde; davacının talep ettiği 500.000,000 TL maddi tazminatın sadece 10.000,00 TL'si kabul edilmiş, 100.000,00 TL manevi tazminatın ise tamamı reddedilmiş olsun. Bu durumda; mahkemece kabul edilen toplam tazminat miktarı 10.000,00 TL olacağı için, bu miktar nispi karar harcına esas teşkil edecek matrah olarak dikkate alınacaktır. Ve bu orana binde 68,31 oranı uygulanarak, nispi karar harcı miktarının (10.000 x 68,31/1000 = 683,10 TL) nihai olarak ortaya çıkması sağlanacaktır. Başlangıçta alınan peşin harç da 1.024,65 TL olduğu için, davacının ödemiş olduğu fazla miktar (1.024,65 TL - 683,10 TL = 341,55 TL), nihai kararla birlikte kendisine iade edilecektir. Son tahlilde ise; davacının ödemiş olduğu nispi harç miktarı (683,10 TL), davalı idareye yükletilecek ve davacıya iade edilecektir.

idareye yükletilmesi yönünde bir karar verilemez. Çünkü nispi karar harcının davalı idareye yükletilmesi kuralı, sadece tam yargı davalarının tamamen kabul ya da kısmen kabul kısmen ret şeklinde sonuçlanması hallerine özgüdür. Davanın tamamen reddi halinde ise nispi harca hükmedilemeyeceği gibi, maktu harçta davalı idareye yükletilemeyecektir. Zira davanın tamamen reddedilmesiyle beraber, davacının açtığı davada tamamen haksız olduğu ortaya çıkmıştır ve HMK'ya göre de yargılama giderlerinin davada haksız çıkan tarafa yükletilmesi gerekmektedir.

HMK md. 326 uyarınca, yargılama giderleri davada haksız çıkan taraf aleyhine hükmedilmelidir. Dolayısıyla tam yargı davalarında; davaların 'kabul', 'kısmen kabul kısmen ret' ya da 'ret' şeklinde sonuçlanmasına göre, yargılama giderlerine mahkûmiyet durumu da değişebilmektedir. *Davanın tamamen kabulüne karar verilmesi durumunda;* yukarıda saydığımız ve davacı tarafından katlanılan bütün giderlerin (harçların ve yargılama masraflarının), davalı idareden alınarak davacı tarafa verilmesine şeklinde hüküm fıkrası kurulur. Davalı idarenin yapmış olduğu giderler ise kendi üzerinde bırakılır. Eğer davacı kendisini bir avukat ile temsil ettirmişse, davalı idare aleyhine bir de karşı vekâlet ücretine hükmedilir. Tam yargı davaları para ile ölçülebilen türde davalar olduğu için, vekâlet ücreti nispi esas üzerinden belirlenir. Davacı tarafından yatırılan posta gideri avansından artan miktar yönünden ise, öncesinde bir talebin olmaması halinde karar kesinleştikten sonra davacıya iadesine şeklinde karar verilir.[525]

[525]Örneğin; Başvurma harcının 59,30 TL, peşin karar harcının 341,55 TL ve vekâlet suret harcının 8,50 TL olarak tahsil edildiği, kullanılan posta gideri avansının 320,00 TL, bilirkişi ücret ve giderlerinin toplam 1.800,00 TL olduğu, dava dilekçesinde 100.000,00 TL maddi, 100.000,00 TL manevi tazminat isteminin bulunduğu, yargılama sonucunda 1.366,20 TL nispi karar harcına hükmedildiği (davanın tamamen kabulü sebebiyle) ve davacının kendisini avukatla temsil ettirdiği bir tam yargı davasında hüküm fıkrası şu şekilde olacaktır: *"Açıklanan nedenlerle; davacının maddi tazminat talebi ile manevi tazminat talebinin tamamının KABULÜNE, 200.000,00 TL toplam tazminatın davalı idare tarafından davacıya ödenmesine, dava KABUL ile sonuçlandığından, aşağıda dökümü yapılan 2.187,80 TL yargılama gideri ile kararın verildiği tarihte yürürlükte bulunan Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi uyarınca hükmedilen 100.000,00-TL manevi tazminat tutarı üzerinden hesaplanan 13.450,00-TL vekalet ücreti ve hükmedilen 100.000,00 TL maddi tazminat tutarı üzerinden hesaplanan 13.450,00 TL vekalet ücretinin davalı idareden alınarak davacıya verilmesine, mahkemece hükmedilen miktar üzerinden (200.000,00 TL) hesaplanan 1.366,20 TL nispi harçtan, peşin tahsil olunan 341,55 TL peşin harcın mahsubu neticesinde ortaya çıkan 1.024,65-TL bakiye harç miktarının davacıdan tahsili için ilgili Vergi Dairesi Başkanlığı'na müzekkere yazılmasına, mahkemece hükmedilen miktar üzerinden hesaplanan (200.000,00 TL) ve yargılama gideri olarak davacı tarafından ödenmesi gereken 1.366,20 TL nispi karar harcının davalı idareden alınarak davacıya verilmesine, artan posta ücretinin öncesinde bir talebin olmaması halinde kararın kesinleşmesinden sonra Mahkememizce re 'sen davacıya iadesine, kararın tebliğ tarihini izleyen günden itibaren otuz 30 gün içerisinde ... Bölge İdare Mahkemesi nezdinde istinaf yolu açık olmak üzere, .../.../... tarihinde oybirliğiyle/oyçokluğuyla karar verildi."*

Davanın tamamen reddine karar verilmesi halinde; yukarıda saydığımız ve davacı tarafından katlanılan bütün giderlerin (harçların ve yargılama masraflarının), davacı üzerinde bırakılmasına şeklinde hüküm fıkrası kurulur. Ancak nihai kararda, bu sefer nispi değil maktu karar harcına hükmedilir. Davalı idarenin yapmış olduğu giderlerin ise, davacıdan alınarak davalı idareye verilmesi şeklinde karar verilir. Davalı idare davada kendisini bir vekil ile temsil ettirmiş ise, davacı aleyhine bir de karşı vekâlet ücretine hükmedilir. Tam yargı davaları para ile değerlendirilebilen türde davalar olduğu için, normal şartlarda vekâlet ücreti nispi esas üzerinden hesaplanır. Ancak AAÜT'ye göre; davanın tamamen reddi halinde artık nispi değil maktu avukatlık ücretine hükmedilir. Davacı tarafından yatırılan posta gideri avansından artan miktar yönünden ise öncesinde bir talebin olmaması halinde karar kesinleştikten sonra davacıya iadesine şeklinde karar verilir.[526]

Davanın kısmen kabul kısmen ret şeklinde sonuçlanması halinde; yukarıda saydığımız ve davacı ile davalı idare tarafından katlanılan bütün giderlerin (harçların ve yargılama masraflarının), tarafların haklılık oranlarına göre paylaştırılması suretiyle hüküm fıkrasının kurulması iktiza eder. Ancak yukarıda da bahsettiğimiz üzere; nispi karar harcı diğer yargılama giderleri arasına katılmayarak, her halükarda davalı idarenin aleyhine hükmedilir. Yoksa taraflar arasında haklılık oranlarına göre paylaştırılamaz. Bu noktada şöyle bir nüans bulunmaktadır: Diğer bütün yargılama giderleri (başvurma harcı, vekalet suret harcı, kullanılan posta giderleri vs); taraflar arasında haklılık oranlarına göre paylaştırılırken, nispi karar harcına ayrı bir kalem olarak hükmedilmekte ve bu harcın

[526]Örneğin; Başvurma harcının 59,30 TL, peşin karar harcının 341,55 TL ve vekâlet suret harcının 8,50 TL olarak tahsil edildiği, kullanılan posta gideri avansının 320,00 TL, bilirkişi ücret ve giderlerinin toplam 1.800,00 TL olduğu, dava dilekçesinde 100.000,00 TL maddi, 100.000,00 TL manevi tazminat isteminin bulunduğu, yargılama sonucunda 59,30 TL maktu karar harcına hükmedildiği (davanın tamamen reddi sebebiyle) ve davalı idarenin kendisini vekil aracılığıyla temsil ettirdiği bir tam yargı davasında hüküm fıkrası şu şekilde olacaktır: *"Açıklanan nedenlerle; davacının maddi tazminat talebi ile manevi tazminat taleplerinin tamamının REDDİNE, dava RET ile sonuçlandığından aşağıda dökümü yapılan 2.247,10 TL yargılama giderinin davacı üzerinde bırakılmasına, kararın verildiği tarihte yürürlükte bulunan Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi uyarınca tamamen reddedilen 100.000,00-TL manevi tazminat talebi üzerinden 2.040,00-TL maktu vekalet ücreti ve ile tamamen reddedilen 100.000,00 TL maddi tazminat talebi üzerinden hesaplanan 2.040,00 TL maktu vekalet ücretinin davacıdan alınarak davalı idareye verilmesine, mahkemece dava tamamen reddolunduğundan hükmedilmesi gereken 59,30 TL maktu karar harcı ile davanın başında tahsil olunan 341,55 TL peşin harcın mahsubu neticesinde ortaya çıkan 282,25-TL fazla ödenen harç miktarının davacıya iadesine, artan posta ücretinin öncesinde bir talebin olmaması halinde kararın kesinleşmesinden sonra Mahkememizce re 'sen davacıya iadesine, kararın tebliğ tarihini izleyen günden itibaren otuz 30 gün içerisinde ... Bölge İdare Mahkemesi nezdinde istinaf yolu açık olmak üzere, .../.../... tarihinde oybirliğiyle/oyçokluğuyla karar verildi."*

tamamı davalı idareye yükletilmektedir. Davalı idarenin yapmış olduğu giderlerin ise, yine taraflar arasında haklılık oranlarına göre paylaştırılmasına karar verilmektedir. Hem davacı hem de davalı idare; davada kendisini bir vekil aracılığıyla temsil ettirmişse, taraflar lehine ve aleyhine karşı vekâlet ücretlerine de hükmedilecektir. Tam yargı davaları; para ile ölçülebilen türde davalar olduğu için, vekâlet ücretlerine nispi tarife üzerinden hükmedilecektir. Ancak AAÜT'ye göre; bu takdirde, davalı idare lehine hükmedilecek nispi vekâlet ücreti davacı lehine belirlenen miktarı geçemeyecektir. Davacı tarafından yatırılan posta gideri avansından artan miktar yönünden ise öncesinde bir talebin olmaması halinde karar kesinleştikten sonra davacıya iadesine şeklinde karar verilecektir.[527]

2.2.2.1. Tam Yargı Davalarında Bakiye Harç Miktarının Öncelikle Davacı Tarafa Tamamlattırılması Kuralı

İdari yargı uygulamasında; nispi karar harcından davanın başında alınan peşin harcın mahsubu neticesinde ortaya çıkan bakiye harç miktarının, öncelikle davacıya tamamlattırıldığından ve sonrasında nispi karar harcının bir bütün halinde davalı idareye

[527]Başvurma harcının 59,30 TL, peşin karar harcının 341,55 TL ve vekâlet suret harcının 8,50 TL olarak tahsil edildiği, kullanılan posta gideri avansının 320,00 TL, bilirkişi ücret ve giderlerinin toplam 1.800,00 TL olduğu, dava dilekçesinde 100.000,00 TL maddi (10.000,00 TL'si kabul edilsin), 100.000,00 TL manevi tazminat (60.000,00 TL'si kabul edilsin) isteminin bulunduğu, yargılama sonucunda mahkemece kabul edilen toplam 70.00,00 TL üzerinden hesaplama yapılarak 4.781,70 TL nispi karar harcına hükmedildiği ve hem davacının hem de davalı idarenin kendisini vekil aracılığıyla temsil ettirdiği bir tam yargı davasında hüküm fıkrası şu şekilde olacaktır: *"Açıklanan nedenlerle; davacının maddi tazminat talebinin 10.000,00 TL'lik kısmı ile manevi tazminat talebinin 60.000,00 TL'lik kısmının KABULÜNE geriye kalan tazminat taleplerinin ise REDDİNE, 70.000,00 TL toplam tazminatın davalı idare tarafından davacıya ödenmesine, dava KISMEN KABUL - KISMEN RET hükmü ile sonuçlandığından aşağıda dökümü yapılan 2.187,80 TL yargılama giderinin davadaki haklılık oranına göre (7/20 – 13/20) belirlenen 765,52 TL'lik kısmının ve kararın verildiği tarihte yürürlükte bulunan Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi uyarınca hükmedilen 10.000,00 TL maddi tazminat tutarı üzerinden hesaplanan 2.040,00 TL vekalet ücreti ile hükmedilen 60.000,00 TL manevi tazminat tutarı üzerinden hesaplanan 8.600,00 TL vekalet ücretinin davalı idareden alınarak davacıya verilmesine, geriye kalan 1.422,28 TL yargılama giderinin davacı üzerinde bırakılmasına ve kararın verildiği tarihte yürürlükte bulunan Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi uyarınca reddedilen 90.000,00-TL maddi tazminat tutarı üzerinden Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi'nin 13/3.maddesi de dikkate alınarak hesaplanan 2.040,00 TL vekalet ücreti ile reddedilen 40.000,00 TL manevi tazminat tutarı üzerinden hesaplanan 6.000,00 TL vekalet ücretinin davacıdan alınarak davalı idareye verilmesine, mahkemece hükmedilen toplam miktar üzerinden (70.000,00 TL) hesaplanan 4.781,70 TL nispi harçtan peşin tahsil olunan 341,55 TL peşin harcın mahsubu neticesinde ortaya çıkan 4.440,15 TL bakiye harç miktarının davacıdan tahsili için ilgili Vergi Dairesi Başkanlığı'na müzekkere yazılmasına, mahkemece hükmedilen miktar üzerinden hesaplanan ve yargılama gideri olarak davacı tarafından ödenmesi gereken 4.781,70 TL nispi karar harcının davalı idareden alınarak davacıya verilmesine, artan posta ücretinin öncesinde bir talebin olmaması halinde, kararın kesinleşmesinden sonra Mahkememizce re 'sen davacıya iadesine, kararın tebliğ tarihini izleyen günden itibaren otuz 30 gün içerisinde … Bölge İdare Mahkemesi nezdinde istinaf yolu açık olmak üzere, .../.../... tarihinde oybirliğiyle/oyçokluğuyla karar verildi."*

yükletildiğinden yukarıda bahsedilmişti. Böyle bir uygulama; idari yargıda çok büyük bir oranda kabul görmüşken, adli yargıda ise daha farklı bir uygulama gözümüze çarpmaktadır. Adli yargı uygulamasında da nispi karar harcı her halükarda davalı tarafa yükletildiği için, mahkemelerce dava sonunda hesaplanan nispi harçtan peşin harcın mahsubu neticesinde ortaya çıkan bakiye harç miktarının direkt olarak davalı taraftan tahsili yoluna gidilmektedir.[528] Yoksa nispi harç önce davacı tarafa tamamlattırılmamaktadır. Davacının başlangıçta yatırdığı peşin harç miktarının ise nihai kararla birlikte davalıdan alınarak davacı tarafa verilmesine şeklinde hüküm fıkrası kurulmaktadır[529]. Bir başka deyişle; bakiye nispi harcın ödenmesinden vergi dairesine karşı davalı taraf sorumlu tutulmakta, davacının ise bakiye harç yönünden herhangi bir sorumluluğu gündeme gelmemektedir. Adli yargı ile idari yargı uygulamasındaki bu büyük farklılığı, aşağıdaki örnekle daha da somut hale getirmeye çalışalım.

Söz gelimi; hem adli yargıda hem de idari yargıda 100.000,00 TL maddi tazminat talepli (ölüm ya da cismani zarardan kaynaklanmayan) bir dava açılmış ve bu davaların sonunda iki farklı mahkeme tarafından da 60.000,00 TL'nin kabulüne ve 40.000,00 TL'nin reddine karar verilmiş olsun. Her iki davada da, davanın başında peşin harç olarak 1.707,75 TL alınacaktır. Bu hususta bir farklılık söz konusu değildir. Yine her iki mahkeme tarafından da, davanın sonunda nispi harç olarak 4.098,60 TL'ye hükmedilecektir. Bu konuda da bir farklılık söz konusu değildir. Asıl farklılık bundan sonraki aşamada meydana gelmektedir. Zira idari yargı mahkemelerince; bakiye harç miktarı (4.098,60 – 1.707,75 = 2.390,85 TL) öncelikle ilgili vergi dairesine müzekkere yazılmak suretiyle davacıya tamamlattırılmakta, yani nispi karar harcı tamamen davacıya ödettirilmektedir. Sonrasında ise davacı tarafından tamamen ödenmiş olan nispi harç miktarı (4.098,60 TL), yargılama gideri niteliğine büründüğü için davalı idareye yükletilmekte ve bu şekilde davacıya iade edilmektedir. Adli yargı mahkemelerinde ise; nispi harcın tamamı (2.390, 85 TL) ilgili vergi dairesine müzekkere yazılmak suretiyle, doğrudan davalı taraftan tahsil edilmektedir. Davacının başlangıçta yatırmış olduğu peşin harç (1.707,75 TL) ise, nihai kararla birlikte davacıya iade edilmektedir. Her iki yargı düzeninde de; mahkemelerce iki farklı işlem yapılmaktadır. Ancak bu işlemlerin içeriği farklı olmaktadır. Her iki mahkemede de, nispi harç ödenmediği takdirde ilgili vergi

[528] **Aldemir,** s.559.
[529] **Aldemir,** s.560.

dairesine müzekkere yazılmaktadır. Ancak bu müzekkereye istinaden ilgili vergi dairesince çıkarılacak ödeme emirlerinin muhatapları farklı olmaktadır.

Adli yargı daha kestirme bir yolu tercih etmekle birlikte; kanaatimizce idari yargı mahkemelerinin yaptığı uygulama, HMK ile HK'nın ilgili düzenlemelerine daha uygun görünmektedir. HK md. 11/1'e göre; "genel olarak yargı harçlarını davayı açan veya harca mevzu olan işlemin yapılmasını isteyen kişiler ödemekle mükelleftir." Dolayısıyla nispi karar harcının mükellefi de, davayı açan kişi yani davacı taraf olmalıdır. Söz konusu mükellefiyet; uyuşmazlık hakkında nihai kararın verildiği tarihte doğar, yoksa davanın açıldığı tarihte doğmaz[530]. Dava açılırken ödenmesi gereken peşin harç ise, sadece nispi harca yönelik bir avans ödemesinden ibarettir. Zaten nispi karar harcı ile peşin harcın hesaplanma usul ve yöntemleri de birbirinden farklıdır. Sonuç olarak; nihai karar ile birlikte nispi karar harcının başlangıçta ödenmeyen kısmının davacıya tamamlattırılmasına ve yargılama gideri kapsamında davacıya geri ödenmesine hükmedilmesi, HK hükümlerine daha uygun görünmektedir.[531] Bu sebeple; nispi karar harcının *mükellefi olan davacı*

---

[530]**Yavuzdoğan,** s.245.

[531]Aynı yönde bkz. **Yavuzdoğan,** s.266. HSK Teftiş Kurulu da bu şekilde düşünmekte ve aksi yönde karar veren idari yargı mahkemelerini eleştirmektedir. **HSK Teftiş Kurulu,** 2021 Yılı İdari Yargı Tavsiyeler Listesi, Ortak Tavsiyeler/IX/25, s.55 (www.hsk.gov.tr / s.e.t. 26.05.2021): *"Davacıya tamamlattırılması gereken nispi harcın, davacı lehine karar verildiği gerekçesiyle davalı idareden tahsiline karar verildiği izlenmiştir."* Aynı yönde yargı içtihatları için bkz. *"İlk derece mahkemesince, hükmedilen tutar üzerinden toplam 17.250,30 TL nispi karar harcı hesaplandığı, bu tutarın davacıdan peşin alınan 4.313,40 TL kısmı yargılama giderleri arasında davalı idareler üzerinde bırakıldığı, eksik 12.936,60 TL kısmının davacıdan 1 ay içinde tamamlatılmasına ilişkin bir hüküm kurulmadığı, davacıya tamamlatılmayan eksik 12.936,90 TL nispi harcın doğrudan davalı idarelerden tahsilinin istendiği görüldüğünden; harçların mükellefinin davacılar olduğu, davacılar tarafından karşılanması, yargılama sonunda ise davacıdan alınan yargılama giderleri yönünden haklılık durumuna göre yargılama giderlerine hükmedilmesi, nispi karar harcının eksik kısmının önce davacıya tamamlattırılması ve sonra bu tutarın davalı idarelerce davacıya ödenmesi yönünde hüküm kurulması gerekirken eksik nispi harcın doğrudan davalılardan tahsiline ilişkin kısmında usul kurallarına uyarlık bulunmadığından, eksik nispi harcın doğrudan davalılardan tahsiline ilişkin kısmında usul kurallarına uyarlık bulunmadığından, kararın hüküm fıkrasının nispi karar harcına ilişkin kısmının kaldırılması gerekmektedir."* **İzmir BİM 6. İdari Dava Dairesi,** E:2021/1325, K:2021/1722, KT:07.10.2021 (UYAP Portal / s.e.t. 08.12.2021). HK'nın 2. maddesinde; yargı işlemlerinden bu kanuna ekli 1 sayılı tarifede yazılı olanların yargı harçlarına tabi tutulduğu; 11. maddesinde, genel olarak yargı harçlarını davayı açan veya harca konu işlemin yapılmasını isteyen kişilerin ödemekle mükellef olduğu; 15. maddesinde yargı harçlarının 1 sayılı tarifede yazılı işlemlerden değer ölçüsüne göre nispi, işlemin nev'i ve mahiyetine göre maktu esas üzerinden alınacağı (…) / Bu nedenle; HK'nın 11. maddesinde davayı açan veya harca konu edilen işlemin yapılmasını talep eden kimselerin yargılama harçlarını ödemekle yükümlü olduğunun kurala bağlanması sebebiyle, davacı tarafça dava açılırken ödenen harçlar, davanın davacı lehine sona ermesiyle birlikte harç niteliğini yitirerek davada haksız çıkan tarafa yükletilmesi gereken yargılama giderlerinin bir parçası haline dönüşeceğinden, davayı kaybetmesi sebebiyle yargılama giderleri içerisinde yer alan harç miktarının davalı idareye yükletilerek davacıya ödenmesine karar verilmesi gerekmekte olup, hüküm altına alınan uyuşmazlık konusu değer üzerinden hesaplanan nispi harcın, hükmedilen miktar yönünden davada haksız çıkmış olan idareye yükletilmesi fakat bakiye nispi karar harcının önce davacı tarafa

taraftan tahsili için, nihai kararla birlikte gerekli işlemlerin de başlatılması gerekmektedir. Aksine bir uygulama, mükellefi olmadığı bir harcı doğrudan doğruya davalı tarafa ödetmek anlamına gelecektir. Zira adli yargı uygulaması ile davacı taraf by-pass edilerek, vergi dairesi alacağını davalıya karşı direkt ileri sürebilir hale getirilmektedir.

HMK md. 326/1'e göre ise; "kanunda yazılı hâller dışında, yargılama giderlerinin, aleyhine hüküm verilen taraftan alınmasına karar verilir." Dolayısıyla HMK yargılama giderleri sistemini, dava sonunda haklı çıkan tarafın dava sebebiyle yapmış olduğu giderlerin haksız çıkan taraftan alınarak haklı çıkan tarafa verilmesi kuralı üzerine kurgulamıştır. Yoksa yargılama aşamasında davanın taraflarından birinin katlanmadığı bir gider kaleminin, kural olarak doğrudan doğruya haksız çıkan taraftan tahsilini öngörmemiştir. Dava sonunda haksız çıkan tarafa yükletilecek yargılama harçları, davayı kazanan tarafın davanın başında peşin olarak ödemiş olduğu harçlar ile *dava sonunda ödeyecek olduğu* harçlardır. Bu sebeple; nispi karar harcının davalı tarafa yükletilebilmesi için, bu harcın öncelikle davacı tarafından ödenmesi için gerekli işlemlere başlanması ve böylece yargılama gideri niteliğini kazanması gerekmektedir. Bu saatten sonra ise nispi karar harcının; HMK'ya göre, aleyhine hüküm verilen taraftan alınmasına ve davacıya verilmesine karar verilmelidir. Diğer türlü; yani nispi karar harcının davada haksız çıkan davalı tarafa yükletilmesi yerine doğrudan davalıdan tahsiline karar verilmesi durumunda, nispi karar harcının mükellefinin davayı açan kişi olduğu yönündeki HK hükmü ile yargılama giderlerinin davada haksız çıkan taraf aleyhine hükmedileceğini öngören HMK hükmü etkisiz hale getirilmektedir.[532]

---

tamamlattırılmasın daha sonra ise tamamının davalı idareden tahsili ve davacı tarafa ödenmesine karar verilmesi gerektiği hakkında bkz. **Ankara BİM 10. İdari Dava Dairesi,** E:2019/1586, K:2019/2159, KT:14.11.2019 (UYAP Portal / s.e.t. 15.12.2021). **Ankara BİM 11. İdari Dava Dairesi,** E:2017/9034, K:2018/3801, KT:03.10.2018 (UYAP Portal / s.e.t. 15.12.2021).

[532]Bu görüşün aksi yönünde bir içtihat için bkz. *"Anayasa'nın 36. maddesinde kendine yer bulan hak arama özgürlüğü ve adil yargılanma hakkı, sadece yargısal organlar önünde davacı ve davalı olarak iddia ve savunmada bulunabilme hakkını değil, yargılamanın sonunda hakkı olanı da elde etmeyi kapsayan bir haktır. Davasını açarken peşin nispi harcı ödeyen fakat nispi karar harcına tabi davalarda işin niteliği gereği dava sonuna bırakılan bakiye harçtan kanunen sorumlu olmadığı mahkeme kararıyla belirlenen davacı tarafa, sorumlusu olmadığı bir harcın tamamlattırılmasının kişilerin hak arama özgürlüğünü engelleyici bir nitelik taşıdığı sonuç ve kanaatine ulaşıldığından bahisle, ilgili idare mahkemesi kararının nispi harcın davacı tarafa tamamlattırılmasına ilişkin kısmında hukuka uygunluk görülmemiştir. / Nitekim Anayasa Mahkemesi'nin 14.01.2010 tarihli, Esas: 2009/27, Karar: 2010/9 sayılı kararının gerekçesinde de bu hususun vurgulandığı hakkında bkz.* **İstanbul BİM 7. İdari Dava Dairesi,** E:2019/2029, K:2020/942, KT:26.03.2020 (UYAP Portal / s.e.t. 15.12.2021). Bireysel başvuru konusu edilen bir olayda ise; AYM'de, ilk derece karar ve ilam harcının davacılar aleyhine değil davalılar aleyhine hükmedilmesi gerektiğini belirtmiş ve ilgili başvuruyu kişi bakımından yetkisiz görerek kabul edilemez olduğuna kanaat getirmiştir. Söz konusu karar için bkz. **AYM,** Medeni Geçgel Başvurusu, Başvuru No: 2018/10436, KT: 29.12.2021 (Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası / s.e.t. 18.06.2022).

2.2.2.2. Nispi Karar Harcının Her Halükarda Davalı İdare Aleyhine Hükmedilmesi Kuralı

Nispi karar harcına ancak tam yargı davasının esastan sonuçlanması halinde ve mahkemece kabul edilen belirli bir miktarın bulunduğu durumlarda hükmedilebileceği, dolayısıyla tam yargı davalarının tamamen reddedildiği durumlarda maktu karar harcına hükmedilmesi gerektiğinden yukarıda bahsedilmişti. İşte idari yargı mahkemelerince verilen nihai kararlarda; tam yargı davalarının tamamen veya kısmen kabulüne karar verilen durumlarda, nispi karar harcının daima davalı idareye yükletildiği görülmektedir. Zaten nispi karar harcına da; sadece kabul veya kısmen kabul kısmen ret hükmü ile sonuçlanan tam yargı davalarında hükmedilebilmesi mümkün olduğu için, bu harçlar her halükarda davalı idareye yükletilmektedir. Belirtmemiz gerekir ki; adli yargı uygulaması da aynı yöndedir[533].

Bu uygulamanın gerekçesi olarak; HK'ya bağlı (1) sayılı Tarife'nin (A)/III/1-a bendinde yer alan '*hüküm altına alınan anlaşmazlık konusu değer üzerinden'* ibaresi gösterilmektedir. İlgili düzenlemenin dayanak alınması suretiyle; hüküm altına alınan uyuşmazlık konusu değer üzerinden hesaplanması gereken nispi karar harcının tamamı, davalı idareden alınarak davacı tarafa verilmektedir. Mademki nispi harç; davacı tarafın mahkeme kararında haklı çıktığı kısım üzerinden hesaplanmaktadır, o halde bu harcın hesaplandığı kısım yönünden davalı idarenin tamamen haksız çıktığı sonucuna ulaşılmalıdır. Sonuç olarak; tam yargı davalarında nispi karar harcı, yargılama giderleri içerisinde yer alan diğer kalemlerden ayrı bir yere konulmalı ve taraflar arasında haklılık oranlarına göre paylaştırılmamalıdır ve bir bütün halinde davalı idareye yükletilmektedir[534].

---

[533]Hatta adli yargı uygulamasında; yargılama giderlerinin taraflar arasındaki haklılık oranlarına göre paylaştırılmasını öngören HMK md. 326/2 hükmünün, harçlar bakımından uygulanamayacağı düşüncesi kabul görmektedir. Diğer bir deyişle; davanın taraflarının dava sonunda kısmen haklı kısmen de haksız çıkması durumunda, harçların tamamının davalı tarafa yükletilmesi gerektiği kabul edilmektedir. O halde; dava sebebiyle ödenmiş olan bütün harçlar (başvurma harcı ile vekâlet suret harcı da dâhil), davanın kısmen kabulü halinde yargılama giderlerine dâhil edilerek taraflar arasında paylaştırılamayacak ve davanın reddi hali dışında harçlar daima davalı tarafa yükletilecektir. **Aldemir,** s.110-111. **Kuru,** s.5334. **Pınar,** s.137. Aynı yönde kararlar için bkz. **Yargıtay 21. Hukuk Dairesi,** E:2016/17946, K:2018/3664, KT:10.04.2018. **Yargıtay 11. Hukuk Dairesi,** E:2015/7930, K:2016/2910, KT:16.03.2016. **Yargıtay 14. Hukuk Dairesi,** E:2013/13606, K:2013/14875, KT:29.11.2013. **Yargıtay 21. Hukuk Dairesi,** E:2010/11724, K:2011/4484, KT:10.05.2011.

[534]Aynı yönde içtihatlar için bkz. Bu doğrultuda; konusu belirli bir miktarı içeren davalarda, yargılama giderleri içerisinde yer alan kalemlerden nispi karar harcı dışındaki harç, keşif ve bilirkişi ücreti ile posta giderlerinin haklılık oralarına göre davanın taraflarına yükletilmesi; hüküm altına alınan uyuşmazlık konusu değer üzerinden hesaplanması gereken nispi karar harcının ise, hükmedilen miktar yönünden davda haksız çıkan davalı idareye yükletilmesi gerekmektedir. Bu nedenle; idare mahkemesince, nispi karar harcı dâhil

Nispi harç dışındaki diğer yargılama gideri kalemleri (başvurma harcı, kullanılan posta gideri avansları vs.) ise haklılık oranlarına göre, davanın taraflarına yükletilmeli ya da bu tarafların üzerinde bırakılmalıdır. Böyle bir uygulama; tam yargı davalarının tamamen kabulüne karar verilmesi ihtimali için zaten olması gerekendir. Ancak kısmen kabul kısmen ret hükmü ile sonuçlanan tam yargı davalarında dahi uygulama bu yöndedir.

Bu konunun analizi için, ilgili Tarife hükmünü daha yakından incelemek gerekmektedir. Tarife'nin (A)/III/1-a hükmü tam olarak şu şekildedir: "Nispi harç, konusu belli bir değerle ilgili bulunan davalarda esas hakkında karar verilmesi halinde hüküm altına alınan anlaşmazlık konusu değer üzerinden (binde 68,31 oranında uygulanır)." Görüldüğü üzere; Kanun'da yer alan *"hüküm altına alınan anlaşmazlık konusu değer"* ibaresi ile esasen nispi karar harcının matrahı belirlenmiştir. Bu harcın matrahını belirlemek ise, kanun koyucunun takdir yetkisi içerisindedir. Muhtemelen yargılama sonunda ortaya çıkacak harç miktarlarının çok yüksek tutarlara ulaşmasını engellemek maksadıyla, yasa koyucu bu yönde bir matrah takdirini uygun görmüştür. Yoksa dava dilekçesinde talep edilen miktar üzerinden de nispi harcın hesaplanması gerektiğini öngörebilirdi. Ya da daha farklı bir şekilde, bu harcın mahkemece kabul edilen miktarın iki katı üzerinden veya üç katı üzerinden hesaplanması gerektiğini de düzenleyebilirdi. Söylemek istediğimiz; kanun koyucu böyle bir ibare kullanarak sadece nispi karar harcının matrahını tayin etmiştir. Fakat yargılama giderlerinin paylaştırılması daha farklı bir konudur ve HMK md. 326/2'de düzenlenmiştir. İlgili Kanun maddesi; yargılama giderlerinin paylaştırılması noktasında, başvurmamız gereken yegâne kanun maddesidir ve aynen şu şekildedir: "Davada iki taraftan her biri kısmen haklı çıkarsa, mahkeme,

---

bütün yargılama giderlerine haklılık oranı uygulanması suretiyle hüküm kurulmasında mevzuata uygunluk görülmediği hakkında bkz. **Danıştay 10. Dairesi,** E:2019/6607, K:2021/4426, KT:30.09.2021 (UYAP Portal / s.e.t. 17.12.2021). Yargılama nedeniyle alınan harçlar, yapılan tebliğ ve posta giderleri gibi kanunda sayılan sair masraflardan oluşan toplam yargılama gideri tutarı ve hangi tarafa yükletildiği kararda gösterilecektir. Ancak konusu belli bir miktarı içeren davalarda; yargılama gideri içerisinde yer alan kalemlerden nispi karar harcı dışındaki harç ve posta giderinden oluşan yargılama giderlerinin haklılık oranına göre davanın taraflarına yükletilmesi, hüküm altına alınan uyuşmazlık konusu miktar üzerinden hesaplanması gereken nispi karar harcının ise, hükmedilen miktar yönünden haksız çıkmış olan davalı idareye yükletilmesi gerekmektedir. / Bu itibarla; temyiz kararına konu edilen mahkeme kararında davacı taraf lehine hükmedilen 10.000,00 TL manevi tazminat miktarı üzerinden hesaplanan 683,10 TL nispi karar harcının yargılama giderleri kalemleri arasından çıkarılması sonucunda kalan 69,90 TL'nin haklılık oranlarına göre davanın taraflarına, davada hüküm altına alınan miktar yönünden hesaplanan 683,10 TL nispi karar harcının ise davada haksız çıkan davalı idareye yükletilmesi gerektiği sonucuna varıldığı hakkında bkz. **Danıştay 13. Dairesi,** E:2015/3591, K:2021/1700, KT:17.05.2021 (UYAP Portal / s.e.t. 08.12.2021). **Danıştay 6. Dairesi,** E:2016/4748, K:2019/11508, KT:19.11.2019 (UYAP Portal / s.e.t. 15.12.2021). **Danıştay 8. Dairesi,** E:2019/5970, K:2020/1447, KT:03.03.2020 (UYAP Portal / s.e.t. 15.12.2021). **Danıştay 15. Dairesi,** E:2011/10415, K:2012/10747, KT:15.11.2012. **Gaziantep BİM 3. İdari Dava Dairesi,** E:2020/1465, K:2021/1800, KT:09.11.2021 (UYAP Portal / s.e.t. 15.12.2021). **Erzurum BİM 2. İdari Dava Dairesi,** E:2021/895, K:2021/3204, KT:28.10.2021 (UYAP Portal / s.e.t. 15.12.2021).

yargılama giderlerini tarafların haklılık oranına göre paylaştırır." Madde hükmü oldukça açık olup, yargılama giderlerinin dava sonunda ortaya çıkan haklılık oranına göre paylaştırılmasını düzenlemiştir. Nispi karar harcı da; yargılama gideri niteliğini haiz bir harç türü olduğuna göre, kanaatimizce dava sonucunda ortaya çıkan haklılık oranına göre taraflara yükletilmelidir[535].[536] Yargılama giderlerinin bir türü olan nispi karar harcının; diğer yargılama giderlerinden ayrı tutulması ve her halükarda davalı taraf aleyhine hükmedilmesi, kanaatimizce HMK'nın ilgili maddesiyle bağdaşmamaktadır. Ve Tarife'nin söz konusu maddesi de, tek başına bu genel kuralın terk edilmesini sağlayacak şekilde bir yoruma müsait değildir.

2.2.3. Yargılama Harçlarından Muaf Olan İdarelerin Dava Açması ya da Bu İdarelere Karşı Dava Açılması Halinde Yargılama Giderlerine Hükmedilmesi

HK'nın 13. maddesinin j bendinde; 'genel bütçeye dâhil idarelerin bu Kanun'un 1 ve 3 sayılı tarifelerine giren bütün işlemleri' yargılama harçlarından müstesna kılınmış, ilgili bentte yer alan parantez içi hükmünde ise; "yukarıdaki işlemlerin hesaplanacak harçlarının, genel bütçeye dâhil idarelerin haklılığı nispetinde karşı taraftan tahsiline ilgili merciince karar verilir" düzenlemesine yer verilmiştir. O halde; idari yargı

[535]Ancak bizim savunduğumuz bu görüş; az önce de belirttiğimiz gibi, hem adli yargı uygulamasında hem de idari yargı uygulamasında genel olarak kabul görmemektedir. Lakin Danıştay 2. Dairesi tarafından, yakın tarihte bu minvalde bir karar verilmiştir. İlgili karar şu şekildedir: *"Davanın; davacının maddi tazminat talebinin 49.811,51 TL'lik kısmının kabulü, fazlaya ilişkin kısmının reddi ile bu miktar paranın davacının idareye başvurduğu 03.12.2012 tarihinden itibaren işleyecek yasal faiziyle birlikte ödenmesine ve davacının manevi tazminat talebinin 30.000,00 TL'lik kısmının kabulü, fazlaya ilişkin kısmının reddi ile bu miktar paranın davacının idareye başvurduğu 03.12.2012 tarihinden itibaren işleyecek yasal faiziyle birlikte ödenmesine yönelik kısımlarının onanmasına dair… / Buna karşılık, davacının mahkeme kararının yargılama giderlerine ilişkin kısmına yönelik düzeltme talebi … uygun bulunduğundan, davacının karar düzeltme isteminin kısmen kabulü ile dairemiz kararı bu yönde kaldırılarak, uyuşmazlık yargılama giderleri yönünden yeniden incelendi. / Yukarıda aktarılan kanun hükümleri karşısında; mahkemece, eksik nispi harcın davacıya tamamlatılması ve toplam nispi harç tutarı yargılama giderleri dökümüne dâhil edilerek tüm yargılama giderinin tarafların haklılık oranında paylaştırılması gerekirken, davacıdan tamamlanması istenen nispi harç tutarının yargılama giderlerine dâhil edilerek toplam yargılama giderinin haklılık oranında paylaştırılmadığı görüldüğünden, mahkeme kararında bu yönden hukuka uyarlık bulunmamaktadır."* **Danıştay 2. Dairesi,** E:2020/2237, K:2020/3350, KT:11.11.2020 (UYAP Portal / s.e.t. 15.12.2021).

[536]Ancak HSK Teftiş Kurulu da, bu yönde karar veren mahkemeleri eleştirmiştir. **HSK Teftiş Kurulu,** 2021 Yılı İdari Yargı Tavsiyeler Listesi, Ortak Tavsiyeler/IX/20, s.54 (www.hsk.gov.tr / s.e.t. 26.05.2021): Kısmen kabul kısmen ret kararı ile sonuçlanan ve belli bir miktarı konu edinen davalarda, hüküm altına alınan uyuşmazlık konusu değer üzerinden hesaplaması gereken nispi karar harcının, haklılık oranlarına göre davanın taraflarına yükletildiği görülmüştür. / … konusu belli bir miktarı içeren davalarda, yargılama giderleri içerisinde yer alan kalemlerden nispi karar harcı dışındaki harç ve posta giderinin, haklılık oranına göre davanın taraflarına yükletilmesi; hüküm altına alınan uyuşmazlık konusu değer üzerinden hesaplanacak nispi karar harcının ise tamamen, haksız çıkan tarafa diğer bir deyişle davalı idareye yükletilmesi gerektiğinin hatırda tutulması…

mahkemelerinde açılan bir davada, davanın taraflarından birinin harçlardan muaf olması halinde yargılama giderlerine hükmedilmesi farklı bir mahiyet arz edecektir. İptal ve tam yargı davalarında yargılama giderlerinden sorumluluk meselesi; bir üst başlıkta teferruatıyla incelendiği için, bu başlık altında her iki dava türü açısından da müşterek açıklamalar yapılacaktır. Esasen harçlardan muafiyet ya da istisna hükümlerinin uygulanması dolayısıyla yargılama giderlerine hükmedilmesi gerektiği hallerde, dava türleri açısından herhangi bir farklılık da söz konusu olmamaktadır. Aşağıda; HK'nın 13. maddesinin j bendi, harçlardan muaf olan idarelerin dava açması ya da bu idarelere karşı dava açılması ihtimallerine göre ayrı ayrı incelemeye tabi tutulacaktır.

Yargılama harçlarından muaf olan bir idarenin harçlardan muaf olmayan bir başka idareye karşı dava açması ihtimalinde; *eğer bu dava kazanılır ise,* idari yargı mercilerinin nihai kararında, davanın başında muafiyet hükümleri vesilesiyle ödenmeyen harçların davalı taraftan doğrudan tahsiline karar vermesi gerekir[537] (HK md. 13/j). Harçlar dışındaki diğer yargılama giderlerinin ise (yargılama masrafları ile karşı vekâlet ücretinin ise), davalı taraftan alınarak davacı idareye verilmesine hükmedilir. *İlgili davanın kaybedilmesi halinde ise;* davacı taraf harçlardan muaf olduğu, davalı idare ise davasında haklı çıktığı için, mahkemenin nihai kararında harçlara hükmetmemesi iktiza eder[538]. Davacı tarafın katlandığı giderler yine davacı idarenin üzerinde bırakılır ve davalı idare lehine (eğer avukatla temsil söz konusu ise) karşı vekâlet ücretine hükmedilir. *Davanın kısmen kazanılması halinde ise;* yukarıdaki durumlara kıyasen, harç ve diğer giderlerin taraflar arasında haklılık oranlarına göre paylaştırılması yoluna gidilir. Böyle bir durumda; davanın başında ödenmeyen harçların, harçtan muaf olmayan davalı idareden haksız çıktığı oranda tahsil edilmesi gerekir. Burada yaptığımız açıklamalar; aynen yargılama harçlarından muaf olan gerçek kişilerin (erler ve çavuşlar gibi), muaf olmayan davalı idarelere açtığı davalar açısından da uygulanabilir.

Yargılama harçlarından muaf olan bir idarenin harçlardan muaf olan bir başka idareye karşı dava açması ihtimalinde; *eğer bu dava kazanılır ise,* davacı taraf hem davasında haklı çıktığı hem de harçlardan muaf olduğu ve aynı zamanda davalı idare de

[537]**Pınar,** s.146. **Aldemir,** s.524. Belirtmemiz gerekir ki; harçların davalı taraftan tahsil edilebilmesi için, davacı idarenin genel bütçe içerisinde yer alan bir idare olması gerekir. Yoksa genel bütçeye dâhil olmadığı halde, özel bir kanun gereği yargılama harçlarından muaf sayılan bir idare (söz gelimi Sosyal Güvenlik Kurumu) davacı konumunda ise, davanın başında ödenmeyen harçların karşı taraftan tahsili mümkün olmaz. Çünkü HK md. 13/j' de açıkça '*genel bütçeye dâhil idarelerin haklılığı nispetinde'* ibaresi geçmektedir.
[538]**Aldemir,** s.524. **Pınar,** s.146-147.

harçlardan muaf sayıldığı için, mahkemenin nihai kararında harçlara hükmetmemesi iktiza eder. Harçlar dışındaki diğer yargılama giderlerinin ve karşı vekâlet ücretinin ise, davalı taraftan alınarak davacı idareye verilmesine hükmedilir. Zira muafiyet ya da istisna hükümleri; sadece harçlar açısından geçerli olup, diğer yargılama giderleri bu muafiyetin kapsamına girmezler. *İlgili davanın kaybedilmesi halinde ise;* davacı taraf harçlardan muaf olduğu, davalı idare ise davasında haklı çıktığı için, mahkeme harçlara hükmedemez. Davacı tarafın katlandığı giderler, yine davacı idarenin üzerinde bırakılır ve davalı idare lehine (eğer avukatla temsil söz konusu ise) karşı vekâlet ücreti takdir edilir. *Davanın kısmen kazanılması halinde ise;* yukarıdaki durumlara kıyasen, yargılama masraflarının taraflar arasında haklılık oranlarına göre paylaştırılması yoluna gidilir. Böyle bir durumda; davanın başında ödenmeyen harçların, harçtan muaf olan davacı ve davalı idareden haksız çıktıkları oranda tahsil edilmesi az önce açıkladığımız gerekçelerle mümkün olmaz. Her iki idare lehine de ayrıca vekâlet ücretine hükmedilir. Az önce yaptığımız açıklamalar; aynen yargılama harçlarından muaf olan gerçek kişilerin (erler ve çavuşlar gibi), muaf olan davalı idarelere açtığı davalar açısından da geçerlidir.

Yargılama harçlarından muaf olmayan kişilerin harçlardan muaf olan idarelere karşı dava açması ihtimalinde; *eğer bu dava kazanılır ise*[539], davacı tarafın ödediği

[539]Öte yandan, davalı idarece harçtan muaf olmalarına karşın yargılama giderleri arasında yer alan harçların taraflarına yansıtılmasının hukuka aykırı olduğu ileri sürülmüş ise de… / Her ne kadar Harçlar Kanunu uyarınca, harçlar, davayı açan veya harca mevzu olan işlemin yapılmasını isteyen kişi tarafından ödenmekte ise de, yargılama sonunda harçlar yargılama giderine dönüşmektedir. Harçlardan kimin sorumlu olacağı konusu da yargılamanın sonunda belirlenmektedir. Nitekim dava sonunda haksız çıkan tarafın yargılama giderlerinden sorumlu olduğu yasa ile açıkça düzenleme altına alınmıştır. Böylece; yargı yoluna başvurmak başvuran kimseye bir harç yükümlülüğü yüklediği gibi, başvuranın haklı çıkması ihtimalinde artık bu yükümlülük yer değiştirmekte ve davada haksız çıkan tarafa yükletilmektedir. / Bu kapsamda; nihai kararla birlikte hükmedilen miktar, davalı idareden bir işlem ya da hizmet sebebiyle alınan yargı harcı değil de, yargılama gideri niteliğinde olduğundan dava sonucunda haksız çıkan tarafın yargılama giderleri arasında yer alan harçlardan sorumlu tutulmasında hukuka aykırılık bulunmadığı hakkında bkz. **İstanbul BİM 7. İdari Dava Dairesi,** E:2020/1298, K:2020/2014, KT:20.11.2020 (UYAP Portal / s.e.t. 15.12.2021). Dosyanın incelenmesinden; bakılmakta olan davanın iptal ve tam yargı davası niteliği taşıdığı ve belli bir miktarın davacıya ödenmesine karar verilmesi istemiyle açıldığı, Mahkemece protez bedeli olan 224.340,00.-TL 'nin yasal faizi ile birlikte davacıya ödenmesi yolunda hüküm kurulmasına karşın, hesaplanan nispi karar harcının davalı idarenin harçtan muaf olduğu gerekçesiyle davalı idareden alınarak davacıya ödenmesine karar verilmediği anlaşılmıştır. / Fakat, Kurum'a karşı açılan ve Kurum aleyhine neticelenen davalarda İYUK'un 24. maddesinin (f) bendi ve 31. maddesinin yollamada bulunduğu HMK hükümlerine göre hesaplanarak, harçlar da dâhil olmak üzere davacı tarafça dava nedeniyle yapılan bütün giderlerin davada haksız çıkan taraftan alınması kuralına dayanarak, Kurum'a yükletilen yargılama giderleri içerisinde yer alan harçların Kurum'a tanınan istisna hükmü ile bir alakası bulunmamaktadır. / Başka bir deyişle; davada haksız çıkması sebebiyle Kurum'a yükletilen ve yargılama giderleri içinde yer alan harç miktarının Kurum'ca karşı tarafa ödenmesi, Kurum'un mahkeme kararı vasıtası ile harç mükellefi haline getirildiği anlamını taşımaz. / HK'nın 11. maddesinde ifadesini bulan ve yargı harçlarının davayı açan veya harca konu edilen işlemin yapılmasını

harçların davalı idareden alınarak davacıya verilmesine karar verilir. Her ne kadar; davalı idare yargılama harçlarından muaf olsa da, davanın kazanılmasıyla birlikte harçlar yargılama gideri niteliğine bürüneceği için, davalı idarenin bu harçlardan sorumluluğu gündeme gelir[540].[541] Harçlar dışındaki diğer yargılama giderlerinin de (yargılama masraflarının ve karşı vekâlet ücretinin), aynı şekilde davalı idareden alınarak davacı tarafa verilmesine hükmedilir. *İlgili davanın kaybedilmesi halinde,* mahkemenin ödenmiş olan harçları davacının üzerinde bırakması iktiza eder[542]. Davacı tarafın katlandığı giderler de yine davacının üzerinde bırakılır ve davalı idare lehine karşı vekâlet ücretine hükmedilir. *Davanın kısmen kazanılması halinde ise;* yukarıdaki durumlara kıyasen, harçların ve diğer

---

isteyen kişilerce ödenmesinin zorunlu olduğu anlamını taşıyan hükmü uyarınca, davacı tarafından davasını açarken ödenen harçlar, davanın davacı lehine sonuçlanmasıyla beraber artık harç olma niteliklerini yitirecek ve haksız çıkan tarafa yükletilmesi gereken yargılama giderlerinin bir parçası haline dönüşecektir. / Bu durumda; yargılama giderleri içerisinde yer alan harçların, Kurum'dan harç mükellefi olduğu için değil, dava sonucunda haksız çıktığı ve yargılama giderlerinin haklı çıkan tarafa ödemeye mahkûm olduğu için alınmasının gerektiği hakkında bkz. **Ankara BİM 11. İdari Dava Dairesi,** E:2017/9034, K:2018/3801, KT:03.10.2018 (UYAP Portal / s.e.t. 15.12.2021). Aynı yönde bkz. **İstanbul BİM 10. İdari Dava Dairesi,** E:2021/1326, K:2021/1635, KT:07.10.2021 (UYAP Portal / s.e.t. 15.12.2021).

[540]Adli yargı düzeninde ise; daha farklı bir uygulama göze çarpmaktadır. Davacının ödemiş olduğu harçların; yargılama sonunda haklı çıktığı için, mahkemelerce davacıya iadesi yoluna gidilmektedir. Davalı idarenin ise bu harçlar dolayısıyla herhangi bir sorumluluğu gündeme gelmemekte ve davalı idareden harç alınmasına yer olmadığı yönünde kararlar verilmektedir. **Pınar,** s.147. **Aldemir,** s.524-525. **Rüzgaresen,** s.235. Tam tersi yönde bir içtihat için bkz. Davanın sonunda haksız çıkan tarafa yükletilecek yargısal harçlar, davayı kazanan tarafın davayı açarken peşin ödediği harçlar ile davanın sonunda ödeyecek olduğu harçlardır. Yasa ile yargısal harçlardan bağışık tutulan idare, yargı harcını mükellef sıfatıyla ve harç adı altında olmasa da yargılama giderleri adı altında fiilen ödemek durumunda kalmaktadır. Kural olarak, yargılama giderleri davanın taraflarına yükletilmektedir. Yargı harcının, davanın sonunda haksız çıkan davalı idareye yükletilmesi yerine iade edilmesine karar verilmesi durumunda ise bu iade işlemini yapacak olan Maliye İdaresi davanın tarafı olmadığı halde ilgili sürece dâhil edilmektedir. Bütün bunlara ek olarak binde 68,31 oranındaki nispi karar harcının peşin ödenen dörtte birlik kısmından geriye kalan dörtte üçlük kısmının davada haksız çıkan davalı tarafın harçtan muaf olması sebebiyle bu idareden alınmasına yer olmadığı şeklindeki kararın, nispi karar harcının mükellefinin davayı açan kimse olduğu şeklindeki yasa hükmünü etkisiz hale getirdiği, harcın yasal mükellefi olan davacıya değil de davalı idareye tanınmış bir muafiyet hükmünden hareketle bakiye dörtte üç oranındaki karar harcının nihai kararın tebliğinden itibaren bir ay içerisinde ödenmesi gerektiği hükmüne aykırı bir şekilde tahsil edilememesine yol açtığı hakkında bkz. **Ankara BİM 10. İdari Dava Dairesi,** E:2021/2745, K:2021/3589, KT:03.11.2021 (UYAP Portal / s.e.t. 15.12.2021).

[541]Uygulamada; kimi idarelerin harçtan muaf olduğu ve yargılama sonucunda haksız çıktığı davalarda, idarenin harçtan muaf olduğundan bahisle ve dolayısıyla idare aleyhine harca hükmedilemeyeceği gerekçesiyle, davacının ödediği harçların davalı idareden alınarak davacıya verilmesi yerine, ödenen harçların davacıya iadesine karar verildiği (adli yargı uygulamasında olduğu gibi) gözlemlenmektedir. Oysa HK'nın 31. maddesi uyarınca, harçlar yalnızca kullanılmamaları veya fazladan tahsil edilmeleri halinde iade edilebilirler. Bunların dışında; yargı hizmetinin karşılığı olarak tahsil edilen harçların, dava sonunda taraflara iade edilmesi mümkün değildir. Mahkemeler de böyle bir yetkiye sahip değildir. O halde; harçtan muaf olan idarelerin haksız çıktığı davalarda, diğer yargılama giderleri gibi harç tutarlarının da davalı idareden alınarak davacıya verilmesi yönünde hüküm kurulması gerekli ve zorunlu gözükmektedir. **Yıldıztekin / Kunduracı / Kundak,** s.160-161.

[542]**Pınar,** s.148. **Aldemir,** s.525. **Rüzgaresen,** s.235.

yargılama giderlerinin taraflar arasında haklılık oranlarına göre paylaştırılması yoluna gidilir. Böyle bir durumda, davanın başında ödenen harçların, haklılık oranlarına göre bir kısmı davacının üzerinde bırakılır, diğer kısmının ise davalı idareden alınarak davacıya ödenmesine hükmedilir. Ayrıca her iki taraf lehine de (eğer avukatla temsil söz konusu ise) vekâlet ücretine hükmedilmesi gerekir.

2.3. Yargılama Giderlerinin Davada Haksız Çıkan Tarafa Yükletilmesi Kuralının İstisnaları

Hukuk sistemimizde; davada haksız çıkan tarafa yargılama giderlerinin yükletilmesinin hukuki dayanağını, HMK'nın 326. maddesi oluşturmaktadır. Dolayısıyla HMK md. 326 hükmü, Türk hukukunda yargılama giderlerinin tahmiline ilişkin genel kural niteliğindedir.[543] Ancak yargılama sırasında yapılmış olan bütün giderlerin davada haksız çıkan taraf aleyhine hükmedilmesi gerektiğine ilişkin bu ana kuralın, mevzuatımızda birtakım istisnaları bulunmaktadır[544]. Bu istisnalar; davada haklı çıkan tarafın yargılama giderlerinden sorumlu olması şeklinde olabileceği gibi, davada haksız çıkan tarafın yargılama giderlerinden sorumlu tutulmaması şeklinde de karşımıza çıkabilir[545]. Yine davada haksız çıkan tarafın, bazı gider kalemlerinden tam olarak ya da kısmen sorumlu olmaması da söz konusu olabilir. Söz konusu istisnai durumları şu şekilde sıralamamız mümkündür:

- Davadan feragat veya davayı kabul; eğer yargılamanın ilk celsesine kadar gerçekleşmişse karar ve ilam harcının üçte birine, sonraki aşamalarda gerçekleşmişse aynı harcın üçte ikisine hükmedilir (HK md. 22).
- Davalı, davanın açılmasına kendi hâl ve davranışlarıyla neden olmamış ve yargılamanın ilk duruşmasında da davacının talep sonucunu kabul etmiş ise yargılama giderlerini ödemeye mahkûm edilemez (HMK md. 312/2). Söz konusu düzenleme; idari yargıda da uygulanabilir nitelikte olmasına rağmen, bu yönde kararlara üst mahkemelerin içtihatlarında rastlanılamamıştır.
- Her türlü idari yargı merciinde; birinci savunma dilekçesi süresinin bitimine kadar anlaşmazlığın feragat, kabul ya da davanın konusuz kalması nedenleriyle ortadan kalkması veya bu nedenlerle davanın reddine karar verilmesi durumunda bu

[543] **Çelikoğlu,** s.1104.
[544] **Pekcanıtez / Atalay / Özekes** (2015), s.605. **Kuru / Arslan / Yılmaz,** s.701.
[545] **Rüzgaresen,** s.222-229.

Tarifede yazılı ücretin yarısına, diğer durumlarda ise tamamına hükmedilir (AAÜT md. 15/1).

- İdari yargı mahkemelerince verilen merciine tevdi kararları ile dilekçe ret kararlarında karşı vekâlet ücretine hükmolunmaz (AAÜT md. 15/2).
- Gereksiz yere davanın uzamasına veya gider yapılmasına sebebiyet vermiş olan taraf; dava sonunda haklı çıkmış olsa bile, karar harcı dışında kalan yargılama giderlerinin tamamını veya bir kısmını ödemeye mahkûm edilebilir (HMK md. 327/1). Adli yargıda ön inceleme ve tahkikat aşamaları duruşmalar üzerinden ilerlediği için, tarafların yaptıkları işlemlerle gereksiz yere davanın uzamasına ya da gider yapılmasına sebebiyet verme ihtimalleri daha fazladır. Ancak idari yargıda inceleme dosya üzerinden yapılmakta ve re' sen araştırma ilkesi uygulanmaktadır. Dolayısıyla tarafların yargılama safhasına müdahale edebilme imkânı, adli yargıya göre daha sınırlı olmaktadır. Bu sebeple de; ilgili maddenin idari yargıda uygulanma olasılığı çok fazla bulunmamaktadır. Nitekim üst mahkemelerin içtihatlarına yansımış bu yönde kararlara da uygulama içerisinde rastlanılmamıştır.
- Bir kişi davada sıfatı olmadığı hâlde; davacıyı, davalı sıfatı kendisine aitmiş gibi yanıltıp kendisine karşı dava açılmasına neden olursa, davanın sıfat yokluğu nedeniyle reddi durumunda davalı yararına yargılama giderlerine hükmedilmez (HMK md. 327/2). İdari yargıda; davalı idarenin yanlış belirtilmesi halinde 'hasım düzeltme kararı' alınarak, dava dilekçesinin gerçek hasma tebliğine karar verilmektedir. Dolayısıyla idari yargıda davalı idarenin sıfat yokluğunun bulunmaması, davanın reddini gerektirmemektedir. Bu sebeple de; söz konusu HMK maddesinin idari yargıda uygulanabilme kapasitesi bulunmamaktadır.
- Kötü niyetli davalı veya hiçbir hakkı olmadığı hâlde dava açan taraf; yargılama giderlerinden başka, diğer tarafın avukatıyla aralarında kararlaştırılan akdi vekâlet ücretinin tamamı veya bir kısmını ödemeye mahkûm edilebilir. Vekâlet ücretinin miktarı hakkında uyuşmazlık çıkması veya mahkemece miktarının fahiş bulunması hâlinde, bu miktar doğrudan mahkemece takdir olunur. / Kötü niyet sahibi davalı veya hiçbir hakkı olmadığı hâlde dava açan taraf, bundan başka beş yüz Türk Lirasından beş bin Türk Lirasına kadar disiplin para cezası ile mahkûm edilebilir. Bu hâllere avukat neden olmuş ise disiplin para cezası avukat hakkında uygulanır (HMK md. 329/1-2). İlgili Kanun maddesi, idari yargıda da uygulanabilir niteliktedir. Söz gelimi; davacı taraf davanın açıldığı tarihten çok önce vefat etmiş olmasına rağmen, yine de avukatı tarafından davanın açılmış olması ihtimalinde,

hiçbir hak söz konusu olmadığı halde açılmış bir davadan söz edilmektedir. Çünkü Türk Borçlar Kanunu'na göre[546]; sözleşmenin taraflarından birinin ölümü ile vekâlet ilişkisi sona ermektedir. O halde müvekkilin sağlığında düzenlemiş olduğu vekâletname ile yetkili kıldığı vekilin; müvekkilinin vefatından sonra dava açamayacağı, dava açtıktan sonra müvekkilin ölmesi halinde ise ölüm ile vekâlet ilişkisinin son bulacağı izahtan varestedir. Bu durumda; idari yargı mahkemelerince ehliyet yönünden davanın reddine karar verilerek ve HMK md. 329 hükmünün uygulanması suretiyle, vekilin yargılama giderlerine ve disiplin para cezasına çarptırılması uygun olacaktır.[547] Zira vekil bu duruma bilerek sebebiyet vermiştir. Bir başka örnek olarak; idare tarafından tesis edilen idari işlem geri alınmış ve bu durum muhatabına bildirilmiş olmasına rağmen, yine de dava açılması ihtimalinde, mahkemesince 'incelenmeksizin ret' kararı verilecektir. Ve bu durumda, yargılama giderleri davacı tarafın üzerinde bırakılacaktır.[548] İlaveten davacı tarafın; hiçbir hakkı olmadığı halde dava açması söz konusu olduğu için, disiplin para cezasına da mahkûm edilmesi gerekir. İncelenmeksizin ret kararı, ilk inceleme aşamasında verildiği ve bu aşamada henüz davalı idare vekili yargılama içerisinde yer almadığı için akdi vekâlet ücretine hükmedilemez. Ancak İYUK md. 14/6'ya göre; ilk inceleme aşamasından sonra 'incelenmeksizin ret' yönünde bir karar verilmesi halinde, vekil usulüne uygun bir savunma dilekçesi vermişse eğer, *akdi vekâlet ücreti yönünden de* bir karar verilmesi söz konusu olabilir. Son olarak; idare

[546]**Md. 43/1:** "Hukuki işlemden doğan temsil yetkisi, aksi taraflarca kararlaştırılmadıkça veya işin özelliğinden anlaşılmadıkça, temsil olunanın veya temsilcinin ölümü, gaipliğine karar verilmesi, fiil ehliyetini kaybetmesi veya iflas etmesi durumlarında sona erer."
Md. 513/1: "Sözleşmeden veya işin niteliğinden aksi anlaşılmadıkça sözleşme, vekilin veya vekâlet verenin ölümü, ehliyetini kaybetmesi ya da iflası ile kendiliğinden sona ermiş olur. Bu hüküm, taraflardan birinin tüzel kişi olması durumunda, bu tüzel kişiliğin sona ermesinde de uygulanır."

[547] *"Bu durumda; dava tarihinden önce ölen davacının avukatı ile olan vekâlet ilişkisinin de sona erdiği, vekil sıfatı ortadan kalkmış avukat tarafından, dava tarihinden önce ölen şahıs adına açılan davanın ehliyet yönünden reddine karar verilmesi gerekirken, işin esası incelenmek suretiyle verilen Mahkeme kararında hukuki isabet görülmemiştir. / Davacının dava açma tarihinden önce 07.05.2019 tarihinde vefat ettiği, bu bakımdan yukarıda yer verilen mevzuat hükmü gereğince hiçbir hakkı olmadığı hâlde dava açıldığı ve davacı vekilinin buna bilerek sebebiyet verdiği anlaşıldığından davacı vekili hakkında 5.000,00 TL disiplin para cezasına hükmedilmesi gerektiği sonuç ve kanaatine varılmıştır. / Açıklanan nedenlerle; **1-)** Davalı idarenin istinaf başvurusunun kabulüne, istinafa konu Mahkeme kararının kaldırılmasına, davanın ehliyet yönünden reddine, davacı vekiline 5.000,00-TL disiplin para cezası verilmesine, **2-) a-)** İlk derece aşamasında davacının adli yardım talebinin kabulü üzerine alınmayan toplam 118,05.-TL yargılama giderinin davacı vekilinden tahsili için ilgili tahsil dairesine müzekkere yazılmasına, **b-)** Davalı idare tarafından istinaf aşamasında yapılan 67,50 TL yargılama giderinin davacı vekilinden alınarak davalı idareye verilmesine, **c-)** Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi'ne göre belirlenen 2.040,00.-TL vekâlet ücretinin davacı vekilinden alınarak davalı idareye verilmesine…"* **Erzurum BİM 2. İdari Dava Dairesi,** E:2020/5754, K:2021/1712, KT:09.06.2021. Aynı yönde bkz. **Erzurum BİM 2. İdari Dava Dairesi,** E:2020/5869, K:2021/1713, KT:09.06.2021.

[548]**Candan** (2020), s.929.

tarafından tesis edilen ve muhatabına tebliğ edilen bir idari işlem, sonrasında geri alınmış ancak bu geri alma işlemi ilgilisine tebliğ edilmemişse ve davacı bu şekilde dava açmaya zorlanmışsa, idari yargı mahkemelerince açılan davada 'incelenmeksizin ret' şeklinde bir karara varılacaktır. Normal şartlarda, incelenmeksizin ret kararları sonrasında yargılama giderleri davacı tarafın üzerinde bırakılmaktadır. Ancak somut olayda; davalı idarenin kötü niyetinden söz edebileceğimiz için, ilgili giderlerin davalı idareye yükletilmesi gerekmekte ve ayrıca disiplin para cezası ile akdi vekâlet ücretleri yönünden de aleyhine bir hüküm kurulmasına hukuki olarak bir engel bulunmamaktadır.

- Fer' î müdahil olarak davada yer alan kimse; yanında katıldığı taraf haksız çıkarsa, yalnızca fer' î müdahale giderinden sorumlu tutulur, aksi takdirde bu giderler diğer tarafa yükletilir. Ancak hüküm üçüncü kişinin katıldığı taraf lehine verilmiş olsa bile; haklı çıkan tarafın hâl ve davranışı, üçüncü kişinin davaya katılmasını gerektirmişse, müdahale giderinin tamamı veya bir kısmı, haklı çıkan tarafa yükletilebilir (HMK md. 328).

2.4. İYUK'un 15. Maddesi Uyarınca İlk İnceleme Üzerine Verilen Kararlarda Yargılama Giderlerinden Sorumluluk

İYUK'un 15. maddesi uyarınca ilk inceleme üzerine verilebilecek kararlar; kural olarak uyuşmazlığı sona erdiren usuli nitelikte nihai kararlar olduğu için, bu kararlarla birlikte de yargılama giderlerine hükmedilmesi gerekir. Söz konusu kararlarda, yargılama giderleri kural olarak davacı tarafın üzerinde bırakılır. Eğer davalı idarenin yapmış olduğu birtakım giderler mevcutsa, bu giderlerin de davacıdan alınarak davalı idareye verilmesine karar verilir. Yine dava dilekçesinde yürütmenin durdurulması talebi mevcutsa ve harcı ödenmişse; ilk inceleme üzerine dava sonuçlandığında, yürütmenin durdurulması talebi hakkında olumlu ya da olumsuz bir karara varılamayacağı için, usuli nihai kararla birlikte bu harcın ilgilisine iade edilmesi gerekir. İlk inceleme üzerine verilebilecek kararlarda; davalı idare vekilinin davaya aktif bir şekilde katılımı söz konusu olamayacağı için, davacı aleyhine *kural olarak* karşı vekâlet ücretine hükmedilmez.

Eğer davanın türü tam yargı davası ise kararla birlikte karar harcına maktu olarak hükmedilir. Çünkü tam yargı davası esastan sonuçlanmadığı sürece nispi karar harcına hükmedilmesi mümkün olmaz. Maktu karar harcı; davanın başında yatırılan peşin harçtan, çok büyük olasılıkla daha az miktarda olacağı için, davacı tarafından yatırılan fazla

miktarın kararla birlikte iadesine hükmedilir. Artan posta gideri avansı yönünden ise nihai kararda, öncesinde bir talebin bulunmaması halinde dava kesinleştikten sonra davacıya iadesine şeklinde hüküm kurulur.

Az önce yaptığımız açıklamalar, ilk inceleme üzerine verilebilecek bütün kararlar açısından genel nitelikte açıklamalardı. Ancak birtakım istisnai haller de söz konusu olabilmektedir. Mesela; hasım düzeltme kararı, ara karar niteliğinde olduğu için ve ilgili mahkemenin uyuşmazlıktan el çekmesi sonucunu doğurmadığı için, bu kararla birlikte yargılama giderlerine hükmedilmemektedir. Yine ilk inceleme üzerine verilen nihai kararla birlikte dava sona ermiyor ve dava dosyasının bir başka mahkemeye gönderilmesine karar veriliyorsa; bu takdirde davaya bir başka mahkemede devam olunacağı için, nihai kararla birlikte yargılama giderlerine hükmedilmesi mümkün olmaz[549]. Söz gelimi; idari yargının görevli olduğu konularda verilen görevsizlik ya da yetkisizlik kararlarında olduğu gibi[550]. Bu kararlarla birlikte; mahkeme dava dosyasını, görevli ya da yetkili mahkemeye kendiliğinden gönderir ve yargılama giderlerine artık görevli veya yetkili mahkemelerce hükmedilir. Ancak ilk inceleme üzerine verilen nihai kararla birlikte; dava dosyası bir başka mahkemeye gönderilmiyorsa, mahkemenin kararında yargılama giderlerine hükmetmesi gerekir[551]. Örneğin; adli yargı mahkemelerinin görevli olduğundan bahisle verilen görevsizlik kararları[552], süre aşımı yönünden davanın reddi kararları, ehliyet yönünden davanın reddi kararları, incelenmeksizin ret kararları ve merciine tevdi kararlarında[553] olduğu gibi.

İlk inceleme üzerine sonuçlanan davalarda, kural olarak karşı vekâlet ücretine hükmolunmaz. Zira henüz dava dosyasına savunma dilekçesi girmeden bu türden kararlar alındığı için, davalı idare vekilinin dava dosyasına herhangi bir katkısından söz edilemez. Ancak idari yargı mahkemelerinin; ilk inceleme hususlarını netleştirebilmek adına, henüz

---

[549]**Yılmaz, Zekeriya** (2011) 'Hukuk Muhakemeleri Kanunu Hükümleri Uyarınca Usule İlişkin Nihai Kararlarda Vekâlet Ücretiyle İlgili Bazı Değerlendirmeler' Terazi Hukuk Dergisi, Yıl:6, S:63, s.27. **Akyılmaz / Sezginer / Kaya** (2019), s.1568. **Arslan / Yılmaz / Taşpınar Ayvaz / Hanağası,** s.733-734. **Kuru / Aydın,** s.603. **Yıldıztekin / Kunduracı / Kundak,** s.177.

[550]**Karavelioğlu,** s.1309.

[551]**Kuru,** s.5346. **Atalay,** Pekcanıtez Usul - Cilt III, s.2408.

[552]**Karavelioğlu,** s.1310. Diğer bir deyişle; idari yargı mahkemeleri, kendi yargılama giderleri ile vekâlet ücretini bir başka yargı düzeni mahkemesinin takdir ve hükmüne bırakmayarak, bu konularda son kararı vermekle yükümlüdür. **Aldemir,** s.224.

[553]Merciine tevdi kararlarında; idari yargı mahkemeleri, karşı vekâlet ücretine hükmedemez (AAÜT md. 15/2). Ancak bu kararlarda; vekâlet ücreti dışındaki diğer yargılama giderlerine hükmedilir ve bütün bu giderler (başvurma harcı, karar harcı, kullanılan posta giderleri vs.) davacı tarafın üzerinde bırakılır.

ilk inceleme aşamasında ara kararı yaptıkları görülmektedir. Uygulamada 'ilk incelemeye esas kararı' ya da 'ilk incelemeye mahsus ara kararı' olarak bilinen bu ara kararlara; davalı idare vekilinin imzasıyla cevap verilmesi halinde, karşı vekâlet ücretine hükmedilip hükmedilmeyeceği mevzusu uygulamada ve doktrinde tartışmalıdır. Bu tartışmalara yukarıda yer verilmişti. Böyle bir durumda; davalı idare lehine avukatlık ücretine hükmedilmesi gerektiğini savunan görüşe göre, ilk inceleme aşamasında da karşı vekâlet ücretine hükmedilmesi mümkündür. Yine İYUK md. 14/6'ya göre; ilk inceleme hususlarının davanın sonraki aşamalarında (dava dosyasının tekemmülü sürecinde ya da daha sonraki süreçte) tespiti halinde, avukatlık ücreti yönünden ikili bir ayrım yapmakta fayda vardır. Eğer dava dosyasına süresi içerisinde ve usulüne uygun bir biçimde savunma dilekçesi girmişse, başka hiçbir koşul aranmaksızın karşı vekâlet ücretine tam olarak[554] hükmedilir[555]. Fakat savunma dilekçesi süresinden sonra mahkemeye ibraz edilmişse; tartışmalı olmakla birlikte, davacı tarafın karşı vekâlet ücretine mahkûm edilmemesi gerekir. Meğerki davalı idare vekili, dava dosyasına bir başka şekilde katkıda bulunmuş

[554]Uygulamada; davaların İYUK md. 14/6'ya göre ilk inceleme üzerine verilecek kararlardan biriyle sonuçlanması halinde, maktu vekâlet ücretinin yarısına hükmedildiği görülebilmektedir. Oysa AAÜT'de bu yönde bir düzenleme bulunmadığı gibi, yarı avukatlık ücretine hükmedilmesini gerektiren haller ise sadece feragat, kabul ve konusuz kalma işlemleriyle sınırlı olarak (AAÜT md. 15/1) öngörülmüştür. **HSK Teftiş Kurulu,** 2021 Yılı İdari Yargı Tavsiyeler Listesi, Ortak Tavsiyeler/IX/42, s.58 (www.hsk.gov.tr / s.e.t. 26.05.2021). Davalı idare tarafından savunma dilekçesinin süresi içerisinde verilmesi ve ilgili davanın incelenmeksizin reddine karar verilmesi durumunda; davalı idare lehine AAÜT'ye göre hesaplanan vekâlet ücretinin tamamına hükmedilmesi gerektiği hakkında bkz. **Danıştay 2. Dairesi,** E:2015/443, K:2015/4548, KT:16.04.2015.

[555]*"Dosyada bulunan bilgi ve belgelerin incelenmesinden; dava dilekçesinin ve Danıştay Altıncı Dairesinin 28.04.2020 tarihli ara kararının davalı idarelere tebliğ edildiği, davalı idarelerin süresi içerisinde savunma ve ara kararına avukat olan vekil aracılığıyla cevap verdikleri anlaşılmaktadır. / Davalı idarelerin avukat olan vekili tarafından, dava dosyasına savunma sunularak ve ara kararına cevap verilerek hukuki yardımda bulunulduğu ve 2577 sayılı kanunun 20/A maddesi uyarınca dosyanın tekemmül ettiği göz önünde bulundurulduğunda, yukarıda aktarılan mevzuat hükümleri uyarınca davalı idareler lehine Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi uyarınca vekâlet ücretine hükmedilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmaktadır. / Bu itibarla, davanın ehliyet yönünden reddi yönündeki Daire kararında davalı idareler lehine vekâlet ücretine hükmedilmemesinde hukuki isabet bulunmamaktadır."* **Danıştay İDDK,** E:2021/753, K:2021/781, KT:15.04.2021 (UYAP Portal / s.e.t. 08.12.2021). *"Esastan sonuçlanan davadaki haklılık durumuna göre vekil marifetiyle temsil edilen taraf lehine, vekâlet ücretine hükmedilmesi yasal bir zorunluluktur. / Bakılan davada, dava dilekçesinin 24.09.2020 tarihinde davalı idareye tebliğ edildiği ve on beş günlük yasal savunma süresi içerisinde mahkeme kaydına giren savunma dilekçesinin, davalı idareyi temsilen avukat tarafından imzalandığı ve davanın ehliyet yönünden reddine karar verildiği halde, davalı idare lehine vekâlet ücretine hükmedilmediği anlaşılmaktadır. / Bu itibarla, temyize konu kararın, davalı idare lehine vekâlet ücretine hükmedilmemesine ilişkin kısmında hukuki isabet bulunmamaktadır."* **Danıştay 6. Dairesi,** E:2020/11377, K:2021/240, KT:20.01.2021 (UYAP Portal / s.e.t. 08.12.2021). Davalı idarenin savunması alındıktan sonra verilen incelenmeksizin ret kararında, davalı idare lehine vekâlet ücretine hükmedilmesi gerektiğine dair bkz. **İstanbul BİM 4. Vergi Dava Dairesi,** E:2021/948, K:2021/2188, KT:09.09.2021 (UYAP Portal / s.e.t. 08.12.2021).

olsun (duruşma ya da keşfe katılmak gibi). Tam yargı davalarının ilk inceleme üzerine sonuçlanması halinde ise; eğer davalı idare lehine karşı vekâlet ücretine hükmedilmesi gerekiyorsa, mahkemesince bu ücretin maktu tarife üzerinden tayin edilmesi iktiza eder[556] (AAÜT md. 10/3, 13/4).

Dilekçe Ret Kararlarında Yargılama Giderlerine Hükmedilmesi

Dilekçe ret kararlarında yargılama giderlerine hükmedilmesi, ilk inceleme üzerine verilen diğer kararlardan daha farklı bazı özellikler arz etmektedir. Bilindiği üzere; dilekçe ret kararları, idari yargılama usulüne özgü bir karar türüdür.[557] Bu dilekçeler vasıtasıyla; dava dilekçelerinde mevcut olan eksikliklerin tamamlatılması ya da bu dilekçelerde yapılan yanlışlıkları düzeltilmesi amaçlanır. İdari yargıda; sözlü yargılama ilkesi istisnai olduğu ve dosya üzerinden inceleme ilkesi egemen olduğu için, böyle bir yöntem öngörülmüştür. Hukuki niteliği itibariyle; ne tam bir ara karar ne de nihai karar özelliğini göstermektedirler. Mahkemenin uyuşmazlıktan nihai olarak elini çekmesi sonucunu doğurmadığı için, usuli bir nihai karar olarak nitelendirilmemektedirler. Zira davacıların; süresi içerisinde dilekçelerini yenilemeleri suretiyle, her zaman davaya devam edebilme ihtimalleri mevcuttur. Bu yönüyle, mahkemelerce yapılan ara kararlara benzemektedirler. Ancak dilekçe ret kararlarının uygulamada karar numarası aldığı görülmektedir. Ve dilekçe ret kararları sonrası usulüne uygun bir şekilde yenilenen dava dilekçeleri, yeni bir esas kaydına geçirilmektedir. Yine dilekçe ret kararı üzerine süresi içinde veya usulüne uygun bir şekilde yenileme gerçekleştirilmezse, uyuşmazlığın nihai olarak sona erme ihtimali de her zaman bulunmaktadır. Bu yönüyle de; dilekçe ret kararları nihai kararlara daha yakın durmaktadır. Sonuç olarak; dilekçe ret kararlarının, hukuki niteliği itibariyle kendine özgü bir karar türü olduğu ileri sürülmektedir.[558]

Dava dilekçesinin 3. maddeye aykırı görüldüğü gerekçesiyle reddedilmiş olması veya diğer şekillerde reddedilmiş olması, İYUK'a göre farklı hukuki sonuçlara yol açmaktadır[559]. Bu itibarla; yargılama giderlerine hükmedilmesi de, dilekçe ret kararının türüne göre değişebilmektedir. Yine bir dava dilekçesi; sadece İYUK md. 3 veya 5 uyarınca reddedilebileceği gibi, tek seferde hem 3. madde hem de 5. madde yönünden de

[556]**Kuru,** s.5407-5409.
[557]**Sarıaslan, Osman** (2014) Vergi Uyuşmazlıklarına İlişkin Davalarda İlk İnceleme, Birinci Baskı, Ankara, Türkiye Adalet Akademisi, s.317-320.
[558]**Sarıaslan** (2014), s.320.
[559]**Sarıaslan** (2014), s.317.

reddedilebilir. Bu takdirde; böyle bir dava dilekçesi, doğurduğu hukuki sonuçlar itibariyle (dolayısıyla yargılama giderleri bakımından da), 5. madde uyarınca reddedilmiş gibi kabul edilmektedir. Aşağı kısımlarda; her tür dilekçe ret kararı açısından yargılama giderlerine hükmedilmesi, çeşitli ihtimaller göz önünde bulundurularak incelenmeye çalışılacaktır.

Üçüncü maddeye göre dilekçe ret kararı verilmesi ihtimalinde; süresi içerisinde yenilenecek dilekçeler için ayrıca harç alınmamaktadır (İYUK md. 15/3). Görüldüğü üzere; kanun koyucu yenileme dilekçesini, (eski) dava dilekçesinin devamı niteliğinde saymıştır. Bu sebeple; üçüncü madde uyarınca verilen dilekçe ret kararlarında, yargılama giderlerine ancak *davanın yenilenmemesi durumunda geçerli olmak üzere* hükmedilmektedir.[560] Zira dava dilekçesinin yenilenerek mevcut davaya devam edebilme ihtimali her zaman bulunmaktadır ve dava dilekçesi süresi içerisinde ve usulüne uygun bir şekilde yenilenince, 3. madde uyarınca verilen dilekçe ret kararı, ara kararı niteliğine bürünmektedir[561]. Ara kararlarla birlikte yargılama giderlerine hükmedilemeyeceği içindir ki, 3. madde uyarınca verilen dilekçe ret kararındaki yargılama giderlerine ilişkin hüküm fıkrası da kendiliğinden geçersiz hale gelmektedir. Ancak 3. madde uyarınca verilen dilekçe ret kararı üzerine, uyuşmazlığın nihai olarak sonlanabilme ihtimali de bulunmaktadır[562]. Böyle bir durumda; davada o ana kadar yapılmış olan giderlerin akıbetinin ne olacağı sorusu gündeme gelmektedir. Bu sebeple; idari yargı mercileri, 3. madde uyarınca verdikleri dilekçe ret kararlarında yargılama giderlerine her zaman hükmederler. Ancak diğer kararlardan farklı olarak; yargılama giderlerine, ancak davanın yenilenmemesi durumunda geçerli olmak üzere yani şartlı bir şekilde hükmederler.[563] Eğer

---

[560] **HSK Teftiş Kurulu,** 2021 Yılı İdari Yargı Tavsiyeler Listesi, Ortak Tavsiyeler/IX/16, s.53 (www.hsk.gov.tr / s.e.t. 26.05.2021).

[561] **Sarıaslan** (2014), s.320-321.

[562] **Sarıaslan** (2014), s.320-321.

[563] *"Açıklanan nedenlerle; **1.** 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 3. maddesine uygun olmayan dava dilekçesinin, aynı Kanun'un 15. maddesinin birinci fıkrasının (d) bendi gereğince bu kararın tebliğ tarihini izleyen günden itibaren otuz (30) gün içinde yukarıdaki hususlar gözetilerek, yeniden dava açmakta serbest olmak üzere REDDİNE, **2.** Dilekçenin yenilenmesi halinde harç alınmamasına, dilekçenin yenilenmemesi halinde aşağıda dökümü yapılan 239,20-TL yargılama giderinin davacı üzerinde bırakılmasına, posta gideri avansından varsa artan miktarın davacıya iadesine, **3.** Dilekçe ve eklerinin davacıya iadesine, **4.** Yeniden verilecek dilekçede aynı yanlışlıklar yapıldığı takdirde anılan Kanun'un 15. maddesinin beşinci fıkrası gereğince davanın reddedileceği hususunun davacıya bildirilmesine, 15/09/2021 tarihinde oybirliğiyle karar verildi."* **Danıştay 5. Dairesi,** E:2021/2688, K:2021/2517, KT:15.09.2021 – İlk Derece (UYAP Portal / s.e.t. 10.12.2021). *"Açıklanan nedenlerle; 2577 sayılı Kanunun 3. maddesi hükmüne uygun bulunmayan dava dilekçesinin, aynı Kanunun 15. maddesi, 1/d bendi uyarınca, kararın tebliğ tarihini izleyen günden itibaren 30 (otuz) gün içinde belirtilen noksanlar tamamlanarak yeniden dava açmakta serbest olmak üzere REDDİNE, yeniden dava açılması halinde harç alınmamasına, dilekçenin yenilenmemesi halinde; yargılama giderinin davacı üzerinde bırakılmasına, yeniden verilecek dilekçede aynı yanlışlıklar*

süresi içerisinde yenileme gerçekleşirse; yargılama giderlerine ilişkin hüküm fıkrası geçersiz hale gelir ve yargılama giderlerine davanın sonunda nihai kararla birlikte hükmedilir. Süresi içerisinde dava dilekçesinin yenilenmemesi durumunda ise, 3. madde uyarınca verilen dilekçe ret kararındaki yargılama giderlerine ilişkin hüküm fıkrası kendiliğinden uygulanabilir hale gelir. Sonuç olarak; 3. madde uyarınca verilen dilekçe ret kararında yer alan yargılama giderlerine ilişkin hüküm fıkrası, dava dilekçesinin yenilenmesi için öngörülen 30 günlük süre boyunca askıda bekler. Bu süre içerisinde; yenileme dilekçesinin mahkemeye ibraz edilmesi halinde, ilgili hüküm fıkrası artık geçersiz hale gelir. Otuz günlük süre geçirildikten sonra ise; askıda bekleyen ve uygulanmayan bu hüküm fıkrası, o andan itibaren uygulanabilir hale gelir.

3. madde uyarınca verilen dilekçe ret kararlarında; 'davanın yenilenmemesi durumunda' ibaresi eklenerek, her türlü yargılama giderlerine hükmedilir[564]. İlk inceleme üzerine verilen kararlardan olduğu için, davacı tarafından yapılan giderler (başvurma harcı, karar harcı, kullanılmış posta giderleri vs.) yine davacı tarafın üzerinde bırakılır. Davalı idarece yapılmış birtakım giderler mevcutsa bunlar da davacıya yüklenir. İadesi gereken birtakım harçlar söz konusuysa, bu miktarların da davacıya davanın yenilenmemesi şartına bağlı olarak iade edilmesi gerekir. Söz gelimi; yürütmenin durdurulması talepli bir dava dilekçesinin ilk inceleme aşamasında reddi halinde, yürütmenin durdurulması talebi hakkında olumlu ya da olumsuz herhangi bir karar verilemeyeceği için, yürütmenin durdurulması harcı davacıya iade edilir. Tam yargı davalarında 3. madde uyarınca dilekçe ret kararının verilmesi durumunda ise; henüz dava esastan sonuçlanmadığı için, maktu karar harcına hükmedilmesi gerekir. Yine tam yargı davalarında 3. madde uyarınca dilekçe ret kararı verildiğinde; maktu karar harcı ile peşin harç arasında kalan fazla miktarın davacıya iade edilmesine de karar verilir. Ancak 3. madde uyarınca verilen dilekçe ret kararlarında, karşı vekâlet ücretine hükmedilemez[565] (AAÜT md. 15/2). 3. madde uyarınca

---

yapıldığı takdirde sözü edilen Kanunun 15. maddesi, 5. fıkrası gereğince davanın reddedileceği hususunun tebliğine, 14.11.2017 tarihinde oybirliğiyle karar verildi." **Danıştay 2. Dairesi,** E:2017/3905, K:2017/6990, KT:14.11.2017 – İlk Derece (UYAP Portal / s.e.t. 10.12.2021).

[564]Aynı yönde bir hüküm fıkrası örneği için bkz. **Sarıaslan** (2014), s.319.

[565]Bursa BİM 2. İdari Dava Dairesi de; 3. madde uyarınca verilen bir dilekçe ret kararına karşı kendisine başvurulan bir uyuşmazlıkta, istinaf başvurusunun incelenmeksizin reddine karar vermiş ancak bu hususu yinelemiştir. İlgili içtihat için bkz. *"Bu itibarla, Bursa 4. İdare Mahkemesinin 30.06.2021 tarih ve E:2021/452, K:2021/509 sayılı kararı, 2577 sayılı Kanunun gereğince kesin olup, Dairemizce istinaf incelemesi yapılması mümkün değildir. Şu kadar ki, dilekçelerin görevli mercie gönderilmesine veya dilekçenin reddine karar verilmesi durumunda avukatlık ücretine hükmolunmaz." denilmektedir. Yukarıda yer verilen mevzuat hükmü gereği dilekçe ret kararları sebebiyle vekâlet ücretine hükmedilemeyeceği de*

verilen dilekçe ret kararı, İYUK md. 14/6'ya göre verilmiş ve hatta dava dosyasına usulüne uygun bir savunma dilekçesi girmiş olsa dahi, uygulama bu şekilde olmalıdır. Posta gideri avansından artan miktarın ise davanın yenilenmemesi durumunda, mahkemece davacıya re' sen iadesine karar verilir. Burada dikkat edilmesi gereken husus; posta giderleri açısından 3. madde uyarınca verilen dilekçe ret kararlarında, 'öncesinde bir talebinin bulunmaması halinde kararın kesinleşmesinden sonra davacıya iadesine' şeklinde hüküm kurulamayacağıdır. Çünkü İYUK, dilekçe ret kararlarına karşı kanun yolunu kapamıştır (İYUK md. 15/4). Dolayısıyla 3. madde uyarınca verilen dilekçe ret kararları; verildiği anda kesinleşen kararlardan olduğu için, yenileme süresinin geçmesi halinde artan posta gideri avansının doğrudan davacıya iade edilmesi gerekmektedir.

Diğer dilekçe ret kararlarında (5. madde uyarınca verilen dilekçe ret ve avukatla temsil söz konusu olmadığı için verilen dilekçe ret kararlarında) ise; süresi içerisinde yenilenecek dilekçeler için ayrıca harç alınması yoluna gidilmektedir. Zira İYUK md. 15/3'te; sadece 3. madde uyarınca verilen dilekçe ret kararları açısından, yenileme dilekçelerinden ayrıca harç alınmaması gerektiği düzenlenmiştir. Görüldüğü üzere; kanun koyucu, diğer dilekçe ret kararlarında yenileme dilekçelerini (eski) dava dilekçesinin devamı niteliğinde saymamıştır. Sadece yenileme dilekçeleri ile açılan yeni davaların süre yönünden reddedilmesini engellemek istemiştir[566]. Bu türden dilekçe ret kararları tam anlamıyla bir usuli nihai karar niteliğindedir[567]. Bu sebeple; diğer dilekçe ret kararlarında, normal bir ilk inceleme üzerine verilen karar gibi (süre aşımı yönünden veya ehliyet yönünden davanın reddi kararları gibi) yargılama giderlerine hükmedilmesi gerekir.[568]

---

açıktır." **Bursa BİM 2. İdari Dava Dairesi,** E:2021/2163, K:2021/233, KT:04.11.2021 (UYAP Portal / s.e.t. 17.12.2021).

[566]Bu sayede yenilenen dava ile ilk dava arasındaki bağın devam ettiği hakkında bkz. **Sarıaslan** (2014), s.325.

[567]Doktrinde *Sarıaslan'a* göre ise, nihai yönü daha ağır basan usule ilişkin bir ara kararıdır. **Sarıaslan** (2014), s.323.

[568] *"Açıklanan nedenlerle; **1.** 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 15/1-d maddesi uyarınca, bu kararın tebliğinden itibaren otuz (30) gün içinde, yukarıdaki hususlar gözetilerek, Yönetmeliğin dava konusu hükümlerinin iptali istemiyle dilekçe ret kararını veren yargı yeri sıfatıyla Danıştay'da dava açmakta serbest olmak üzere DİLEKÇENİN REDDİNE, **2.** 2577 sayılı Kanun'un 15/5. maddesi hükmüne göre, dilekçenin reddi üzerine yeniden verilecek dilekçede aynı yanlışlık yapıldığı takdirde, davanın reddedileceği hususunun davacıya tebliğine, **3.** Davanın yenilenmesi halinde yeniden harç alınmasına, **4.** Aşağıda dökümü yapılan 234,20-TL yargılama giderinin davacı üzerinde bırakılmasına, artan posta giderinin ve kullanılmayan 97.70-TL yürütmeyi durdurma harcının davacıya iadesine 20.10.2021 tarihinde oybirliğiyle karar verildi."* **Danıştay 2. Dairesi,** E:2021/18106, K:2021/3591, KT:20.10.2021 – İlk Derece (UYAP Portal / s.e.t. 10.12.2021).

Yoksa davanın yenilenmemesi durumuna özgü olarak bu giderlere hükmedilmez.[569] Bu kararda; yargılama giderlerine ilişkin hüküm fıkrası en başından itibaren geçerlidir ve uygulanabilir niteliktedir. Ancak diğer dilekçe ret kararlarında (5. madde uyarınca verilen dilekçe ret ve avukatla temsil söz konusu olmadığı için verilen dilekçe ret kararlarında), davalı idare lehine karşı vekâlet ücretine hükmedilmez (AAÜT md. 15/2). Zira AAÜT; vekâlet ücretine hükmedilmemesi noktasında, dilekçe ret kararları arasında herhangi bir ayrım yapmamıştır. Dolayısıyla bu kararlar İYUK md. 14/6'ya göre verilmiş ve hatta dava dosyasına usulüne uygun bir savunma dilekçesi ibraz edilmiş dahi olsa, avukatlık ücretine hükmedilmesi mümkün olmayacaktır. Yine bu kararlarla birlikte; posta gideri avansından artan miktarın, mahkemesince kendiliğinden davacıya iadesine karar verilir. Posta giderleri açısından; 5. madde uyarınca verilen dilekçe ret ve avukatla temsil söz konusu olmadığı için verilen dilekçe ret kararlarında, 'öncesinde bir istemin bulunmaması halinde kararın kesinleşmesinden sonra davacıya iadesine' şeklinde hüküm kurulmaz.

Her türden dilekçe ret kararında, mahkemeler tarafından karşı vekâlet ücretine hükmedilemeyeceği yukarıda görüldü. Dilekçe ret kararı; ister 3. madde uyarınca isterse de diğer hallerde (5. madde uyarınca ya da avukat olmayan vekilin dava açması dolayısıyla), ister ilk inceleme aşamasında isterse de dava dosyasına usulüne uygun bir savunma dilekçesi girdikten sonra verilmiş olsun durum bu şekildedir. Ancak İYUK'a göre; dilekçe ret kararlarından sonra, birtakım başka usuli nitelikte kararların verilmesi de mümkün olabilmektedir. Söz gelimi; dilekçe ret kararının tebliğinden itibaren 30 günlük süre geçirildikten sonra dava dilekçesinin yenilenmesi talebinde bulunulursa, idari yargı mahkemeleri bu talebi süre aşımı yönünden reddedeceklerdir (İYUK md. 15/1-d). Yine reddedilen dava dilekçeleri üzerine yenilenen dilekçelerde, aynı yanlışlıkların yapılması durumunda artık davanın reddine karar verilecektir (İYUK md. 15/5). Bu kararlar ile birlikte ilgili davalar da son bulduğu için, söz konusu kararlar hukuki nitelikleri itibariyle birer usule ilişkin nihai karar niteliğindedir.[570] Bu şekilde kararlar verildiğinde; tıpkı ilk inceleme üzerine verilen diğer kararlarda olduğu gibi, mahkemelerce her türlü yargılama giderlerine hükmedilmesi gerekir. Kanaatimizce böyle kararlarda; dava dosyasına usulüne uygun bir savunma dilekçesi girmişse, davalı idare lehine karşı vekâlet ücretine hükmedilmesi de gerekir. Çünkü AAÜT md. 15/2'de, sadece dilekçe ret kararları ile

[569]**HSK Teftiş Kurulu,** 2021 Yılı İdari Yargı Tavsiyeler Listesi, Ortak Tavsiyeler/IX/16, s.53 (www.hsk.gov.tr / s.e.t. 26.05.2021).
[570]**Sarıaslan** (2014), s.332.

merciine tevdi kararlarında karşı vekâlet ücretine hükmedilmeyeceği düzenlenmiş bulunmaktadır. Oysa yenileme talebinin süreaşımı yönünden reddine dair verilen kararlar ile aynı yanlışlıklar yapıldığından bahisle verilen davanın reddi kararları, hukuki olarak dilekçe ret kararı niteliğinde değildirler. Sadece dilekçe ret kararı üzerine verilebilen usule ilişkin nihai kararlardandır. Sonuç olarak; dava dosyasına usulüne uygun bir şekilde savunma dilekçesi girdikten sonra dava dilekçesinin reddedilmesi durumunda, dava dilekçesinin yenilenmesi için gerekli 30 günlük süre geçirilmiş ve bu süreden sonra herhangi bir yenileme teşebbüsünde bulunulmamışsa, davacı tarafın vekâlet ücretinin muhatabı olmaması gerekecektir. Otuz günlük süre geçirildikten sonra yenileme talebinde bulunulur ise; artık verilecek kararın hukuki niteliği de değişeceği için, vekâlet ücretinin davacı taraf aleyhine hükmedilmesi iktiza edecektir. Aynı açıklamalar, İYUK md. 15/5 uyarınca verilen davanın reddi kararları açısından da aynen geçerlidir.

2.5. Davanın Konusuz Kalması Nedeniyle Karar Verilmesine Yer Olmadığı Şeklinde Hüküm Kurulan Davalarda Yargılama Giderlerinden Sorumluluk

Davanın konusuz kalması vesilesiyle davanın esası hakkında bir karar verilmesine gerek bulunmayan hallerde; idari yargı mahkemeleri, davaların açıldığı tarihteki tarafların haklılık durumuna göre yargılama giderlerine hükmederler (HMK md. 331/1). İdari yargı uygulamasında; davanın konusuz kaldığı hallerde yargılama giderlerinin bir tarafa yükletilebilmesi ve karşı taraf lehine vekâlet ücretine hükmedilebilmesi (eğer avukatla temsil söz konusuysa) için, taraflardan birinin davanın açılmasına sebebiyet vermesi koşulu aranmaktadır.[571] Aksi takdirde, yargılama giderleri her iki tarafın da üzerinde bırakılmakta ve herhangi bir avukatlık ücretine hükmedilmemektedir[572].

[571] *"Hukukumuzda iptal davası açıldıktan sonra, yargılama faaliyeti devam ederken, kamu hizmetinin sürekliliği ve değişkenliği kapsamında idarece, işlemin yürürlükten kaldırılması, hukuk âleminde geçerliliğinin kalmaması ve artık işin esasının incelenmesinde menfaat görülmeyen hallerde davanın konusuz kaldığından söz edilmektedir. / Davanın konusuz kaldığı durumlarda, yargı yerince dava hakkında karar verilmesine yer olmadığına karar verilebileceği tabii olmakla birlikte, yargılama faaliyeti esnasında yapılan yargılama giderlerinin hangi tarafa yükletileceğinin de kararda ayrıca belirlenmesi gerekmektedir. / Bu noktada, 6100 sayılı Kanun'un yukarıda metnine yer verilen 331. maddesine bakıldığında, davanın konusuz kalması halinde, hâkime, davanın açıldığı zamandaki haklılık durumunu değerlendirerek yargılama giderlerine hükmetme konusunda takdir hakkı tanındığı görülmektedir. / Dava dosyasının incelenmesinden, 05.12.2008 tarih ve 27075 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan "Binalarda Enerji Performansı Yönetmeliği'nin 01.04.2010 tarih ve 27539 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan dava konusu Yönetmelik ile değişik 4. maddesinin 1. fıkrasının (j) bendinde yer alan "Enerji kimlik vermeye yetkili kuruluşlar" tanımının, 28.04.2017 tarih ve 30051 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Yönetmelik'in 1. maddesi ile değiştirildiği; aynı şekilde dava konusu Yönetmelik ile ana Yönetmeliğe eklenen 26/A maddenin 3. fıkrasının, 19.02.2011 tarih ve 27851 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Yönetmelikle, bilahare 28.04.2017 tarih ve 30051 sayılı*

Dava konusu edilen idari işlemlerin, dava açıldıktan sonra idare tarafından geri alınması söz konusu olabilmektedir. Böyle bir durumda; idari işlem, tesis edildiği tarihten itibaren bütün sonuçlarıyla birlikte geçersiz hale gelir. Artık dava konusu edilen idari işlemin herhangi bir şekilde davacıyı etkilediğinden bahsedilemez ve davanın konusu ortadan kalkmış olur. Bu halde idari yargı mahkemeleri, 'konusu kalmayan dava hakkında karar verilmesine yer olmadığı (KVYO)' şeklinde bir karar verirler[573]. Bu kararla birlikte, davalı idareyi yargılama giderlerini ödemeye mahkûm ederler ve davacı lehine vekâlet ücretine (eğer avukat ile temsil söz konusuysa) hükmederler.[574] Çünkü davalı idare işlemini

---

Resmî Gazete'de yayımlanan Yönetmelik'in 6. maddesi ile değiştirildiği anlaşıldığından, anılan düzenlemeler bakımından davanın konusunun kalmadığı dikkate alındığında ***davalı idarenin*** *davanın açılmasına sebebiyet verdiği açıktır. / Bu itibarla, davacının davasını vekille takip ettiği, anılan düzenlemeler bakımından davanın karar verilmesine yer olmadığı kararıyla sonuçlandığı ve davalı idarenin davanın açılmasına sebebiyet verdiği görüldüğünden, davacı lehine vekâlet ücretine hükmedilmemesinde hukuka uyarlık bulunmamaktadır."* **Danıştay İDDK,** E:2020/416, K:2021/1267, KT:21.06.2021 (UYAP Portal / s.e.t. 08.12.2021). *"... sayılı taşınmazda bulunan yapının 3194 sayılı İmar Kanununun 32. maddesi uyarınca yıkımına ilişkin Silivri Belediye Encümeni kararı ile yıkım programının iptali istenilmiştir. / Dava açıldıktan sonra, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından uyuşmazlık konusu yapıya ilişkin olarak 'Yapı Kayıt Belgesi' düzenlenmiş olup, davalı idare tarafından encümen kararı ile anılan belgeye istinaden kaçak yapının yıkımına ilişkin dava konusu encümen kararının ve dayanak işlem olan yapı tatil tutanağının iptaline karar verilmiştir. /* Davanın açıldığı tarihte dava konusu yapının ruhsatsız olduğu, ***davacının*** bu durumu bilerek dava açtığı, dolayısıyla davanın açılmasına sebebiyet verenin davacı olduğu anlaşıldığından, *yargılama giderlerinin davalı taraf lehine hükmedilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır. Bu durumda, temyize konu mahkeme kararının davanın konusuz kaldığı gerekçesiyle 458,40 TL'lik yargılama giderlerinin davalı üzerinde bırakılmasına ilişkin kısmında ve sonradan yürürlüğe giren yasa maddesi nedeniyle uyuşmazlıkta tarafların haklılık oranının belirlenemediği gerekçesiyle taraflar lehine vekâlet ücretine hükmedilmemesine ilişkin kısmında isabet bulunmamaktadır."* **Danıştay 6. Dairesi,** E:2019/17866, K:2021/3905, KT:16.03.2021 (UYAP Portal / s.e.t. 08.12.2021). *"Bilindiği üzere, yargılama sonucu bir tarafa yargılama giderlerinin yükletilmesinin nedeni, o tarafın dava açmak ya da dava açılmasına sebebiyet vermek suretiyle karşı tarafın yargılama masrafı yapmasına neden olunmasıdır. / Bu durumda; dava konusu Şırnak Valiliği Zarar Tespit Komisyonu kararında davacı lehine veya aleyhine herhangi bir değişiklik yapılmadığı halde davanın açıldığı sırada mevcut komisyon kararının davanın devamı sırasında* ***davacı tarafından*** *kabul edilerek sulhname imzaladığı göz önüne alındığında kendisini vekil aracılığıyla temsil ettiren davalı idare lehine vekâlet ücretine hükmedilmesi gerektiği açık olup, davalı idare vekilinin duruşmaya katılmaması nedeni ile uyuşmazlığı nihai olarak çözüme bağlayan ilk derece mahkemesinin istinafa konu kararının verildiği tarihte yürürlükte bulunan Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi uyarınca, idare mahkemelerinde takip edilen duruşmasız dava ve işler için belirlenen maktu vekâlet ücretine hükmedilmesi gerekirken, davalı idare vekili için vekâlet ücretine hükmedilmemesinde usul ve yasaya uyarlık bulunmadığı anlaşılmakla, davalı idarenin istinaf isteminin bu yönüyle kabulüne, istinafa konu kararın, davalı idare vekili için hükmedilmeyen vekâlet ücretine ilişkin hüküm fıkrası yönünden kaldırılmasına ve tekemmül ettiği anlaşılan dosyada davalı idare vekili için 2.010,00-TL vekâlet ücretine hükmedilmesine ve yargılama giderlerinin de davacı üzerinde bırakılmasına karar vermek gerekmiştir."* **Gaziantep BİM 3. İdari Dava Dairesi,** E:2021/1201, K:2021/1772, KT:04.11.2021 (UYAP Portal / s.e.t. 21.03.2022).

[572] **Karahanoğulları,** s.674-675.

[573] **Boz / Eraslan,** s.398.

[574] *"Davanın açıldığı 07.10.2019 tarihi itibarıyla dava konusu ödeme emrinin hukuken geçerli olduğu, davalı idarenin dava konusu ödeme emrini bu tarihten sonra iptal ettiği, yasal dava açma süresinin son gününde idarece yaptığı itiraza cevap verilmeyen davacının bu işlemin iptali için dava açmakta hukuki menfaati*

geri almakla birlikte, idari işlemin hukuka aykırılığını ve davacının davadaki haklılığını kabul etmiş olmaktadır.[575] Zira idari işlemlerin geri alınabilmesi, sadece hukuka aykırı işlemler açısından mümkün olabilmektedir[576].

İdareler, tesis ettikleri idari işlemleri kaldırabilme yetkisine de sahiptirler. Kaldırma işlemi; geri alma işleminden farklı olarak, bir idari işlemin doğurduğu sonuçları yalnızca ileriye etkili olarak sona erdirmektedir. Ve kaldırılan idari işlemin etkisi, tesis edildiği tarih ile kaldırıldığı tarih arasında devam etmektedir. Ayrıca idari işlemin kaldırılabilmesi; hukuka aykırı işlemler için olabileceği gibi, hukuka uygun işlemler açısından da söz konusu olabilir. Dava açıldıktan sonra; idarenin tesis ettiği işlemi kaldırması halinde de, idari yargı mahkemeleri nihai kararında davanın esası hakkında karar verilmesine yer olmadığına hükmedeceklerdir. Bu durumda; eğer davalı idare tesis ettiği idari işlemin hukuka aykırı olduğunu kabul ederek işlemini kaldırmışsa, mahkemeler yargılama giderlerine davalı idare aleyhine hükmederler. Ayrıca davacı lehine avukatlık ücreti (eğer avukatla temsil söz konusuysa) de takdir ederler.[577]

---

olduğu görüldüğünden, dava açılmadan önce dava konusu ödeme emri iptal edildiğinden ortada idari davaya konu olabilecek kesin ve yürütülmesi gereken bir işlem olmadığı gerekçesiyle davanın incelenmeksizin reddi yolunda verilen Vergi Mahkemesi kararında isabet görülmemiştir. / Öte yandan, davalı idare tarafından verilen birinci savunma dilekçesinde, ödeme emrinin 17.10.2019 tarihinde terkin edildiğinin bildirildiği, uyuşmazlığın davalı idarenin işlemi iptal ettiğini bildirmesi nedeniyle ortadan kalktığı anlaşıldığından, kararın verildiği tarihte yürürlükte olan Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi uyarınca davacı lehine vekâlet ücretinin yarısına hükmedilmesi gerekirken, davalı lehine tam vekâlet ücretine hükmedilmesinde ve yargılama giderlerinin de davanın açılmasına sebebiyet veren davalı idare üzerinde bırakılması gerekirken, davacı üzerinde bırakılmasında isabet görülmemiştir." **Danıştay 9. Dairesi,** E:2020/3721, K:2021/3125, KT:20.05.2021 (UYAP Portal / s.e.t. 20.03.2022).

[575]**Karavelioğlu,** s.1306.

[576]Geri alma müessesesinin kabul edilmesinin asıl sebebi, idarenin hukuka uygun hareket etmesini temin etmektir. O halde geri alma işlemleri; ancak hukuka aykırı işlemlerin hukuki âlemden geçmişe etkili olarak ve tamamen silinmesi maksadıyla tesis edilebilirler. Nasıl ki bir idari işlem; hukuka aykırı olduğuna kanaat getirildiğinde idari yargı mercileri tarafından iptal edilebiliyorsa, aynı şekilde bir idari işlem ancak hukuka aykırılık koşulunu sağladığında idare tarafından geri alınabilecektir. **Gündüz, Fatma Ebru** (2010) 'İdari İşlemin Geri Alınması' (Doktora), Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, s.109.

[577]**Karavelioğlu,** s.1306. *Bu duruma göre, idarenin iptal davasının konusunu oluşturan genel düzenleyici nitelikteki işlemlerinin, değiştirildiği, geri alındığı, ortadan kaldırıldığı durumlarda, konusu kalmadığından esası incelenemeyen davada, davacının haksız çıktığından, bu nedenle yargılama giderlerinden sorumlu olacağından söz edilemez. Belirtilen hukuksal durum karşısında, bakılan uyuşmazlıkta davacının, karar verilmesine yer olmadığına ilişkin kısım yönünden, davada haksız çıkan taraf olarak kabulüyle yargılama giderlerinin tamamından sorumlu tutulmasına olanak bulunmamaktadır. Bu itibarla, kısmen karar verilmesine yer olmadığı, kısmen davanın reddi yolunda sonuçlanan davada, Dairece, davacının haksız çıkan taraf olarak kabulüyle yargılama giderinin tamamının üzerinde bırakılmasında ve davacı lehine vekâlet ücretine hükmedilmemesinde hukuki isabet görülmemiştir."* **Danıştay İDDK,** E:2020/489, K:2021/563, KT:22.03.2021 (UYAP Portal / s.e.t. 08.12.2021). Aynı yönde bkz. **Danıştay 13. Dairesi,** E:2021/577, K:2021/3533, KT:26.10.2021 – İlk Derece (UYAP Portal / s.e.t. 20.03.2022). **Danıştay 2. Dairesi,** E:2018/4243, K:2021/3998, KT:08.11.2021 – İlk Derece (UYAP Portal / s.e.t. 20.03.2022): İlgili kararda,

Öte yandan; idari işlemlerin dava konusu edildikten sonra, bir kanuni düzenleme gereğince yürürlükten kaldırılması da mümkündür. Böyle bir durumda da, davanın konusuz kaldığından bahisle KVYO kararının verilmesi gerekecektir. Peki, böyle bir ihtimalde yargılama giderlerine hangi taraf aleyhine hükmedilecektir? Eğer kaldırma işlemi; önceki idari işlemin hukuka aykırılığının kabulü şeklinde değil de, yeni çıkan bir kanun hükmü nedeniyle tesis edilmişse ve davacının haklılığı başka yollardan da tespit edilemiyorsa, kanaatimizce yargılama giderlerinin taraflar üzerinde bırakılması ve herhangi bir vekâlet ücretine hükmedilmemesi iktiza eder. Çünkü yeni bir yasa hükmü gereği işlemini kaldırmak zorunda kalan idarenin, hukuka aykırı işlem tesis ettiğinden ve davanın başında haksız konumda olduğundan bahsedilemez. Yine davacıyı dava açmaya zorladığından da söz edilemez. Sadece o günkü mevcut mevzuat gereği işlem tesisi yoluna gitmiştir. Fakat bu ihtimalde, davalı idare lehine vekâlet ücretine hükmedilmemelidir. Zira davacı tarafın da davasında haksız olduğu, davanın esasına geçilemediği için belirlenemez.[578]

İdarenin işlemine dayanak yaptığı yönetmelik ya da diğer düzenleyici işlem hükmünün, Danıştay tarafından iptal edilmesi üzerine ve bu iptal kararı gereğince ilgili idarenin tesis ettiği bireysel işlemleri dava devam ederken geri alması durumunda ise;

---

dava konusu edilen yönetmelik, bir başka yönetmelik hükmü ile yürürlükten kaldırıldığı için, dava açılmasına davalı idarenin sebebiyet verdiğinden bahisle bütün yargılama giderleri davalı idareye yükletilmiştir. Ancak davacı davasında kendisini bir avukatla temsil ettirmediği için, karşı vekâlet ücretine hükmedilmemiştir. // Dava konusu edilen idari işlemin davalı idare tarafından yürürlükten kaldırıldığı ve davanın açılmasına davalı idarenin sebebiyet verdiği göz önünde bulundurulduğunda, yargılama giderlerinin davalı idareye yükletilmesi gerektiğine ilişkin bkz. **Danıştay 10. Dairesi,** E:2013/5592, K:2018/2252, KT:27.06.2018 (Aktaran: **Boz / Eraslan,** s.419).

[578] *"Dosyanın incelenmesinden; ... davacı hakkında düzenlenen vergi inceleme raporuna dayanılarak tarh edilen özel tüketim vergisinin dava konusu yapılmasından sonra yürürlüğe giren 5838 sayılı Kanunun geçici 3'üncü maddesi gereğince, tarhiyatın terkin edildiği anlaşılmaktadır. / Yukarıda yer verilen hükümlere göre, davanın iptal ile sonuçlanması ve davalı idarenin davayı kabulü dışında, herhangi bir nedenle 'karar verilmesine yer olmadığı' şeklinde sonuçlanması halinde, yargılama giderlerinin ve vekâlet ücretinin davalı idareye yükletilebilmesi için, davalı İdarece hukuka aykırı işlem tesis edilmesi suretiyle, dava açılmasına sebebiyet verilmiş olması gerekir. / Olayda ise ... dava açılmasından sonra yürürlüğe giren yasa hükmü uyarınca tahakkukun davalı İdarece terkin edilmesine dayanılarak, konusu kalmayan davanın esası hakkında, 'karar verilmesine yer olmadığına' hükmedilmesinde isabetsizlik bulunmamakla birlikte; davada haksız çıkması veya aleyhine karar verilmesi ya da hukuka aykırı işlem tesis edilmesi suretiyle dava açılmasına sebebiyet vermesi söz konusu olmayan davalı İdare aleyhine yargılama giderlerine ve vekalet ücretine hükmedilmesinde Yargılama Hukuku İlkelerine uyarlık görülmemiştir."* **Danıştay 7. Dairesi,** E:2009/2414, K:2010/4859, KT:21.10.2010 (Aktaran: **Karavelioğlu,** s.1308-1309). Dava konusu edilen yönetmeliğin; yasama organı tarafından yapılan kanun değişikliği neticesinde yürürlükten kaldırılmış olması halinde, tarafların yaptığı yargılama giderlerinin üzerlerinde bırakılması ve herhangi bir taraf lehine karşı vekâlet ücretine hükmedilmemesi gerektiğine ilişkin bkz. **Danıştay 8. Dairesi,** E:2018/262, K:2018/2505, KT:08.12.2017 (Aktaran: **Boz / Eraslan,** s.420).

yargılama giderlerinin davalı idareye yükletilmesi gerekir. Her ne kadar; dava idarenin dışındaki bir sebeple, bir yargı kararına dayalı olarak konusuz kalmışsa da, iptal edilen ilgili düzenleyici işlem hükmünü de yine idarenin kendisi ihdas etmiştir. Dolayısıyla idarenin, dava açılmasına sebebiyet vererek kusurlu davrandığını kabul etmek gerekir. Bu takdirde; mahkemesince, yargılama giderleri davalı idareye yükletilmeli ve davacı lehine karşı vekâlet ücretine hükmedilmelidir. Çünkü Danıştay'ın ilgili düzenleyici işlem hükmü hakkında iptal ya da yürütmenin durdurulması kararı vermesi halinde, bu iptal hükmü geçmişe etkili olacak ve öncesinde bu maddelere dayanılarak tesis edilen idari işlemleri de hukuka aykırı hale getirecektir. Sonuç olarak; idarenin hukuka aykırı işlem tesis etmek suretiyle dava açılmasına sebebiyet verdiği kanaatine ulaşılacaktır.[579]

Danıştay 13. Dairesi ise güncel tarihli bir kararında[580]; davanın açıldığı tarihteki haklılık durumunun tespitinin çoğu zaman mümkün olamayacağından bahisle, yargılama giderlerinin taraflar üzerinde bırakılmasına ve herhangi bir taraf lehine karşı vekâlet ücretine hükmedilmemesi gerektiğini ileri sürmüştür. Yargılama giderlerinin taraflar üzerinde bırakılmasıyla kastedilenin ise, tarafların kendi yaptıkları masraf ve giderlere katlanması olduğu belirtilmiştir. Yoksa toplam yargılama giderlerinin taraflara eşit olarak paylaştırılması gerektiği kastedilmemektedir. Davanın konusuz kalması ihtimalinde, esas hakkında yargılamaya devam edilerek karar verilmesine gerek kalmamakta ise de, yargılama giderleri yönünden bir karar verilmesi zorunludur. Zira HMK md. 331/1'de; "davanın konusuz kalması sebebiyle davanın esası hakkında bir karar verilmesine gerek bulunmayan hâllerde, hâkim, davanın açıldığı tarihteki haklılık durumuna göre yargılama giderlerini takdir ve hükmeder" kuralı yer almıştır. Davanın açıldığı tarihteki haklılık durumunun nihai olarak ortaya konulabilmesi ise, yargılama giderleri bakımından yargılamaya devam edilmesini gerekli kılmaktadır. Bu itibarla; davanın konusuz kalması durumunda mahkemece yargılama giderleri bakımından yargılamaya devam edilerek,

---

[579] *"Olayda; davanın konusuz kalan kısmının yargı kararına dayanması ve bu konuda davalı idareye bir kusur atfedilememesi karşısında yargılama giderinin tamamının davacı üzerinde bırakılmasına ve davacı vekiline vekâlet ücreti hükmedilmemesine karar verilmiş ise de, davanın açılmasına davalı idarece sebebiyet verilerek kusurlu davranıldığı, söz konusu atamaların iptal edilmesinin dayanağının yargı kararı olmasının idarenin kusurunu ortadan kaldırmadığı anlaşıldığından, bu nedenle, davada avukat aracılığıyla temsil edilen davacı lehine vekâlet ücretinin tamamının ve haklılık oranında mahkeme masraflarının yarısının ödenmesine hükmedilmesi gerekirken, aksi yöndeki temyize konu İdare Mahkemesi kararında bu yönüyle yasal isabet bulunmamaktadır."* **Danıştay 2. Dairesi,** E:2010/2408, K:2010/4995, KT:21.12.2010. **Karavelioğlu,** s. 1315-1316.

[580] **Danıştay 13. Dairesi,** E:2020/3682, K:2021/3182, KT:06.10.2021 (UYAP Portal / s.e.t. 20.03.2022).

davanın açıldığı tarihteki haklılık durumunun tespit edilmesi ve bu tespite göre yargılama giderlerine hükmedilmesi aslında ideal olandır.

Oysa uygulamada; davanın konusuz kalması durumuna ilişkin olarak, davanın açıldığı tarihteki haklılık durumu tespiti yapılırken bütün değerlendirmeler, davalı idarenin 'davanın açılmasına sebebiyet verip vermediği' noktasında toplanmaktadır. Hâlbuki söz konusu kavramın, ne mevzuatta ne de öğretide herhangi bir yeri bulunmamaktadır. Zaten davalı idareler; tesis ettikleri işlemler veya yaptıkları düzenlemeler vasıtasıyla, idarî yargıda görülen davaların tamamının açılmasına bir şekilde sebebiyet vermektedirler. Bu mülahazadan hareketle; konusu kalmayan davaların tamamında, davanın açılmasına sebebiyet verildiğinden bahisle davalı idareler aleyhine yargılama giderine hükmedilmesi gerekecektir. Fakat bu durum, hukuka aykırı sonuçların doğmasına yol açacaktır. O halde konusu kalmayan davalarda; davanın esası bakımından yargılama sona ermekte ise de, yargılama giderleri açısından yargılamaya devam edilerek tarafların davanın açıldığı tarihteki haklılık durumlarının tespit edilmesi gerekmektedir.

Tabii bu noktada, 'hüküm aşamasında ortaya çıkan haklılık durumu' ile 'davanın açıldığı tarihteki haklılık durumu' mefhumları arasındaki farka da değinilmesi gerekmektedir. Bir davada; hüküm verilebilir aşamaya gelininceye kadar, çeşitli yargısal faaliyetlerde bulunulmakta, bu sayede tarafların haklılık durumu araştırılmakta ve yargılama nihayetinde verilen hükümle birlikte tarafların haklılık durumu nihai olarak ortaya çıkmaktadır. Bakılmakta olan bir davada ise; tarafların haklılık durumunun nihaî olarak tespit edilebilmesi için, öncelikle dosyanın tekemmül etmesi gerekmekte ve ihtiyaç duyulduğunda da keşif, bilirkişi, ara karar veya duruşma gibi çeşitli yargısal faaliyetlerde bulunulmaktadır. Davanın konusuz kaldığı durumlarda da; yargılama giderleri bakımından davaya devam edilerek davanın açıldığı tarihteki haklılık durumunun tespit edilmesi gerekmekte ise de, bu şekilde yapılacak bir haklılık durumu tespitinin, davanın esası hakkında hüküm verecek düzeyde bir araştırma yapmayı zorunlu kılmayan ve davanın konusuz kaldığı andaki mevcut duruma göre yapılması gereken bir haklılık değerlendirmesini ifade ettiğini kabul etmemiz gerekmektedir. Aksi hâlde; konusu kalmadığından bahisle davanın esası hakkında karar verilmesine gerek bulunmayan hallerde, sadece yargılama giderlerinin hangi tarafa yükletilmesi gerektiğine karar verilebilmesi maksadıyla, adeta davanın esası hakkında bir karar veriyormuşçasına

yargılama faaliyetinde bulunulması zarureti doğar ki, bu durum ne usûl ekonomisi ilkesi ne de yargılama faaliyetinin amacıyla bağdaşmaz.

Öte yandan; tarafların haklılık durumunun nihaî olarak tespiti, ancak yargılama sonunda verilen hüküm ile birlikte mümkün olduğundan, davanın açıldığı tarihteki haklılık durumunun tespiti çoğu zaman pek mümkün olmamaktadır. Her ne kadar; davanın konusuz kalması ihtimalinde ideal olan, yargılama giderleri bakımından yargılamaya devam edilerek davanın açıldığı tarihteki haklılık durumunun tespit edilmesi ise de, haklılık durumu tespitinin nihaî olarak ortaya konulabilmesi uzun bir yargılama faaliyetini gerektirdiğinden, davanın konusuz kaldığı andaki mevcut duruma göre davanın açıldığı tarihteki haklılık durumunun tespit edilememesi hâlinde, herhangi bir haklılık değerlendirmesi yapılamayacağından bahisle yargılama giderlerinin taraflar üzerinde bırakılmasına ve vekâlet ücretine hükmedilmemesine karar verilmesi seçeneği kanunun amacına daha uygun görünmektedir.

Sonuç olarak; davanın başındaki haklılık durumunun tespiti her zaman mümkün olmayabilir ya da tarafların haklılık durumu net olarak belirlenemeyebilir. Böyle durumlarda; yargılama giderleri taraflar üzerinde bırakılmalı ve herhangi bir avukatlık ücretine de hükmedilmemelidir. Söz gelimi; bazı idari uyuşmazlıklar özellikleri gereği, teknik bir incelemeye ya da keşif yapılmasına gerek duyarlar. Bu türden davalarda, henüz keşif ve bilirkişi incelemesi yoluna gidilmeden idarenin işlemini kaldırması durumunda mahkemeler, davanın başındaki tarafların haklılık durumunu artık belirleyemeyecektir. Dolayısıyla keşif ve bilirkişi incelemesini gerektiren bir davada; dava konusu edilen idari işlemin hukuka aykırı olduğu yönünde herhangi bir beyanda bulunulmadan sadece idaresince kaldırılması durumunda, tarafların haklılık durumu dosya tekemmül etmeden tespit edilemeyeceği için, yargılama giderlerinin taraflar üzerinde bırakılması ve herhangi bir karşı vekâlet ücretine hükmedilmemesi iktiza eder. Ancak bu türden davaların bilirkişi raporu geldikten sonra konusuz kalması halinde ise; artık tarafların haklılık durumları saptanabileceği için, mahkemenin yargılama giderlerine ilgili bilirkişi raporunu göz önünde bulundurarak hükmetmesi gerekir. Ya da böyle durumlarda; davacının haklılığı bilirkişi raporuna ihtiyaç duyulmaksızın başka yollarla tespit edilebiliyorsa (yetki ve şekil sakatlığı halleri gibi), yargılama giderleri o zaman davalı idareye yükletilmelidir.[581]

[581]Aynı yönde bkz. **Karavelioğlu,** s.1306-1307. İmar Kanunu md. 42/7 uyarınca idari para cezasının idare tarafından iptal edildiği somut bir uyuşmazlıkta; bilirkişi raporuyla davacının haksızlığı ortaya konulduğu halde, yargılama giderlerinin davacı üzerinde bırakılması, ancak taraflar lehine karşı vekâlet ücretine

Tam yargı davalarının konusuz kalması nedeniyle KVYO kararı ile neticelenmesi halinde ise, dava esastan sonuçlanmadığı için maktu karar harcına hükmedilmesi gerekmektedir[582]. Bu maktu karar harcı, davanın başındaki haklılık durumuna göre davacı üzerinde bırakılmalı ya da davalı idareye yükletilmelidir. Peşin harç ile maktu karar harcı arasında kalan fazla miktar ise davacıya iade edilmelidir[583]. Ayrıca davanın konusuz kalması nedeniyle verilen KVYO kararlarında, maktu karar harcının tamamına hükmedilmesi gerekir. Karar harcına kısmen (1/3 ya da 2/3 oranlarında) hükmedilmesi; HK md. 22'ye göre, sadece feragat ve kabul hallerinde verilen KVYO kararları açısından geçerli olmaktadır.[584] Eğer davanın konusuz kaldığından bahisle verilen KVYO kararlarında davacı lehine karşı vekâlet ücretine hükmedilecekse; dava ister iptal ister tam yargı davası olsun, maktu tarife esas alınmalıdır[585]. Çünkü dava esastan sonuçlanmadığı için, mahkemece kabul edilen herhangi bir tazminat miktarı da söz konusu olmamaktadır. Maktu vekâlet ücretinin ise duruma göre, tamamına veya yarısına hükmedilmelidir. Zira AAÜT'nin 15. maddesinde; feragat, kabul ve konusuz kalma sebepleriyle verilen KVYO kararları açısından, söz konusu durumların birinci savunma süresi içerisinde gerçekleşmesi halinde maktu vekâlet ücretinin yarısına, sonra gerçekleşmesi halinde ise tamamına hükmedilmesi gerektiği düzenlenmiştir.

2.6. Davanın Açılmamış Sayılmasına Karar Verilmesi Gereken Hallerde Yargılama Giderlerinden Sorumluluk

Davanın açılmamış sayılmasına karar verilen hâllerde, yargılama giderleri davacı tarafın üzerinde bırakılmaktadır (HMK md. 331/3). Söz konusu kararlar, usule ilişkin nihai karar niteliğindedir[586]. Zira ilgili kararlarla birlikte yargılama faaliyeti de sona ermektedir ve mahkemeler uyuşmazlıktan elini çekmektedirler. O halde idari yargı mahkemelerinin; davanın açılmamış sayılmasına karar verdiği hallerde, yargılama giderlerine hangi tarafın katlanması gerektiği hakkında da bir karar vermesi gerekir. İYUK'a göre; idari yargılama

---

hükmedilmemesi gerekmektedir. **İstanbul BİM 5. İdari Dava Dairesi,** E:2018/322, K:2018/1438, KT:28.06.2018. (Aktaran: **Boz / Eraslan,** s.419). Kanaatimizce somut olayda, davalı idare lehine karşı vekâlet ücretine de hükmedilmesi gerekirdi.

[582]**Kuru,** s.5307.

[583]**Ulukapı,** s.425.

[584]**HSK Teftiş Kurulu,** 2021 Yılı İdari Yargı Tavsiyeler Listesi, Ortak Tavsiyeler/IX/31, s.56 (www.hsk.gov.tr / s.e.t. 26.05.2021).

[585]**Kuru,** s.5408-5409.

[586]**Kuru,** s.5346.

usulünde davanın açılmamış sayılmasına karar verilmesi gereken üç farklı durum söz konusudur.

İYUK md. 6/4'a göre[587]; eğer davacı hiçbir gider kalemini yatırmadan dava açmaya teşebbüs etmişse, davanın açılmamış sayılmasına ilişkin kararla birlikte yalnızca genel bütçeden yapılan tebligat giderlerinin davacıdan tahsili için ilgili vergi dairesine müzekkere yazılması icap etmektedir. Yoksa davacının yatırmadığı başvurma ve karar harçlarının tahsiline ilgili müzekkerede yer verilemez.[588] Çünkü Yazı İşleri Yönetmeliği md. 62/5'e göre; dava, dava dilekçesinin harç ve posta ücreti yatırılarak UYAP'a kaydedildiği tarihte açılmış sayılmaktadır. Dolayısıyla gerekli harç ve posta gideri avansları yatırılmadan, davanın tam olarak açıldığını kabul edilemez. Başvurma ve karar harçlarından sorumluluğun da dava açılması şartına bağlı olduğunu göz önüne aldığımızda, henüz tam olarak ve usulüne uygun bir şekilde açılmamış bir dava söz konusu olduğu için, davacının ilgili harçlardan sorumlu olduğu sonucuna ulaşılamaz. Zaten başvurma, karar harçlarının ve gerekli posta giderlerinin tam olarak tahsil edilebilmesi durumunda, idari yargı mahkemelerinin artık ilgili davaya bakması gerekecektir. Dava açarken gerekli olan giderlerin bir kısmının ödenip, diğer kısmının ödenmemesi halinde ise (örneğin; başvurma harcı yatırılmış ancak karar harcı yatırılmamışsa vs.) davacının yatırdığı harç miktarlarının ve kullanılan posta giderlerinin davacı üzerinde bırakılması[589] ve yatırmadığı harç ile posta avansı miktarlarının ise davacıdan tahsili yoluna gidilmemesi iktiza eder.

---

[587] *"Yargı harçlarının ödenmemesi nedeniyle davanın açılmamış sayılmasına hükmedilmesinin öngörülmesindeki amaç, mahkemelerin görevlerini gereği gibi yerine getirmeleri için gereksiz yere dava açılmasını önlemek ve bu suretle mahkemelerin iş yükünü hafifletmek olduğundan harç ödenmesi koşulunun meşru bir amaca dayandığı sonucuna ulaşılmaktadır."* **AYM,** Orhan Ersoy Başvurusu (14), Başvuru No: 2015/1067, KT: 26.12.2018 (Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası / s.e.t. 18.06.2022).

[588] **HSK Teftiş Kurulu,** 2021 Yılı İdari Yargı Tavsiyeler Listesi, Ortak Tavsiyeler/IX/34, s.57 (www.hsk.gov.tr / s.e.t. 26.05.2021). *"Açıklanan nedenlerle, eksik harç ve posta ücreti ile açılan davada iki defa usulüne uygun şekilde tebliğ edilen eksik harç ve posta ücretini tamamlama yazısına rağmen eksiklik süresi içinde tamamlanmadığından, 2577 sayılı Kanun'un 6. maddesinin 4. fıkrası uyarınca DAVANIN AÇILMAMIŞ SAYILMASINA, tebligatların resmi olarak yapılmasına, posta işlemlerinde kullanılan 71,00 TL posta giderinden davanın açıldığı sırada davacı tarafından ödenen 12,50 TL posta gider avansının mahsubu sonrasında kalan 58,50 TL resmi posta ücretinin davacıdan tahsili için ilgili vergi dairesine müzekkere yazılmasına, bu kararın tebliğ tarihini izleyen 30 (otuz) gün içerisinde Danıştay İdari Dava Daireleri Kuruluna temyiz yolu açık olmak üzere, 07.10.2020 tarihinde oybirliğiyle karar verildi."* **Danıştay 5. Dairesi,** E:2018/3752, K:2020/4158, KT:07.10.2020 – İlk Derece (UYAP Portal / s.e.t. 10.12.2021).

[589] *"Bu durumda, eksik harç ve posta ücreti ile açılan davada, usulüne uygun iki defa tebliğ edilen harç ve posta ücretinin tamamlanmasına ilişkin Başkanlık müzekkerelerinin gereği yerine getirilmeyerek eksik olan harç ve posta ücreti tamamlanmamış olduğundan, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 6. maddesinin 4. fıkrası uyarınca DAVANIN AÇILMAMIŞ SAYILMASINA, aşağıda dökümü yapılan 123,60 TL yargılama giderinin davacı üzerinde bırakılmasına, varsa posta gideri avansından artan tutarın kararın kesinleşmesinden sonra davacıya iadesine, bu kararın tebliğ tarihini izleyen 30 (otuz) gün içerisinde*

İYUK md. 6/5'e göre; Bu madde uyarınca verilen dosyanın işlemden kaldırılması kararı, hukuki niteliği itibariyle bir ara kararı olduğu için, bu kararla birlikte yargılama giderlerine hükmedilemez. İYUK'un 6. maddesinin 5. fıkrası uyarınca verilen davanın açılmamış sayılması kararlarında ise yargılama giderlerine normal olarak hükmedilir[590]. Eğer davalı idare vekili usulüne uygun bir savunma dilekçesi verdikten sonra bu yönde bir hüküm kurulmuşsa, davalı idare lehine karşı vekâlet ücretine de hükmedilmesi gerekir[591]. Tam yargı davalarının bu şekilde sonuçlanması halinde ise maktu karar harcına ve maktu vekâlet ücretine hükmedilir[592].

İYUK md. 26/3'a göre; davacının gösterdiği adrese tebliğ işleminin yapılamaması halinde, yeni adres bildirilene kadar dava dosyası işlemden kaldırılır (Bu kararın da hukuki niteliği ara kararı olduğu için; mahkemeler, söz konusu kararla birlikte yargılama

---

Danıştay İdari Dava Daireleri Kuruluna temyiz yolu açık olmak üzere, 13.10.2020 tarihinde oybirliği ile karar verildi." **Danıştay 5. Dairesi,** E:2018/2585, K:2020/4365, KT:13.10.2020 – İlk Derece (UYAP Portal / s.e.t. 10.12.2021).

[590]**Kaplan,** s.581. **HSK Teftiş Kurulu,** 2021 Yılı İdari Yargı Tavsiyeler Listesi, Ortak Tavsiyeler/IX/33, s.56 (www.hsk.gov.tr / s.e.t. 26.05.2021). *"Bu nedenle; 2577 sayılı Yasanın değişik 6. maddesinin 5. fıkrası uyarınca davanın açılmamış sayılmasına, yargılama giderlerinin davacı üzerinde bırakılmasına, kararın verildiği tarihte yürürlükte bulunan Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi uyarınca belirlenen 3.600,00 TL avukatlık ücretinin davacı tarafından davalı idare vekillerine ödenmesine, kararın tebliğinden itibaren 30 gün içinde Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu nezdinde temyiz yolu açık olmak üzere, 11.11.2021 tarihinde oybirliğiyle karar verildi."* **Danıştay 8. Dairesi,** E:2017/5375, K:2021/5286, KT:11.11.2021 – İlk Derece (UYAP Portal / s.e.t. 10.12.2021).

[591]**Karavelioğlu,** s.1313. **Akyılmaz / Sezginer / Kaya** (2019), s.1569. Aynı yönde yargı kararları için bkz. *"Olayda, davalı Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı'nın yargılama sürecinde vekil aracılığıyla temsil edildiği, avukat tarafından yasal süresi içinde idare adına savunma verildiği, 2577 sayılı Kanun'un 6. maddesinin 5. fıkrası uyarınca dosyanın işlemden kaldırılmasına karar verildiği, daha sonra da dosyanın işlemden kaldırıldığı tarihten itibaren üç ay içinde noksanı tamamlanmak suretiyle yeniden işleme konulmasının istenilmediği gerekçesiyle, yine 2577 sayılı Kanun'un 6. maddesinin 5. fıkrası uyarınca davanın açılmamış sayılmasına karar verildiği ve yukarıda aktarılan mevzuat uyarınca davalı idarenin vekâlet ücretine hak kazandığı sonucuna ulaşıldığından, 2577 sayılı Kanun'un 20/A maddesi uyarınca dosyanın tekemmül ettiği gözetilerek davalı idare lehine 30.12.2017 tarih ve 30286 sayılı Resmi Gazete 'de yayımlanan 2018 yılı Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi uyarınca vekâlet ücretine hükmedilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmaktadır. / Bu itibarla, davanın açılmamış sayılması yönündeki Daire kararında davalı idarelerden Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı lehine vekâlet ücretine hükmedilmemesinde hukuki isabet bulunmamaktadır."* **Danıştay İDDK,** E:2019/288, K:2019/1317, KT:25.03.2019 (UYAP Portal / s.e.t. 17.12.2021).*"Bu durumda, davalı Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın davayı hukuk müşaviri ile takip ettiği ve dosya kapsamından hukuk müşaviri tarafından hukuki yardımda bulunulduğu görüldüğünden, Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi'nin yukarıda yer verilen hükümleri doğrultusunda davalı idare lehine vekâlet ücreti belirlenmesi gerekmektedir. / Bu itibarla, davanın açılmamış sayılmasına ilişkin İdare Mahkemesi kararının temyize konu davalı idare lehine vekâlet ücretine hükmedilmemesine ilişkin kısmında hukuki isabet bulunmamaktadır."* **Danıştay 6. Dairesi,** E:2019/11358, K:2020/1657, KT:13.02.2020 (UYAP Portal / s.e.t. 17.12.2021). **Danıştay 8. Dairesi,** E:2016/14976, K:2020/4804, KT:04.11.2020 (UYAP Portal / s.e.t. 17.12.2021).

[592]**Kuru,** s.5314.

giderlerine hükmedemezler). Dosyanın işlemden kaldırıldığı tarihten itibaren bir yıl içerisinde, yeni adres bildirilerek dosyanın işleme konulması istenmediği takdirde ise davanın açılmamış sayılmasına karar verilir. İdari yargı mahkemeleri; bu kararında da HMK md. 331/3 maddesini gözeterek, yargılama giderlerine olağan bir şekilde hükmederler.[593] Eğer davalı idare vekili usulüne uygun bir savunma dilekçesi verdikten sonra; bu yönde bir hükme varılmışsa, davalı idare lehine karşı vekâlet ücretine de hükmedilmesi gerekir.[594] Tam yargı davalarının bu şekilde sonuçlanması halinde ise, maktu karar harcına ve maktu vekâlet ücretine hükmedilir.

İYUK md. 31'de; tarafların vekilleri noktasında HMK'ya göndermede bulunulduğu için, idari yargıda HMK md. 77 uyarınca davanın açılmamış sayılmasına karar verilmesi de mümkün olabilmektedir. HMK md. 77'ye göre; "Vekâletnamesinin aslını veya onaylı örneğini vermeyen avukat, dava açamaz ve yargılamayla ilgili hiçbir işlem yapamaz. Şu kadar ki, gecikmesinde zarar doğabilecek hâllerde mahkeme, vereceği kesin süre içinde vekâletnamesini getirmek koşuluyla avukatın dava açmasına veya usul işlemlerini yapmasına izin verebilir. Bu süre içinde vekâletname verilmez veya asıl taraf yapılan işlemleri kabul ettiğini dilekçeyle mahkemeye bildirmez ise dava açılmamış veya gerçekleştirilen işlemler yapılmamış sayılır. / Vekâletnamesiz işlem yapmasına izin verilen ancak haklı bir sebep olmaksızın süresi içinde vekâletname ibraz etmeyen avukat, celse harcı ile diğer yargılama giderleri ve karşı tarafın uğradığı zararları ödemeye mahkûm edilir." O halde dava açan ancak vekâletnamesinin aslını ya da onaylı örneğini mahkemeye ibraz etmeyen avukata 'ilk incelemeye esas ara kararı' ile kesin süre içerisinde vekâletname sunması için; davacı asile ise yine aynı süre içerisinde yapılan işlemlere icazeti olup olmadığını bildirmesi için tebligat yapılır. Kesin süre içerisinde; vekil vekâletnamesini sunmaz veya asil de yapılan işlemlere icazeti olduğunu bildirmezse, artık mahkemesince 'davanın açılmamış sayılmasına' karar verilir. Kural olarak, sadece davanın

[593]**HSK Teftiş Kurulu,** 2021 Yılı İdari Yargı Tavsiyeler Listesi, Ortak Tavsiyeler/IX/33, s.56 (www.hsk.gov.tr / s.e.t. 26.05.2021).

[594]**HSK Teftiş Kurulu,** 2021 Yılı İdari Yargı Tavsiyeler Listesi, Ortak Tavsiyeler/IX/45, s.59 (www.hsk.gov.tr / s.e.t. 26.05.2021). Aynı yönde yargı kararları için bkz. *"Davalı idare vekili tarafından birinci savunma süresinin bitiminden önce verilen savunma dilekçesinin davacıya tebliğ edilememesi üzerine 2577 sayılı Kanunun 26'ncı maddesinin 3'üncü fıkrası uyarınca davanın açılmamış sayılmasına karar verilerek sonuçlandırılmış olan davada, davalı idare vekili lehine tam vekâlet ücretine hükmedilmesi söz konusu yasal düzenlemelerin gereği olduğundan, temyiz istemine konu kararın, davalı idare vekili lehine avukatlık ücretine hükmedilmek üzere bozulması gerekmiştir."* **Danıştay 3. Dairesi,** E:2018/1972, K:2018/6213, KT:13.11.2018 (UYAP Portal / s.e.t. 22.03.2022). **İzmir BİM 2. Vergi Dava Dairesi,** E:2020/466, K:2020/477, KT:09.07.2020 (UYAP Portal / s.e.t. 22.03.2022).

tarafları aleyhine yargılama giderlerine hükmedilebileceğinden yukarıda bahsedilmişti. Yoksa taraf vekillerinin yargılama giderlerinden şahsen sorumluluğu söz konusu değildir. Ama HMK md. 77/2 ile bu genel kurala bir istisna getirilmiş olmaktadır. Söz konusu madde ile vekâletname ibraz etmeksizin dava açan avukatın, yargılama giderlerine şahsen mahkûm edilmesi hali öngörülmüştür. Bu yüzden; HMK md. 77/2 uyarınca verilen davanın açılmamış sayılmasına ilişkin kararlarda, yargılama giderlerinin davacı taraf üzerinde bırakılmamasına dikkat edilmelidir.[595] Böyle bir durumda avukat, maktu ya da nispi celse harcı ödemekle de sorumlu olmalıdır. Ayrıca ispat edilebilmesi halinde, karşı tarafın uğradığı zararların da avukattan tahsil edilmesi mümkün hale gelecektir.

2.7. Davaya Son Veren Usul İşlemlerinde Yargılama Giderlerinden Sorumluluk

HMK'ya göre; davaya son veren usul işlemleri feragat, kabul ve sulh olmak üzere üç tanedir. Ancak İYUK md. 31'de; yalnızca feragat ve kabul hususlarında HMK'ya atıfta bulunulduğu için, sulh müessesesinin idari yargıda uygulanabilme kapasitesi bulunmamaktadır.

HMK'ya göre feragat, davacının talep sonucundan kısmen veya tamamen vazgeçmesidir (HMK md. 307). Davadan feragat edilmesi üzerine, ilk derece mahkemesi artık davanın esasını inceleyemez ve 'feragat nedeniyle karar verilmesine yer olmadığına (KVYO)' dair bir karar verir[596]. Bu karar üzerine taraflar arasındaki hukuki uyuşmazlık sona erer. Dolayısıyla feragat nedeniyle verilen KVYO kararı, usuli bir nihai karar niteliğindedir[597]. Feragat beyanında bulunan taraf, davada aleyhine hüküm verilmiş gibi yargılama giderlerini ödemeye mahkûm edilir[598]. Talep sonucunun sadece bir kısmından feragat (kısmi feragat) halinde ise yargılama giderlerine mahkûmiyet, ona göre belirlenir (HMK md. 312/1). Davadan tamamen feragat üzerine verilen KVYO kararında, davacının yaptığı giderler yine davacının üzerinde bırakılır[599]. Söz gelimi; başvurma harcı, kullanılmış posta giderleri vs. Ancak karar harcı bakımından farklı bir uygulama söz konusu olmaktadır. Öncelikle belirtmemiz gerekir ki; davadan tamamen feragat halinde

[595]**HSK Teftiş Kurulu,** 2021 Yılı İdari Yargı Tavsiyeler Listesi, Ortak Tavsiyeler/IX/32, s.56 (www.hsk.gov.tr / s.e.t. 26.05.2021).
[596]**Boz / Eraslan,** s.395.
[597]**Boz / Eraslan,** s.396.
[598]**Candan** (2020), s.929. **Kaplan,** s.582. **Boz / Eraslan,** s.418.
[599]**Candan** (2022), s.1161.

her zaman maktu karar harcına hükmedilmelidir.[600] Dava tam yargı davası olsa dahi; esastan bir sonuca bağlanmadığı için, nispi karar harcının kararlaştırılması mümkün olmamaktadır. Ancak davadan feragat halinde, maktu karar harcının dahi tamamına hükmedilemez. Zira HK md. 22'ye göre; davadan feragat muhakemenin ilk celsesinde vuku bulursa karar ve ilam harcının üçte biri, daha sonra gerçekleşirse üçte ikisine hükmedilir. Peki, adli yargıya göre kurgulanmış olan bu Kanun maddesinde geçen 'ilk celse' ibaresi, acaba idari yargı açısından ne şekilde anlaşılmalıdır?

Adli yargıda, dava aşamaları sırasıyla şu şekilde gerçekleşmektedir: Dilekçeler teatisi, ön inceleme, tahkikat aşaması, sözlü yargılama ve hüküm.[601] Dava dilekçesi, hukuk mahkemelerine ibraz edildikten sonra dilekçeler teatisi aşaması başlamakta ve bu aşama sonlandığında ön inceleme aşamasına geçilmektedir. Yazılı yargılama usulünün uygulandığı hukuk davalarında, ön incelemenin duruşmalı olarak yapılması zorunluluğu bulunmaktadır. Bu duruşmaya, uygulamada 'ön inceleme duruşması' adı da verilmektedir. HK md. 22'de geçen 'muhakemenin ilk celsesi' ibaresi ile de kastedilen, aslında ön inceleme duruşması olmaktadır. İdari yargı açısından düşündüğümüzde ise; adli yargıda uygulanan ön inceleme duruşmasının, zamansal olarak dava dosyasının tekemmülü ile uyuşmazlığın nihai olarak karara bağlanması arasında geçen döneme tekabül ettiği görülmektedir. Buradan yola çıkan bir görüş[602]; *dava dosyası tekemmül ettikten sonra ara kararı ile gerekli bilgi ve belgelerin istenmesine kadar* feragat dilekçesinin mahkemeye ibraz edilmesi halinde üçte bir karar harcı alınması gerektiğini, daha sonra ibraz edilmesi halinde ise üçte iki karar harcının alınması gerektiğini savunmaktadır. Diğer bir deyişle; bu görüşü savunanlar, HK'da geçen 'muhakemenin ilk celsesinde' ibaresini 'ara kararı ile gerekli bilgi ve belgelerin istenmesine kadar' olarak anlamaktadır. Ancak idari yargıda, her davada ara kararı yapılması bir zorunluluk söz konusu değildir. Hatta hiç ara kararı yapılmadan dahi, dava dosyalarının çözüme kavuşturulması mümkün olabilmektedir. Böyle bir ölçütün kabul edilmesi halinde ise, ara kararı yapılmayan her dosyada üçte bir karar harcının alınması gibi bir sonuç ortaya çıkacaktır. Ve böyle bir uygulama, ilgili Kanun maddesinin (HK md. 22'nin) tam olarak hayata geçirilmesine engel olacaktır. Bu sebeple; muhakemenin ilk celsesinde ibaresini, idari yargı açısından, 'dava dosyasının

[600] **Kaplan,** s.574.
[601] **Berberoğlu Yenipınar,** s.3.
[602] **Yavuzdoğan,** s.269. **Candan** (2020), s.339.

tekemmül etmesine kadar' şeklinde anlamak daha doğru olacaktır.[603] Sonuç olarak; davadan feragat dilekçesinin, dava dosyasının tekemmülüne kadar mahkemeye ibraz edilmesi halinde üçte bir, sonradan ibraz edilmesi halinde ise üçte iki maktu karar harcının alınması ilgili HK hükmüne daha uygun görünmektedir.

Davadan feragat halinde, karşı vekâlet ücretine de farklı şekillerde hükmedilir.[604] Öncelikle davadan tamamen feragat halinde, davacı aleyhine ancak maktu vekâlet ücreti kararlaştırılması söz konusu olabilir. Dava tam yargı davası olsa dahi; feragat edilmesi ile birlikte ilgili dava tamamen reddedilmiş sayılacağı için, davacı aleyhine nispi vekâlet ücretine hükmedilmesi mümkün olmaz (AAÜT md. 10/3 ve 13/4). Fakat davacı; dava dilekçesinde hem maddi tazminat hem de manevi tazminat isteminde bulunmuşsa, feragat üzerine iki ayrı vekâlet ücretine hükmedilmesi daha doğru olacaktır (AAÜT md. 10/4). Ancak feragat dilekçesinin mahkemeye sunulduğu aşamaya göre, maktu vekâlet ücretinin tutarında değişiklik söz konusu olabilir. Zira AAÜT md. 15/1 gereğince; idari yargı mahkemelerinde açılan davalarda, *birinci savunma dilekçesi süresinin bitimine kadar* anlaşmazlığın feragat nedeniyle ortadan kalkması durumunda, maktu vekâlet ücretinin yarısına, diğer durumlarda ise tamamına[605] hükmedilecektir. Görüldüğü üzere; tarife

---

[603]Aynı yönde bkz. **Karavelioğlu,** s.1305. **Üzüm, Şahin** (2019) "İdari Yargılama Usulünde Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun Uygulanabilirliği" (Yüksek Lisans), Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, s.126. **HSK Teftiş Kurulu,** 2021 Yılı İdari Yargı Tavsiyeler Listesi, Ortak Tavsiyeler/IX/30, s.56 (www.hsk.gov.tr / s.e.t. 26.05.2021). Danıştay 5. Dairesi'de farklı bir yoldan ilerleyerek aynı sonuca ulaşmıştır. İlgili daire güncel bir içtihadında; AAÜT md. 7/1'de yer alan 'ön inceleme tutanağı imzalanıncaya kadar' ibaresini, idari yargı açısından 'dosyanın tekemmül etmesine kadar' olarak yorumlamıştır. Esasen HK md. 22'de bahsedilen muhakemenin ilk celsesi ile kastedilen de adli yargı düzenindeki ön inceleme duruşması olduğu için, ilgili karar konumuzu yakından ilgilendirmektedir. Söz konusu içtihat için bkz. *"Bu bağlamda, Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi'nin 7. maddesinde yer verilen, 'ön inceleme tutanağı' kavramının idari yargılama usulü ilkeleri açısından değerlendirilmesi gerekmektedir. / Hukuk muhakemeleri usulünde ön inceleme, karşılıklı dilekçelerin verilmesi sonrasındaki ve ön inceleme öncesindeki aşama olup, ön inceleme tutanağı davanın açılması ve karşılıklı dilekçelerin verilmesi aşamasının sona ermesinden sonra imzalanmakta ve ön inceleme tamamlanmadan tahkikata geçilememektedir. İdarî yargılama usulünde ise, 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda yer verilen 'ön inceleme' müessesesine yer verilmemiştir. Ancak, ön inceleme ve ön inceleme tutanağına ilişkin 6100 sayılı Kanun'da yer verilen kuralların ve genel yargılama usulü ilkelerinin değerlendirilmesinden, 6100 sayılı Kanun uyarınca davanın açılması ve karşılıklı dilekçelerin verilmesinden sonra gerçekleşen ön inceleme tutanağının imzalanmasına kadar olan süreçten, idarî yargılama usulünde dosyanın tekemmül tarihine kadar olan yargılama sürecinin anlaşılması gerekmektedir."* **Danıştay 5. Dairesi,** E:2019/653, K:2020/4863, KT:04.11.2020 (UYAP Portal / s.e.t. 17.12.2021). Aynı doğrultuda bir başka içtihat için bkz. **Danıştay 13. Dairesi,** E:2017/1077, K:2019/4687, KT:26.12.2019 (UYAP Portal / s.e.t. 20.12.2021).

[604]HSK Teftiş Kurulu; feragat nedeniyle karar verilmesine yer olmadığı şeklinde karar verilen davalarda, davalı idare lehine avukatlık ücretine hükmedilmemesini eleştirmiştir. **HSK Teftiş Kurulu,** 2021 Yılı İdari Yargı Tavsiyeler Listesi, Ortak Tavsiyeler/IX/44, s.59 (www.hsk.gov.tr / s.e.t. 26.05.2021).

[605]*"Bu durumda; davacı tarafından davadan açıkça feragat edildiği, davalı idarenin 30 günlük süresi içinde savunma dilekçesini verdiği, feragat dilekçesinin savunma dilekçesinin verilmesinden ve 30 günlük savunma süresi geçtikten sonra dosyaya sunulduğu hususları, yukarıda yer verilen mevzuat hükümleri ile birlikte değerlendirildiğinde, Mahkemesince davalı idare lehine tam avukatlık ücretine hükmedilmesi gerektiği*

‘birinci savunma dilekçesi süresinin bitimine kadar’ ibaresini kullanmıştır. Dolayısıyla savunma dilekçesinin ne zaman verildiğinin, ücretin miktarı açısından bir önemi bulunmamaktadır.[606] Önemli olan; birinci savunma dilekçesi için Kanunla öngörülen yahut mahkemelerin kararlaştırdığı savunma süreleridir(İYUK md. 16/3). Söz gelimi; davalı idare vekili beşinci gün savunma dilekçesini mahkemeye ibraz etse bile, kalan 25 gün içerisinde (kural olarak idari yargıda savunma süresi 30 gündür) davacının davasından feragat etmesi halinde, yine de maktu vekâlet ücretinin yarısını ödenmesi söz konusu olacaktır.

HMK’ ya göre davayı kabul ise; davacının talep sonucuna, davalının kısmen veya tamamen muvafakat etmesidir (HMK md. 308/1). Davayı kabul etmek suretiyle; idari davalarda, davalı konumunda bulunan idarelere uyuşmazlığı sona erdirebilme hakkı tanınmıştır. Davalı idarece davanın kabul edilmesi üzerine de; ilk derece mahkemeleri, artık davanın esasını inceleyemezler ve ‘davanın kabulü nedeniyle karar verilmesine yer

---

sonucuna varılmış olup; davalı idare lehine avukatlık ücretine hükmedilmesi gerekir iken, avukatlık ücreti hakkında hüküm kurulmamasında hukuka uygunluk görülmemiştir.” **Erzurum BİM 3. İdari Dava Dairesi,** E:2021/1806, K:2021/3128, KT:22.10.2021 (UYAP Portal / s.e.t. 17.12.2021)**.**

[606]Hiç kuşkusuz; savunma dilekçesinin verilmiş olması, karşı vekâlet ücretine hak kazanabilme açısından önem taşımaktadır. Zira davalı idare vekili; süresi içerisinde usulüne uygun bir savunma dilekçesi mahkemeye ibraz etmemişse, davaya katkısından söz edilemeyeceği için, davalı lehine avukatlık ücretine (ne tam ne de yarım) artık hükmedilemeyecektir. Bu yönde bir içtihat için bkz. *“Temyizen incelenen uyuşmazlıkta, davalı idarelerden Cumhurbaşkanlığının yargılama sürecinde hukuk birim amiri olan Hukuk ve Mevzuat Genel Müdürü aracılığıyla temsil edildiği, anılan davalı idare tarafından yasal süresi içinde savunma sunulduğu ve davanın feragat sebebi ile karar verilmesine yer olmadığı kararı ile sonuçlandığı görüldüğünden, yukarıda aktarılan mevzuat hükümlerine göre anılan davalı idarenin vekâlet ücretine hak kazandığı anlaşılmakta olup, davalı idarelerden Cumhurbaşkanlığı lehine temyize konu kararın verildiği tarihte yürürlükte bulunan 24.10.2020 tarih ve 31314 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi uyarınca vekâlet ücretine hükmedilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. / Bu itibarla, Daire kararının temyize konu davalı idarelerden Cumhurbaşkanlığı lehine vekâlet ücretine hükmedilmemesine ilişkin kısmında hukuki isabet bulunmamaktadır.”* **Danıştay İDDK,** E:2021/2699, K:2021/1715, KT:11.10.2021 (UYAP Portal / s.e.t. 08.12.2021). Savunma dilekçesi, feragat dilekçesinden sonra mahkeme kayıtlarına girmiş olsa dahi; yine de davalı idare lehine karşı vekâlet ücretine hükmedilmesi gerekir. Bu yönde bir içtihat için bkz. *“Uyuşmazlık konusu olayda; İzmir 6. İdare Mahkemesi tarafından verilen 13.01.2021 tarihli kararda, dava dilekçesinin davalı idareye 20.12.2020 tarihinde tebliğ edildiği, davalı idarenin savunma dilekçesinin 12.01.2021 tarihinde mahkeme kayıtlarına girdiği, davacı tarafından verilen ve 05.01.2021 tarihinde mahkeme kayıtlarına giren dilekçe ile davacının açmış olduğu davadan feragat ettiğinin bildirilmesi nedeniyle istinafa konu karar ile ‘feragat nedeniyle konusu kalmayan davanın esası hakkında karar verilmesine yer olmadığına’ karar verildiği ve karar içeriğinde davalı idare lehine vekâlet ücreti yönünden herhangi bir hükmün kurulmadığı görülmektedir. / Belirtilen durum itibarıyla, dava dilekçesinin 20.12.2020 tarihinde davalı idareye tebliğ edildiği ve 05.01.2021 tarihinde davadan feragat edildiği, birinci savunma dilekçesi süresinin bitimine kadar anlaşmazlığın feragat nedeniyle sonuçlandırıldığı dikkate alındığında, karar tarihinde yürürlükte bulunan Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi’nin 15. maddesinin 1. fıkrası uyarınca yarı nispetinde davalı idare lehine 1.020,00 TL vekâlet ücretine hükmedilmesi gerektiği sonuç ve kanaatine varılmıştır.”* **İzmir BİM 1. İdari Dava Dairesi,** E:2021/371, K:2021/954, KT:12.10.2021 (UYAP Portal / s.e.t. 13.12.2021). Söz konusu içtihat ile de görüleceği üzere; davalı idare vekilince mahkemenin KVYO kararından bir gün önce savunma dilekçesi dava dosyasına ibraz edildiği için, feragat ile sonuçlanan dava dolayısıyla yarı karşı vekâlet ücretine (feragat dilekçesi savunma süresi içerisinde verildiği için) hükmedilmiştir. Ve kanaatimizce, isabetli bir karar verilmiştir.

olmadığı (KVYO)' şeklinde bir karar verirler[607]. Söz konusu KVYO kararı doğurduğu etki ve sonuçlar bakımından, iptal davalarında verilen dava konusu işlemin iptaline ve tam yargı davalarında verilen davanın kabulü kararlarına benzemektedir.

Davayı kabul eden davalı idare, aleyhine hüküm verilmiş gibi yargılama giderlerini ödemeye mahkûm edilir.[608] Kısmen kabul halinde ise yargılama giderlerine mahkûmiyet, bu duruma göre belirlenir (HMK md. 312/1). Davanın davalı idare tarafından tamamen kabul edilmesi üzerine verilen KVYO kararlarında, davacının yaptığı giderlerin hepsi davalı idareye yükletilir[609]. Söz gelimi; başvurma harcı, kullanılmış posta giderleri, yürütmenin durdurulması harcı vs. Ancak karar harcı bakımından, burada da farklı bir uygulama söz konusudur. Öncelikle belirtmemiz gerekir ki; davanın kabulü üzerine uyuşmazlığın tamamen sonlanması halinde, iptal davalarında maktu, tam yargı davalarında ise nispi karar harcına hükmedilir. Ancak idari yargı mahkemeleri, bu karar harçlarının tamamına hükmedemezler. Zira HK md. 22'ye göre; davanın kabulü muhakemenin ilk celsesinde (yani dava dosyasının tekemmül etmesine kadar) vuku bulursa, karar ve ilam harcının üçte biri, daha sonra gerçekleşirse üçte ikisi alınır. İdari yargı açısından; muhakemenin ilk celsesi ibaresinden ne anlamamız gerektiğine ilişkin tartışmalar, davadan feragat bölümünde yapıldığı için, burada tekrara düşmemek adına aynı açıklamalara yer verilmeyecektir.

Davayı kabul halinde; karşı vekâlet ücretine de, tıpkı davadan feragatte olduğu gibi farklı şekillerde hükmedilir. Öncelikle davanın tamamen kabulü halinde; davalı idare aleyhine, iptal davalarında maktu, tam yargı davalarında ise nispi vekâlet ücretinin hesaplanması söz konusu olur. Ancak kabul dilekçesinin mahkemeye sunulduğu aşamaya göre, bu vekâlet ücretlerinin tutarında değişiklikler mevzubahis olabilir. Zira AAÜT md. 15/1 gereğince; idari yargı mahkemelerinde açılan davalarda, birinci savunma dilekçesi süresinin bitimine kadar anlaşmazlığın feragat nedeniyle ortadan kalkması durumunda, maktu vekâlet ücretinin yarısına, diğer durumlarda tamamına hükmedilecektir.

[607] **Boz / Eraslan,** s.396.
[608] **Candan** (2020), s.929. **Boz / Eraslan,** s.418.
[609] **Kaplan,** s.582.

2.8. Diğer Bazı Özel Durumlarda Yargılama Giderlerinden Sorumluluk

İYUK md. 26/1'e göre; "dava esnasında ölüm veya herhangi bir sebeple tarafların kişilik veya niteliğinde değişiklik olursa, davayı takip hakkı kendisine geçenin başvurmasına kadar; gerçek kişilerden olan tarafın ölümü halinde, idarenin mirasçılar aleyhine takibi yenilemesine kadar dosyanın işlemden kaldırılmasına ilgili mahkemece karar verilir." Bu madde uyarınca verilen işlemden kaldırma kararları, karar numarası alırlar. Ancak söz konusu karar üzerine; davayı takip hakkı kendisine geçenlerin başvurması durumunda davaya devam edilip esas hakkında karar verilmesi mümkün olacağından, idari yargı mahkemeleri işlemden kaldırma kararları dolayısıyla yargılama giderlerine ve karşı vekâlet ücretlerine hükmetmezler.[610]

"Yalnız öleni ilgilendiren davalara ait dilekçeler iptal edilir" (İYUK md. 26/2). Dilekçenin iptali kararlarında, yargılama giderlerinin taraflar üzerinde bırakılmasının (yani her tarafın kendi yaptığı gidere kendisinin katlanmasının) ve karşı vekâlet ücretine hükmedilmemesinin daha uygun olduğu düşünülmektedir. Yoksa yargılama giderleri hakkında hüküm kurulmaması ya da yargılama giderlerinin davacı üzerinde bırakılması ve davacı aleyhine avukatlık ücretine hükmedilmesi gibi uygulamalar, HSK Teftiş Kurulu tarafından eleştiri konusu yapılmaktadır.[611]

İYUK md. 29 uyarınca verilen açıklama isteminin kabulü ya da reddi kararları ile İYUK md. 30 uyarınca verilen yanlışlıkların düzeltilmesi talebinin kabulü veya reddine ilişkin kararlarda; idari yargı mahkemeleri, söz konusu istemler dava niteliğinde olmadığı için, yargılama giderleri ile avukatlık ücretlerine hükmetmezler.

---

[610] **HSK Teftiş Kurulu,** 2021 Yılı İdari Yargı Tavsiyeler Listesi, Ortak Tavsiyeler/IX/35, s.57 (www.hsk.gov.tr / s.e.t. 26.05.2021).

[611] **HSK Teftiş Kurulu**, 2021 Yılı İdari Yargı Tavsiyeler Listesi, Ortak Tavsiyeler/IX/36, s.57 (www.hsk.gov.tr / s.e.t. 26.05.2021). *"Açıklanan nedenlerle, dava dilekçesinin iptaline, yargılama giderlerinin davayı açan üzerinde bırakılmasına, kararın bir örneğinin müteveffanın mirasçılarına ve davalı idareye tebliğine, bu kararın tebliğini izleyen 30 (otuz) gün içerisinde Danıştay İdari Dava Daireleri Kuruluna temyiz yolu açık olmak üzere, 08.06.2021 tarihinde oy birliğiyle karar verildi."* **Danıştay 10. Dairesi,** E:2016/1220, K:2021/3146, KT:08.06.2021 – İlk Derece (UYAP Portal / s.e.t. 21.03.2022).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Yargılama giderleri; bir davanın usulüne uygun bir şekilde açılmış sayılabilmesi ve esasının incelenebilmesi için, davanın başlangıcından hükmün kesinleşmesine kadarki süreç içerisinde, davanın tarafları ya da hazine tarafından peşin olarak ödenen ve mahkeme kararıyla davada haksız çıkan tarafa yükletilmesi gereken, devletin sunduğu adalet hizmetlerine katkı niteliğinde olan ve gereksiz davaların açılmasını engelleme gayesiyle ihdas edilen katlanılması zorunlu birtakım giderlerdir. Geniş anlamda yargılama giderleri mefhumunun içerisine, yargılama harçları ile dar anlamda yargılama giderleri girer. Harçlar, devletin yürüttüğü yargılama faaliyeti dolayısıyla katlanmak zorunda olduğu masrafların bir kısmına vatandaşların katılımı olarak karşımıza çıkmaktadır. Dar anlamda yargılama giderleri ise, görülen hizmetlerin gerektirdiği ücretlerin tümünün vatandaşlarca ödenmesi anlamına gelmektedir.

Bir dava dolayısıyla ödenen yargılama giderlerinin esasen iki boyutu bulunmaktadır. Önce yargılama esnasında dava sebebiyle birtakım giderlere katlanılır. Bu giderler, gerek davacı gerekse de davalı idare tarafından yapılabilir ve bu noktada yargılama giderlerinden yükümlülük söz konusu olur. Daha sonra ise dava esnasında yapılan bütün bu giderler, yargılama giderleri adı altında davada haksız çıkan tarafa yükletilir. Zira yargı yoluna başvurmak; başvuranlara birtakım mali yükümlülükler yüklediği gibi, yükümlü kimsenin haklı çıkması sonrasında bu yükümlülükler yer değiştirmekte ve yargılama giderlerinin karşı tarafa tahmili gerekmektedir. O halde yargılama giderlerinden sorumluluk; dava açılmasına sebebiyet veren kişilerin, bu yargılama nedeniyle kendisinin ve karşı tarafın katlandığı giderlerden sorumlu tutulması anlamına gelmektedir.

Hak arama özgürlüklerini kullanarak kişilerin davalarını açmalarıyla birlikte, bu hakkın kullanılmasının gerektirdiği birtakım yükümlülükler de kendiliğinden ortaya çıkmaktadır. Söz konusu yükümlülükler; kişilerin mahkemeye erişim hakları açısından bir sınırlama teşkil ederler. Ancak mahkemeye erişim hakkı mutlak bir hak olmadığı için, sınırlandırılması esasen mümkün olabilmektedir. İşte bireylerin mahkemeye erişim haklarına yönelik gerçekleştirilen müdahalelerden bir tanesini de, yargılama esnasında ortaya çıkan birtakım giderlerin yargılama giderleri adı altında ödenmesi zorunluluğu oluşturmaktadır. Böyle bir müdahalenin kanuni dayanakları hukukumuzda mevcuttur ve

ilgili giderlerin alınmasının meşru birtakım amaçlara dayandığı da görülebilmektedir. Harçlar açısından, söz konusu giderlerin ödenmesi esasen iki temel sebepten kaynaklanmaktadır. İlk olarak; devlet yargılama faaliyetini gerçekleştirebilmek adına önemli bir masraf yükü altına girdiği için, söz konusu giderlerin bir kısmının davanın taraflarından tahsil edilmesi hedeflenmektedir. Ancak yargılama faaliyeti nedeniyle ödenmesi gereken harçların, devletin bu hizmetler dolayısıyla katlandığı giderlerin tam karşılığı olmamasına da dikkat edilmelidir. Aksi takdirde; harç ödemelerinin devlet tarafından ek bir gelir kaynağı olarak görülmesi tehlikesi ortaya çıkar ve davanın taraflarına altından kalkamayacakları bir yük yükletilmiş olur. İkinci olarak da; davanın taraflarının yargılama giderlerini ödemek zorunda bırakılmalarının sebebini, gereksiz davaların açılmasının önüne geçilmek istenmesi oluşturmaktadır. Yargılama sırasında ortaya çıkan birtakım ek hizmetler (tebligat, keşif ve bilirkişi gibi hizmetler) dolayısıyla ortaya çıkan yargılama masraflarının davanın taraflarınca ödenmesi ise, ilgili giderlerin doğrudan ve tamamen davanın tarafları aracılığıyla finanse edilmesi gayesine dayandırılmaktadır. Dava sebebiyle vekil tayin eden tarafların uğramış oldukları zararları kısmen telafi etmek amacıyla, HMK'da davayı kazanan taraf lehine karşı vekâlet ücretine hükmedilmesi gerektiği de öngörülmüştür. Ancak yukarıda da teferruatıyla bahsettiğimiz üzere; AK md. 164/5 hükmü nedeniyle, karşı vekâlet ücreti bu amacından artık uzaklaşmış bulunmaktadır. Son olarak; söz konusu giderlerin, bireylerin dava açabilmelerini imkânsız hale getirmemeleri veya aşırı derecede zorlaştırmamaları gerekmektedir. Bu noktada; devletlerin önceliği, yargılama giderlerine ilişkin dengeli bir politika izlemek ve yargılama giderlerinin miktarını ölçülü bir şekilde belirlemek olmalıdır.

Belirtmemiz gerekir ki; idari yargı uygulamasında yargılama giderlerine ilişkin hususlar bir hayli tartışılmaktadır ve bu tartışmalar da yakın bir zamanda sona erecek gibi görünmemektedir. Bu durumun en önemli sebeplerini; yargılama giderleri noktasında İYUK'ta müstakil düzenlemeler yapmak yerine HMK'ya atıfta bulunulmuş olmasının tercih edilmesi ve yargılama giderlerine ilişkin temel mevzuatın (HK'nın ya da AAÜT'lerin) aslında adli yargıya göre kurgulanmış olması oluşturmaktadır. Dolayısıyla idari yargı mercileri; yargılama giderlerine ilişkin mevzuatı uygularken, sürekli olarak yorum yapmak ve adli yargıya ilişkin bir hukuk normunu kendi bünyesine uyarlamak zorunda bırakılmaktadır. Yine hem adli hem de idari yargı düzeni açısından HK'nın 'yargı harçları' başlıklı birinci bölümüne göre ve (1) sayılı Tarifesi'ne göre harç alınırken; vergi yargısı açısından aynı Kanun'un 'vergi yargısı harçları' başlıklı üçüncü bölümüne ve (3)

sayılı Tarifesi'ne göre harç alınmasının da hiçbir hukuki izahati bulunmamaktadır. Üstelik böyle bir harçlandırma sistemi, uygulamada pek çok karışıklıklara neden olmaktadır. Aynı usuli ilkelere göre yargılama yapan idare ve vergi mahkemelerinde; bir tanesi açısından keşif ve yürütmenin durdurulması gibi işlemler dolayısıyla harç tahsil edilirken, diğeri açısından ilgili harçların tahsili söz konusu olmamaktadır. Oysa her iki mahkeme de idari yargı düzeni içerisinde yer almakta, aynı usul kanununa göre davalarını görmekte ve aynı usuli işlemleri gerçekleştirmektedirler. Ayrıca HK ve eki tarifelerinin artık çağımızın gerisinde kaldığının da kabulü gerekmektedir. Zira ilgili Kanun içerisinde; istinaf sistemine ilişkin güncel sorunların çözümlerine ulaşılamamakta, idari bir kurum niteliğinde olan vergi ve itiraz komisyonlarının bağımsız vergi mahkemelerine dönüştüğü gerçeği göz ardı edilmekte ve eski uygulama isim değişikliği dışında aynen devam ettirilmektedir. Ayrıca söz konusu Kanun; harçlar açısından geçerli olan kanunilik ve belirlilik ilkeleriyle bağdaşmayacak şekilde, farklı yorumlanmaya müsait düzenlemeler içermektedir.

O halde; idari yargı uygulamasında yargılama giderlerine ilişkin mevcut sorunların çözümü adına, şu şekilde birtakım tavsiyelerde bulunabilmemiz mümkündür. Öncelikle yargılama giderleri noktasında HMK'ya yapılan atıftan vazgeçilmeli ve bu hususta İYUK'ta, idari yargılama usulünün kendine has ilke ve prensiplerine uygun düşer nitelikte müstakil düzenlemelere yer verilmelidir. Bu yönde düzenlemeler yapılırken; uygulamada tartışmalı olan hususlar iyi tetkik edilmeli ve konuya ilişkin yüksek mahkeme içtihatları ile HSK Teftiş Kurulu'nun görüş ve önerileri dikkate alınmalıdır. Sonrasında yargılama giderlerine ilişkin temel mevzuat (başta HK olmak üzere); daha sade ve anlaşılır bir hale getirilmeli, söz konusu düzenlemelerde idari yargılama usulü açısından ayrıksı düzenlemelere yer verilmelidir. Ve son olarak; (3) sayılı Tarife yürürlükten kaldırılarak, idari yargılama usulünde harçlar noktasında söz konusu olan ikiliğe artık bir son verilmeli ve vergi yargısı harçları da genel yargı harçları sistematiğine dâhil edilmelidir.

KAYNAKLAR

Ağar, Serkan / Eller, M. Kağan (2010) 'Yasal Vekalet Ücretinin Hukuki Niteliği ve KDV Karşısındaki Durumu' Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S:88, ss.389-420.

Aksu, Raziye (2016) 'Avukatlık Sözleşmesinin Unsurları ve Hukuki Niteliği' Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Yıl:7, S:27, ss.861-890.

Akyılmaz, Bahtiyar / Sezginer, Murat / Kaya, Cemil (2019) Açıklamalı – İçtihatlı Türk İdari Yargılama Hukuku, 1. Baskı, Ankara, Savaş Yayınevi.

Akyılmaz, Bahtiyar / Sezginer, Murat / Kaya, Cemil (2020) Türk İdare Hukuku, 12. Baskı, Ankara, Savaş Yayınevi.

Akyılmaz, Bahtiyar / Sezginer, Murat / Kaya, Cemil (2020) Türk İdari Yargılama Hukuku, 4. Baskı, Ankara, Savaş Yayınevi.

Akyol Aslan, Leyla (2011) 'Anayasa Mahkemesinin 14.01.2010 Tarihli Kararı Çerçevesinde Yargı Harçlarına İlişkin Bazı Sorunlar ve Güncel Gelişmeler' Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi, C:1, S:1, ss.32-52.

Alangoya, Yavuz / Yıldırım, Kamil / Deren Yıldırım, Nevhis (2011) Medenî Usul Hukuku Esasları, 8. Baskı, İstanbul, Beta Basım.

Aldemir, Hüsnü (2009) 'Yargılama Giderlerinden Tarafların Sorumlu Olması Kuralı' Terazi Hukuk Dergisi, S:29, s.83.

Aldemir, Hüsnü (2019) Hukuk Davalarında Yargılama Giderleri, 5. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi.

Arslan, Önder (2013) 'İdari Yargılama Usulünde Davaya Müdahale ve Davanın İhbarı' (Yüksek Lisans), Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Arslan, Ramazan / Yılmaz, Ejder / Taşpınar Ayvaz, Sema / Hanağası, Emel (2020) Medeni Usul Hukuku, 4. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları.

Aydın, Murat (2006) 'Avukatlık Asgari Ücret Tarifelerinin Eleştirisi' Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S:63, ss.72-95.

Bauer, Jobst-Hubertus (1976) Das Prozesskostenrisiko und die Möglichkeiten seiner Begrenzug im Sozialen Rechtsstaat, Stuttgart.

Baumgaertel, Gottfried (1976) Gleicher Zugang zum Recht für alle, Köln-Berlin-Bonn-München.

Baur, Fritz (1972) Armenrecht und Rechtsschutversicherung, Juristenzeitung.

Bedir, Fikri (2010) "İdari Yargılama Usulünde Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun Uygulanma Kabiliyeti" (Yüksek Lisans), Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Berberoğlu Yenipınar, Filiz (2018) Harçlar Yargılama - Adli Yardım (Hukuk Mahkemeleri), 1. Baskı, İstanbul, Legal Yayıncılık.

Bilgin, Hüseyin (2018) İdari Davalar ve Çözüm Yolları, 1. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık.

Biyan, Özgür (2016) 'Avukatların Karşı Taraf Vekâlet Ücretinin KDV Karşısındaki Durumu' Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S:116, ss.247-258.

Boz, Selman Sacit / Eraslan, Yunus (2020) 'İdari Yargılama Usulünde Karar Verilmesine Yer Olmadığı Kararları' Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C:XXIV, S:2, ss.389-424.

Bülbül, Taha Erdinç (2014) 'Belediyelerde Görevli Avukatlara Yapılan Vekalet Ücreti Ödemelerinden Vergi Alınabilir mi ?' Ankara Barosu Dergisi, S:3, ss.497-501.

Candan, Turgut (1985) 'İdari Yargı Harçları ile İlgili Bir İnceleme' Danıştay Dergisi, Yıl:15, S:58-59, ss.3-29.

Candan, Turgut (2020) Açıklamalı İdari Yargılama Usulü Kanunu, 8. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları.

Candan, Turgut (2022) Açıklama İdari Yargılama Usulü Kanunu, 9. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları.

Çağlayan, Ramazan (2017) İdari Yargılama Hukuku, 9. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık.

Çelikoğlu, Cengiz Topel (2014) 'Karşı Tarafa Tahmil Olunan Avukatlık Ücretinin Hukuki Niteliği' Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Özel Sayı, Prof. Dr. Hakan Pekcanıtez'e Armağan, C:16, ss.1093-1139.

Demirel, Fatmagül (2011) 'Osmanlı Hukuk Sisteminde Adli Yardım Kurumu' Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi, S:29, ss.83-92.

Deryal, Yahya (2012) Türk Hukukunda Bilirkişilik, 4. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık.

Ercan, İbrahim / Arslan, Aziz Serkan (2012) 'Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda Öngörülen Gider Avansının Uygulanması ile İlgili Ortaya Çıkan Bazı Meseleler ve Bunların Değerlendirilmesi' Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C:20, S:2, ss.165-180.

Ermenek, İbrahim (2014) 'Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun Yürürlüğe Girmesinden Sonra Yargılama Giderlerine İlişkin Olarak Ortaya Çıkan Bazı Güncel Sorunlar ve Usul Ekonomisi İlkesi' Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, MİHBİR Özel Sayısı, C:4, S:2, ss.215-230.

Gören Ülkü, Nazlı (2010) 'Medeni Yargılama Hukukunda Avukatla Temsil Zorunluluğu' Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C:16, S:3-4, ss.309-325.

Görgün, Şanal (2015) Medeni Usul Hukuku, 4. Baskı, Ankara, Yetkin Yayıncılık, s.430.

Görgün, Şanal / Börü, Levent / Toraman, Barış / Kodakoğlu, Mehmet (2020) Medeni Usul Hukuku, 9. Baskı, Ankara, Yetkin Yayıncılık.

Gözler, Kemal (2019) Türk Anayasa Hukuku, 3. Baskı, Bursa, Ekin Kitabevi.

Gündüz, Fatma Ebru (2010) 'İdari İşlemin Geri Alınması' (Doktora), Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Güner, Semih (2002) Avukatlık Hukuku, Ankara, Ankara Barosu Yayınları.

HSK Teftiş Kurulu, 2021 Yılı İdari Yargı Tavsiyeler Listesi (www.hsk.gov.tr).

HSK Teftiş Kurulu, 2022 Yılı İdari Yargı Tavsiyeler Listesi (www.hsk.gov.tr).

Kaplan, Gürsel (2020) İdari Yargılama Hukuku, 7. Baskı, Bursa, Ekin Basım Yayın Dağıtım.

Karakuş, Zehra (2011) "İdari Yargıda Hukuk Muhakemeleri Kanununun Uygulanması" (Yüksek Lisans), Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Karahanoğulları, Onur (2019) İdari Yargı – İdarenin Hukuka Zorlanması, 1. Baskı, Ankara, Turhan Kitabevi.

Karavelioğlu, Celal (2016) Açıklamalı, İçtihatlı ve İstinaf Kurumuyla İdari Yargılama Usulü Kanunu, 9. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi.

Karmış, Enver (2017) Açıklama ve Yargı Kararlarıyla Harçlar, 1. Bası, Ankara, Seçkin Yayıncılık.

Kaya, Hasan (2021) Yargılama Giderleri (Harç, Vekalet Ücreti, Diğer Yargılama Giderleri ile Adli Yardım), Birinci Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi.

Kayar, Nihat (2019) İdari Yargı Kuruluş ve İşleyiş, 4. Baskı, Bursa, Ekin Basım Yayın.

Kazaz, Gözde (2019) 'Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na Göre Yargılama Gideri Olarak Vekalet Ücreti' (Yüksek Lisans), Bahçeşehir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kılınç, Ayşe (2011) 'Bir İnsan Hakkı Olarak Adli Yardım' Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi, C:3, No:1, ss.1-10.

Kılınç, Ayşe (2013) Medeni Usul Hukukunda Adli Yardım, 1. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi.

Kissel, Oto Rudolf (1976) Gedanken zu den Gerichtskosten im Zivilprozess, Festschrift für Gerhard Schiedermair Zum 70. Geburstag, München.

Kuru, Baki (2001) Hukuk Muhakemeleri Usulü Cilt: V, 6. Baskı, İstanbul, Beta Basım.

Kuru, Baki / Arslan, Ramazan / Yılmaz, Ejder (2014) Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı, 25. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları.

Kuru, Baki / Aydın, Burak (2021) İstinaf Sistemine Göre Yazılmış Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı, 5. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları.

Mahmat, Tolga (2014) "İdari Yargılama Usulü Kanununun Hukuk Muhakemeleri Kanununa Yaptığı Atıfların Uygulanabilirliği" (Yüksek Lisans), Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Müderrisoğlu, Feridun (1974) Avukatlıkta Vekâlet ve Ücret Sözleşmesi ve İçtihatlar, Ankara, Ayyıldız Matbaası.

Navdar, Yüksel / Aydemir, Hüseyin / Ergün, Kadri (2018) İdari Yargıda Kalem Yönetimi ve Uygulamaları, Ankara, Adalet Bakanlığı Yayın İşleri Dairesi Başkanlığı.

Onar, Sıddık Sami (1966) İdare Hukukunun Umumi Esasları I. Cilt, Üçüncü Bası, İstanbul, İsmail Akgün Matbaası.

Onar, Sıddık Sami (1966) İdare Hukukunun Umumi Esasları III. Cilt, Üçüncü Bası, İstanbul, İsmail Akgün Matbaası.

Oral, Hasan (2011) 'Vergi Mahkemelerinde Vekalet Ücreti Özelinde Yaşanan Bazı Tartışmalı Uygulamalar' Ankara Barosu Dergisi, S:3, ss.159-193.

Öktemer, Semih (1966) 'Başvurma Harcı' Adalet Dergisi, Yıl:57, S:8-9, ss.565-600.

Öncel, Mualla / Kumrulu, Ahmet / Çağan, Nami / Göker, Cenker (2021), Vergi Hukuku, 30. Baskı, Ankara, Turhan Kitabevi.

Önder, M. Akil (1972) 'Celse Harçları Üzerine Düşünceler' Ankara Barosu Dergisi, S:1, s.8-9.

Önen, Ergun (1979) Medeni Yargılama Hukuku, 1. Baskı, Ankara, Sevinç Matbaası.

Özmumcu, Seda (2014) 'Türk Hukukunda Yargıtay Kararları Işığında Re'sen Araştırma İlkesi' Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Mihbir Özel Sayısı, C:4, S:2, ss.145-171.

Öztürk, İlhami (2015) 'Bir Hükmün Bozulmasını Takiben Verilen Kararda Hesaplanan Yargı Harcından Bozulan Hüküm Dolayısıyla Ödenmiş Olan Harcın Mahsubu' Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi, C:5, S:2, ss.139-164.

Pekcanıtez, Hakan (1992) Medeni Usul Hukukunda Fer'i Müdahale, Ankara, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Döner Sermaye İşletmesi Yayınları.

Pekcanıtez, Hakan / Atalay, Oğuz / Özekes, Muhammet (2015) Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı, 8. Bası, İstanbul, On İki levha Yayıncılık.

Pekcanıtez, Hakan / Özekes, Muhammet / Akkan, Mine / Taş Korkmaz, Hülya (Editörler) (2017) Medeni Usul Hukuku (Pekcanıtez Usul) Cilt I, 15. Bası, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık.

Pekcanıtez, Hakan / Özekes, Muhammet / Akkan, Mine / Taş Korkmaz, Hülya (Editörler) (2017) Medeni Usul Hukuku (Pekcanıtez Usul) Cilt II, 15. Bası, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık.

Pekcanıtez, Hakan / Özekes, Muhammet / Akkan, Mine / Taş Korkmaz, Hülya (Editörler) (2017) Medeni Usul Hukuku (Pekcanıtez) Cilt III, 15. Bası, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık.

Pekcanıtez, Hakan / Taş Korkmaz, Hülya / Meriç, Nedim (2021) Gerekçeli HMK Hukuk Muhakemeleri Kanunu, 12. Bası, İstanbul, On İki levha Yayıncılık.

Pınar, Burak (2003) 'Yargı Harçları' (Yüksek Lisans), Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Pınar, Burak / Meriç, Nedim (2009) 'Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin Yargı Harçlarına Bakışı: Yiğit Ve Ülger Davaları Işığında Hak Arama Özgürlüğü ve Yargı Harçları İlişkisi' Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S:84, ss.188-212.

Poroy, Mehmet Akif (2009) 'Harçlar Kanunu'nun 28/A Maddesinin AİHM'in Ülger / Türkiye Kararı ve Türk Yargısının Uygulaması Işığında Değerlendirilmesi' Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S:86, ss.425-436.

Postacıoğlu, İlhan / Altay, Sümer (2020) Medeni Usul Hukuku Dersleri, 8. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık.

Ruhi, Canan / Ruhi, Ahmet Cemal (2018) Uygulamada Yargı ve İcra Harçları, Birinci Bası, Ankara, Seçkin Yayıncılık.

Rüzgaresen, Cumhur (2001) 'Medeni Usul Hukukunda Yargılama Harç ve Giderleri' (Yüksek Lisans), Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Sancakdar, Oğuz (2018) İdari Yargılama Hukuku Genel Esaslar, 1. Baskı, Ankara, Filiz Kitabevi.

Sarıaslan, Osman (2014) Vergi Uyuşmazlıklarına İlişkin Davalarda İlk İnceleme, Birinci Baskı, Ankara, Türkiye Adalet Akademisi, s.317-320.

Sarıaslan, Osman (2016) 'Vergi Yargılamasında Harç Sorunu' Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Yıl:7, S:27, ss.493-514.

Sungurtekin, Meral (1995) Avukatlık Mesleği Avukatın Hak ve Yükümlülükleri, İzmir, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Döner Sermaye İşletmesi Yayınları.

Şenyüz, Doğan / Yüce, Mehmet / Gerçek, Adnan (2021) Vergi Hukuku (Genel Hükümler), 12. Baskı, Bursa, Ekin Kitabevi.

Şimşek, Mehmet (2015) 'Yargı Organlarınca Hükmedilen Vekâlet Ücretinin Aidiyeti Sorunu' Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, S:6, ss.535-561.

Tahiroğlu, Fatih (2021) 'Medeni Usul Hukukunda Re'sen Araştırma İlkesi' (Doktora), İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Tanrıver, Süha (2021) Medeni Usûl Hukuku Cilt II, Ankara, Yetkin Yayınları.

Taşkan, Yusuf Ziya (2020) Vergi Hukuku, 3. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi.

Tercan, Erdal / Rüzgaresen, Cumhur (2010) 'Harçlar Kanunu md. 28/a ve md. 32'nin Mahkeme Kararları ve Yeni Kanuni Düzenlemeler Işığında Değerlendirilmesi' Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C:XIV, S.1-2, s.137-169.

Türk Hukuk Kurumu (1991) Türk Hukuk Lûgatı, 3. Baskı, Ankara, Başbakanlık Basımevi.

Türkmen, Coşkun (2009) 'Vekâlet Ücretinin Aidiyeti' Ankara Barosu Dergisi, Yıl:67, S:2, ss.127-131.

Ulukapı, Ömer (2015) Medeni Usul Hukuku, 3. Baskı, Konya, Mimoza Yayınları.

Üstündağ, Saim (1977) Medeni Yargılama Hukuku Cilt I, 2. Bası, İstanbul, Fakülteler Matbaası.

Üzüm, Şahin (2019) "İdari Yargılama Usulünde Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun Uygulanabilirliği" (Yüksek Lisans), Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yavuz, Hakan (2016) 'Türkiye'de Bir Kamu Geliri Olarak Harç Gelirlerinin Gelişimi: 1990-2015 Dönemi' Balkan Sosyal Bilimler Dergisi, S: 2016 Aralık, ss.370-377.

Yavuzdoğan, Seçkin (2007) 'İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 31. Maddesi Çerçevesinde Medeni Yargılama Hukuku - İdari Yargılama Hukuku İlişkisi' (Doktora), İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yenice, Kazım / Esin, Yüksel (1983) Açıklamalı – İçtihatlı – Notlu İdari Yargılama Usulü, Ankara, Arısan Matbaacılık.

Yıldırım, Turan / Fiş Üstün, Gül (2020) Açıklamalı-Notlu İdari Yargılama Usulü Kanunu, 1. Baskı, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık.

Yıldırım, Turan / Yasin, Melikşah / Kaman, Nur / Özdemir, H. Eyüp / Üstün, Gül / Okay Tekinsoy, Özge (2016) İdare Hukuku, 6. Baskı, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, s.876.

Yıldıztekin, Seyfullah / Kunduracı, Erkan / Kundak, Hüseyin (2019) 'İdari Yargıda Yargılama Giderleri ve Uygulamada Karşılaşılan Sorunlar' Danıştay Başkanlığı İdari Yargı Komisyonu Çalışmaları 2. Dönem (2018 - 2019), Danıştay Yayınları, No:107, ss.147-180.

Yılmaz, Dilşat (2020) ‘Hukuk Devleti Vasıtası Olarak Adli Yardım ve İdari Yargı’ Prof. Dr. Metin Günday Armağanı 2. Cilt, ss.1573-1604.

Yılmaz, Ejder (1984) ‘Yargılama Giderlerinin İşlevi ve Sosyal Hukuk Devleti’ Ankara Barosu Dergisi, S:2, ss.200-224.

Yılmaz, Ejder (2002) Hukuk Sözlüğü, 7. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları.

Yılmaz, Ejder (2012) Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, Ankara, Yetkin Yayınları.

Yılmaz, Zekeriya (2011) ‘Hukuk Muhakemeleri Kanununa Göre, Dava Açılırken Yargılama Harçları ile Her Türlü Yargılama Giderlerinin Yatırılması Zorunluluğu’ Terazi Hukuk Dergisi, Yıl:6, S:63, ss.28-31.

Yılmaz, Zekeriya (2011) ‘Hukuk Muhakemeleri Kanunu Hükümleri Uyarınca Usule İlişkin Nihai Kararlarda Vekâlet Ücretiyle İlgili Bazı Değerlendirmeler’ Terazi Hukuk Dergisi, Yıl:6, S:63, ss.24-27.